

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ШТАБ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ ВОЄННОЇ
ІСТОРІЇ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

РІК ВІЙНИ ЗА СВОБОДУ

ВОЄННО-ІСТОРИЧНИЙ НАРИС
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
(24.02.2022 – 24.02.2023)

Книга IV

КИЇВ • 2023

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ГЕНЕРАЛЬНИЙ ШТАБ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ
ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ ВОЄННОЇ ІСТОРІЇ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

РІК ВІЙНИ ЗА СВОБОДУ

ВОЄННО-ІСТОРИЧНИЙ НАРИС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (24.02.2022 – 24.02.2023)

Книга IV

Голова робочої групи:

генерал Валерій ЗАЛУЖНИЙ

Робоча група:

генерал-лейтенант Михайло ЗАБРОДСЬКИЙ, генерал-лейтенант Євген МОЙСЮК, генерал-лейтенант Сергій ШАПТАЛА, полковник Віталій БІДНИЙ, полковник Роман ГУЗЬ, полковник Данило КОМАРОВ, полковник Сергій КОСАЧ, полковник Ігор КОСЯК, полковник Віталій КУРАВСЬКИЙ, полковник Андрій МИРОНЧУК, полковник Олександр ПАЛАМАРЧУК, полковник Леся СКУРІНЕВСЬКА, полковник Сергій ТАРАНЕЦЬ, полковник Олександр ТКАЧУК, полковник Сергій УШАКОВ, полковник Сергій ХЛОНЬ, підполковник Тимур БАРОТОВ, підполковник Олександр БОКОВ, майор Микола КРЕТ, капітан Олександр ГАПОНЕНКО, капітан Іван ПАТРИЛЯК, старший лейтенант Сергій СІВКОВ, лейтенант Дмитро ВЕДУЛА, старший лейтенант Андрій КОВАЛЬ, лейтенант Андрій ЗМРОЧКО, лейтенант Михайло КОВАЛЬЧУК, лейтенант Максим ЛЮБАШЕНКО, старший лейтенант Олександр ПАГІРЯ, лейтенант Олексій ПОЛТОРАКОВ, молодший лейтенант Макар ТАРАН.

Рецензенти:

головний консультант апарату Головнокомандувача Збройних Сил України генерал-майор запасу Віктор НАЗАРОВ;

заступник начальника Генерального штабу Збройних Сил України генерал-майор Володимир КОВАЛЬ.

Р50 Рік війни за свободу : Воєнно-історичний нарис російсько-української війни (24.02.2022-24.02.2023) у чотирьох книгах / Міністерство оборони України, Апарат Головнокомандувача Збройних Сил України, Генеральний штаб Збройних Сил України, Центр досліджень воєнної історії Збройних Сил України. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. – 267 с.

ISBN 978-617-520-571-6

У воєнно-історичному нарисі російсько-української війни (24.02.2022-24.02.2023) “Рік війни за свободу” проаналізовано воєнно-політичну, воєнно-економічну, воєнно-стратегічну обстановкунапередодні та під час широкомасштабної збройної агресії російської федерації проти України. Описано хід бойових дій упродовж року війни з 24.02.2022 по 24.02.2023.

Матеріали нарису призначені для військових і цивільних фахівців у галузі воєнної історії, національної безпеки і оборони, журналістів.

УДК 355.48(477-651.2:470-651.1)"2022.02.24/2023.02.24"

© Міністерство оборони України, 2023

© Генеральний штаб Збройних Сил України, 2023

© Центр досліджень воєнної історії Збройних Сил України, 2023

© Видавництво Ліра-К, 2023

ISBN 978-617-520-571-6

ЗМІСТ

Книга IV

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
РОЗДІЛ 5. ЧЕТВЕРТИЙ ЕТАП ТРЕТЬОГО ПЕРІОДУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ. ТРЕТЯ СТРАТЕГІЧНА ОБОРОННА ОПЕРАЦІЯ (СІЧЕНЬ – ЛЮТИЙ 2023 РОКУ)	6
5.1 Воєнно-політична обстановка	6
Суб'єкти воєнно-політичних відносин навколо російсько-української війни та їхні цілі	6
Воєнно-політичні рішення, події, процеси, їх сутність. Україна та її партнери	20
Воєнно-політичні рішення щодо відсічі збройної агресії.	22
Згуртування міжнародної спільноти навколо допомоги Україні.	29
Європейська інтеграція України	34
рф та її союзники	34
Воєнно-політичні рішення країни-агресора щодо продовження війни	36
Поглиблення співробітництва рф із білорусь та Іраном	40
Посилення фактору Китаю у російсько-українській війні	42
“Мирний план” Китаю vs. Формула миру України	46
Висновки	48
5.2 Воєнно-економічна обстановка	48
Економічна ситуація в світі.	48
Економічна ситуація в росії	58
Економічна ситуація в Україні	68
Висновки	79
5.3 Воєнно-стратегічна обстановка	81
Воєнно-стратегічна обстановка навколо України. Нарощування угруповань військ (сил) в державах-членах НАТО. Військова допомога Україні	81
Загальна характеристика театру воєнних дій	84
Хід стратегічної оборонної операції по операційним зонам	86
Ситуація у повітряному просторі	96
Висновки	98
5.4 Хід воєнних дій у січні – лютому 2023 року	100
Північно-Західна операційна зона	100
Східна операційна зона	106
Південно-Західна операційна зона	124
Дії Військово-Морських Сил в Чорноморській операційній зоні	142
Основні висновки четвертого етапу	155
Підсумки першого року відсічі широкомасштабній збройній агресії	158
ДОДАТКИ:	
ДОДАТОК 1. Річний огляд втрат збройних сил рф за час широкомасштабної агресії.	161
ДОДАТОК 2. Міжнародні санкції, військова, економічна і політична підтримка України з боку країн-партнерів.	177
ДОДАТОК 3. Дії України: оцінка воєнної загрози, ключові рішення для посилення обороноздатності та підготовки країни до широкомасштабної війни.	206
ДОДАТОК 4. Надання міжнародної військової матеріально-технічної допомоги Україні напередодні та під час широкомасштабного вторгнення рф в Україну (грудень 2021 року – лютий 2023 року)	222

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

А	армія (загальновійськова армія)
АЕС	атомна електростанція
ае	аеродром
АТО	антитерористична операція
БпЛА	безпілотний літальний апарат
БпАК	безпілотний авіаційний комплекс
БТГр	батальйонна тактична група
ВМБ	військово-морська база
ВМС	Військово-Морські Сили
ВМФ	військово-морський флот
ВО	військовий округ
ГА ООН	Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй
ГОУ	Головне оперативне управління
ГУР	Головне управління розвідки
ГШ	Генеральний штаб
ДКУ	Державний кордон України
“днр”	“донецька народна республіка”
ДПС	Державна прикордонна служба
ДРГ	диверсійно-розвідувальна група
ДШВ	Десантно-штурмові війська
ЄС	Європейський Союз
ЗМІ	засоби масової інформації
ЗРВ	зенітно-ракетні війська
зс рф	збройні сили російської федерації
ЗС України	Збройні Сили України
ІпсО	інформаційно-психологічна операція
“лнр”	“луганська народна республіка”
МВС	Міністерство внутрішніх справ
МЗС	Міністерство закордонних справ
МО	Міністерство оборони
МП	морська піхота
МТЗ	матеріально-технічне забезпечення (засоби)
НБ України	Національний банк України
НГ України	Національна гвардія України
НЗФ	не передбачені законом збройні формування
оаебр	окрема аеромобільна бригада
ОБСЄ	Організація з безпеки і співробітництва в Європі
ОВТ	озброєння та військова техніка
огпбр	окрема гірсько-піхотна бригада
ОДКБ	Організація договору про колективну безпеку
ОЗ	операційна зона
омбр	окрема механізована бригада
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ООШ	об'єднаний оперативний штаб
ОПК	оборонно-промисловий комплекс
ОР	операційний район

ОРДЛО	окремі райони Донецької та Луганської областей
ОСУВ	оперативно-стратегічне угруповання військ
отбр	окрема танкова бригада
отр	оперативно-тактичний рівень
ОТРК	оперативно-тактичний ракетний комплекс
ОТУ	оперативно-тактичне угруповання
ОУВ	оперативне угруповання військ
КРМБ	крилаті ракети морського базування
ПВК	приватна військова компанія
ПвК	повітряне командування
ПДВ	повітряно-десантні війська
ПКС	повітряно-космічні сили
ПКР	протикорабельна ракета
пмр	придністровська молдовська республіка
ППО	протиповітряна оборона
ПРО	протиракетна оборона
ПРРМ	Придністровський регіон Республіки Молдова
ПС	повітряні сили
ПТКР	протитанкова керована ракета
ПТРК	протитанковий ракетний комплекс
ПУ	пускова установка
ПЧРК	протичовновий ракетний комплекс
рб	республіка білорусь
РБ ООН	Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй
РБК	ракетний береговий комплекс
РВіА	ракетні війська і артилерія
РЛС	радіолокаційна станція
РЕБ	радіоелектронна боротьба
РЕР	радіоелектронна розвідка
РНБО	Рада національної безпеки і оборони
РОВ(с)	російські окупаційні війська (сили)
РСЗВ	реактивна система залпового вогню
РТВ	радіотехнічні війська
РТЩ	рейдовий тральщик
РТГр	ротна тактична група
РТР	радіотехнічні розвідка
рф	російська федерація
РХБЗ	радіаційний, хімічний, біологічний захист
СБУ	Служба безпеки України
СВ	Сухопутні війська
СВО	спеціальна військова операція
СНД	Співдружність Незалежних Держав
ТА	танкова армія
ТВД	театр воєнних дій
ТОТ	тимчасово окуповані території
УВ	угруповання військ
чф	чорноморський флот

РОЗДІЛ 5
ЧЕТВЕРТИЙ ЕТАП ТРЕТЬОГО ПЕРІОДУ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
(січень – 24 лютого 2023 р.)

5.1. ВОЄННО-ПОЛІТИЧНА ОБСТАНОВКА

Суб'єкти воєнно-політичних відносин навколо російсько-української війни та їхні цілі

Україна. День 20 лютого 2023 року став символічним для нашої держави. На 362-й день широкомасштабної війни Президент України Володимир Зеленський прийняв з візитом у Києві президента Сполучених Штатів Америки Джо Байдена й обговорив з ним майбутнє України, усієї Європи та глобальної демократії. Це показник, наскільки Україна важлива для демократичного світу. За словами глави держави, саме в Україні вирішувалася доля “світового порядку, заснованого на правилах, на людяності, на передбачуваності”¹. Україна у січні-лютому 2023 року продовжувала залишатися на міжнародному порядку денному, свідченням чого стали такі події: спільне засідання Колегії Єврокомісії та Кабінету Міністрів України, саміт Україна – ЄС, історично вагоме голосування Генеральній Асамблеї ООН за українську резолюцію щодо миру й територіальної цілісності, участь нашої держави в зустрічі лідерів держав “Групи семи”. Це підтверджувало геополітичну **суб'єктність** нашої держави та міжнародне визнання жертвності українського народу в збройному захисті демократичних цінностей від російського рашизму².

Цілі України у російсько-українській війні залишалися незмінними з дня, відколи Президент Володимир Зеленський, виступаючи перед учасниками саміту лідерів G20 у листопаді 2022 року, закликав світ реалізувати представлену Україною Формулу миру. Реалізація десяти пунктів, перерахованих главою держави стали метою не тільки українського народу, але й усього демократичного світу, згуртованого в боротьбі проти російського авторитаризму: відновлення радіаційної та ядерної безпеки; безстрокове продовження української експортної зернової ініціативи з допомоги продовольством найбіднішим країнам світу – Grain From Ukraine; забезпечення енергетичної безпеки шляхом примусового обмеження експортних цін на російські енергоресурси; звільнення всіх полонених та повернення депортованих; виконання Статуту ООН та відновлення територіальної цілісності України та світового порядку; виведення російських військ з території України і припинення бойових дій; визнання світом спеціального трибуналу щодо злочину агресії росії проти України та створення міжнародного механізму для відшкодування за рахунок російських активів всіх збитків, завданих війною шляхом застосування резолюції ГА ООН щодо міжнародного механізму компенсації за збитки, спричинені російською війною; невідкладне припинення екоциду та запровадження комплексу заходів для негайного захисту природи; проведення міжнародної конференції для фіксації ключових елементів повоєнної безпекової архітектури в євроатлантичному

¹ Зараз в Україні вирішується доля світового порядку, що заснований на правилах, на людяності, на передбачуваності – звернення Президента Володимира Зеленського // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 20 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/mry7musz>

² Тиск України та світу на державу-терориста триватиме – звернення Президента Володимира Зеленського // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 26 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/yc42566h>

просторі, включно з гарантіями для України, результатом якої має стати підписання Kyiv Security Compact (Київського безпекового договору); підписання документу про фіксацію закінчення війни як результату реалізації антивоєнних кроків, коли безпека й справедливість почнуть відновлюватися¹.

росія. В неоімперській уяві кремлівських верховодів на політичній мапі світу не може бути незалежної України. Через це війна росії проти України, як і більшість війн, починаючи від Першої світової і особливо від Другої світової, за рік стала справді тотальною, при чому як в її зовнішньому, загальносвітовому вимірі, так і у її вимірі внутрішньому. 18 січня очільник мзс рф лавров на прес-конференції за підсумками 2022 року заявив, що напад на Україну став відповіддю рф “на розв’язану Заходом гібридну війну”, а цілі “сво” визначалися корінними інтересами москви².

москва продовжувала здійснювати інформаційно-пропагандистську кампанію “суспільної мобілізації”, яка тлумачила “сво” в якості ключового фронту цивілізаційного протистояння росії (“русского мира”) та демонізованого нею Заходу. При цьому, згідно опитувань “Левада-центру”, якщо на початку широкомасштабного вторгнення 68% громадян росії підтримували дії зс рф в Україні, то менше ніж за рік підтримка зросла до 75% (січень 2023 року)³. Спираючись на цю підтримку, російське керівництво намагалося посилювати політико-ідеологічний та інформаційно-правовий тиск на російське суспільство⁴.

Через це, щонайменше у своєму політико-ідеологічному вимірі поточні цілі росії, адаптуючись до ускладнення її міжнародно-політичного та воєнно-стратегічного положення, продовжували зазнавати змін. Це проявлялося зокрема в тому, що на порядку денному “сво” мова йшла вже не про захоплення нових територій, але лише про утримання контрольованих. Крім того, в міжнародно-політичній площині росія втратила політико-дипломатичну ініціативу та суттєво звузила “простір для маневру”, після чого була змушена вдаватися до невдалих спроб нав’язування багатосторонніх переговорів із залученням відповідних посередників.

білорусь. Впродовж січня-лютого 2023 року авторитарний режим лукашенко продовжував слідувати в фарватері проведення росією “спеціальної військової операції”, передусім надаючи їй широку військову та військово-технічну допомогу в рамках Союзної держави. При цьому стратегічною ціллю мінська залишалося збереження державного суверенітету та політико-дипломатичної свободи дій, а також уникнення безпосередньої участі зс рб в агресії росії проти України. Приводом для цього виступали уявні загрози з боку сусідніх з рб держав-членів НАТО (Польщі та Литви). Так, 24 січня на нараді щодо суспільно-політичної ситуації в білорусі лукашенко заявив, що Київ начебто запропонував

¹ Україна завжди була лідером миротворчих зусиль; якщо Росія хоче закінчити цю війну, хай доведе це діями – виступ Президента України на саміті «Групи двадцяти» // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 15 листопада. – URL: <https://tinyurl.com/bdzesbha>

² Гуца С. Лавров обвинил Запад в полномасштабной агрессии рф в Украине // Deutsche Welle– 2023, 18 января – URL: <https://tinyurl.com/32aa3ntw>

³ Щоткіна К. Україна – не В'єтнам: чому росіяни готові вбивати «своїх хлопчиків» нескінченно // Дзеркало тижня. – 2023, 03 травня – URL: <https://tinyurl.com/4znm9azc>

⁴ Прохоренко В. Песков нагадав росіянам, що мобілізація в рф все ще діє // УНІАН – 2023, 23 січня – URL: <https://tinyurl.com/56bncmkr>

мінську укласти пакт про ненапад, щоб “ми в жодному разі не воювали з Україною, щоб наші війська туди не рухалися”¹.

НАТО, попри формальну незалученість у російсько-українську війну, виступало головним майданчиком для координації між союзниками політики стримування та оборони, надання військово-технічної допомоги Україні та збільшення виробництва ОВТ та боєприпасів для поповнення власних запасів та забезпечення зростаючих потреб Сил оборони України в умовах затяжної війни з росією. В рамках довгострокового партнерства з Україною, Альянс продовжував бути залученим до підтримки ЗС України в переході від радянських доктрин і озброєнь на стандарти НАТО, покращенні взаємосумісності, проведенні реформ сектору безпеки та оборони.

Метою НАТО залишалася допомога Україні у відбитті збройної агресії РФ та підготовка Сил оборони України до проведення контрнаступу з метою звільнення окупованих територій та перемоги у війні з РФ. Саме перемога України у війні розглядалася як головна передумова для вступу нашої держави до НАТО². З початку 2023 року члени НАТО перешли на новий етап постачання Україні важкого озброєння західного зразка для формування

“бронетанкового кулака”. Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг закликав членів Альянсу посилити підтримку Києва, в тому числі танками та іншою важкою технікою, зазначивши, що “шлях до миру лежить через постачання зброї”³.

Водночас, керівництво Альянсу зайняло більш активну позицію по відношенню до росії. 28 січня очільник Військового комітету НАТО адмірал Роб Бауер заявив, що Альянс готовий до прямої конфронтації з росією і закликав держави-члени НАТО перейти до “воєнної економіки мирного часу”, щоб задовольнити потреби України на довгу перспективу⁴.

Після першої в історії зустрічі високого рівня НАТО-ЄС-Україна у Брюсселі 21 лютого за участю глави МЗС України Дмитра Кулеби та високого представника ЄС з питань зовнішньої політики і безпеки Жозепа Борреля генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг запевнив, що майбутнє України – в євроатлантичній родині, та виступив за довгострокові домовленості з

¹ Нові фантазії Лукашенка: бачаться "загрози від Заходу", каже, йому запропонували "пакт про ненапад на Україну" // РБК-Україна – 2023, 24 січня. – URL: <https://tinyurl.com/h2nu4xff>

² Генсек НАТО: зараз пріоритет – не членство України, а перемога у війні // Європейська правда. – 2023, 15 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/4vn26yeb>

³ „Russland sollte wissen, dass ein Atomkrieg nie gewonnen werden kann“ // Welt. – 2023, 25 January. – URL: <https://tinyurl.com/3hwyefaw>

⁴ Entrevista. Presidente do Comité Militar da NATO defende "economia de guerra" // RTP. – 2023, 28 January. – URL: <https://tinyurl.com/4d2pkamm>

метою гарантування безпеки нашої держави, “щоб розірвати коло російської агресії”¹. Він попередив, що Альянс має бути готовим до довготривалого протистояння з росією².

ЄС. Події початку 2023 р. (перше в історії спільне засідання Колегії Єврокомісії та Кабінету Міністрів України 2 лютого, 24-й саміт Україна-ЄС у Києві 3 лютого, візит Президента В.Зеленського у Брюссель, його участь у саміті лідерів ЄС та виступ у Європейському парламенті 9 лютого) засвідчили, що Україна для ЄС стала чимось більшим, ніж кандидатом у члени. Вона також – ключовий фактор у регіоні, що впливає на безпеку ЄС і його позиціювання як геополітичного гравця. Підтримка України, насамперед військова, та збереження її державності стали для ЄС питанням стримування російської загрози подалі від власних кордонів.

Через безпекові виклики, пов’язані з російсько-українською війною, ЄС міг не тільки кристалізувати своє смислове наповнення, а й проявитись як сильний лідер і геополітичний суб’єкт на континенті. Зокрема, ЄС перетворився на найбільшого донора допомоги Україні, забезпечивши з початку широкомасштабної війни до 50 млрд. євро військової та фінансової допомоги нашій державі (з них 11 млрд. євро на військову підтримку, надану через Європейський фонд миру та державами-членами ЄС). Це поставило ЄС на перше місце за обсягом допомоги Україні, випереджаючи США. Окрім цього, на території ЄС продовжувалася підготовка до 15 тис. військовослужбовців ЗС України в рамках найбільшої військової тренувальної місії в історії блоку – EUMAM.

18 січня Європарламент ухвалив річний звіт про втілення спільної зовнішньої та безпекової політики, який слугував певним дороговказом політики ЄС щодо російсько-української війни. Він чітко визначив параметри української перемоги: відновлення Україною ефективного контролю над усією своєю територією в межах міжнародно визнаних кордонів. Європарламент чітко визначив, що майбутнє Європи зараз твориться в Україні: “Лише остаточна перемога України над росією захистить світовий порядок та утримає інших агресивних акторів від ведення загарбницьких війн”. Євродепутати наголосили на історичному вікні для деокупації Молдови, Грузії, а також завершення “гібридної окупації” білорусі. “Перемога України принесе свободу не тільки її окупованим регіонам, але й Білорусі, а також матиме вирішальне значення для відновлення територіальної цілісності Грузії і Молдови”³.

У річницю від початку широкомасштабного вторгнення зс рф в Україну президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн наголосила на вирішальному значенні підсумків війни для майбутньої архітектури безпеки на континенті: “Україна стала центром нашого континенту. Місцем, де відстоюються наші цінності, де захищається наша свобода, де пишеться майбутнє Європи”⁴.

США залишались безумовним лідером у наданні допомоги Україні та мобілізації світової підтримки на користь нашої держави (політичної, оборонної, фінансової та гуманітарної), а також у забезпеченні санкційного тиску на країну-агресора у відповідь на найбільший виклик безпеці та процвітанню США після закінчення холодної війни. Сполучені Штати не тільки виступали стратегічним партнером України номер один, але й

¹ Генсек НАТО: після війни потрібні будуть довгострокові домовленості для безпеки України // Європейська правда. – 2023, 21 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/bdr3az2n>

² Stoltenberg calls for ‘ramping up’ production as Ukraine drains NATO ammunition stockpiles // France 24. – 2023, 16 February. – URL: <https://tinyurl.com/y7t93n9d>

³ European Parliament resolution of 18 January 2023 on the implementation of the common security and defence policy – annual report 2022 // European Parliament. – 2023, 18 January. – URL: <https://tinyurl.com/2efmsphk>

⁴ Ursula von der Leyen // Twitter. – 2023, 24 February. – URL: <https://tinyurl.com/mv2wxdpj>

демонстрували лідерство у гуртуванні інших країн, ініціювавши разом з Україною спочатку безпекову координаційну групу (“військовий Рамштайн”), згодом координаційну енергетичну платформу, а на початку 2023 року – координаційну платформу з фінансових питань та питань відбудови¹. За рік, що минув від початку війни, США надали майже 30 млрд доларів на безпекову допомогу, що в шість разів перевищувало оборонний бюджет України на 2021 рік.

Президент Джо Байден зробив підтримку України наріжним каменем своєї зовнішньої політики. 7 лютого у промові “Про стан держави” він назвав російсько-українську війну “найбільшим випробуванням століть” для США та всього світу і запевнив, що допомога Україні буде мати безстроковий характер (“стільки, скільки буде необхідно”²). Напередодні першої річниці початку широкомасштабного вторгнення чітким сигналом Москві про єдність вільного світу заради перемоги України став неоголошений візит американського лідера до Києва 20 лютого, що його іноземні ЗМІ охрестили “найважливішим візитом будь-якого президента США в європейську країну після закінчення холодної війни”³.

Під час Мюнхенської безпекової конференції (17-19 лютого 2023 року) державний секретар США Ентоні Блінкен вперше чітко заявив, що для США та світу буде неприпустимим таке завершення війни, яке залишить під контролем росії будь-яку частину окупованих нею територій, адже в іншому випадку це може відкрити “скриньку Пандори” для агресорів у всьому світі⁴. Представники адміністрації Байдена підтримали переговори з росією щодо України тільки на основі української Формули миру⁵.

Майже через рік після початку широкомасштабного вторгнення зс рф підтримка України з боку американців залишалася стабільною. 65% дорослого населення США воліли, щоб їхня країна підтримувала Україну у поверненні її територій, навіть якщо це призведе до затяжного конфлікту⁶. Водночас підтримка щодо надання Україні зброї та прямої економічної допомоги дещо послабилася⁷, на

¹ Маркарова О. Не лише "до перемоги". Як, чим та до якого часу США допомагатимуть Україні // Європейська правда. – 2023, 24 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/y97f2k8t>

² Remarks of President Joe Biden – State of the Union Address as Prepared for Delivery // White House. – 2023, 7 February. – URL: <https://tinyurl.com/ybaksjmc>; Biden says Putin ‘already lost Ukraine’ // The Hill. – 2023, 9 February. – URL: <https://tinyurl.com/4v9fewkt>; Основні тези промови президента США Джо Байдена перед Конгресом «Про стан Союзу» // Національний інститут стратегічних досліджень. – 2023, 9 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/224erwse>

³ ‘This is a part of history’: Kyiv citizens delighted by Joe Biden’s surprise visit // Guardian. – 2023, 21 February. – URL: <https://tinyurl.com/mpz7k4sx>

⁴ Сидоренко С. Мюнхен поза зоною комфорту: що змінюють для України "мирний план" Китаю та підтримка США // Європейська правда. – 2023, 20 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/mv38j553>

⁵ Нуланд в інтерв’ю росЗМІ назвала умову для переговорів США й Росії // Українська правда. – 2023, 24 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/45ymb8ka>

⁶ One Year Later, Americans Still Stand by Ukraine // Gallup. – 2023, 7 February. – URL: <https://tinyurl.com/3nv6w2c2>

⁷ Ukraine aid support softens in the US: AP-NORC Poll // AP. – 2023, 15 February. – URL: <https://tinyurl.com/57wdedxj>

чому активно спекулювало консервативне крило Республіканської партії, яке виступало за обмеження військової та фінансової допомоги Києву¹. З встановленням контролю республіканців за Палатою представників на Капітолійському пагорбі активізувалися зусилля щодо посилення контролю та нагляду за допомогою, яка надавалась Україні. При цьому нецільового використання американських коштів в нашій державі не було виявлено².

Велика Британія слідом за США перейшла із категорії стратегічних партнерів у категорію союзників України, що було зафіксовано під час візиту Президента України Володимира Зеленського до Лондона 8 лютого. У підписаній “Лондонській декларації” сторони проголосили, що переслідують спільні цілі у війні – здобуття перемоги над росією для побудови справедливого та міцного миру³. Президент В.Зеленський заявив, що Україна та Велика Британія вийшли на новий рівень відносин і стали “справжніми союзниками”⁴.

Усвідомлюючи, що довга і статична війна слугує лише цілям росії, на початку року Лондон активізував контакти із союзниками по всьому світу, щоб посилити тиск на путіна та забезпечити перевагу ЗС України на полі бою. Ключовим елементом цих зусиль стало оголошення про надання ЗС України основних бойових танків Challenger 2⁵. Їхнє ширше воєнно-політичне значення полягало у створенні міжнародного прецеденту постачання західної важкої бронетехніки Україні.

У січні-лютому 2023 року Лондон провів серію переговорів і консультацій із союзниками щодо постачання важкої бронетехніки та ППО, закликаючи їх розгорнути заплановану на 2023 рік підтримку якнайшвидше, щоб досягти максимального ефекту на полі бою. З цією метою міністр оборони Бен Воллес відвідав Естонію і Німеччину, а міністр закордонних справ Джеймс Клеверлі здійснив візит у Північну Америку, де вони просували один меседж: саме настав час надати Україні засоби, необхідні для перемоги у війні, а не лише для утримання лінії фронту.

Німеччина пройшла тест на лідерство на Європейському континенті у питанні надання допомоги Україні у боротьбі з російською агресією, використовуючи власну позицію в ЄС та НАТО. Це зокрема мало вияв в ухваленні німецьким урядом рішення 25 січня 2023 року (після місяців потужного міжнародного та внутрішнього тиску) про передачу Україні основних бойових танків Leopard 2 і надання дозволу на їх реекспорт. Канцлер Олаф Шольц назвав це рішення чітким сигналом путіну, “що його імперіалістична війна не буде успішною, тому що ми будемо підтримувати Україну разом, не даючи себе розділити”⁶.

¹ Gaetz introduces resolution to end military and financial aid to Ukraine, urge peace deal // Fox News. – 2023, 9 February. – URL: <https://fxn.ws/3jRfqti>

² U.S. funds not misused in Ukraine, U.S. Treasury says amid corruption crackdown // Reuters. – 2023, 31 January. – URL: <https://tinyurl.com/45y8s6by>

³ Declaration Between The Government Of The United Kingdom Of Great Britain And Northern Ireland And The Government Of Ukraine Uk - Ukraine Declaration Of Unity // Gov.uk. – 2023, 8 February. – URL: <https://tinyurl.com/mr2ksew9>

⁴ Україна й Велика Британія разом пройдуть увесь шлях до нашої спільної перемоги – Володимир Зеленський за результатами переговорів із Ріші Сунаком // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 8 лютого. – URL: <https://bit.ly/3xjTUQY>

⁵ Rishi Sunak pledges to send tank squadron to Ukraine ahead of a spring offensive // Sun. – 2023, 14 January. – URL: <https://tinyurl.com/46fsr8fv>; Britain discusses how to send ‘game-changing’ tanks to Ukraine // Politico. – 2023, 11 January. – URL: <https://tinyurl.com/5dkpzjzr>

⁶ Rätsel um Olaf Scholz - Zauderer oder Stratege? // ZDF. – 2023, 26 January. – URL: <https://tinyurl.com/34n7ndf8>

Під час виступу на Всесвітньому економічному форумі у Давосі 18 січня 2023 року німецький канцлер назвав надану і обіцяну Україні військову допомогу “глибоким переломним моментом у німецькій зовнішній політиці і політиці безпеки” і запевнив, що підтримка України у війні з росією триватиме поки рф не зазнає поразки у війні¹. Водночас будь-які мирні переговори, за його словами, мали бути обумовлені виведенням росією своїх військ з території України².

Німецьке суспільство було також налаштовано на подальшу підтримку України. Зокрема, 82% громадян ФРН сприймали росію як найбільшу загрозу миру у світі. Це становило різкий контраст з довоєнною статистикою: у 2021 році лише 32% дорослих німців бачили в росії найбільшу загрозу. Жителів Німеччини більше турбувала доля українців, ніж можливе погіршення власного економічного становища³.

Франція здійснила кардинальний розрив із попередньою політикою загравання з росією й остаточно визначилася зі своїми цілями у російсько-українській війні. Зокрема, у своєму виступі перед учасниками Мюнхенської безпекової конференції 18 лютого президент Франції Еммануель Макрон закликав світ досягнути такої поразки росії у війні, яка б не обмежувалася її військовим програшем, а й передбачала позбавлення рф “колоніальної ментальності”, а також гарантування того, що Україна досягне успіху, інтегрувавшись до складу ЄС та НАТО. Французький лідер виступив за трансформацію світової архітектури безпеки, щоб зменшити роль росії, та підтримав реформу міжнародних інституцій, зокрема Ради Безпеки ООН⁴. Макрон заявив, що союзники будуть підтримувати Україну, поки вона не переможе і в Європі не настане мир. Зокрема, він підтримав Формулу миру Президента Володимира Зеленського. Корекція позиції Макрона стала показником фундаментальних змін у сприйнятті європейських політиків нових геополітичних реалій, спричинених війною.

Слова французького лідера не розходилися з його діями. Однією з ключових подій початку року стало рішення Парижа про передачу Києву важких бронетранспортерів/легких колісних танків AMX-10 RC⁵, що мало на меті “порушити табу” на відправку західних танків в Україну.

Швеція оголосила, що під час свого головування в Раді Європейського Союзу у першому півріччі 2023 року ключові напрямки діяльності цього органу будуть враховувати широкомасштабне вторгнення рф в Україну, яке розглядалося як загроза для всієї європейської безпеки. Стокгольмом виступив за узгодження “надійної європейської політики безпеки та оборони у тісній співпраці з партнерами” у протидії російській агресії проти України, а також імплементації Стратегічного компасу ЄС⁶.

19 січня шведський уряд ухвалив рішення про передачу десятого пакету військової допомоги Україні, який зокрема включав 8 САУ 155 мм Archer, 50 БМП Stridsfordon 90 та

¹ For the war to end, Russia's aggression must fail: German Chancellor Scholz // DW. – 2023, 18 January. – URL: <https://tinyurl.com/442a3fr9>

² Germany's Scholz vows to continue talks with Putin to end Ukraine war // AA. – 2023, 29 January. – URL: <https://tinyurl.com/yc5u72jv>

³ Deutsche halten Russland für größte Bedrohung - Angst vor Kreml im Westen größer // Ntv. – 2023, 7 February. – URL: <https://tinyurl.com/53ukxe54>

⁴ French President Emmanuel Macron speaks at Munich Security Conference // Sky News. Youtube. – 2023, 18 February. – URL: <https://tinyurl.com/yxdbnyw8>; Guerre en Ukraine : Emmanuel Macron veut «la défaite» de la Russie, mais sans l'«écraser» // Le Figaro. – 2023, 18 February. – URL: <https://tinyurl.com/42674cws>

⁵ Guerre En Ukraine: Macron Promet À Zelensky La Livraison De Chars De Combat Légers // BFMTV. – 2023, 2 January. – URL: <https://tinyurl.com/ht4pfe83>.

⁶ Priorities // Swedish Presidency of the Council of the European Union. – 2022, 14 December. – URL: <https://tinyurl.com/2s3uh4pc>.

протитанкові ракети NLAW¹. “Перемога України є екзистенційною для Європи і для всього світу”, – заявив прем’єр-міністр Швеції Ульф Крістерссон².

Протягом зими 2023 року традиційно активною щодо російсько-української війни залишалася зовнішня політика **Польщі**. Варто відзначити, що Президент України Володимир Зеленський користувався значним авторитетом у польському суспільстві, де його вважали політиком року у світі³. Натомість, у українців президент Польщі Анджей Дуда був найбільш популярним серед іноземних лідерів⁴.

9 січня у Польщі на урядовому рівні розглядалося питання подальшої підтримки України⁵. У Варшаві вважали, що поразка України може стати прелюдією до Третьої світової війни. Відтак, щоб цього уникнути, потрібно було продовжувати масштабну підтримку України⁶. Важливою ініціативою Польщі в цьому контексті стали заходи щодо формування “танкової коаліції”⁷. Водночас польське політичне керівництво виступало за надання Україні додаткових гарантій безпеки з боку НАТО під час липневого саміту у Вільнюсі⁸. Водночас для тривалого ж миру в Європі потрібне було членство України в ЄС і НАТО⁹.

Країни **Балтії** продовжували демонструвати високий рівень політичної та військової підтримки України задля перемоги у війні з рф та реалізації євроатлантичних прагнень Києва. Зокрема, Литва заявила, що у 2023 році надаватиме військову техніку, боєприпаси та забезпечуватиме підготовку особового складу ЗС України¹⁰. У Литві також активно лобіювали щодо прискорення вступу України до НАТО та пошуку нових формулювань на Вільнюському саміті Альянсу¹¹.

Послідовну підтримку Україні надавали **Чехія** та **Словаччина**. Прем’єр-міністри цих держав Петер Фіала та Едуард Гегер заявили, що результатом війни в Україні повинна стати перемога Києва¹². 29 січня президентом Чехії було обрано колишнього очільника Військового комітету НАТО Петера Павела. Він наголошував, що путінська рф була більшою загрозою вільному світу, аніж ІДІЛ, підтримував допомогу Україні, зокрема зброєю¹³, а також виступав за вступ нашої держави до НАТО, щойно закінчиться війна¹⁴.

¹ Sweden to send Archer artillery system to Ukraine // Politico. – 2023, 19 January. – URL: <https://tinyurl.com/4mv54ak7>

² Ukraine "needs our support more than ever," French President Macron says // CNN. – 2023, 3 January. – URL: <https://tinyurl.com/mv8jfy6>

³ Поляки назвали Зеленського політиком року у світі, в Польщі – Дуду // Європейська правда. – 2023, 3 січня. – URL: <https://tinyurl.com/yjawx56d>.

⁴ Серед закордонних політиків українці найбільше довіряють президенту Польщі // Європейська правда. – 2023, 10 січня. – URL: <https://tinyurl.com/bdhebjcc>.

⁵ Дуда обговорив з урядовцями й силовиками подальшу підтримку України // Укрінформ. – 2023, 10 січня. – URL: <https://tinyurl.com/k4hvb5y>.

⁶ Драбкіна Є. Поразка України у війні з Росією може стати прелюдією до Третьої світової, – Моравецький // РБК-Україна. – 2023, 16 січня. – URL: <https://tinyurl.com/4jyp68jn>.

⁷ Руда О. Польща збирає коаліцію країн, які нададуть Україні танки "Леопард" // ТСН. – 2023, 17 січня. – URL: <https://tinyurl.com/bdfm225a>.

⁸ Дуда назвав два важливі завдання на саміт НАТО у Вільнюсі // Укрінформ. – 2023, 1 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/93rt2usn>.

⁹ Прем’єр Польщі: ми не згодні, щоб Україна була буферною зоною, їй місце в ЄС і НАТО // Європейська правда. – 2023, 18 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/46uhydtj>.

¹⁰ Президент Литви: це має бути рік, коли Україна переможе агресора // Європейська правда. – 2023, 2 січня. – URL: <https://tinyurl.com/yckuv4tf>.

¹¹ Україна переможе у війні, але треба збільшити її військову підтримку – Науседа // Укрінформ. – 2023, 17 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3fszmpm6>.

¹² Прем’єри Чехії та Словаччини: Підсумком війни має стати перемога України // Європейська правда. – 2023, 2 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2p8m64jh>.

¹³ Як бойовий генерал виграв вибори президента в Чехії і чому це добре для України // Європейська правда. – 2023, 29 січня. – URL: <https://tinyurl.com/d29bnss6>.

¹⁴ Обраний президент Чехії: Україна заслуговує членства у НАТО відразу після війни // Європейська правда. – 2023, 1 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/muactrzu>.

Він вважав, що Україна переможе за трьох умов: всі держави підтримуватимуть існуючий рівень постачання озброєння; буде забезпечена достатня фінансова підтримка України, яка дозволить компенсувати втрати економіки; ЄС зможе утримати чинний рівень санкцій, щоби запобігати відновленню доходів росії¹.

Сербія, продовжуючи слідувати у фарватері росії, спробувала визначити межі своєї підтримки останньої у війні проти України. Під тиском ЄС та США Белград заявив про початок перегляду своєї політики щодо санкцій проти рф. Президент країни Александар Вучич заявив, що не є прихильником їх запровадження, але не певен, скільки ще зможе утримуватися від цього кроку². Ознаками початку зміни курсу Белграду стала також заява Вучича про непідтримку вторгнення росії в Україну і визнання того, що Крим і Донбас – це Україна³.

Прем'єр-міністр **Хорватії** Андрей Пленкович пообіцяв продовження підтримки України, попри відмову парламенту схвалити участь хорватських військових у тренувальній місії ЄС – EUMAM⁴. Під час розмови з міністром оборони України Олексієм Резніковим 10 січня його колега з Хорватії Маріо Баножич висловив солідарність з українським народом і наголосив, що його країна надаватиме політичну, фінансову, технічну й гуманітарну допомогу Україні⁵. На цьому тлі сильно відрізнялася позиція президента Хорватії Зорана Мілановича, який розкритикував рішення країн Заходу про передачу Україні танків, продовжував зображувати війну в Україні як конфлікт між рф та США і ставити під сумнів територіальну цілісність України, заявивши, що Крим ніколи не повернеться до складу останньої⁶.

На початку 2023 року позиція **Угорщини** щодо російсько-української війни не зазнала змін. Прем'єр-міністр країни Віктор Орбан заявив, що через кризу західноцентричного міжнародного порядку, яку нібито увиразнила війна росії проти України, Захід розпочав нову “холодну війну”, в якій Будапешт повинен стояти осторонь, підтримувати відносини з конкурентами Заходу і претендувати на роль регіонального лідера⁷. Разом з тим, Орбан пообіцяв подальшу фінансову підтримку Україні⁸. 19 лютого він підкреслив, що для Угорщини єдиний шлях гарантувати мирне життя – “триматися подалі від російсько-української війни”, додавши, що Угорщина визнає право України на самооборону, але було б неправильно ставити інтереси України вище інтересів Угорщини⁹. Ставлення Угорщини до євроатлантичної інтеграції України також не зазнало змін. 27 лютого Орбан заявив, що рано чи пізно буде порушене питання вступу України в

¹ Новообраний президент Чехії вже каже про перемогу України за трьох умов // Європейська правда. – 2023, 18 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/5h8s5waj>.

² Президент Сербії вже не знає, як довго зможе утримуватися від приєднання до санкцій проти РФ // Європейська правда. – 2023, 2 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/yc4eks2t>.

³ Вучич відкинув територіальні претензії путіна до України // Укрінформ. – 2023, 18 січня. – URL: <https://tinyurl.com/ycsxe6new>.

⁴ Прем'єр Хорватії пообіцяв подальшу підтримку України у війні з РФ // Європейська правда. – 2023, 13 січня. – URL: <https://tinyurl.com/ychz77rp>.

⁵ Міністр оборони Хорватії пообіцяв українському колезі подальшу допомогу // Європейська правда. – 2023, 10 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3xwftuz5>.

⁶ Бурда В. З'явилась реакція МЗС на заяву президента Хорватії, що Крим не повернеться до України // Chas.News. – 2023, 7 січня. – URL: <https://tinyurl.com/y7d9z7j9>.

⁷ Орбан: Захід розпочав нову “холодну війну”, тому Угорщина має підтримувати відносини з його ворогами // Європейська правда. – 2023, 7 січня. – URL: <https://tinyurl.com/kx3upb7z>.

⁸ Орбан перед самітом за участю Зеленського пообіцяв гуманітарну і фінансову підтримку України // Європейська правда. – 2023, 9 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/vznkhn8s>.

⁹ Орбан: Угорщина буде й далі торгувати з Росією, а Європа сповзає у “війну двох слов'янських країн” // Європейська правда. – 2023, 19 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2475d96r>.

Альянс, але “ми маємо десять тисяч разів подумати над подальшим розширенням НАТО на схід”¹.

Президент **Румунії** Клаус Йоганніс заявив, що Україна повинна виграти війну, а росія – відповісти за скоєні злочини й знищені людські життя, запевнивши, що Румунія продовжуватиме допомагати Україні “стільки, скільки буде потрібно”².

Президентка **Молдови** Мая Санду на Всесвітньому економічному форумі в Давосі закликала європейські країни допомогти Україні виграти війну проти росії, інакше, “кожен з нас буде в небезпеці”³. З очікуваною перемогою України Кишинів пов’язував реалізацію своїх воєнно-політичних цілей – виведення військ рф з Придністров’я та завершення довгорічного замороженого конфлікту⁴. Поряд з цим, в молдавському уряді агресії рф проти України розпочалися дискусії про відмову країни від нейтрального статусу та вступу до військово-політичних блоків⁵.

Непростими були відносини України з **Грузією**. Уряд останньої під надуманим приводом в черговий раз відмовив у військовій допомозі Україні, заявивши, що цей крок був спрямований на уникання залучення країни у війну⁶. Цей крок очікувано отримав схвалення з боку росії. В МЗС України зауважили, що Москва і Тбілісі “обмінюються реверансами” не лише попри триваючу агресію рф проти України, а й триваючу окупацію частини території Грузії⁷. При цьому президент Грузії Саломе Зурабішвілі закликала Кремль письмово зафіксувати відмову від окупації територій грузинської держави в рамках можливої угоди про мир між рф та Україною⁸. Позиція грузинської влади – це ще не вся Грузія. У Тбілісі й Батумі пройшли великі акції солідарності з Україною до річниці російського вторгнення 24 лютого за участі представників опозиційних партій та небайдужих громадян⁹.

Туреччина, з самого початку російсько-української війни займала активну посередницьку позицію між сторонами конфлікту, в основі якої була політична підтримка України при збереженні, в той же час, високого рівня економічних відносин з росією. Дотримуючись цих позицій у двосторонніх відносинах з учасниками конфлікту, у січні

¹ Орбан: треба "десять тисяч разів" подумати перед розширенням НАТО на схід // Європейська правда. – 2023, 27 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/7jfmwgtm>.

² Йоганніс: Україна має виграти цю битву, а росія - відповісти за злочини // Укрінформ. – 2023, 24 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/yeuwab28>.

³ Санду: треба допомогти Україні виграти війну, інакше будемо у небезпеці // Європейська правда. – 2023, 18 січня. – URL: <https://tinyurl.com/yc4zaf5>.

⁴ Ліпич О. Чекаємо на перемогу України, щоб мирно врегулювати придністровський конфлікт, – глава МЗС Молдови // Обозреватель – 2023, 21 січня. – URL: <https://tinyurl.com/mr4ntud4>.

⁵ Президентка Молдови: ведемо "серйозні дискусії" щодо можливого членства в НАТО // Європейська правда. – 2023, 20 січня. – URL: <https://tinyurl.com/hubnpp57>.

⁶ Міноборони Грузії пояснило відмову у передачі Україні ЗПК "Бук" і Javelin // Європейська правда. – 2023, 10 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3tn5mdhb>; У владі Грузії відреагували на заяву українського повіреного про відмову надати "Буки" // Європейська правда. – 2023, 10 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3kety3ep>.

⁷ “Обмін реверансами” між політиками рф та правлячою партією Грузії спровокував скандал // Європейська правда. – 2023, 20 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2p8mwjcn>.

⁸ Прохоренко В. Зурабішвілі закликала Кремль письмово зафіксувати відмову від окупації Грузії – ЗМІ // unian.ua. – 2023, 1 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3tvccdbk>.

⁹ У Грузії до річниці великої війни пройшли дві масштабні акції солідарності з Україною // Європейська правда. – 2023, 25 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/4vtyjasb>

Анкара доклала посередницьких зусиль для налагодження гуманітарного діалогу між уповноваженим Верховної Ради України з прав людини Україною Дмитром Лубінцем та уповноваженою з прав людини росії Тетяною Москальковою. Це в результаті принесло додаткові політичні дивіденди як Туреччині, так і особисто її президентові Реджепу Таїпу Ердогану, що в очікуванні президентських та парламентських виборів у травні 2023 року набирало особливого значення¹.

Важко переоцінити і особисті зусилля Президента Туреччини Р. Ердогана у розширенні посередницьких гуманітарних зусиль, які безпосередньо стосувалися таких важливих питань як: звільнення українських політв'язнів, які були свавільно затримані та ув'язнені росією нібито за скоєння кримінальних злочинів на території тимчасово окупованого Криму; повернення додому українських важкопоранених військовослужбовців, що перебували на території рф; повернення цивільних громадян України, які відбували тюремні покарання з 2014 року на території рф та тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей; повернення цивільних громадян України, незаконно затриманих і утримуваних на території росії з 24 лютого 2022 року².

8 січня Ердоган виступив із заявою, що Туреччина робить свій внесок у пошук шляхів з урегулювання російсько-українського конфлікту і докладає максимум зусиль задля примирення двох країн³. У роковини початку широкомасштабного вторгнення росії, 24 лютого, турецький лідер провів телефонні розмови з президентами України та рф, в ході яких наголосив на необхідності “досягнення справедливого миру”, запобіганні подальших жертв та руйнувань, висловив “щире бажання” відновити “зернову угоду” та запевнив, що Анкара готова надати будь-яку підтримку в вирішенні цих питань⁴.

Незважаючи на результати, досягнуті Туреччиною у переговорному процесі між росією та Україною (обмін військовополоненими та підписання “зернової угоди”), Сполучені Штати Америки застерегли Туреччину від експорту до росії хімікатів, мікрочіпів та інших продуктів, які могли бути використані для обходу західних санкцій.

Фактором, який сприяв активізації відносин Туреччини зі США на початку року, стали нищівні землетруси, які у лютому прокотилися південним сходом Туреччини, забравши близько 40 000 людських життів. Під час першої в 2023 році робочої зустрічі з президентом Р. Ердоганом 20 лютого державний секретар США Ентоні Блінкен заявив про намір США надати Туреччині додаткову допомогу у подоланні наслідків землетрусів та посилити співпрацю двох країн у сфері

¹ Омбудсман Дмитро Лубінець провів у Анкарі зустріч з Уповноваженою з прав людини РФ за участі Головного Омбудсмана Турецької Республіки // Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. – 2023, 11 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2844abx8>

² Омбудсман Дмитро Лубінець провів зустріч з Президентом Турецької Республіки Реджепом Таїпом Ердоганом // Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. – 2023, 11 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2ut2fp7d>

³ Ердоган планує провести телефонні переговори з путіним і Зеленським: деталі // UNN – 2023, 12 січня. – URL: <https://tinyurl.com/ycxu33zr>

⁴ “Готові надати допомогу”: президент Туреччини поговорив по телефону з путіним та Зеленським // Фокус — 2023, 24 лютого., - URL : <https://tinyurl.com/bdfszajt>

оборони, енергетики, торгівлі і колективної безпеки та підтримки України у її боротьбі за свою незалежність¹.

Від початку широкомасштабної війни РФ проти України **Ізраїль** зайняв позицію, яка обмежувалась наданням гуманітарної допомоги, зокрема медичного характеру, та у відмові від надання військової допомоги нашій державі, не допускаючи при цьому також передачі третіми країнами зброї, що містить ізраїльські комплектуючі². Ця позиція не змінилася і після листопадових виборів до парламенту Ізраїлю, за результатами яких прем'єр-міністром країни став Бен'ямін Нетаньягу, який перед виборами обіцяв розібратись та переглянути політику Ізраїлю щодо поставок озброєння Україні.

Протягом січня, з боку Нетаньягу була зроблена спроба поглибити відносини з Україною, коли на наступний день після вступу на посаду він зателефонував Президентові України Володимирі Зеленському³. В ході розмови лідери намагались узгодити важливі для кожного питання, а саме змінити позицію України під час голосування за резолюцію ООН щодо палестинських територій взамін за постачання Ізраїлем систем ППО та іншого ОВТ Україні, необхідного для захисту об'єктів цивільної інфраструктури України. В результаті, не отримавши чіткого сигналу від Нетаньягу, що позиція Ізраїлю щодо постачання зброї Україні буде переглянута, українська делегація не голосувала за зазначену резолюцію в ООН, що викликало критику з боку Ізраїлю.

На тлі загострення регіональної безпекової ситуації, зумовленої розширенням військового співробітництва між Іраном та Росією, значно активізувались двосторонні відносини Ізраїлю зі США, які і до цього були достатньо тісними, адже Ізраїль протягом тривалого часу залишається головним союзником США на Близькому Сході. Зокрема, у січні 2023 року Сполучені Штати взяли участь у спільних американо-ізраїльських військових навчаннях Juniper Oak, тим самим забезпечивши підтримку Ізраїлю під час нанесення ударів по військовим об'єктам Ірану, серед яких були і заводи з виробництва БПЛА і балістичних ракет, та військові бази і нафтопереробні заводи.

Дане регіональне загострення призвело до зміни ставлення Ізраїлю та перегляду його позиції щодо поставок озброєння Україні. 30 січня, в ході зустрічі з державним секретарем США Ентоні Блінкеном, який закликав Тель-Авів до підтримки України у гуманітарній, економічній та оборонній сферах, прем'єр-міністр Нетаньягу вперше заявив про готовність Ізраїлю розглянути можливість надання озброєння для України, а саме прикрити небо над Києвом ізраїльськими системами ППО “Залізний купол”⁴.

У лютому, виступаючи на засіданні уряду, прем'єр-міністр Ізраїлю заявив про готовність розглянути можливість надання військової допомоги Україні, зокрема

¹ Блінкен та Ердоган обговорили допомогу Києву та відносини між США та Туреччиною // Інтерфакс-Україна — 2023, 20 лютого., - URL: <https://interfax.com.ua/news/political/892639.html>

² “Зброю не дамо”. Чому Ізраїлю все складніше балансувати щодо України // BBC-NEWS - Україна — 2022, 21 жовтня., - URL: <https://tinyurl.com/mwsr3nvp>

³ Axios: Нетаньягу попросив Зеленського про підтримку в ООН, а той у відповідь — ППО // BBC-Україна — 2023, 01 січня., - URL: <https://tinyurl.com/y9fnhs39>

⁴ Блінкен провів переговори з прем'єром Ізраїлю: обговорили підтримку України // Слово і діло — 2023, 30 січня., - URL: <https://tinyurl.com/mtkec5bv>

постачання систем ППО “Залізний купол”, та виразив готовність виступити посередником “у конфлікті, якщо на те буде згода воюючих сторін та США”, але до конкретних дій справа так і не дійшла.¹

Іран у російсько-українській війні продовжував займати відверто проросійську позицію, зосередившись на поглибленні військового співробітництва з росією. Взамін за поставки останній озброєння та військової техніки (БпЛА, боєприпаси) для підтримки її зс у війні проти України Іран сподівався отримати доступ до російських ядерних технологій та закласти основи для “повноцінного військового партнерства” між Іраном та росією у сфері оборони.

В рамках даного партнерства Іран підтвердив закупівлю 24 російських винищувачів СУ-35 та іншої військової техніки, включно із системами ППО С-400 та бойовими гелікоптерами². Такі дії Ірану створили загрозу порушення регіонального балансу сил та посилення напруженості на Близькому Сході. Зокрема, найбільше занепокоєння з боку країн-сусідів Ірану викликало постачання ЗРК С-400, які могли стати на заваді Ізраїлю у зусиллях щодо недопущення розвитку іранської ядерної програми.

У відповідь на посилення Іраном свого військового потенціалу Ізраїль здійснив масовану ракетно-авіаційну атаку на військові об’єкти Ірану, в першу чергу об’єкти ОПК, зокрема завод з виробництва БПЛА Shahed-131 та Shahed-136 та центр з виробництва боєприпасів в Ісфагані, військові бази і нафтопереробні заводи в Хамадані та Кереджі, а також підприємство з виготовлення моторних масел у провінції Хой. За словами держсекретаря США Ентоні Блінкена, згадані удари призвели до зміни правил гри на Близькому Сході, адже військові потужності Ірану автоматично стали легітимними цілями³. Іншими словами, США увімкнули зворотний відлік, а участь Ірану у війні на боці росії перетворило цю країну на легітимну мішень.

У відповідь на рішучі дії США та Ізраїлю міністр закордонних справ Ірану Хосейн Амір Абдоллахіан, виступив із заявою про визнання Тегераном суверенітету та територіальної цілісності країн у рамках міжнародного права, що призвело до невизнання Іраном анексії Криму та окупації Луганська і Донецька⁴. На фоні поглиблення співпраці Ірану з росією дана заява сприймалася як певна політична гра, спрямована на пом’якшення, якщо не повне призупинення санкційного тиску на Іран з боку країн Заходу.

Замість цього Сполучені Штати та Європейський Союз розширили санкції проти іранських державних і приватних компаній, які прямо чи опосередковано залучені до виготовлення і передачі БПЛА та балістичних ракет середнього радіусу дії росії та долучили до списку підсанкційних представників Корпусу вартових ісламської революції за жорстокість у придушенні протестів, які продовжувалися в Ірані⁵.

Не менш важливою подією, яка мала значний вплив на загальну безпекову ситуацію у близькосхідному регіоні стало встановлення інспекторами Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ), вдруге з початку 2023 року, факту отримання Іраном “близького

¹ Залізний купол для Києва. Ізраїль вперше заявив про можливість поставок зброї Україні // НВ — 2023, 01 лютого., - URL: <https://tinyurl.com/mrxft88s>

² Як Росія і Іран поглиблюють співпрацю і що може вдіяти Україна // Європейська правда – 2023, 26 січня., - URL: <https://tinyurl.com/v2w65s55>

³ Ентоні Блінкен. США продовжать боротися з діями Ірану, які загрожують безпеці та життю людей // Голос Америки - 2023, 30 січня., - URL: <https://tinyurl.com/yea2677c>

⁴ “Незважаючи на прекрасні стосунки між Тегераном та Москвою”. Іран не визнає анексовані території України російськими // Остро - 2023, 20 січня., - URL: <https://tinyurl.com/26stx4xb>

⁵ ЄС запроваджує додаткові санкції проти Ірану у зв’язку з порушеннями прав людини // Interfax-Україна – 2023, 23 січня., - URL: <https://tinyurl.com/mrxmd684>

за концентрацією до збройного, збагаченого урану, який має рівень збагачення у 84%, що на 6% нижчий за необхідний для ядерної зброї”. У відповідь на такі дії, США заявили про готовність до військового варіанту вирішення питання, “щоб не допустити отримання Іраном ядерної зброї, якщо санкції та дипломатія не принесуть результату”, хоча при цьому “першочерговим залишається дипломатичний спосіб вирішення конфлікту”¹.

Китай. Невдачі зс рф в Україні та розмови про майбутню безпекову архітектуру в світі стали для КНР тригером для корегування своєї позиції т.зв. “проросійського нейтралітету”. Прагнучи бути глобальною державою, Пекін неодмінно мав подолати свою відстороненість від російсько-української війни та знайти способи впливу на неї, оскільки наслідки російської агресії вже вийшли далеко за регіональні межі та зачіпали практично всі ключові процеси у світі. Сповідуючи концепцію “мирного піднесення” свого статусу наддержави як альтернативу традиційному “західному імперіалізму”, Китай відповідно долучав особливі дипломатичні підходи до тих чи інших глобальних проблем.

Ще в статті головного куратора китайської дипломатії Ван Ї, виданої на початку січня в партійному журналі “Цзюші”, йшлося в цілому про прагнення Китаю зберігати мирну глобальну обстановку та сприяти мирним процесам у світі². Першою ілюстрацією таких намірів на початку 2023 року став 8-ий Стратегічний діалог “Китай – Африканський Союз”, який відбувся 11-13 січня в столиці Ефіопії Аддис-Абебі. А робота китайської делегації на Всесвітньому економічному форумі в Давосі стала черговим проявом того, що країна розпочала процес виходу зі стану “ковідної економіки”, значно послабивши обмеження та продовжила брати участь у глобальних, насамперед економічних процесах.

Стратегія КНР зводилася до продовження накопичення своєї політичної значимості та ваги та розширення економічних можливостей як для власного технологічного поступу, так і доступу до російських енергоносіїв та ринку. Це нагадувало стратегію “третьої сили” в міжнародних відносинах, характерну для зовнішньої політики країни в 1960-1970-ті рр. В той же час, не дивлячись на те, що Пекін перетворився на фактично вирішального агента впливу на Москву, можливості змінити рамки свого зовнішньополітичного маневру залишалися.

Українська дипломатія прагнула використати цю тенденцію. Спробою підштовхнути КНР до більш проактивної конструктивної позиції став лист Президента України Володимира Зеленського китайському лідеру Сі Цзіньпіну, який було передано китайській делегації на щорічних зборах Всесвітнього економічного форуму в Давосі Першою леді Оленою Зеленською. За її словами, це був “жест і запрошення до діалогу” на базі 10 пунктів Формули миру Президента Зеленського. Деталі тексту листа залишалися невідомими, а жодної конкретної офіційної реакції з боку Пекіна не надійшло, що могло свідчити про те, що на даному етапі “українське питання” не було для КНР такими пріоритетними, як продовження геостратегічної гри в рамках відносин зі США, Росією та ЄС.

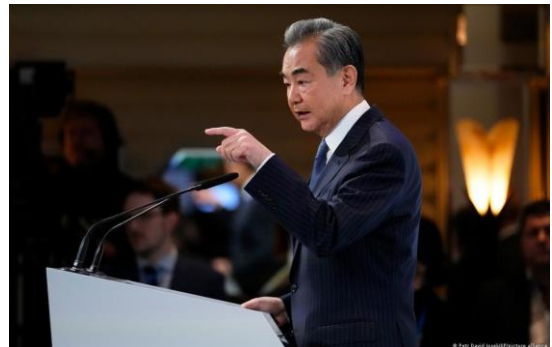
Поряд із цим, офіційний Пекін продовжував використовувати риторiku “абстрактного миротворця”, всіляко прагнучи накопичити власний політичний капітал, що особливо позитивно резонувало в країнах т.зв. Глобального Півдня та серед деяких пацифістських груп на Заході. 6 лютого заступник постійного представника КНР при ООН Дай Бін майже повністю повторив вже усталену на той момент позицію, в основі якої

¹ Зупинка іранського атома: в США обговорюють силову блокаду ядерної програми Тегерана // Європейська правда — 2023, 08 лютого., – URL: <https://tinyurl.com/3z5a23m7>

² Committing to National Rejuvenation and Embracing Humanity’s Future on a New Journey in Major-Country Diplomacy with Chinese Characteristics // Qiushi. – 2023, February 3. – URL: <https://tinyurl.com/bddez75z>

лежав заклик до відновлення мирних переговорів та сприяння в полегшенні гуманітарної кризи, критика санкцій, вже вкотре вживаючи словосполучення “українська криза”¹. Єдиною практичною та конструктивною тезою стала підтримка роботи експертів МАГАТЕ на Запорізькій АЕС та продовження реалізації Чорноморської зернової ініціативи.

Мюнхенська безпекова конференція, яка має статус глобального безпекового форуму, стала зручним майданчиком для першої обережної заявки КНР на посилення своєї ролі в умовах російсько-української війни та, відповідно, безпекової кризи. Саме на ній член політбюро ЦК КПК, голова канцелярії комісії у закордонних справах ЦК КПК Ван Ї анонсував появу 24 лютого на річницю початку

широкомасштабної агресії росії особливого документу – “Позиція Китаю щодо політичного розв’язання української кризи”, який перед цим мав бути доповнений іншим програмним документом принципового характеру, – “Концептуальним документом щодо глобальної безпекової ініціативи”².

18 лютого Ван Ї провів окрему зустріч з міністром закордонних справ України Дмитром Кулебою, на якій чомусь безпосередньо китайський варіант розв’язання “української кризи” не обговорювався напряду, а сторони лише висловили свої позиції та підходи³. Ця зустріч була вкрай важливою, адже ключовий координатор китайської дипломатії збирався далі відвідати москву. Візит в столицю агресора мав завершити європейське турне Ван Ї, під час якого він прагнув прозондувати ґрунт щодо перспектив взаємодії китайської дипломатії в майбутньому з Францією, Німеччиною, Італією та Угорщиною.

Такий комплекс сигналів мав би вплинути на характер заяв та домовленостей під час візиту Ван Ї до москви, куди він прибув увечері 19 лютого. Наступного дня в Київ прилетів президент США Джо Байден, що стало ще одним знаком попередження для російсько-китайської “дружби без обмежень” не перетинати “червоні лінії”. Майже одночасно, 22 лютого, коли Байден вже був у Польщі, Ван Ї провів зустріч з путіним. Попри заяви обох сторін про досягнення чергових вершин у двосторонніх відносинах, жодного практичного наслідку для росії цей візит не мав. москва почула слова дружби, які пекін проговорював вже тривалий час, а в т.зв. “українському питанні”, китай знову закликав до діалогу та переговорів. Проте китайська сторона не зробила жодних конкретних кроків, які б кардинально сприяли росії у веденні війни.

Воєнно-політичні рішення, події, процеси, їх сутність. Україна та її партнери Воєнно-політичні рішення щодо відсічі збройної агресії.

З початку 2023 року керівництво країни розпочало роботу з підготовки контрнаступальної операції Сил оборони України, яка мала забезпечити повернення

¹ Chinese envoy calls for early end to Ukraine crisis // China Daily. – 2023, February 7. – URL: <https://tinyurl.com/42jru2v8>

² China to release position paper on Ukraine crisis solution // CGTV. – 2023, February 19. – URL: <https://tinyurl.com/43u7chz7>

³ Кулеба про "мирний план" Китаю: Ван Ї поділився зі мною ключовими пунктами документа, зробимо висновки після отримання повного тексту // Interfax-Україна. – 2023, Лютий 21. – URL: <https://tinyurl.com/26wdsu3v>

тимчасово окупованих територій. Цьому сприяла тісна співпраця з державами-партнерами щодо поставок озброєння та військової техніки, як двосторонньому рівні, так і в рамках Контактної групи з питань оборони України (“Рамштайн”-8 та “Рамштайн”-9”), що мало своїм наслідком підвищення рівня забезпечення українських підрозділів сучасним ОВТ.

Воєнно-політична обстановка потребувала своєчасного й ефективного реагування з боку керівництва держави на виникаючі загрози. Тому, враховуючи перебіг бойових дій, Президент України продовжив на 90 діб з 19 лютого строки дії воєнного стану Указом від 6 лютого 2023 року № 58/2023, затвердженого Законом України від 14 лютого 2023 року №2915-IX¹, та на той же термін дію загальної мобілізації Указом від 6 лютого 2023 року №59/2023, затвердженого Законом України від 14 лютого 2023 року № 2916-IX “Про продовження строку проведення загальної мобілізації”².

Щотижневими, під головуванням Президента України – Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України, стали засідання Ставки Верховного Головнокомандувача, під час яких:

заслуховувались доповіді Головнокомандувача Збройних Сил України та командувачів оперативних напрямків про оперативну обстановку на фронті в цілому та на окремих його ділянках, представників розвідки про можливі дії противника, пропозиції з посилення угруповань українських військ для успішного проведення оборонних дій Сил оборони України по всій лінії бойового зіткнення та найважчих ділянок фронту, як то: Бахмут, Лиман, Авдіївка, Мар’їнка та Вугледар; ухвалювались рішення щодо подальшого застосування Сил оборони України;

ставились завдання щодо протиповітряної оборони по всій Україні об’єктів критичної та цивільної інфраструктури, а також посилення співпраці з партнерами України задля підвищення спроможностей підрозділів Сил оборони України через постачання нових видів озброєння та військової техніки;

розглядались питання забезпечення Сил оборони України боєприпасами, озброєнням та військовою технікою; проводився аналіз темпів та обсягів ремонту озброєння та військової техніки;

визначалися першочергові заходи зі стабілізації ситуації на деокупованих територіях³.

Постановою Верховної Ради України від 7 лютого 2023 року № 2920-IX “Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення зміни до ст. 20 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” щодо комплектування Збройних Сил України посадовими особами офіцерського складу на особливий період” покращено рівень поточного комплектування підрозділів і частин Збройних Сил України.

Додатково до прийнятих, Верховна Рада України своєю Постановою від 24 лютого 2023 року № 2946-IX затвердила звернення до національних парламентів держав-учасниць Першого Парламентського саміту Міжнародної Кримської платформи у контексті дев’яти років тимчасової окупації і незаконної анексії АР Крим і міста Севастополя російською федерацією з метою консолідації дій, спрямованих на подальший спротив тимчасовій окупації Кримського півострова та подолання її наслідків після припинення окупації.

¹ Закон України від 14 лютого 2023 року № 2915-IX “Про продовження строку дії воєнного стану в Україні” // Сайт Верховної Ради України. – 2023, 14 лютого., – URL: <https://tinyurl.com/bdhna2ss>

² Закон України від 14 лютого 2023 року № 2916-IX “Про продовження строку проведення загальної мобілізації” // Сайт Верховної Ради України. – 2023, 14 лютого., – URL: <https://tinyurl.com/y8nmde27>

³ Під головуванням Володимира Зеленського відбулося засідання Ставки Верховного Головнокомандувача // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. - 2023, 06 лютого. - URL: <https://tinyurl.com/3n6e7nxx>

Окремо Постановою від 24 лютого 2023 року № 2947-IX Верховна Рада затвердила звернення до Комітету ООН з прав людини, Комітету ООН з прав дитини, Міжнародного суду ООН, Верховного комісара ООН у справах біженців про порушення російською федерацією міжнародних договорів (конвенцій), що мають ознаки геноциду Українського народу, в частині здійснення примусової депортації до держави-агресора або в межах тимчасово окупованих територій України дітей – громадян України та дітей, які проживали на території України, з вимогою повернення таких дітей їхнім батькам або законним представникам”¹.

Кабінетом Міністрів України приймалися рішення щодо виходу України з міждержавних Угод в рамках укладених домовленостей між Кабінетом Міністрів України і урядом росії, а саме постанови: від 06 січня 2023 р. № 17 “Про продовження строку експлуатації ракетного комплексу 15П118М”; від 10 січня 2023 р. № 21 “Про взаємне заснування відділень Торговельно-економічної місії у складі Посольства України в російській федерації та відділень Торговельного представництва російської федерації в Україні” та від 31 січня 2023 р. № 87 “Про повітряне сполучення і співробітництво в галузі повітряного транспорту та принципів співробітництва в галузі виробництва і поставок авіаційної техніки”.

Наказом Головнокомандувача ЗС України від 13 січня 2023 року № 13 “Про організацію та проведення базової підготовки громадян України до національного спротиву” закладені основи для отримання базової підготовки первинного рівня готовності громадян України щодо їх участі у національному спротиві.

Вжиті заходи дозволяють зробити висновок, що керівництво країни підтримувало належний рівень спроможностей Збройних Сил України у її протистоянні з ворогом, забезпечувало високий рівень технічного оснащення підрозділів ЗС України, ефективну підготовку військовослужбовців у володінні сучасною технікою, що надходила до Збройних Сил, використання якої мало забезпечити успіх на полі бою у боротьбі з державою-агресором.

Згуртування міжнародної спільноти навколо допомоги Україні.

Головні воєнно-політичні зусилля України та її партнерів у січні-лютому 2023 р. були зосереджені на збільшенні та розширенні військово-технічної допомоги Силам оборони України напередодні весняного періоду. Визначальним досягненням на цьому напрямку стало формування “танкової коаліції” – неформального об’єднання держав-членів НАТО, готових передати ЗС України основні бойові танки західного зразка. Завершенню цього процесу сприяли кілька рішень, які були ухвалені (не без значного опору) у тісній координації між західними партнерами України по обидва береги Атлантики. Вирішальну роль тут вчергове зіграла позиція Сполучених Штатів та їх союзників у Європі, насамперед Великої Британії, Німеччини, Франції та Польщі. Станом на лютий 2023 р. до “танкової коаліції” входили 11 країн (Велика Британія, Данія, Іспанія, Канада, Нідерланди, Норвегія, Німеччина, Польща, Португалія, США та Чехія).

¹ Про Звернення Верховної Ради України до Комітету ООН з прав людини, Комітету ООН з прав дитини, Міжнародного суду ООН, Верховного комісара ООН у справах біженців про порушення Російською Федерацією міжнародних договорів (конвенцій), що мають ознаки геноциду Українського народу, в частині здійснення примусової депортації до держави-агресора або в межах тимчасово окупованих територій України дітей - громадян України та дітей, які проживали на території України, з вимогою повернення таких дітей їхнім батькам або законним представникам // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. - 2023, 24 лютого. - URL: <https://tinyurl.com/3e5cunhv>

Окрім танків важливим питанням на порядку денному у співпраці України та її західних партнерів було постачання засобів ППО. Після історичного рішення США про надання Україні систем ППО/ПРО Patriot у грудні до “клубу постачальників” цих засобів долучилися також Німеччина та Нідерланди. Окрім цього, Франція спільно з Італією завершили підготовку до передачі Україні ЗРК SAMP/T.

20 січня на американській авіабазі Рамштайн у Німеччині відбулося 8-е засідання Контактної групи з питань оборони України (“*Рамштайн-8*”) за участю 54 держав-партнерів, яка стала однією з найважливіших, так як на ній йшлося про те, як підготувати Україну до наступних важких місяців бойових дій. Вперше за всю історію засідань групи Президент України В.Зеленський виступив перед міністрами оборони держав-партнерів, закликавши їх прискорити ухвалення рішень щодо надання Україні ОВТ. “Ми маємо прискоритися! Час повинен стати нашою з вами зброєю так само, як ППО й артилерія, бронемашини й танки, про які ми з вами говоримо. І які, власне, зроблять цю перемогу”¹.

Головним питаннями на порядку денному засідання були постачання озброєння та військової техніки ЗС України, підготовка українських військовослужбовців та збільшення обсягів оборонного промислового виробництва у країнах НАТО. Зокрема, партнери обговорили забезпечення Сил оборони України засобами ППО та важкою бронетехнікою².

Напередодні засідання в Рамштайні, 19 січня міністри оборони й представники міністерств оборони дев'яти країн Європи (Великої Британії, Естонії, Латвії, Литви та Польщі, а також представники Данії, Нідерландів, Словаччини та Чехії) під час зустрічі в Естонії підписали “Талліннську декларацію”, яка містила зобов'язання щодо подальшої військової допомоги Україні. Підписанти документа зазначили, що новий рівень підтримки України вимагав надання танків, протиповітряної і протиракетної оборони³.

Напередодні засідання Контактної групи та після його завершення США, Німеччина, Велика Британія, Франція, Канада, Португалія, Нідерланди, Данія, Бельгія, Швеція, Фінляндія, Польща, Естонія, Литва та Латвія оголосили про значні пакети військової допомоги Україні. Серед ОВТ, яке надавалося Україні, переважала бронетехніка й артилерія, а також додаткові системи ППО.

Підбиваючи підсумки засідання Контактної групи, Президент Володимир Зеленський відзначив суттєве посилення “артилерійського кулака”, збільшення кількості бронетехніки на кілька сотень бойових машин, забезпечення ракетного озброєння для РСЗВ і ЗРК. Він наголосив, що найголовнішим у новій підтримці України мала стати швидкість реалізації домовленостей із партнерами на постачання обіцяної зброї⁴.

¹ Це у ваших силах – зробити танковий «Рамштайн» – виступ Президента Володимира Зеленського на зустрічі Консультативної групи з питань оборони України у форматі «Рамштайн» // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 20 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2c75m8ek>

² "Прорив" із танками: українські танкісти розпочнуть навчання на німецьких “Леопардах 2” – Резніков // Голос Америки. – 2023, 21 20 січня. – URL: <https://tinyurl.com/285w5s8j>

³ Joint Statement – The Tallinn Pledge // Gov.uk. – 2023, 19 January. – URL: <https://tinyurl.com/3u4ajwja>

⁴ Зеленський: Росія готується до нової хвилі агресії // Українська правда. – 2023, 24 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3x5y9hux>

23 січня Європейський Союз на зустрічі 27-ми міністрів закордонних справ ЄС схвалив сьомий транш в розмірі 500 млн євро з Європейського фонду миру, спрямований на військову допомогу Україні. Пакет був затверджений разом з додатковими 45 млн на нелетальне обладнання для військової тренувальної місії ЄС в Україні (EUMAM). Сьомий пакет збільшив загальний внесок ЄС в рамках Європейського фонду миру для України до 3,6 млрд євро¹.

8-9 лютого Президент України Володимир Зеленський здійснив закордонні візити у Лондон, Париж та Брюссель для мобілізації підтримки з боку європейських партнерів напередодні першої річниці широкомасштабного вторгнення рф в Україну, просування Формули миру, покарання рф за скоєні злочини, прискорення європейської та євроатлантичної інтеграції України та підготовки наступних кроків у війні. Це був другий закордонний візит Глави держави з часу початку широкомасштабної агресії рф.

В ході візиту до Великої Британії 8 лютого Президент Володимир Зеленський спільно з британським прем'єром Ріші Сунаком підписали “Декларацію єдності” (інша назва – “Лондонська декларація”) – документ, спрямований на поглиблення стратегічного партнерства Києва й Лондона. Британія заявила, що разом із союзниками буде прагнути надати Україні довгострокові безпекові зобов'язання, забезпечить підтримку розбудови ЗС України для відбиття збройної агресії та напередодні саміту НАТО у Вільнюсі працюватиме з членами Альянсу над поглибленням оперативної сумісності ЗС України з НАТО та прискоренням їх переходу на стандарти НАТО. Британський уряд підтримав українську Формулу миру та заявив про свою готовність відігравати провідну роль в її втіленні. Велика Британія увійшла до складу основної групи, що працювала над притягненням до відповідальності виконавців воєнних злочинів та керівництва рф за злочин агресії проти України².

З нагоди візиту прем'єр-міністр Британії Ріші Сунак оголосив про розширену програму підготовки українських військових, що включала навчання пілотів винищувачів за стандартами НАТО і морських піхотинців. На додаток до 10 тис. українських військовослужбовців, які були підготовлені на території Сполученого Королівства минулого року, у 2023 році було заплановано підготувати ще 20 тис. особового складу³.

Під час виступу у Вестмінстерській залі парламенту Британії Президент України Володимир Зеленський відзначив особливий внесок Лондона у підтримку України, заявив, що росія програє у війні і закликав готуватися до формування майбутньої безпекової архітектури у світі. Під час виступу у британському парламенті Президент подарував спікеру Палати громад Ліндсею Гойлу шолом пілота українського винищувача і закликав Лондон передати Україні західні бойові літаки⁴.

¹ Foreign Affairs Council: Remarks by High Representative Josep Borrell at the press conference // European Union External Action. – 2023, 23 January. – URL: <https://tinyurl.com/ysehbwr7>

² Declaration Between The Government Of The United Kingdom Of Great Britain And Northern Ireland And The Government Of Ukraine Uk - Ukraine Declaration Of Unity // Gov.uk. – 2023, 8 February. – URL: <https://tinyurl.com/mr2ksew9>

³ PM extends Ukraine military training to pilots and marines as President Zelenskyy makes first visit to the UK since Russian invasion // Gov.uk. – 2023, 8 February. – URL: <https://tinyurl.com/mu3w9zcj>

⁴ Бойові літаки – для України, крила – для свободи – виступ Президента Володимира Зеленського перед обома палатами парламенту Великої Британії // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 8 лютого. – URL: <https://bit.ly/3K0erlb>

Під час візиту до Великої Британії Президент Володимир Зеленський був прийнятий королем Чарльзом III. Ця зустріч стала першою аудієнцією Глави держави у британського монарха за всю історію українсько-британських відносин¹.

Після Лондона Президент України здійснив коротку зупинку у Парижі, де ще ввечері 8 лютого зустрівся

в Єлисейському палаці з лідерами Франції та Німеччини. Президент Франції Еммануель Макрон підтвердив, що буде “супроводжувати Україну до перемоги і миру”, заявивши, що росія не може і не повинна перемогти. Французький лідер підтримав українську Формулу миру, заявивши, що план був суттєвою основою для “обговорення шляху, який має привести нас до міжнародної мирної конференції” та дозволить “побудувати простір безпеки для всіх”. Він нагородив Президента України орденом Почесного легіону – найвищою нагородою Франції, яку присуджує президент республіки за військові або цивільні заслуги².

9 лютого Президент Зеленський прибув до Брюсселя для участі в засіданні Європейської Ради і виступу на пленарному засіданні Європейського парламенту. У своїй

промові на саміті ЄС Президент України закликав лідерів блоку прискорити надання необхідних обсягів військової допомоги Україні для досягнення вирішального успіху у війні, виступив за ліквідацію прогалин у санкційній політиці проти росії (зокрема, у ракетно-дроновій індустрії та атомній енергетиці) та створення дієвого компенсаційного механізму для відшкодування збитків, завданих російською агресією, забезпечення покарання росії за злочини проти

України. Окрім цього, Володимир Зеленський обговорив із партнерами конкретні кроки щодо реалізації Формули миру, а також закликав їх ухвалити рішення про початок переговорів щодо приєднання України до ЄС ще у 2023 р. Учасники саміту в присутності українського лідера обговорили перспективи переходу військової промисловості країн ЄС на посилений режим роботи³.

Промова Президента містила важливе воєнно-політичне послання щодо пришвидшення кроків для досягнення перемоги над росією: “Чим швидшим та міцнішим буде повернення свободи й реальної сили європейських цінностей на всю територію України, яка нині залишається окупованою росією, то надійнішим і довготривалішим буде

¹ У межах візиту до Великої Британії Володимир Зеленський зустрівся з Королем Чарльзом III // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 8 лютого. – URL: <https://bit.ly/3K1PKFi>

² Macron assure que l'Ukraine "peut compter sur nous pour bâtir la paix" // Live Bfmtv. – 2023, 8 February. – URL: <https://tinyurl.com/2p8rbd76>

³ Володимир Зеленський обговорив оборонну підтримку України з усіма європейськими лідерами // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 9 лютого. – URL: <https://bit.ly/3K4H7tD>

мир у повоєнній Європі”¹. Після саміту в рамках спеціального формату Президент Зеленський провів короткі зустрічі з окремими групами європейських лідерів для обговорення потреб Сил оборони України у нових поставках озброєння та військової техніки².

Під час виступу в Європарламенті Президент Зеленський назвав рф “найбільшою антиєвропейською силою сучасного світу” та заявив, що росія, ведучи “тотальну війну” проти України, намагалася знищити європейський спосіб життя та європейський шлях як такий. Він представив широкомасштабну агресію рф проти України як небезпеку континентального масштабу, що загрожувала самому існуванню об’єднаної Європи, та порівняв її з експансією нацизму у 1930-1940-х рр. Тільки швидка перемога над росією могла забезпечити збереження миру та європейських цінностей. Глава держави відзначив успіхи ЄС в нейтралізації російських впливів (звільненні від залежності від російського викопного палива, очищенні від корупційного впливу російського олігархічного бізнесу, захисту від інфільтрації агентів російських спецслужб) та перше в своїй історії надання військової допомоги Україні такого масштабу³.

14 лютого у Брюсселі у штаб-квартирі НАТО відбулася 9-а зустріч Контактної групи з питань допомоги України (*“Рамштайн”-9*) за участю 54 країн на чолі з США. Вона відбувалася на фоні дводенного засідання міністрів оборони держав-членів Північноатлантичного альянсу та включала наступні питання порядку денного: посилення протиповітряної оборони України, в тому числі через залучення авіаційної платформи; розбудова “танкової коаліції”; забезпечення Сил оборони України боєприпасами; програми підготовки для українських військовослужбовців; стабільність підтримки – логістика, обслуговування, ремонт ОВТ; підзвітність щодо наданого західного озброєння та військової техніки⁴.

За підсумками зустрічі міжнародні партнери пообіцяли надати Україні додаткову термінову та довгострокову військово-технічну допомогу, що включала в себе засоби ППО, танки, артилерію та боєприпаси. В ході зустріч було вперше оголошено про зобов’язання 11-ти країн зі складу “танкової коаліції” поставити ЗС України танків для формування двох танкових батальйонів на Leopard 2 і 6-7 батальйонів на Leopard 1⁵. Окрім цього, 22 країни пообіцяли надати бойові машини піхоти. Загальний пакет військової допомоги від партнерів, за словами очільника Пентагону Ллойда Остіна, мав дозволити озброїти вісім бойових бригад. Ключовим питанням залишалося як швидко обіцяне ОВТ зможе прибути в Україну⁶.

Ще одна важлива проблема – нестача артилерійських боєприпасів, які в Україні витрачалися рекордними з часів Другої світової війни темпами. Оскільки витрати

¹ Ми маємо гарантувати безпеку Європи – звернення Президента України до учасників спеціального засідання Європейської ради // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 9 лютого. – URL: <https://bit.ly/3YoQ45e>

² Selenskyj verteilte bei EU-Gipfel Wunschzettel für Waffen // Spiegel. – 2023, 10 February. – URL: <https://bit.ly/3XmWaBM>

³ Український європейський спосіб життя Росія намагається знищити; ми цього не дозволимо – виступ Президента на спеціальному пленарному засіданні Європарламенту // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 9 лютого. – URL: <https://bit.ly/3JV6aiB>

⁴ Резников розповів, про що говоритимуть на новій зустрічі формату "Рамштайн" у вівторок // Європейська правда. – 2022, 13 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/yc5c5kdv>

⁵ Резников заявив про формування танкових батальйонів з Leopard та назвав кількість // ТСН. – 2023, 20 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3x4yhdpk>

⁶ Austin: Contact Group Continues Stand With Ukrainian People // U.S. Department of Defense. – 2023, 14 February. – URL: <https://tinyurl.com/bdjvakx7>

ЗС України боєприпасів у багато разів перевищували темпи виробництва в державах-членах НАТО, учасники “Рамштайну” погодилися запустити додаткове виробництво снарядів¹.

Під час засідання Військового комітету НАТО 14-15 лютого очільники оборонних відомств країн НАТО погодилися збільшити підтримку України, посилити власні засоби стримування й розробити заходи захисту критично важливої інфраструктури. Зокрема, союзники домовилися збільшити виробництво озброєнь, які вичерпувалися через війну в Україні, переглянувши їхні цільові показники, й ухвалили багатонаціональний проект щодо створення складів боєприпасів НАТО і розбудови наземної протиповітряної оборони. Міністри оборони погодилися тісно працювати з оборонною промисловістю для збільшення обсягів випуску озброєнь і боєприпасів на тлі виснаження запасів зброї держав-членів НАТО через безпрецедентну допомогу Україні у війні з росією. Зокрема, США, Велика Британія, Франція, ФРН та Норвегія ухвалили односторонні рішення, які дозволили наростити виробництво боєприпасів².

21 лютого на першій в історії тристоронній зустрічі високого рівня Україна-ЄС-НАТО було досягнуто домовленості про об’єднання зусиль для збільшення обсягів виробництва зброї та боєприпасів для потреб ЗС України та поповнення запасів союзників. З цією метою передбачалося створення координаційного механізму для синхронізації роботи виробників, закупівельників та урядів³.

20-22 лютого відбувся історичний візит президента США Джо Байдена у Східну Європу, який включав в себе неоголошений та перший з часу його президентства візит в Україну 20 лютого, вже другий за один рік візит до Польщі, де він зокрема взяв участь у засіданні “Бухарестської дев’ятки” (В9) – держав-членів східного флангу НАТО.

Короткочасний, однак сповнений символізму візит Байдена до Києва, всього за чотири дні до річниці широкомасштабного вторгнення росії, став демонстрацією потужної та довгострокової підтримки України з боку США, кинувши прямий виклик путіну. Після зустрічі з Президентом В.Зеленським американський лідер заявив, що український народ допоміг досягнути значення демократії та проявив себе в унікальний спосіб. Він запевнив, що США будуть безстроково підтримувати Україну у війні проти агресії росії⁴, оголосивши про виділення майже пів мільярда доларів додаткової військової допомоги Україні. Після проведення переговорів у Києві Байден заявив, що Сполучені Штати Америки націлені реалізувати великий обсяг

¹ Britain 'warming up' weapon output to help Ukraine, says defence minister // Reuters. – 2023, 22 February. – URL: <https://tinyurl.com/ybejf4xe>

² NATO Defence Ministers step up support for Ukraine, strengthen deterrence and defence // North Atlantic Treaty Organization. – 2023, 15 February. – URL: <https://tinyurl.com/2p9xbvbj>; NATO Defence Ministers to address Ukraine, stockpiles and critical infrastructure // North Atlantic Treaty Organization. – 2023, 13 February. – URL: <https://tinyurl.com/2f6293hf>

³ Україна, ЄС і НАТО домовились про координацію виробництва озброєнь для українських потреб // Європейська правда. – 2023, 21 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/yneaxv24>

⁴ Володимир Зеленський зустрівся у Києві з Президентом США // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 20 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/4ff8j7ar>

роботи з союзниками та партнерами щодо підтримки України у її протистоянні агресії росії¹.

Після повернення у Варшаву, 21 лютого президент США провів зустрічі із президентом Польщі Анджеєм Дудою та прем'єр-міністром Матеушем Моравецьким для обговорення двосторонньої співпраці, зусилля з підтримки України, збільшення тиску на росію, а також посилення взаємодії в НАТО та збільшення присутності американських військ у Польщі. Ввечері цього ж дня він виголосив промову, присвячену річниці вторгнення рф в Україну, яка стала певною відповіддю на послання президента рф путіна до федеральних зборів кількома годинами раніше. У присутності 20-тисячного натовпу, що зібрався поблизу Королівського замку у Варшаві, Байден заявив, що союзники України не “втомляться” підтримувати її в протистоянні російській агресії, а путіну не вдасться досягти своїх цілей. Подібно до своєї минулорічної промови у Варшаві, Байден представив російсько-українську війну як протистояння демократії проти автократії, і зазначив, що світ усвідомив, що “задовольнити апетити агресора неможливо, їм треба протистояти”. Він заявив, що США мають намір покарати винних у воєнних злочинах та злочинах проти людяності, вчинених росіянами на території України².

В останній день свого візиту, 22 лютого Байден взяв участь у засіданні лідерів країн “Бухарестської дев'ятки”, на порядку денному якої було посилення спільної безпеки та оборони, а також допомога Україні. У своїй підсумковій декларації лідери В9 назвали росію “найбільш значною і прямою загрозою безпеці членів Альянсу”, підтвердили наміри щодо посилення військової присутності НАТО на його східному фланзі, підкреслили свою рішучість захищати “кожен дюйм” території Альянсу та висловили підтримку євроатлантичних прагнень України³.

У січні-лютому військово-політичне керівництво України активізувало діалог із партнерами щодо надання західних бойових літаків. Відповідні переговори відбувалися як на двосторонньому, так і багатосторонньому рівнях. США та країни ЄС сигналізували свою готовність забезпечити більше військової допомоги Україні, однак жоден із партнерів не взяв на себе зобов'язання надати багатоцільові винищувачі F-16 на даному етапі війни. Деякі країни не виключили постачання західних літаків, однак лише у майбутньому та в рамках ширшої коаліції⁴. Україна проявила особливий інтерес до винищувачів зі США, Великої Британії, Франції та Німеччини.

Таким чином, рішення та заяви міжнародних партнерів України з початку 2023 року стали підтвердженням готовності антипутінської коаліції до комплексної, довгострокової підтримки України та поступової відмови від політики штучних обмежень при передачі важких озброєнь. За результатами двох зустрічей у форматі “Рамштайн” та рішень, ухвалених на двосторонньому рівні, партнери пообіцяли передати Україні безпрецедентний пакет допомоги з точки зору номенклатури, кількості озброєнь і військової техніки, боєприпасів, що мало вирішальне значення для реалізації її цілей у

¹ Statement from President Joe Biden on Travel to Kyiv, Ukraine // White House. – 2023, 20 February. – URL: <https://tinyurl.com/yjmdve44>

² Remarks by President Biden Ahead of the One-Year Anniversary of Russia's Brutal and Unprovoked Invasion of Ukraine // White House. – 2023, 21 February. – URL: <https://tinyurl.com/5ee8daut>

³ Bucharest Nine leaders, U.S. President, NATO SecGen sign joint declaration // TVP. World. – 2023, 22 February. – URL: <https://tinyurl.com/2dxpxmjc>

⁴ Ukraine Latest: Scholz Urges Speedy Delivery of Leopard 2 Tanks // Bloomberg. – 2023, 9 February. – URL: <https://tinyurl.com/kdjhamcb>; Biden 'ruling out' for now sending F-16s to Ukraine, he tells ABC's David Muir // ABC. News. – 2023, 25 February. – URL: <https://tinyurl.com/y6nmz357>; Ukrainian pilots might only complete UK training 'post-conflict' – Wallace // Sky News. – 2023, 9 February. – URL: <https://bit.ly/3xcJN0D>.

війні. Були завершені заходи з формування “танкової коаліції”, до якої увійшли 11 країн. Водночас розпочалася дискусія про постачання Україні західних винищувачів.

Візити Президента України у Лондон, Париж та Брюссель продемонстрували, що Україну сприймають як повноцінного члена європейської сім’ї, а Володимира Зеленського як лідера вільного світу, провідника загальноєвропейської боротьби проти тиранії за утвердження європейських цінностей свободи і демократії на ширшому геополітичному просторі.

У свою чергу, візит Джо Байдена в Східній Європу набув широкого міжнародного резонансу, засвідчив незмінний і послідовний курс Вашингтону на всебічну підтримку України у протистоянні російській агресії. Зустріч двох президентів у Києві мала вагоме геополітичне значення, продемонструвала позитивну динаміку союзницьких відносин України і США, готовність Вашингтону сприяти просуванню інтересів України на світовій арені, нарощувати військову і фінансову допомогу Києву.

Європейська інтеграція України

Відповідно до заяв Голови Єврокомісії Урсули фон дер Ляєн і прем’єр-міністра Швеції, яка головує у ЄС, Ульфа Крістерссона, зроблених 13 січня, Єврокомісія планувала оприлюднити звіт про стан виконання її рекомендацій Україною у другій половині 2023 року. Разом з тим, у січні Україна під час переговорів з Європейським Союзом розпочала лобіювати питання скорочення термінів проведення оціночних процедур і якомога швидшого переходу до перемовин про вступ. Зокрема, 19 січня Президент Володимир Зеленський заявив, що “ми готуємо й початок переговорів щодо членства України у ЄС — є всі передумови для того, щоб ці переговори стартували вже цього року”¹. 30 січня Прем’єр-міністр України Денис Шмигаль в інтерв’ю для видання “Político” зазначив, що “у нас дуже амбітний план приєднатися до ЄС протягом наступних двох років. Тож ми очікуємо, що у 2023 році ми можемо вже мати цей передвступний етап переговорів”².

У січні українська сторона продовжила процес виконання пакету рекомендації Єврокомісії: 12 січня XIX позачерговий з’їзд суддів України обрав 8 членів ВРП за квотою від суддівської спільноти; 17 січня Конкурсна комісія відібрала 22 кандидата на посаду Директора НАБУ; 20 січня Етична рада ухвалила рішення про відповідність 4 кандидатів на посаду члена Вищої ради правосуддя від всеукраїнської конференції прокурорів.

На початку лютого відбувся ряд важливих подій у сфері євроінтеграції України. Так, 2 лютого Європарламент ухвалив резолюцію із закликом забезпечити умови для започаткування переговорного процесу про вступ України до ЄС. Того ж дня, вперше в історії відносин Києва і Брюсселя, відбулось спільне засідання Уряду України і Єврокомісії.

Масштабною подією у сфері євроінтеграції стало проведення 3 лютого в Києві XXIV Саміту Україна-ЄС, який продемонстрував послідовну та незмінну підтримку і солідарність ЄС з Україною, визначив подальші чіткі орієнтири євроінтеграції нашої держави. Найбільш важливими результатами Саміту стало: забезпечення додаткової військової допомоги Україні в межах Європейського фонду миру; укладення Угоди щодо

¹ Ключове завдання нашої держави та наших партнерів – посилювати у Росії відчуття, що їй не вдасться нічого добитися в Україні – звернення Президента Володимира Зеленського // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 19 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2s3td33w>

² Ukraine wants to join EU within two years, PM says // Politico. – January 30, 2023. – URL: <https://tinyurl.com/mrbu3v4j>

участі України у програмі ЄС “Єдиний ринок” із бюджетом 4,2 млрд євро на 2021-2027 рр.; забезпечення провідної ролі ЄС у Донорській координаційній платформі; підписання Меморандуму щодо стратегічного партнерства у сфері відновлюваних газів; оновлення Дорожньої карти інтеграції України до Єдиного цифрового ринку; домовленість про проміжну оцінку виконання рекомендацій Єврокомісії навесні 2023 року і створення окремого підрозділу Єврокомісії, відповідального за взаємодію з Україною.

ЄС і НАТО протягом лютого ухвалили ряд резолюцій на підтримку України. Зокрема, країни ЄС: підтвердили подальшу консолідовану військову, фінансову, гуманітарну підтримку України “доти, доки буде потрібно”; задекларували продовження та підсилення санкційної політики щодо рф; закликали прискорити інтеграцію України до ЄС. У Заяві НАТО від 24 лютого наголошувалося на посиленні політичної і практичної підтримки України, збереженні скоординованого міжнародного тиску на росію, притягнення росії до відповідальності за воєнні злочини¹.

Міжнародні зусилля щодо притягнення керівництва рф до відповідальності за акт агресії, воєнні злочини та геноцид українського народу.

У січні-лютому 2023 р. на міжнародному рівні було висунуто ряд ініціатив щодо засудження і покарання держави-агресора за злочини проти України.

19 січня Європарламент рекомендаційною резолюцією закликав створити спецтрибунал для засудження вищого військово-політичного керівництва рф та рб за злочин агресії проти України. Створення даної установи заповнювало важливу прогалину в існуючій інституційній структурі міжнародного кримінального правосуддя. Сам спецтрибунал мав ґрунтуватися на стандартах і принципах, які застосовуються до Міжнародного кримінального суду. Європарламент закликав інституції ЄС, зокрема Єврокомісію та Європейську службу зовнішніх справ, забезпечити тим часом підтримку для створення тимчасової прокуратури для розслідування та переслідування майбутнім спецтрибуналом злочину агресії проти України².

Важливу роль у здійсненні міжнародно-правової оцінки дій рф в Україні відігравала Рада Європи та її профільні установи. Протягом зимової сесії депутати Парламентської асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) ухвалили цілу низку резолюцій і постанов, які мали вагоме значення для системи міжнародного правосуддя.

Так, 24 січня ПАРЄ схвалила звіт і резолюцію під назвою “Сексуальне насильство у часи конфліктів”, присвячену серед іншого питанню російської агресії проти України, в якій вперше на міжнародному рівні визнала, що агресія рф проти України розпочалася у лютому 2014 року. Події, які мали місце після 24 лютого 2022 року, в ній трактовано як “поновлення масованого вторгнення в Україну”³.

25 січня Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) оприлюднив проміжний вердикт у так званій “великій справі щодо Донбасу” (спільне подання України та Нідерландів проти рф щодо системного порушення нею прав людини на окупованих територіях ОРДЛО). Суд розставив крапки над “і” у питанні ролі рф у гібридній агресії на Сході України та підтвердив: що з квітня 2014 року росія здійснювала збройну агресію на території Донецької та Луганської областей; що з 11 травня 2014 року контроль рф на

¹ Statement of the North Atlantic Council on the occasion of the first anniversary of the start of Russia's war of aggression against Ukraine // NATO. – February 24, 2023. – URL: <https://tinyurl.com/mrxt74jx>

² Ukraine war: MEPs push for special tribunal to punish Russian crimes // European Parliament. – 2023, 19 January. – URL: <https://tinyurl.com/2p9dz58j>

³ ПАРЄ визнала, що військова агресія РФ проти України почалася у 2014, а не 2022 році // Українська правда. – 2023, 24 січня. – URL: <https://tinyurl.com/35es48t6>

окупованих територіях став повним та абсолютним; що у серпні 2014 року зс рф перейшли до широкомасштабного вторгнення на територію Донбасу; і що росія несе повну і необмежену відповідальність за те, що відбувалося на окупованих нею територіях. Відтак, ЄСПЛ став першим міжнародним судом, який юридично визначив часові та територіальні межі російської окупації на Донбасі. Доведеним фактом стало те, що російська збройна агресія на Сході України та окупація ОРДЛО розпочалися навесні 2014 року, а т. зв. “днр” та “лнр” були повністю підконтрольні москві¹. Проміжне рішення ЄСПЛ щодо юрисдикції у справі Донбасу розблокувало розгляд багатьох скарг проти рф, поданих раніше до суду через події на Сході України.

26 січня ПАРЄ ухвалила резолюцію “Правові аспекти та аспект прав людини в агресії російської федерації проти України”, якою схвалила майбутній механізм фінансової компенсації Україні збитків, завданих російською агресією та затвердила свої вимоги щодо створення нового міжнародно-правового механізму покарання за злочин агресії. Асамблея приділила особливу увагу тому, що відповідальність за злочин агресії мають нести представники керівництва росії та білорусі. ПАРЄ наголосила на потребі розслідувати також воєнні злочини, злочини проти людяності та звинувачення у геноциді, які підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду². У резолюції ПАРЄ також запропонувала ГА ООН “підтримати та схвалити створення спеціального міжнародного кримінального трибуналу щодо злочину агресії проти України та міжнародного механізму компенсації за шкоду, збитки і втрати, понесені державою Україна, а також фізичними та юридичними особами в Україні внаслідок російської агресії”³.

Завдяки дипломатичним зусиллям України та її міжнародних партнерів вдалося створити основну групу країн (Core group) щодо створення спеціального трибуналу, куди увійшла 21 країна. Перша зустріч в даному форматі відбулася 26 січня у Празі⁴.

Україна анонсувала винесення на голосування в ГА ООН резолюції про створення спеціального трибуналу щодо злочину агресії рф⁵. Зокрема, розглядалися три варіанти: 1) створення спеціального трибуналу на основі угоди України з ООН із ухваленням відповідної резолюції Генеральної Асамблеї ООН; 2) створення трибуналу на основі багатостороннього відкритого міжнародного договору між державами цивілізованого світу; 3) створення спеціального трибуналу як суду, що працюватиме на основі українського права та української юрисдикції, із залученням міжнародного елементу для його побудови і діяльності⁶.

¹ Окупант в законі: як суд у "великій справі щодо Донбасу" змінить думку світу про агресію РФ // Європейська правда. – 2023, 26 січня. – URL: <https://tinyurl.com/5ft4ms3v>

² PACE unanimously demands an international tribunal to prosecute Russian and Belarusian leaders for the crime of aggression against Ukraine // Parliamentary Assembly. – 2023, 26 January. – URL: <https://tinyurl.com/3xxypcca>; ПАРЄ ухвалила рішення про спільну відповідальність влади РФ та Білорусі за злочин агресії // Європейська правда. – 2023, 26 січня. – URL: <https://tinyurl.com/y6edmj4s>

³ ПАРЄ визначила, яким має бути майбутній механізм компенсації збитків Україні // Укрінформ. – 2023, 26 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2rted88d>

⁴ Представники 20 країн обговорюють у Празі створення спецтрибуналу для РФ – Кулеба // Twitter. Dmytro Kuleba. – 2023, 26 January. – URL: <https://tinyurl.com/39mw6chz>

⁵ Україна ініціюватиме ухвалення резолюції ООН щодо Формули миру та відповідальності рф – Джапарова // Укрінформ. – 2023, 12 січня. – URL: <https://tinyurl.com/mtf9rpvn>

⁶ В ООН циркулює проєкт резолюції щодо створення міжнародного трибуналу – ЗМІ // Європейська правда. – 2022, 4 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3jumjmtpr>; В ОП назвали можливі моделі спецтрибуналу щодо злочину агресії РФ // Українська правда. – 2023, 6 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/bdf3h2te>

Станом на кінець лютого 2023 року Сейм Литовської Республіки, Рійгікогу Естонії, парламенти Нідерландів, Чеської Республіки, Франції, Латвії, Словаччини ухвалили резолюції з підтримкою створення спеціального трибуналу¹.

26 січня Сполучені Штати визнали “групу Вагнера” транснаціональною злочинною організацією. Цим рішенням США визнали трансконтинентальну загрозу, яку становить “група Вагнера”, в тому числі через “постійну серйозну злочинну діяльність”².

2 лютого окружний суддя федерального суду Манхеттена (США) дозволив прокуратурі конфіскувати 5,4 млн доларів, що належали російському підсанкційному олігарху Костянтину Малофєєву. Це відкрило шлях для подальшої передачі цих коштів Україні³. Станом на лютий, окрім США, лише Канада з-поміж партнерів України затвердила механізм конфіскації активів рф на користь України. Про свою готовність запровадити відповідну правову базу заявила також Естонія⁴.

6 лютого Верховна Рада України визнала приватну військову компанію “вагнер” міжнародною злочинною організацією та засудила діяльність її учасників, а також причетних до неї урядових структур рф. Водночас українські парламентарі звернулися до урядів і парламентів держав світу з пропозицією визнання групи “вагнер” міжнародною злочинною організацією, зважаючи на протиправний характер діяльності її учасників в Україні та інших регіонах світу⁵.

На початку лютого Німеччина заявила, що зібрала докази воєнних злочинів в Україні і виступила за організацію судового процесу на міжнародному рівні. Генеральний прокурор Німеччини Петер Франк зазначив, що до відповідальності мають бути притягнуті російські державні лідери та ті, хто ухвалює рішення на найвищому військовому рівні⁶.

8 лютого генеральний секретар Ради Європи Марія Пейчинович-Бурич розіслала інформаційний документ урядам держав-членів Ради Європи з пропозицією створення спеціального трибуналу для притягнення до відповідальності керівництва рф. Вона запропонувала, щоб Рада Європи відігравала провідну роль у створенні реєстру для фіксації та документування доказів і заяв про збитки, втрати та травми, завдані внаслідок російської агресії проти України. Реєстр є важливою частиною поточних міжнародних ініціатив щодо створення механізму компенсації за злочини агресії росії⁷.

15 лютого постійні представники країн ЄС схвалили створення спеціальної робочої групи, яка мала працювати для використання заблокованих активів росії на користь відбудови України після війни⁸.

¹ Заступник керівника Офісу Президента обговорив із представниками HRW створення міжнародного трибуналу // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 28 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3zh6v3te>

² Treasury Sanctions Russian Proxy Wagner Group as a Transnational Criminal Organization // U.S. Department of Treasury. – 2023, 26 January. – URL: <https://tinyurl.com/ynw34mhm>

³ Генпрокурор США: конфісковані у російського олігарха кошти підуть на допомогу Україні // Європейська правда. – 2023, 3 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/ma5rsrce>

⁴ Russian oligarch ordered to forfeit \$5.4 mln to U.S., Ukraine may get funds // Reuters. – 2023, 2 February. – URL: <https://tinyurl.com/5ujj3dwt>

⁵ Верховна Рада України прийняла Постанову "Про визнання російської злочинної організації, відомої під назвою “приватна військова компанія Вагнера” або “Група Вагнера”, міжнародною злочинною організацією та засудження діяльності її учасників” // Верховна Рада України. – 2023, 6 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/yetv6unw>

⁶ Germany has evidence of war crimes in Ukraine 'in three-digit range' – prosecutor // Reuters. – 2023, 4 February. – URL: <https://tinyurl.com/384h2uv5>

⁷ Accountability for human rights violations as a result of the aggression of the Russian Federation against Ukraine: role of the international community, including the Council of Europe // Council of Europe. – 2023, 31 January. – URL: <https://tinyurl.com/yk9u74ju>

⁸ EU seeks to use frozen Russian funds to rebuild Ukraine // Reuters. – 2023, 14 February. – URL: <https://tinyurl.com/3c38p6b2>

16 лютого Національна рада Словачкої Республіки визнала правлячий режим в росії терористичним, а росію – державою-спонсором тероризму. В прийнятій резолюції словацькі депутати вкотре засудили російську агресію в Україні та висловили підтримку зусиллям зі створення спеціального трибуналу для переслідування злочинів агресії та підтримку переслідування злочинів проти людяності та воєнних злочинів. Словацькі депутати окремо засудили широкомасштабні напади росії на цивільних осіб, цивільні об'єкти та ключову енергетичну структуру, а також підтвердили невизнання проведення та результатів референдумів у Донецькій, Луганській, Херсонській та Запорізькій областях України, з наголосом, що ці території залишаються частиною України¹. Документ також засудив “гібридну війну”, яку росія веде і на території Словаччини².

19 лютого МЗС України рішуче засудило блокування російською федерацією ротації експертів МАГАТЕ на тимчасово окуповану Запорізьку АЕС та закликала міжнародну спільноту вжити негайних кроків задля розширення санкцій проти російської державної корпорації “росатом”, афілійованих з нею компаній та інституцій, а також інших ключових чинників атомної енергетики росії. Окремо було наголошено на нагальності повного припинення співробітництва з рф в сфері ядерних технологій, а також обмеження прав і привілеїв росії в МАГАТЕ³.

22 лютого верхня палата парламенту Польщі одноголосно ухвалила резолюцію на підтримку України напередодні річниці збройного вторгнення росії, закликавши засудити російських злочинців у міжнародному суді⁴.

В період 22-24 лютого у штаб-квартирі ООН Перша леді Олена Зеленська виступила на спеціальному засіданні ООН щодо порушення прав людини в Україні через агресію рф. Вона наголосила, що є такі порушення прав людини, про які жертвам важко навіть свідчити, зокрема, зґвалтування: Офіс Генерального прокурора України розслідував понад 150 таких злочинів, а також розповіла про порушення прав українських дітей, 16 тис. яких було примусово вивезено до росії. Їх передавали у російські родини та сиротинці, стираючи пам'ять про походження. Олена Зеленська закликала представників ООН до створення спеціального трибуналу щодо злочину агресії рф⁵.

Покарання усіх винних окупантів у скоєнні воєнних злочинів в Україні стало викликом як для української системи правосуддя, так і для міжнародної. З початку широкомасштабного вторгнення росії Офіс генпрокурора повідомив про більш ніж 67 тис. можливих воєнних злочинів, скоєних окупантами. Кількість повідомлень про злочини очевидно зростатиме, коли підрозділи Сил оборони України продовжать звільняти окуповані території. ОГП задокументував більше 600 підозрюваних, включаючи міністрів, генералів і членів російської думи, які голосували за війну, і які можуть бути притягнуті до відповідальності за злочин агресії⁶.

¹ Парламент Словаччини визнав російський режим терористичним, а рф – спонсором тероризму // Європейська правда. – 2023, 16 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/4pu63f6j>.

² Slovak Parliament Designates Russia A State Sponsor Of Terrorism // Radio Liberty. – 2023, 16 February. – URL: <https://tinyurl.com/2ah5pv2b>

³ Заява МЗС України щодо блокування росією ротації персоналу МАГАТЕ та мілітаризації ЗАЕС // Міністерство закордонних справ України. – 2023, 19 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2p896vew>

⁴ Сенат Польщі одноголосно ухвалив резолюцію на підтримку України // Укрінформ. – 2023, 22 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/bdhvjfjp>.

⁵ Олена Зеленська: Україна не просто б'ється з нападником – Україна б'ється за права людини // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 23 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3mydu5bd>

⁶ Злочини, вчинені в період повномасштабного вторгнення рф. Інфографіка // Офіс Генерального прокурора України. Офіційний веб-портал. – 2023, 2 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2p88az7h>

28 лютого Президент України Володимир Зеленський під час зустрічі із прокурором Міжнародного кримінального суду (МКС) Карімом Ханом, наголосив, що жахливі злочини, які скоїли на території України російські окупанти, не повинні залишитися непокараними, а винні в них мають бути притягнуті до відповідальності. Глава держави відзначив важливість відкриття офісу прокурора МКС в Україні, і повідомив, що наша держава готова всіляко сприяти його роботі. Зі свого боку Карім Хан заявив, що МКС готовий всебічно співпрацювати для відновлення справедливості. Він також наголосив на важливості співпраці з ОГП України щодо розслідування злочинів, скоєних проти українців під час широкомасштабної агресії¹.

Отже, як на національному так і на міжнародному рівнях продовжувалися заходи із створення міжнародно-правових механізмів для притягнення росії до відповідальності за воєнні злочини, злочини проти людяності та злочин агресії проти України, а також відшкодування збитків, спричинених агресією. Продовжувалася розбудова коаліції держав, які виступали за покарання військово-політичного керівництва рф і рб за злочин агресії.

рф та її союзники

Воєнно-політичні рішення країни-агресора щодо продовження війни.

Зроблені в січні-лютому 2023 р. публічні заяви та рішення російського керівництва засвідчили про перехід до стратегії “війни на виснаження”², а також до поступово поглиблення інтеграції (політичної, адміністративної, соціально-економічної тощо) тимчасово окупованих територій України у склад південного федерального округу рф в якості другорядних провінцій. Так, зокрема, 17 лютого путін підписав закон, який мав привести діяльність освітніх організацій на окупованих українських територіях у відповідність до законодавства рф³.

За оцінками західних фахівців, “непевні рішення путіна під час війни демонструють його бажання уникати ризикованих рішень, які могли б загрожувати його правлінню або міжнародній ескаляції – незважаючи на те, що його максималістська та нереалістична мета, повне завоювання України, ймовірно, вимагає вдатись до подальшого ризику, щоб мати бодай якусь надію на успіх”⁴. Це стало, з одного боку, усвідомленням неспроможності зс рф досягти стратегічного перелому в зимовій кампанії, а з іншого боку, – сподіванням на те, що затягування конфлікту може бути більш вигідним для росії, ніж для України⁵.

3 лютого міноборони рф офіційно повідомило, що зону відповідальності південного військового округу розширено на “днр”, “лнр”, Запорізьку та Херсонську області⁶. 27 лютого президент путін підписав указ про зменшення з п’яти до одного року мінімального

¹ Президент України зустрівся з прокурором Міжнародного кримінального суду // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 28 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/4ee8ajjr>

² Ліснічук М. Росія готова вести війну на виснаження: Україна в ОБСЄ вказала на злочини і величезні втрати військ Путіна // Obozrevatel. – 2023, 2 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/b36de44a>

³ «Загинути за Путіна». Чого Росія навчає дітей в окупації? // Радіо Свобода. – 2023, 21 лютого – URL: <https://tinyurl.com/3hrnk569>

⁴ Росія не готова до широкомасштабного наступу, тим паче в такі “нереалістичні терміни” – ISW // Дзеркало тижня. – 2023, 08 лютого – URL: <https://tinyurl.com/4cpvay9z>

⁵ Україна: від війни до миру та відновлення (січень 2023). Україна: від війни до миру та відновлення (січень 2023) // Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. – 2022, 6 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/yabhhrsb>

⁶ Минобороны России включило ДНР, ЛНР, Херсонскую и Запорожскую области в Южный военный округ // RTVI – 2023, 3 февраля. – URL: <https://tinyurl.com/bddn7zbr>

періоду, на який укладався перший контракт на проходження військової служби в зс рф іноземцями¹.

21 лютого президент рф путін зупинив дію указу президента рф від 7 травня 2012 року № 605 “Про заходи щодо реалізації зовнішньополітичного курсу”. Скасований документ, зокрема, передбачав послідовну реалізацію Договору про обмеження стратегічних наступальних озброєнь зі США, розвиток відносин із НАТО та Європейським союзом, а також те, що росія активно шукатиме шляхи розв'язання придністровського конфлікту на основі поваги до суверенітету, територіальної цілісності та нейтрального статусу Молдови². Відповідно, його скасування стало чітким проявом курсу кремля на ескалацію міжнародно-політичної напруги та розширення можливостей для реалізації проєктів подальшої дестабілізації ситуації на просторі СНД.

Артикульоване в т.ч. цим документом переосмислення москвою воєнно-політичних реалій опосередковано проявилось у поступовому оновленні медіа-інформаційної риторики ключових суб'єктів російської пропаганди, починаючи з “меседжів” самого путіна. Так, 21 лютого президент рф путін виступив перед федеральними зборами рф зі щорічним посланням. Центральною темою та лейтмотивом перенесеного щорічного послання путіна стала війна з Україною, якій було присвячено левову частину промови. Попри високі очікування, у своєму виступі лідер кремля не оголосив нових кроків для ескалації конфлікту (нової хвилі часткової мобілізації, переведення “сво” у стан війни, початок “великого наступу”, заходів із мобілізації опк, застосування зброї масового ураження). За один рік широкомасштабної агресії проти України очільник кремля так і не спромігся чітко сформулювати цілі “сво” та продемонструвати російському суспільству помітних успіхів у досягненні бодай обмежених завдань воєнної кампанії. Відмова від оголошення конкретних цілей, наступних планів чи кроків у веденні війни є традиційною для публічної комунікації путіна та мала на меті залишити йому простір на майбутнє.

Ключовим зовнішньополітичним “меседжем” майже двогодинного виступу стало оголошення того, що москва “призупиняє участь” (“не виходить, а саме призупиняє”³) у Договорі між російською федерацією та Сполученими Штатами Америки про заходи щодо подальшого скорочення та обмеження стратегічних наступальних озброєнь, підписаного в Празі 8 квітня 2010 року (СНО-3 або New START). 22 лютого держдума та рада федерацій схвалили закон про призупинення дії СНО-3, а 28 лютого президент рф путін підписав відповідний федеральний закон про призупинення дії цього Договору. Таке рішення було пояснене саме подіями в Україні та, зокрема, позицією, зайнятою США та союзниками по НАТО. Так, у похідній заяві мзс рф більша частина документа була присвячена саме обуренню підтримкою України та “крайнім ступенем ворожості” з боку Заходу, без жодного зв'язку з положеннями ядерного договору⁴.

Відповідне рішення кремля про “призупинення” фактично останньої угоди, яка хоч якось контролювала “гонку озброєнь” між рф і США⁵, чітко вписалося в його загальну політику ескалації міжнародної напруги та, зокрема, брязкання ядерною зброєю, а також

¹ Росіяни посилюють вербування найманців з-за кордону // Центр національного спротиву. – 2023, 4 березня. – URL: <https://tinyurl.com/mwnrhe3c>

² Путін скасував свій указ, який передбачав зближення з ЄС і США та повагу суверенітету Молдови // Європейська правда. – 2023, 22 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2p8vrfw2>

³ Путін оголосив про призупинення участі Росії в договорі з США про ядерні ракети // Європейська правда. – 2023, 21 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/27r9v2wx>

⁴ Павлюк О. Останній крок ядерного шантажу рф: що означає зупинка угоди, яка контролює гонку озброєнь // Європейська правда. – 2023, 22 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3eebv7nn>

⁵ Там само

намагань внести розкол в стан західних союзників щодо рівня підтримки України. Попри це, цей крок не надав путіну нового козира для шантажу демократичного світу¹.

Поглиблення співробітництва рф із білоруссю та Іраном. Впродовж січня-лютого 2023 року продовжувалося збільшення військової присутності росії на території білорусі. Так, 5 січня міноборони рб офіційно оголосило про нарощування Регіонального угруповання військ (яке почали формувати на території рб ще в жовтні 2022 року). 6 січня самопроголошений лідер рб лукашенко відвідав Обуз-Ліснівський полігон у Брестській області, де поспілкувався з розміщеними там російськими військовими, а також заслухав доповідь про завершення бойового злагодження та підготовку особового складу. 12 січня російські частини Регіонального угруповання військ особисто проінспектував головнокомандувач св зс рф генерал олег салюков. 31 січня президент рф путін розпорядився підписати угоду рф з рб про створення навчально-бойових центрів спільної підготовки військових.

Військове співробітництво між рф та Іраном, яке активізувалося з липня 2022 року після візиту путіна в Тегеран, набуло подальшого розвитку та переросло у “повноцінне військове партнерство”. Так, Тегеран узгодив умови закупівлі в росії 24 винищувачів СУ-35 та іншої військової техніки, включаючи системи ППО, зенітні ракетні комплекси С-400 та військові гелікоптери. В обмін на постачання росією ОВТ, 10-12 січня 2023 року Іран здійснив поставки зс рф артилерійського (мінометного) та стрілецького озброєння, а також забезпечив нові поставки іранських беспілотників, які на початок року стали регулярними. Зокрема, використовуючи вихід обох країн до Каспійського моря, іран забезпечив поставки росії 100 млн набойів до стрілецької зброї різного калібру (5,56 мм, 7,62 мм, 9 мм, 12,7 мм і 14,5 мм). Крім того, до пакету поставок увійшли 300 тис. боєприпасів, таких як 40-мм гранати для гранатометів, 107-мм протитанкові ракети, мінометні міни різних калібрів – 60-мм, 81-мм і 120-мм та артилерійські (130-мм, 122-мм і 152-мм) та бронебійні снаряди (115-мм і 125-мм). Розрахунок за такі поставки здійснювався російською стороною у готівковому вигляді, що забезпечило конфіденційність розрахунків та обхід західних санкцій, накладених проти обох країн².

Частиною таких військових домовленостей беззаперечно стала і укладена з Іраном таємна угода, яка передбачала повернення до Ірану збагаченого урану, “близького за концентрацією до збройного”, що був виявлений інспекторами МАГАТЕ, вдруге протягом січня поточного року на об’єктах ядерної енергетики Ірану.

Зусилля росії з дестабілізації ситуації у Молдові (Придністров’ї), Грузії та на Західних Балканах. Зважаючи на невдачі у війні проти України, росія здійснювала системні спроби вплинути на інші країни, розхитати там внутрішньо-політичну та зовнішньо-політичну обстановку методами гібридної війни, щоб таким чином вплинути на перебіг російсько-української війни.

Зокрема, росія прагнула максимально зберегти свою присутність та вплив у регіонах своїх традиційних національних інтересів та створити нові вогнища дестабілізації у “сірій зоні” безпеки Європи, зокрема у Молдові (Придністров’я), Грузії та на Західних Балканах.

¹ Що означає призупинення рф у договорі “СНО-3” // Центр протидії дезінформації при РНБО – 2023, 27 лютого – URL: <https://tinyurl.com/2p86d69n>

² Іран поставив РФ велику кількість куль, артилерійських і мінометних снарядів // Перший західний — 2023, 28 лютого., - URL: <https://tinyurl.com/ywzpbdjz>

Зокрема, рф прагнула повалити законний уряд в Молдові та дестабілізувати її внутрішню ситуацію, щоб спровокувати новий конфлікт по сусідству з Україною і розпорошити допомогу західних партнерів. Політико-дипломатичним сигналом до дій на молдовському напрямку стала заява 2 лютого міністра закордонних справ росії лаврова про те, що із **Молдови** намагаються зробити “другу Україну”.

Однак станом на початок лютого Кишиневу вже було відомо про плани росії щодо дестабілізації ситуації в країні. 9 лютого Президент України Володимир Зеленський заявив, що українська розвідка здобула плани кремля щодо захоплення влади в Молдові. Ця інформація була негайно передана президенту Молдови Майї Санду, яка пізніше підтвердила існування таких намірів росії. При цьому вона зазначила, що для організації перевороту в Молдові москва могла використати протести “опозиції”, залучаючи до них людей з військовою підготовкою, а також громадян рф, білорусі та балканських країн. Вона також вказала на внутрішні сили в Молдові, які могли допомагати росії у реалізації її цілей, у тому числі прихильники опозиційних політиків і бізнесменів Ілана Шора і Влада Плахотнюка, які переховувалися від молдовського судочинства за кордоном¹. На думку Санду, цілі росії полягали у тому, щоб зупинити євроінтеграцію країни та використати Молдову у війні проти України. Санду прямо пов’язала масові акції протесту, організовані партією Шора, з планами кремля, зазначивши, що вони “не досягли своєї мети завдяки оперативним діям органів безпеки і громадського порядку”².

Для стабілізації ситуації в країні та протидії російським план молдавський парламент 16 лютого затвердив новий уряд на чолі з колишнім міністром внутрішніх справ Доріном Речаном³. Безпекові питання стали серед пріоритетів його роботи⁴. Новий прем’єр-міністр заявив про необхідність демілітаризації Придністров’я шляхом виведення російських військ і демілітаризації корінного населення⁵.

США та ЄС висловили “глибоке занепокоєння” з приводу повідомлень про проросійську змову у Молдові та активізували співробітництво з Кишиневом для протидії цьому сценарію. Таким чином, завдяки активній діяльності, зокрема української розвідки, державного перевороту у Молдові вдалося уникнути. На це також вплинула швидка реакція з боку США та Європейського Союзу, які виступили на боці Молдови та засудили спроби росії дестабілізувати ситуацію у цій країні.

Поряд із Молдовою росія не полишала спроб розхитати ситуацію на **Балканах** з метою відволікання уваги Європейського Союзу від війни в Україні та послаблення західної допомоги нашій державі. У кремлі досі не відкинули сподівань, що новий конфлікт у Європі змусить Захід піти на угоду з рф – обміняти підтримку миру на Балканах на поступки по Україні⁶. Відтак, регіон Балкан залишався вразливим до зловмисних кампаній російського впливу щодо війни в Україні.

Після спалаху напруженості у відносинах між Сербією і Косово наприкінці 2022 року косовський прем’єр-міністр Альбін Курті звернув увагу на потужний вплив

¹ У Білому домі відреагували на заяви про російський план дестабілізації Молдови // Радіо Свобода. – 2023, 14 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/46mparyd>.

² Там само.

³ Будрін А. У Молдові заявили, що Росія має кілька сценаріїв дестабілізації ситуації в країні // Укрінформ. – 2023, 21 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/42meusrw>.

⁴ Як пов’язані російські плани збройного перевороту та зміна уряду Молдови // Європейська правда. – 2023, 14 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/23f8fca5>.

⁵ Бойко К. Прем’єр Молдови заявив про необхідність евакуювати російські війська від кордонів Одещини // tv8.md. – 2023, 20 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/423txdum>.

⁶ Панченко Ю. Балканська поразка Росії: що дає Чорногорії шанс зберегти прозахідний курс // Європейська правда. – 2023, 6 січня. – URL: <https://tinyurl.com/srbvfe3u>.

росії на розпалювання конфлікту між сторонами та закликав до посилення присутності сил НАТО в регіоні¹. 29 січня президентка Косова Вйоса Османі назвала росію “третьою стороною”, зацікавленою в поглибленні балканських конфліктів². Зокрема, вона заявила, що найманці з російської групи “Вагнера” співпрацювали із сербськими воєнізованими формуваннями в рамках таємної операції, спрямованої на закладання основ для можливого гібридного нападу Сербії з метою захоплення косовської території³.

У США висловили серйозне занепокоєння діяльністю російської групи “Вагнер” та її спробами вербування громадян у Сербії та інших країнах світу, й закликали Белград приєднатися до санкцій проти РФ⁴. В свою чергу, миротворці під проводом НАТО в Косово (KFOR) відхилили вимогу Сербії дозволити її силам безпеки повернутися в регіон на тлі триваючої напруженості⁵.

За посередництва ЄС все ж вдалося досягти компромісу між Сербією та Косово. Александар Вучич і Альбін Курті на зустрічі в Брюсселі 28 лютого попередньо підтримали план нормалізації відносин, розроблений за участю Франції та Німеччини⁶. Однак пізніше Вучич заявив, що не підпише план через положення, які передбачали визнання Косова і його членство в ООН, але водночас погодився з необхідністю нормалізації відносин із Косово⁷.

Напруження на Балканах підсилювалося і сепаратистською політикою у **Боснії**, яку проводив президент Республіки Сербської Мілорад Додік. В останні роки він став найближчим союзником путіна в регіоні, відзначившись у нагородженні очільника кремля найвищим орденом РС за “розвиток і зміцнення дружніх зв'язків між росією і РС”. Додік закликав до об'єднання всіх сербів в одній державі⁸. Минулого року США оголосили санкції проти Додіка, звинувативши останнього в корупції та сепаратистських зусиллях, які загрожували стабільності та територіальній цілісності Боснії та Герцеговини.

Важливу роль у розхитування ситуації на Балканах відігравала потужна російська пропаганда. Балкани традиційно є регіоном доволі вразливим для російської пропаганди та різного роду антизахідних наративів, в тому числі конспірологічного характеру. Це пов'язано як з історично обумовленими русофільськими та слов'янофільськими традиціями, так і зі скептичним ставленням до НАТО та упередженістю щодо США. Насамперед це стосується Сербії та сербів. Наразі Сербія є єдиною країною Європи (не рахуючи білорусь), де російські ЗМІ не просто не заборонили, а навпаки вітали розширення їхнього впливу (Sputnik, RT). Більшість медіа в Сербії тою чи іншою мірою симпатизували росії (включаючи провладні видання), що було відображенням суспільно-

¹ Косово хоче збільшення чисельності військ НАТО в країні // Європейська правда. – 2023, 1 січня. – URL: <https://tinyurl.com/y394d45d>.

² Очільник МЗС Північної Македонії: Росія зацікавлена в підживленні конфліктів на Балканах // Європейська правда. – 2023, 29 січня. – URL: <https://tinyurl.com/yu69h7kx>.

³ Президентка Косова: найманці “Вагнера” допомагають Сербії готувати напад // Європейська правда. – 2023, 11 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/mr3yszyx>.

⁴ У США закликали Сербію приєднатися до санкцій проти Росії // Європейська правда. – 2023, 1 січня. – URL: <https://tinyurl.com/z8z3wash>.

⁵ Вучич заявив, що місія НАТО не дозволила Сербії направити її сили безпеки в Косово // Європейська правда. – 2023, 8 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2p95mdkf>.

⁶ Лідери Сербії та Косова підтримали план нормалізації відносин, але будуть додаткові переговори // Європейська правда. – 2023, 27 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2p9xjud7>.

⁷ Сербія не підпише план нормалізації відносин з Косовом через необхідність його визнання – Вучич // Європейська правда. – 2023, 16 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/yckv86t7>.

⁸ Лідер Республіки Сербської закликав до об'єднання з Сербією і нагородив Путіна // Європейська правда. – 2023, 1 січня. – URL: <https://tinyurl.com/4dwdpdra>.

політичних настроїв у країні. Спектр проросійських симпатій в сербських медіа різний: від латентних до відверто радикальних¹.

Важливою країною для політики росії в регіоні Північного Кавказу залишалася **Грузія**, де російські впливи були не менш потужні. 15 лютого 2023 року провладна коаліція подала парламент законопроект про іноземних агентів, що був калькою російського законодавства з протидії іноземним впливам на громадянське суспільство та ЗМІ. Це спровокувало масштабні протести в країні. Опозиція звинуватила владу в намаганні зачистити політичний простір країни та заблокувати європейську інтеграцію країни на догоду кремлю. Президент Грузії Саломе Зурабішвілі, перебуваючи у США, заявила, що проголосований законопроект “написаний під дудку Москви” і вона ветоє його, якщо парламент ухвалить його у другому читанні. Водночас партія влади на фоні масових протестів заявила, що перед підсумковим голосуванням відправить документ на розгляд Венеційської комісії, яка вже й так розкритикувала цю ініціативу.

Росія намагалася використати внутрішню турбулентність у Грузії для підпорядкування її своїм зовнішньополітичним інтересам та остаточного знищення суверенітету країни. Паралельно з тим, як у Тбілісі на вулиці вийшли тисячі людей, протестуючи проти ухвалення законопроекту, російські пропагандисти почали просувати одну й ту саму тезу: атака на уряд “Грузинської мрії” (олігарха Бідзіни Іванішвілі) – це напад на росію та на політику грузинського нейтралітету².

Український фактор став невід’ємною частиною грузинського протесту. Другий день масових акцій розпочався з українського гімну в парламенті Грузії. У своєму щоденному зверненні президент Зеленський висловив солідарність з протестувальниками і запевнив, що Україна хоче бачити Грузію членом ЄС. Будь-яка реакція Києва дратуватиме грузинське керівництво, оскільки там добре знають, що більшість грузинів підтримує Україну. І немає сумнівів, що представники “Грузинської мрії” та Іванішвілі розуміють, що саме перемога України може призвести до змін і в самій Грузії³.

Отже, через вказаний скандальний законопроект влада Грузії стала на шлях ще більшої залежності від російського впливу і віддалялася від співпраці з країнами Заходу. Даний документ тільки збурих грузинське суспільство, яке впевнено прагне європейської та євроатлантичної інтеграції своєї країни.

Зусилля росії щодо дестабілізації політичної обстановки у Молдові та Грузії були спрямовані, насамперед, на збереження свого впливу на ці пострадянські держави, гальмування їх європейської та євроатлантичної інтеграції. Крім того, росія прагнула використати Молдову у війні проти України. Втім, завдяки скоординованим зусиллям України, ЄС, США та нового уряду Молдову вдалося попередити російську гібридну загрозу. У самій же Молдові нарешті кристалізувалося усвідомлення загрози з боку рф, необхідності вжиття радикальних кроків для очищення інформаційного та політичного простору країни від російських впливів та підтримки України у її війні з росією, від підсумків якої значною мірою залежала безпека та майбутнє самої Молдови.

Водночас росія намагалася активно експлуатувати проблему відносин Сербії та Косова, сприяючи розвиткові конфліктної ситуації у регіоні. Роздмухування Балканської

¹ Демешук А. Російська пропаганда у країнах Балканського регіону: які прокремлівські наративи відтворюються в місцевих онлайн-медіа // spravdi.gov.ua. – 2023, 25 квітня. – URL: <https://tinyurl.com/4b58cnxb>.

² Демченко О. Путін у Тбілісі. Як Росія підриває безпеку Грузії // lb.ua. – 2023, 8 березня. – URL: <https://tinyurl.com/bdeyvnsm>.

³ Мадоян К. Навіщо влада Грузії крокує в бік Росії // lb.ua. – 2023, 9 березня. – URL: <https://tinyurl.com/yjaht6dd>.

кризи було необхідно рф для відволікання уваги західних держав від війни в Україні та збільшення свого впливу в регіоні.

Посилення фактору Китаю у російсько-українській війні.

В Пекіні дуже повільно визрівало розуміння того, що ставка на перемогу росії у війні провалилася, а позиціонування Китаю в ній може призвести до усунення його від формування нової безпекової архітектури. Це спонукало його утриматися від надання москві прямої масштабної військової допомоги та продовжувати заохочувати західні країни до розвитку партнерства з ним. Політична підтримка агресора могла непомітно завести КНР в маргінальне політичне середовище, що явно суперечило глобальним проактивним намірам Пекіна. На дипломатичному фронті КНР обережно просуvala альтернативний Заходу безпековий форум під назвою Ініціатива глобальної безпеки, але в той же час сповна використовувала можливості комунікації та досягнення домовленостей на таких майданчиках як Давос чи Мюнхенська безпекова конференція.

Разом з тим, тиск з боку Заходу та загроза бути відрізнаним від економічних та технологічних обмінів з ним, а також успіхи Збройних Сил України призвели до значного зсуву в розумінні суб'єктності України. Якщо ще минулого року в КНР як крізь призму офіційних публікацій, так і в коментарях місцевих експертів Україна фігурувала радше як провінція росії, на кшталт таких регіонів Китаю як Тайвань, Тибет чи Сінцзян, то з початком 2023 року такі непрямі паралелі зникають з інформаційного простору Піднебесної.

Вибравши відповідний момент, який, за розрахунками Пекіна настав на початку року у зв'язку з певною втомою світу і західних суспільств від війни та перспективи її переростання в затяжну, КНР значно активізувала свою дипломатію. Натяки китайських політиків на тому, що політика Заходу “підливання масла/дров у вогонь української кризи” шляхом постачання України озброєнь призвела до певного глухого кута, були водночас і натяками на перспективу іншого сценарію впливу на конфлікт. Фактично Пекін непрямыми натяками говорив про своє прагнення стати медіатором, що мало підкреслити його статус глобального гравця.

Наміри Китаю наблизитися до “української проблеми” з власною програмою водночас мали бути спрямованими на країни т.зв. Глобального Півдня. Група останніх, за розрахунками Пекіна, мала позитивно поставитися до його миротворчої риторики та пацифістських наративів, тим самим досягнувши більшої консолідації навколо його голосу.

Здійснивши велике турне Європою та відвідавши Францію, Німеччину, Італію, Угорщину, а потім і Москву, провідний китайський дипломат Ван Ї зробив висновок про те, що ситуація була сприятливою для початку обережних дій. В той же час йому начебто вдалося запевнити очільника дипломатії ЄС Ж. Борреля в тому, що КНР не має намірів постачати зброю росії¹.

Майже паралельно з цим посол КНР в ЄС Фу Цун висловлював стурбованість щодо бажання Заходу сприяти “повній перемозі України на полі бою”, вчергове закликавши сісти за “стіл переговорів”². Китай явно не бажав поразки росії, тому його мирні ініціативи

¹ Ukraine: Remarks by High Representative/Vice-President Josep Borrell at the joint press conference with Ukrainian Foreign Minister Kuleba and NATO Secretary-General Stoltenberg // European Union Websites. – 2023, February 21. – URL: <https://tinyurl.com/4wyftjrf>

² China to EU: Drop calls for Ukraine's ‘complete victory’ // Politico. – 2023, February 8. – URL: <https://tinyurl.com/2p8br9t8>

та пропозиції якраз співпали з розмовами про можливість вдалого українського контрнаступу. Це підтверджувало припущення, що активізація Китаю саме в цей період була пов'язана в тому числі з ймовірністю значного зниження вагомості “російської карти” у протистоянні й торгах із Заходом.

Ще одним мотиваційним стимулом для активізації Пекіна на початку 2023 року стала та обставина, що в результаті численних домовленостей доступ до російського ринку став майже повністю відкритим. Все, що можна було одержати з точки зору сировини чи в досягненні більш значущих геоекономічних цілей, таких як зміцнення юаню та посилення його ролі в міждержавних розрахунках, було зроблено. Відбувся своєрідний взаємообмін стратегічними економічними послугами, які мали політичне значення для обох сторін – російська сторона одержала значну економічну амортизацію та вікно для обходу й пом'якшення санкцій, а китайська промисловість, в свою чергу, унікальний доступ до дешевшої за світові ціни сировини.

В той же час, такі відносини відкривали для росії додаткові можливості в отриманні доступу за підтримки Китаю до необхідних технологій для ведення війни. У відкритий доступ потрапило чимало інформації щодо таких кроків. Зокрема, наприкінці січня стало відомо, що російська технологічна компанія закупала супутникові знімки в китайській компанії для підтримки бойових дій за участю групи “Вагнер”. Згодом з'явилися повідомлення про постачання Китаєм компонентів до реактивних винищувачів Су-35, комп'ютерних чіпів тощо¹. Така взаємодія хоча й не відігравала якоїсь критичної ролі для ведення бойових дій, проте підтримувала здатність зс рф для подальшого ведення війни.

Регулярна ядерна риторика вищих політичних представників росії також дратувала Пекін. Погрози з боку москви застосувати ядерну зброю та її прагнення конфлікту з НАТО залишаються для Китаю певними “червоними лініями”. Це не означає що останній буде відверто засуджувати такі заяви чи кроки, проте навіть абстрактних антиядерних заяв з боку Пекіна значною мірою достатньо для того, щоби в росії розуміли безперспективність брязкання зброєю масового знищення. В останній розуміють, що лише виключно Китай може бути своєрідним стратегічним тилом агресора, тому до його заяв повинні дослухатися.

Зрештою, міжнародна політика Китаю з початку 2023 року вже значною мірою спрямована на пом'якшення для себе наслідків російської агресії². Вихід із “ковідного” усамітнення якраз співпав з цими процесами, і китайських лідер розгорнув бурхливу дипломатичну діяльність з метою перехопити ініціативу від Заходу. Вона насамперед стосувалася регіонів Африки та Близького Сходу, але все-таки Європа залишалася для Пекіна об'єктом спрямування великих політичних зусиль, враховуючи швидке зростання скептицизму щодо КНР та цілей її політики.

Останній значною мірою пов'язаний з діями навколо Тайваню та регулярними погрозами “возз'єднати острів з Батьківщиною” із застосуванням сили. НВАК лише на початку 2023 року провела безпрецедентну кількість військових навчань та різних провокаційних дій, чисельність яких перевищила показники минулого року. Такі дії можна розцінювати як своєрідний зондаж намірів Вашингтона тримати руку на пульсі події в Східній Азії і водночас як елемент відвернення його уваги від події російсько-української війни, змушуючи того до т.зв. “стратегічного перенапруження”.

¹ Ukraine war: What support is China giving Russia? // BBC. – 2023, March 20. – URL: <https://tinyurl.com/3anmw95k>

² Boot M. Xi Jinping doesn't want to wind up on the losing side in Ukraine // The Washington Post. – 2023, January 30. – URL: <https://tinyurl.com/m5tu8v2m>

Потенціал впливу, накопичений КНР, змушує всі сторони враховувати позицію Пекіна та намагатися її або ж використати або ж збалансувати. Навіть Сполучені Штати, наш ключовий воєнно-політичний партнер, категорично не заперечують можливість комунікації Києва з Пекіном¹. Це, в свою чергу, вимагало від української зовнішньої політики підвищеної обережності не бути втягнутим у сфери відносин з Китаєм, які чутливі для Сполучених Штатів, що могло негативно позначитися на продовженні підтримки з боку Вашингтона, особливо враховуючи значний скептицизм подальшої допомоги нашій країні в середовищі деяких представників Республіканської партії в США.

Так, КНР продовжував висвітлювати війну в Україні з проросійських позицій, проте підтримка Москви вже не була такою однозначно стійкою. В Пекіні все гучніше лунали заяви, нехай і приховані, про недоцільність слідування паралельно з Росією в бік ще більшого загострення відносин із Заходом. Адже за планами китайських стратегів світ має бути багатополярним, проте відносини між головними центрами сили все-таки мають визначатися конкуренцією двох наддержав – США та КНР.

“Мирний план” Китаю vs. Формула миру України.

Спираючись на фактор партнерства з Росією та використовуючи фактор російсько-української війни, Китай прагнув посилити свою геополітичну суб’єктність. В той же час, порушення Росією основоположних принципів міжнародного права, руйнування принципів ялтинсько-потсдамської системи міжнародних відносин кинуло виклик глобальній безпековій архітектурі. В цьому контексті постало два питання, які вимагали нагальної, але спільної та скоординованої відповіді з боку світового співтовариства: що робити з агресором, який до того ж є членом РБ ООН?; і які мають бути застосовані підходи та принципи до формування вже повоєнної архітектури безпеки? Перспективи просування в цих питаннях ускладнювалися особливою позицією Китаю, який, постійно роблячи заяви про підтримку основоположних принципів ООН, в той же час відсторонився від будь-яких кроків щодо їх захисту і більше того, навіть підтримував Москву на рівні зовнішньополітичної риторики.

21 вересня 2022 р. Президент України Володимир Зеленський на 77-ій сесії Генеральної Асамблеї ООН під час свого виступу у форматі відеозвернення запропонував універсальну Формулу миру². На той момент вона складалася з 5-ти пунктів та ґрунтувалася на принципах відповідальності за злочини. Крім того, за словами Глави держави ця формула мала стосуватися не лише випадку російської агресії, а перетворитися на драйвер об’єднання Півночі та Півдня з відповідною реформою ООН, в роботі якої мав би як-мінімум бути передбачений принцип позбавлення РФ права вето. Особливістю тогочасної пропозиції була відсутність принципу нейтралітету. Себто, кожна країна повинна брати участь в забезпеченні безпекових принципів, а не, користуючись політичними та іншими привілеями учасника глобальних процесів, нічого не інвестувала би в них.

Через день у своїй промові з трибуни ГА ООН президент США Джо Байден торкнувся тих самих проблем, озвучених очільником української держави, – дієвості ООН, неприпустимості ядерного шантажу тощо. Зокрема, американський президент висловився

¹ The U.S. warms to a role for China in resolving the Ukraine war // The Washington Post. – 2023, February 3. – URL: <https://tinyurl.com/3h8cpjcn>

² Ukrainian President outlines peace formula that punishes aggression, restores security // United Nations. – 2023, 21 September. – URL: <https://tinyurl.com/j39z6mw9>

за розширення РБ ООН, в тому числі й за рахунок нових постійних членів, що мало би активізувати та привернути увагу інших великих країн та міжнародних інституцій і можливості залучити їх до прямої чи опосередкованої підтримки України.

15 листопада на Саміті G-20 (або G-19) на о. Балі (Індонезія) українська Формула миру набула чіткіших обрисів і вже складалася з 10-ти пунктів, які загалом впливали з попередніх 5-ти¹. Кінцева декларація форуму засуджувала агресію росії, що означало про потенційні можливості й далі розвивати платформу підтримки пропозицій Президента України. Надзвичайно важливою обставиною було те, що напередодні відбулася зустріч між лідерами США та КНР. Заяви Байдена та Сі Цзіньпіна, які стосувалися України, можна розглядати в контексті початку процесу консолідації підтримки Заходу навколо формули миру, з одного боку, та формування Пекіном власної формули подолання за його офіційною версією “української кризи”, з іншого боку. В той час як американська сторона акцентувала на необхідності покарання агресора, китайська, в свою чергу, більше зосереджувалася на суперечливій позиції, – підтримці принципів Статуту ООН та водночас необхідності діалогу та переговорів з росією.

В першій половині грудня українська сторона виступали з ініціативою заснування нової міжнародної структури – Global Peace Formula Summit (Глобальний саміт Формули миру). Президент Зеленський неодноразово висловлював таку пропозицію як президенту Байдену, так і очільникам ЄС. Проте, оскільки всі сторони апелювали до положень Статуту ООН, то було очевидним, що полем дипломатичної битви за згуртування навколо двох підходів щодо основ майбутнього миру – української Формули миру (росія має бути переможена, колективна відповідь у випадку порушення положень Статуту ООН) за підтримки США та Заходу та альтернативного китайського проекту (росія має залишитися рівноправним учасником всіх процесів, недопущення формування нового глобального порядку денного на основі західного сценарію), – мала би стати саме ГА Організації.

Далі Формула миру звучала під час візиту Президента України до США 21 грудня 2022 р. та 17 січня 2023 року на майданчику Всесвітнього економічного форуму в Давосі. Голова Офісу Президента України Андрій Єрмак на одній із сесій Форуму пояснив, що “пункти Формули миру мають бути інтегровані в систему міжнародних документів і стати основою нової структури світової безпеки...”². Там же, в Давосі Перша леді Олена Зеленська презентувала формулу, вчергове озвучивши десять кроків, які мали повернути мир та сприяти безпеці та справедливості в світі загалом. Дружина Президента передала через китайську делегацію лист лідеру КНР Сі Цзіньпіну, який став “запрошенням до діалогу”.

Не виключено, що цей лист був ключовим фактором, який спонукав Китай до оприлюднення власних підходів щодо російсько-української війни, адже світове співтовариство давно вже чекало на більш конкретну заяву китайського керівництва яке, до того ж, відчувало, що коротких одноманітних заяв уже недостатньо.

¹ Україна завжди була лідером миротворчих зусиль; якщо Росія хоче закінчити цю війну, хай доведе це діями – виступ Президента України на саміті «Групи двадцяти» // Президент України. Офіційне Інтернет-представництво. – 2022, 15 листопада. – URL: <https://tinyurl.com/8pkc9nxx>

² Запропонована Президентом України формула миру є реальним шляхом до його досягнення – Андрій Єрмак на форумі в Давосі // Президент України. Офіційне Інтернет-представництво. – 2023, 19 січня. – URL: <https://www.president.gov.ua/news/zaproponovana-prezidentom-ukrayini-formula-miru-ye-realnim-s-80497>

3 лютого 2023 року ЄС офіційно підтримав Формулу миру України¹. До цієї підтримки додалися країни “Групи семи”, Туреччина та ін. В Пекіні серйозно побоювалися, що Китай може опинитися на маргінесах глобальних дипломатичних процесів і його окрема позиція так і не буде, ані представлена, ані почута.

Зрештою, на Мюнхенській безпековій конференції завідувач канцелярії комісії ЦК КПК у закордонних справах Ван Ї заявив, що позиція Китаю щодо “українського конфлікту” буде висловлена 24 лютого під час роботи екстрених зборів ГА ООН. Дипломат вищого рангу КНР та міністр закордонних справ України Д. Кулеба під час очної зустрічі обмінялися думками щодо війни та характеру двосторонніх відносин. Можливо, це була остання можливість якось узгодити дві формули миру. Передбачалося, що китайську “формулу миру” мав би виголосити безпосередньо Сі Цзіньпін. Китайська сторона добре розуміла, що його пропозиція прозвучить одночасно з українським планом. Виникали побоювання, що позиція КНР відтягне значну кількість голосів, тому пропозиції Києва та Заходу не звучатимуть так переконливо. Ці побоювання посилювалися тим, що позиція Пекіна співпадала з позиціонуванням багатьох країн в Африці та Латинській Америці.

19 лютого Ван Ї прибув до Москви де провів офіційну зустріч з Путіним, під час якої, очевидно, узгоджувалися позиції щодо війни в Україні. Наступного дня Київ з офіційним візитом відвідав президент США Джо Байден, який висловив рішучу підтримку плану перемоги України та встановленню нового справедливого порядку.

21 лютого ЗМІ КНР оприлюднили “Концептуальний документ Глобальна ініціатива безпеки”, який мав би перехопити ініціативу і стати певною прелюдією до проголошення офіційного документу щодо війни в Україні на ГА ООН 24 лютого. Цей документ характеризувався надзвичайно розмитими формулюваннями та практичною відсутністю механізмів на захист та підтримку цінностей і принципів, проголошених у ньому. В ньому містилося багато апеляцій та реверансів в бік ролі ООН, як головного промоутера миру в Україні. Наша держава в ньому згадувалася лише один раз як абстрактна сторона конфлікту, яка обов’язково має взяти участь в мирних переговорах².

23 лютого Генеральна Асамблея ООН 141-м голосом “за” ухвалила резолюцію, яка значною мірою ґрунтувалася на 10 пунктах мирного плану Президента Володимира Зеленського. В основі резолюції лежали як принципи вищезазначеного плану, так і ключові цінності, зафіксовані в Статуті ООН. В ній, зокрема, містився заклик до росії вивести свої війська з території України “негайно та безумовно”³. Китайський представник очікувано утримався, разом зі ще 31-ю країною, що означало відсутність серйозної міжнародної підтримки власне китайської “формули миру”, яку пекін мав представити 24 лютого.

Зрештою, того дня з’явилася давно очікувана розгорнута позиція уряду КНР щодо російської агресії. Швидше за все Пекін був незадоволений результатами голосування за українську резолюцію і китайська “формула миру” з’явилася у вигляді плану із 12-ти пунктів, опублікованого спочатку на сайті МЗС КНР, а згодом і на інших офіційних урядових сторінках під назвою “Позиція Китаю щодо політичного врегулювання кризи в

¹ Joint statement following the 24th EU-Ukraine Summit // European Council. – 2023, February 3. – URL: <https://tinyurl.com/32bf49va>

² Full text: The Global Security Initiative Concept Paper // Xinhua. – 2023, 21 February. – URL: <https://tinyurl.com/2s4yvvmm>

³ Principles of the Charter of the United Nations underlying a comprehensive, just and lasting peace in Ukraine // United Nations, General Assembly. – 2023, - February 23. – URL: <https://tinyurl.com/ye26skam>

Україні”¹. Ілюстрацією відповідності китайського плану ситуації у світі та настроям в західних суспільствах китайські ЗМІ широко висвітлювали протести в США та Європі проти озброєння України.

Характер формулювань документу фактично був продовженням попередньої артикуляції керівництва КНР щодо, за їхніми словами, “української кризи”. Проявляючи, начебто, принципово відмінну й, на думку китайської сторони, “конструктивну позицію”, переважна більшість пунктів Плану позбавлена механізмів для імплементації, розмита за суттю, а подекуди й непрямым чином підігрує росії. Так, зокрема, вже вкотре там зазначено про шкідливість і недоцільність політики санкцій. Висловлюючи повагу до суверенітету та кордонів, у той же час відсутня вимога до росії вивести війська з території України і складається враження про зацікавленість КНР в замороженні війни. Проте в документі було кілька позицій, які підкріплювали стратегічні завдання української дипломатії. Китай підтримав Чорноморську зернову ініціативу, він чітко висловився проти застосування ядерної зброї, а також заявив про свої наміри брати участь у “постконфліктному відновленні”.

Китай спільно з росією, а також групою афілійованих з ними країн опинилися на узбіччі величезної підтримки української Формули миру в ООН. Щоправда, її імплементація значною мірою залежатиме від того, наскільки Пекін захоче зробити крок назустріч і припинити розігравати “російську карту” в геополітичній грі.

“Мирний план Китаю” був або розкритикований, або ж сприйнятий з підозрами більшістю країн Заходу, насамперед США та Німеччиною. Навіть російська сторона прикрилась фразою про “необхідність детального вивчення питання”. Це свідчило про те, що китайський проект навряд чи буде взятий хоч за якусь основу задля початку гіпотетичного врегулювання, а мета його появи полягала не в сутності його положень, а більшою мірою стосувалася його оприлюднення як зовнішньополітичного акту, спрямованого на геополітичне маневрування.

Президент України Володимир Зеленський, коментуючи запропонований Китаєм план із припинення війни росії проти України, заявив, що головне не слова, а кроки, які йдуть за ними, і результати. Глава держави також зазначив, що пропозиції Китаю мали перш за все відповідати ухваленій резолюції ГА ООН від 23 лютого. Найголовнішим, проте, в поведінці, а не риториці Китаю, зауважив глава держави, була відсутність підтримки росії зброєю. 24 лютого на прес-конференції “Лютий. Рік незламності” Президент України Володимир Зеленський заявив, що планує зустрітися з лідером КНР Сі Цзіньпіном². За його словами, дана зустріч мала продемонструвати реальне бажання Пекіна бачити в Україні партнера, а також стала би знаком певного дистанціювання від однобічного слідування установкам на дружбу з росією. Відповідний політичний ґрунт для цього був уже підготовлений, а обставини вимагали від пекінської дипломатії усталеної форми більшого дипломатичного балансування між Україною та росією як представниками різних геополітичних полюсів.

Загалом, українська Формула миру передбачала вищий ступінь консолідованої дії всіх держав-членів ООН. Це ставило на порядок денний питання дієвості РБ ООН і, відповідно, її реформи. Українська сторона прагнула посилити відповідальність за війну

¹ China’s Position on the Political Settlement of the Ukraine Crisis // Ministry of Foreign Affairs, the People’s Republic of China. – 2023, February 24. – URL: <https://tinyurl.com/2p8bcnx6>

² Рік незламності. Велика прес-конференція Зеленського 24 лютого 2023 року // УНІАН. – 2023, Лютий 24. – URL: <https://tinyurl.com/yke7erej>

та воєнні злочини і зробити юридичну й економічну ціну за них справедливою і такою, яка б не допускала повторення агресії в майбутньому.

Отже, у той час як “мирний план” Китаю мав на меті надіслати певні сигнали Вашингтону та консолідувати навколо Пекіна голос країн, для яких злочини путінської росії і взагалі тема війни була занадто далекою від політичного порядку денного, то Формула миру Президента України навпаки, давала чіткий механізм відновлення справедливості. Міжнародна підтримка цих двох ініціатив показала, що пропозиції України знайшли значну підтримку. Але, як це не парадоксально, відсутність прямої підтримки з боку “миротворчої” КНР значною мірою робило неможливим їх безпосередню імплементацію. Попри те, що т.зв. мирні ініціативи КНР не знайшли суттєвої міжнародної підтримки, особливі відносини Пекіна з росією та міжнародно-політична вага Китаю змушували брати деякі його положення як основу для подальших відносин з ним в контексті війни. Відсутність дієвої військової підтримки росії означала, що китайська геополітична гра – це радше використання елементів непрямого тиску, аніж прямих силових засобів.

Висновки

Початок року був продуктивним для української дипломатії як в контексті акумуляції зовнішньої допомоги, так і в плані просування на євроінтеграційному шляху. Саміт Україна-ЄС, що відбувся в Києві на початку лютого, забезпечив важливі практичні результати, надав додатковий імпульс євроінтеграційним процесам. Дії української влади були спрямовані на прискорення євроінтеграційного процесу, зокрема, забезпечення переходу до нової фази відносин Києва і Брюсселя – переговорів про вступ до ЄС.

Початок 2023 року характеризувався передусім оновленням стратегії Заходу щодо російсько-української війни – на початку року з’явилося усвідомлення необхідності швидкого забезпечення України всіма необхідними засобами для швидкого здобуття вирішального перелому у війні та завдання поразки росії. Усвідомлення партнерами України небезпеки перспективи затягування війни, спонукало їх до зміни підходів до ухвалення рішень щодо номенклатури, кількості та темпів надання військової допомоги Україні.

Шлях, який Україна та її партнери/союзники пройшла за рік вражає – від надання тактичної оборонної зброї на початку 2022 року до постачання далекобійної артилерії і ракетних систем, важкої бронетехніки та систем ППО/ПРО на початку 2023 року західні держави змогли подолати ряд політичних, психологічних та логістичних бар’єрів і перейти до постачання Україні важкого наступального озброєння. Два засідання Контактної групи з питань оборони України засвідчили якісне зрушення у наданні нашій державі військово-технічної допомоги з боку західних країн – Україна отримала рекордні пакети ОВТ від 15 держав-партнерів. Скоординовані рішення Німеччини та США про передачу Україні основних бойових танків західного зразка мали без перебільшення історичне значення, сигналізувавши про початок нового етапу у військовій допомозі Україні – формування “танкової коаліції”.

Європейське турне Президента України Володимира Зеленського продовжило процес утвердження України як одного з лідерів вільного світу. Воно переслідувало три ключові цілі: здійснення поштовху для прискорення надання військово-технічної допомоги з боку країн ЄС; утвердження курсу європейських країн на стратегічну поразку рф та перемогу України; просування української візії умов завершення війни, сформульовані у Формулі миру. Після переговорів у Вашингтоні 21 грудня візит

Президента Володимира Зеленського до Лондона 8 лютого був спрямований на розбудову та поглиблення відносин з одним із ключових стратегічних партнерів України на Заході. Слідом за США Велика Британія перейшла у категорію де-факто союзників України, що було зафіксовано у “Лондонській декларації”. У Європі було сформовано новий консенсус серед лідерів ЄС, що тільки перемога України може зупинити війну путіна та забезпечити справедливий і стійкий мир на континенті.

Неочікуваний візит президента США Джо Байдена до Києва засвідчив, що Україна входить до ментальної орбіти західного світу і сприймається як частина колективного Заходу. На глобальному рівні Україна продовжувала сприйматись як ключове поле битви між силами демократії та автократії за облаштування нового світового порядку.

Натомість для росії цей період характеризувався остаточною втратою міжнародно-політичної ініціативи та невдалими спробами нав'язування політико-дипломатичних переговорів за допомогою таких міжнародних посередників як Китай та Туреччина. Компенсуючи свої воєнно-політичні та зовнішньополітичні невдачі, росія активізовувала кампанії “суспільної мобілізації”, продовжувала вживати заходів з інтеграції тимчасово окупованих нею територій України в свою політико-адміністративну структуру та поглиблювати військово-технічне співробітництво з білоруссю та Іраном.

Активізація міжнародної політико-дипломатичної діяльності Китаю стало опосередкованим свідченням того, що світ опинився перед етапом побудови нового світового порядку. Широкомасштабне вторгнення рф зруйнувало минулу систему стримувань, їй на заміну повинно прийти щось нове, або принаймні оновлене. На порядку денному Заходу продовжувало загострюватися питання про те, як переконати світ повернутися до “неоліберальної системи”. Поряд з цим, там ще бракувало розуміння того, що робити з росією та Китаєм у новому світі. Поступово головним питанням на світовому порядку ставала міжнародна архітектура безпеки після того, як росія програє.

5.2. ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНА ОБСТАНОВКА

Економічна ситуація в світі.

Початок 2023 року характеризувався помірно оптимістичними прогнозами щодо перспектив розвитку світової економіки на поточний рік. У січні-лютому 2023 року в світовій економіці в цілому спостерігались позитивні тенденції щодо зниження рівня інфляції та незначного поживлення економічної активності. В той же час, серед основних чинників, які і далі мали негативний вплив на глобальний економічний розвиток були такі, як: низький світовий попит на готову продукцію, проблемні питання в сфері грошово-кредитної політики національних банків розвинених держав, зростання вартості міжнародних логістичних послуг та забезпечення їх безпекової складової тощо.

Загальна динаміка економічних процесів. У січні-лютому 2023 року перспективи розвитку світової економіки покращились, але залишалась проблема інфляції. Ціни на енергоносії та продовольство були значно нижчі, ніж вони були під час свого піку у 2022 році. Енергетична криза була подолана завдяки реалізації ефективних заходів ЄС, щодо диверсифікації джерел постачання енергоносіїв. Крім того, тепла зима сприяла зниженню попиту на енергоносії, завдяки чому ціни на газ знизились та стабілізувались.

Світові нафтогазові гіганти прозвітували про отримання надприбутків від зростання цін на енергоносії через широкомасштабне вторгнення росії в Україну, серед них британська нафтогазова компанія British Petroleum та норвезький виробник нафти та газу Equinor.

В інших сферах економіки, внаслідок зменшення обсягів виробництва та продажів, великі світові компанії й надалі проводили масові скорочення своїх штатних працівників. Про скорочення персоналу оголосили: Zoom Video Communications, eBay, Alphabet Inc., Google, Walt Disney, Ford, Dell Technologies та інші¹.

Крім того, європейська технологічна галузь втратила 400 млрд дол. США ринкової вартості за підсумками 2022 року, а венчурне фінансування скоротилося на 18%. Сукупна вартість державних та приватних технологічних компаній у Європі за 2022 рік впала на 300 млрд дол. США до 2,7 трлн дол. США².

Світовий ринок акцій та облігацій у 2022 році став найгіршим з часів фінансової кризи 2008 року, втративши понад 30 трлн дол. США³.

За даними Bloomberg Billionaires Index, станом на початок 2023 року перші 500 найзаможніших людей світу втратили статків на суму 1,4 трлн дол. США за минулий рік. Російські олігархи, зокрема, втратили майже 100 млрд дол. США⁴.

Серед інших чинників, які мали вплив на світову економіку, можна виділити економічну політику спрямовану на посилення механізмів державного регулювання в Китаї. Так, уряд Китаю посилював державний контроль над інтернет-холдингом “Tencent”, онлайн-ритейлером “Alibaba” та іншими технологічними компаніями в країні через

¹ Прасад А. «Додатковий простір для інвестицій». Маркетплейс Ebay планує звільнити 4% співробітників // Forbes. – 2023, 8 лютого. – URL: <https://bit.ly/3ZjAM1b>; Росковінська Ю. Zoom звільнить близько 15% своїх співробітників // Українські національні новини. Інформаційне агентство. – 2022, 8 лютого. – URL: <https://bit.ly/3TTv4C3>

² Прасад А. Європейська технологічна галузь цього року втратила \$400 млрд ринкової вартості // Forbes. – 2022, 7 грудня. – URL: <https://bit.ly/3xqGumm>

³ Світові ринки акцій втратили понад \$30 трильйонів у 2022 році – FT // Укрінформ. – 2022, 31 грудня. – URL: <https://bit.ly/3lxj6Rv>

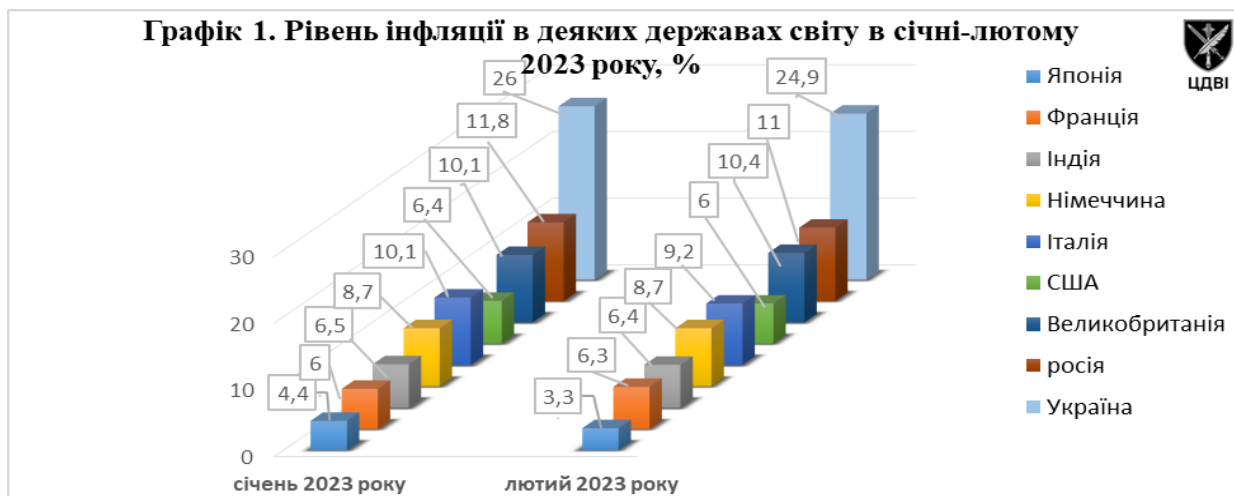
⁴ Коваленко О. Найбагатші люди планети втратили \$1,4 трильйона – Bloomberg // Уніан. Інформаційне агентство. – 2022, 30 грудня. – URL: <https://bit.ly/3lsuMoA>

впровадження механізму щодо отримання “золотих акцій” (малі пакети – 1% акцій ключових підприємств, які надають особливі права на прийняття певних бізнес-рішень). Таким чином, уряд Китаю, мав можливість отримати контроль над найбільшими технологічними групами в країні, змінюючи тактику та уникаючи жорстких заходів і міжнародних санкцій¹.

Під час початку четвертого етапу широкомасштабної війни, Китай активно поширював сферу використання юаня. В рамках цього, Китаєм та Іраном було підписано 19 угод і контрактів на суму еквівалентну 3,5 млрд дол. США під час візиту президента Ірану Ібрахіма Раїсі в Китай 17 лютого 2023 року².

Також, 23 лютого 2023 року, Центральний банк Іраку заявив, що планує вперше дозволити розрахунки за торгівлю з Китаєм безпосередньо в юанях, намагаючись поліпшити доступ до іноземної валюти. Водночас, влада Китаю закликала державні компанії поступово відмовитися від послуг чотирьох найбільших міжнародних аудиторських фірм через занепокоєння щодо безпеки даних: Deloitte, Ernst & Young, PricewaterhouseCoopers та Klynveld Peat Marwick Goerdeler³.

Інфляційні процеси. Центральні банки в провідних економіках світу виходили з того, що незважаючи на позитивні ознаки проходження піку інфляції у листопаді-грудні 2022 року та поживавленні економічних процесів в січні 2023 року, інфляційні ризики ще зберігалися. Зниження інфляційних процесів в більшості держав світу, позитивно вплинуло на міжнародну торгівлю та макрофінансову стабільність.⁴ Центральні банки більшості держав світу продовжували боротьбу з інфляцією вже в більш стабільному економічному середовищі⁵.

Завдяки подоланню енергетичної та продовольчої кризи поступово спостерігалися тенденції щодо відновлення світової економіки. В рамках подолання енергетичної кризи було заміщено російський газ та нафту, налагоджено нові ланцюги постачання та

¹ Павлиш О. Уряд Китаю хоче викупити "золоті акції" в місцевих підрозділах Alibaba і Tencent – FT // Економічна правда. – 2023, 13 січня. – URL: <https://bit.ly/3Krevv5>

² Иран и Китай заключили контракты на \$3,5 млрд // ТАСС. – 2023, 17 февраля. – URL: <https://bit.ly/40ebS4p>

³ Павлиш О. Ірак дозволить торгівлю з Китаєм в юанях // Економічна правда. – 2023, 23 лютого. – URL: <https://bit.ly/3Kc9Zj0>; Жарикова А. Китай закликав державні компанії відмовитись від послуг аудиторів "Великої четвірки" – ЗМІ // Економічна правда. – 2023, 22 лютого. – URL: <https://bit.ly/3ni8fM8>

⁴ Гетьманцев Д. Світова економіка у 2023 році залишиться під впливом високої інфляції та сповільнення зростання, але оптимізму побільшало. Що це означає для України? // interfax-Україна. Інформаційне агентство. – 2023, 24 січня. – URL: <https://bit.ly/3k32e4L>

⁵ OECD says global economic outlook ‘slightly better’ for 2023 but inflation risks linger // CNBC. – 2023, 24 February. – URL: <https://cnb.cx/3lPj0oW>

визначено нових постачальників енергоресурсів. Зниження цін на енергоносії та стабілізація функціонування системи світового енергетичного ринку позитивно вплинуло в цілому на глобальну економіку.

Інфляція в ЄС в лютому 2023 року становила 8,5% що на 0,1% менше у порівнянні з січнем 2023 року. Зростання цін на енергоносії в ЄС в лютому 2023 року сповільнилося.

Світовий ринок енергоносіїв. Природний газ. Внаслідок рекордних цін на природний газ світові енергетичні гіганти звітували про надприбутки.

В лютому 2023 року були оприлюднені фінансові результати нафтогазових компаній. Британська нафтогазова компанія British Petroleum прозвітувала про рекордний прибуток у 28 млрд дол. США за 2022 рік, що на 116% перевищувало показник 2021 року.

Також норвезький виробник нафти й газу Equinor повідомив про дохід у 74,9 млрд дол. США за 2022 рік. Чистий прибуток компанії за рік склав 28,7 млрд дол. США, проти 8,6 млрд дол. США роком раніше.

Країни ЄС продовжували роботу над диверсифікацією поставок та інвестували у розвиток власної газової інфраструктури з метою забезпечення енергетичної безпеки.

Після вторгнення росії в Україну, Німеччина розпочала розбудову інфраструктури для зберігання газу та диверсифікації його поставок. Серед важливих елементів інфраструктури, було визначено термінали скрапленого природного газу (СПГ термінал – термінал з отримання та регазифікації зрідженого газу). Було відкрито СПГ термінали Вільгельмсхафен¹ та Лубміні².

Польською нафтопереробною компанією PKN Orlen було укладено 20- річний контракт на імпорт американського газу з американською Sempra Infrastructure. Згідно з договором, щороку з терміналів Port Arthur LNG у Техасі до Польщі надходитиме 1 млн т сировини (СПГ транспортуватиметься танкерами-газовозами компанії Orlen). Обсяг поставок щороку покриватиме майже 10% поточної потреби польських споживачів на блакитне паливо³.

Італія, в свою чергу, уклала газовий контракт із Лівією на 8 млрд дол. США. Угода передбачала розробку двох лівійських морських газових родовищ, що є найбільшою разовою інвестицією в енергетичний сектор Лівії за більш ніж два десятиліття (за економічними оцінками, видобуток сягне 21,2 млн куб. м на день). Прем'єр-міністр Італії Джорджа Мелоні назвала угоду “значною та історичною”, яка допоможе забезпечити Європу енергоносіями⁴.

Також, в рамках позбавлення залежності від російського газу, Хорватія почала роботу зі з'єднання своєї газової мережі на півночі Адріатики з мережею сусідньої Боснії і Герцеговини (ділянка є частиною Південного газового з'єднання). Проект оцінювався у 100 млн євро та передбачав будівництво 180-км транскордонного газопроводу⁵.

Демократичні країни продовжували добровільно відмовлятися чи скорочувати

¹ Гарков А. Як ФРН так швидко пододала залежність від газу з Росії? // DW.com. Made for minds. Дорослий погляд на світ. – 2022, 30 грудня. – URL: <https://bit.ly/3YwV8oh>

² Пилипів І. У Німеччині розпочав роботу другий LNG-термінал // Економічна правда. – 2023, 15 січня. – URL: <https://bit.ly/3jZWek4>

³ PKN Orlen підписав 20-летний контракт на поставку сжиженного газа из США // Portal polskiego radia SA. – 2023, 25 січня. – URL: <https://bit.ly/3XvNnxy>

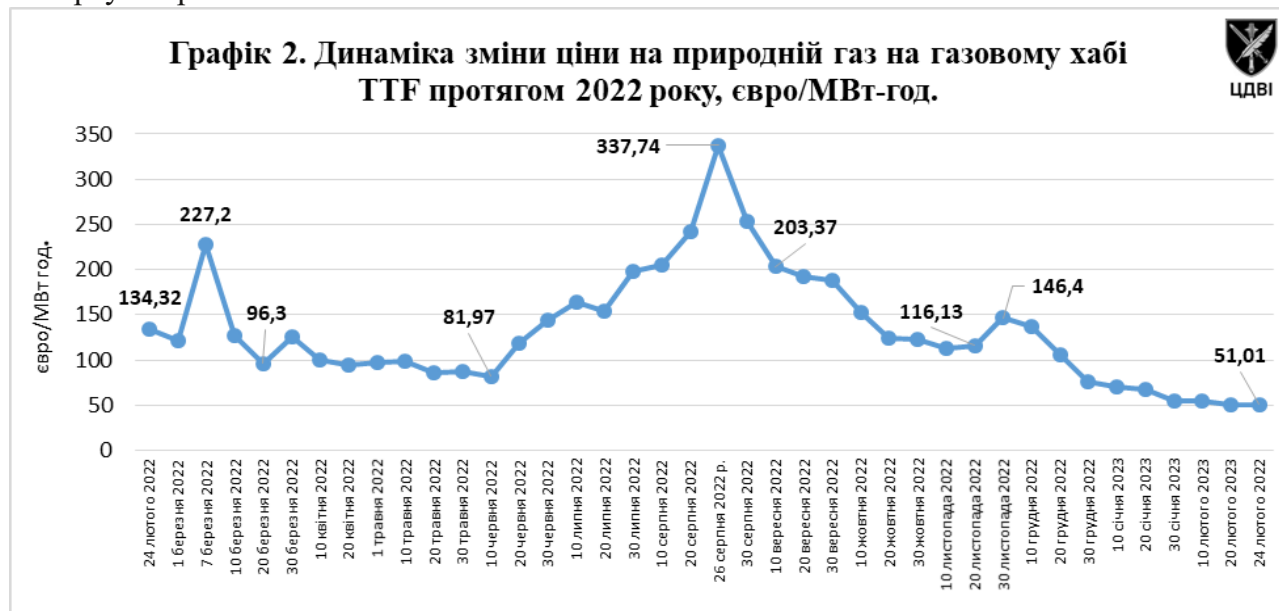
⁴ Magdy S. Italy, Libya sign \$8B gas deal as PM Meloni visits Tripoli // AP News. – 2023, 28 January. – URL: <https://bit.ly/3S4PeYT>

⁵ Хорватія побудує транскордонний газопровід до Боснії вартістю 100 мільйонів євро // Економічна правда. – 2023, 21 лютого. – URL: <https://bit.ly/3lFIEMY>

імпорт російського газу.

З 1 січня 2023 року Великобританія припинила імпорт російського скрапленого природного газу¹.

Наприкінці лютого 2023 року міністр закордонних справ Нідерландів Вопке Гукстра виступив з заявою, що його країна більше не залежить від імпорту російського газу, оскільки були вжиті відповідні заходи з метою забезпечення диверсифікації джерел імпорту енергоносіїв².

В ЄС спостерігалася позитивна тенденція щодо зменшення споживання енергії у зв'язку з теплою погодою. Європейський ринок газу поповнювався потужними надходженнями скрапленого природного газу (СПГ) із США та Катару.

Завдяки диверсифікації джерел постачання газу та відмови від російських енергоносіїв, європейськими країнами ціни на природний газ на газовому хабі ТТФ впали нижче 50 євро за МВт-год. Позитивно вплинуло на систему світового ринку газу відновлення повноцінної роботи Freeport LNG. 24 січня 2023 року Freeport LNG, другий за величиною американський експортер СПГ, заявив про завершення ремонту свого заводу в Техасі, що дозволило США наростити експорт СПГ та зменшити дефіцит СПГ у світі³.

Запаси природного газу у підземних сховищах країн ЄС, за результатами проходження зимового періоду, залишались на історичному максимумі для цієї пори року. Під час опалювального сезону країни ЄС відібрали зі сховищ 32,1 млрд куб. м газу. Підземні сховища Європи були заповнені приблизно на 70,15%, що на 20,3% вище, ніж у середньому за цей період за останні 5 років, а об'єм газу який в них зберігався, склав 75,87 млрд куб. м газу⁴. Високий рівень зберігання газу в газових сховищах ЄС залишався стабілізуючим фактором⁵.

¹ Британія припинила імпорт російського скрапленого природного газу // Європейська правда. Міжнародна безпека та євроінтеграція України. – 2023, 1 січня. – URL: <https://bit.ly/40UumHU>

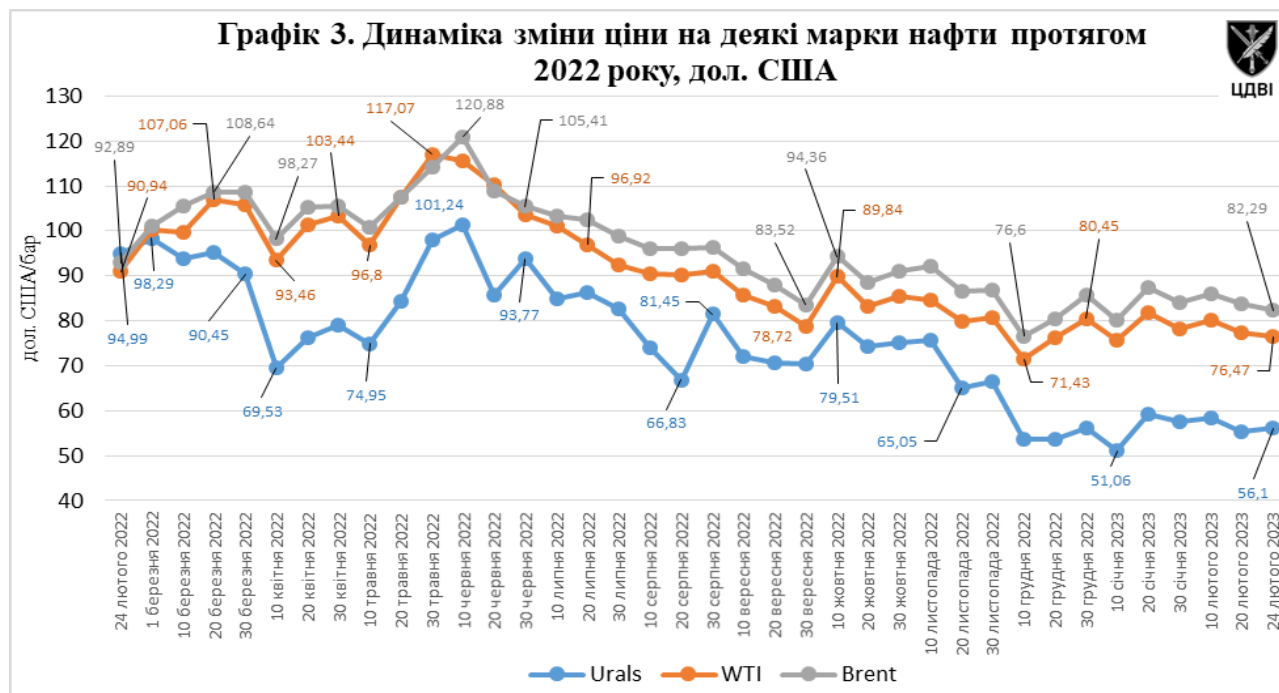
² Пилипів І. Нідерланди більше не залежать від імпорту російського газу – глава МЗС // Економічна правда. – 2023, 25 лютого. – URL: <https://bit.ly/3zbXRIr>

³ Топчий А. США намерены увеличить экспорт сжиженного газа // Уніан. Інформаційне агенство. – 2023, 24 січня. – URL: <https://bit.ly/3Xwk2TI>

⁴ Ціна газу: Україна та Європа. Огляд ринку // Українська енергетична біржа. – 2023, 13 лютого. – URL: <https://bit.ly/42SeYNb>

⁵ Ціна на газ у Європі знизилась до мінімуму за останні 17 місяців // Finbalance. Фінанси та економіка. – 2022, 17 лютого. – URL: <https://bit.ly/3zixLDC>

Нафта. В рамках введення обмежень та санкцій проти рф, Рада ЄС 4 лютого 2023 року затвердила граничну ціну на бензин та дизпаливо з росії на рівні 100 дол. США за барель, а на продукцію, що продається з дисконтом на рівні 45 дол. США за барель. Санкційні обмеження набули чинності 5 лютого 2023 року. Основною метою їх впровадження було позбавити країну-агресора можливості отримувати надприбутки від продажу нафти та нафтопродуктів, а також вплинути на рентабельність її нафтопереробних підприємств¹.

Основними споживачами російської нафти протягом січня-лютого 2023 року залишались Індія та Китай. Зокрема, російський нафтовий експорт до Індії після початку російського вторгнення в Україну зріс у рази, причому нафта продавалась до Індії з великим дисконтом. Завдяки цьому, Індія перетворилася на глобального постачальника пального на світовому ринку енергоресурсів. Дешеву російську нафту нафтопереробні підприємства Індії переробляли на нафтопродукти та пальне, яке потрапляло в Європу та США².

З метою збільшення впливу китайського юаню в системі міжнародної торгівлі, під час закупівлі нафти у росії, Китай активно працював над тим, щоб здійснювати оплату за неї в своїй валюті. Ключовим постачальником нафти до Китаю залишалась Саудівська Аравія, також країна була найбільшим покупцем іранської нафти. Для уникнення санкцій США, більшість іранського експорту постачалось як нафта з інших країн³. Збільшення експорту нафти з Ірану було спрямоване на ситуативне заміщення поставок нафти з росії⁴.

Необхідно зазначити, що внаслідок зміни кон'юнктури ринку нафти для США та їхніх союзників стало питання вибору між намаганнями забезпечити низькі ціни на нафту

¹ Денькович Я. В ЄС затвердили граничний рівень цін на російські нафтопродукти // ТСН. – 2023, 4 лютого. – URL: <https://bit.ly/3KfulrI>

² Скаврон Б. Індія стала "нафтопереробним заводом" для Заходу: купує дешеву російську нафту – Bloomberg // ТСН. – 2023, 5 лютого. – URL: <https://bit.ly/42Kc3WT>

³ Павлиш О. Росія у 2022 році була другим найбільшим джерелом нафти для Китаю – Reuters // Економічна правда. – 2023, 20 січня. – URL: <https://bit.ly/3Kegli1>

⁴ Експорт іранської нафти зростає завдяки постачанням до Китаю – Bloomberg // Укрінформ. – 2023, 20 січня. – URL: <https://bit.ly/3xvgy97>

та обмеженням іранського експорту з метою запобігання розвитку ядерної програми Ірану¹.

В рамках відмови від російських енергоносіїв, найбільша польська нафтова компанія PKN Orlen SA припинила отримувати нафту через нафтопровід “Дружба” з рф. Компанія планувала замінити іншими поставками 10% нафти, які отримувала з росії².

Наслідком відмови більшості європейських держав від російської нафти стало збільшення впливу інших учасників світового нафтогазового ринку. Зокрема, Кувейтом у 5 разів (до 2,5 млн т) було заплановано збільшення поставок дизпалива до Європи у 2023 році, з метою компенсувати скорочення обсягів постачання енергоресурсів з рф³.

Світовий ринок технологій. Ослаблення світової економіки та низький глобальний попит на готову продукцію призвели до зниження прибутків більшості технологічних компаній. Водночас, проблеми співпали з веденням “технологічної війни” між США та союзниками проти Китаю. В цей час були презентовані інноваційні розробки штучного інтелекту (ШІ), продовжувалась технологічна конкуренція між країнами та світовими лідерами інформаційно-комунікаційних технологій. Незважаючи на несприятливе економічне становище компанії та уряди вкладали у нові технологічні розробки мільярди доларів США, боролись за ресурси необхідні для виробництва та лобіювали розміщення технологічних виробництв на своїх територіях.

Внаслідок рецесії в світовій економіці великі ІТ-компанії активно скорочували своїх штатних працівників (понад 95 тис. працівників технологічної сфери у світі втратили свої робочі місця з початку 2023 року)⁴.

Операційний прибуток Samsung Electronics знизився на 69% в четвертому кварталі 2022 року до 3,4 млрд дол. США на тлі зниження попиту на напівпровідники та електронні продукти⁵.

Також найбільший у світі виробник персональних комп’ютерів – китайська Lenovo Group прозвітувала про падіння доходів на 24% у четвертому кварталі 2022 року, що є найбільшим падінням доходів за останні 14 років, оскільки світовий попит на електроніку різко скоротився⁶.

В свою чергу, виробники чипів пам’яті, включаючи Micron Technology, Kioxia Holdings і SK Hynix, скорочували свої капітальні витрати у січні 2023 року⁷.

В рамках “технологічної війни” США та Китаю, американські корпорації переглянули свої стратегії розвитку у зв’язку з заборорою США на державному рівні відкривати нові заводи в Китаї. Було заплановано перенесення високотехнологічних виробництв з Китаю до США, Індії та інших країн. Зокрема, компанія Apple планувала почати використовувати дисплеї власного виробництва в мобільних пристроях у 2024 році, намагаючись зменшити свою залежність від технологічних партнерів, таких як

¹ Iran’s Oil Gushes Into Global Market as China Imports Surge // Bloomberg – 2023, 20 January. – URL: <https://bloom.bg/3IpVwz6>

² Пилипів І. Росія припинила постачання нафти до Польщі трубопроводом "Дружба" // Економічна правда. – 2023, 25 лютого. – URL: <https://bit.ly/3JTx08X>

³ MacDonald F. Kuwait to Send Europe Five Times More Diesel as Russia Ban Looms // Bloomberg. – 2023, 9 January. – URL: <https://bloom.bg/3XspdE9>

⁴ Масові звільнення у світових технологічних гігантах: eBay скоротить 4% працівників // borgeexpert. – 2023, 9 лютого. – URL: <https://bit.ly/3IPxwgq>

⁵ Jung-a S. Samsung profits fall 69% as demand for semiconductors slumps // Financial times. – 2023, 5 January. – URL: <https://on.ft.com/3YzdNj5>

⁶ Павлиш О. Lenovo прозвітувала про найбільше падіння виручки за 14 років через зниження попиту на ПК // Економічна правда. – 2023, 17 лютого. – URL: <https://bit.ly/3TXfy8s>

⁷ Павлиш О. Квартальний прибуток Samsung впав на 70% через падіння попиту на мікросхеми // Економічна правда. – 2023, 7 січня. – URL: <https://bit.ly/3E8dkMJ>

Samsung і LG. Apple запланувала перенести частину свого виробництва з Китаю до інших країн¹. В свою чергу, американський виробник комп'ютерів Dell передбачив до 2024 року припинити використання чипів, вироблених в Китаї².

Продовжуючи технологічне протистояння, Європейська комісія (ЄК) тимчасово заборонила співробітникам використовувати додаток TikTok, через проблеми з інформаційною безпекою, що було пов'язано з практикою збору даних у цій соціальній мережі. Цей захід було спрямовано на захист ЄК від загроз кібербезпеки та дій, які можуть бути використані для кібератак на її корпоративне середовище.

Тайвань, після аналізу ролі Starlink у війні в Україні, почав шукати інвесторів, які можуть надати допомогу щодо відкриття власного виробництва супутникового зв'язку для захисту від потенційного нападу з боку Китаю³.

У відповідь Китай вживав контрзаходи. Tencent Holdings і Ant Group, фінтех-філія Alibaba Group Holding, отримали вказівку не пропонувати доступ до послуг ChatGPT на своїх платформах ні безпосередньо, ні через третіх осіб. Лише деякі інтернет-користувачі з Китаю змогли отримати до нього доступ через сервіси VPN⁴.

Штучний інтелект. Технологічні IT-гіганти світу зосередили свою увагу на розробці та якнайшвидшому випуску своїх програм побудованих на ШІ. В рамках технологічних перегонів, 6 лютого 2023 року американська компанія Google заявила, що розпочинає тестування власного чат-бота Bard на основі штучного інтелекту, що стане конкурентом ChatGPT від OpenAI. Протягом кількох тижнів Google планував відкрити його для всіх користувачів. У відповідь на цю заяву інша американська компанія Microsoft наступного дня презентувала свій продукт. Так, 7 лютого 2023 року в Редмонді США, гендиректор Microsoft Сат'я Наделла презентувала пошукову систему Bing із вбудованим чат-ботом ChatGPT⁵.

Пізніше, 20 лютого 2023 року стало відомо, що у Пекіні розпочав роботу перший обчислювальний центр штучного інтелекту "Ascend AI". Створення центру було спільно профінансовано урядом пекінського району Меньтоугоу та компаніями ZGC Group, Huawei. Центр надавав підприємствам та дослідницьким інститутам послуги з обчислювання на основі апаратного та програмного забезпечення Ascend AI. Зазначалося, що центром було укладено угоди із 47 клієнтами та запропоновано проектну обчислювальну потужність, що перевищувала 248 петафлопс (*флопс – одиниця вимірювання швидкодії обчислювальних приладів, петафлопс – 10^{15} флопс). У стратегічних планах Центру було визначено перспективні розробки щодо обчислювальної потужності – 1000 петафлопс⁶.

13 лютого 2023 року була оприлюднена революційна для військової сфери новина. У США тактичним літаком VISTA X-62A від американської аерокосмічної компанії Lockheed Martin Corporation вперше керував ШІ. Випробування тривало понад 17 годин. Оновлена система моделювання VISTA (VSS), алгоритм слідування моделі, а також

¹ Apple перенесе з Китаю значну частину свого виробництва // logist.fm. – 2023, 17 січня. – URL: <https://bit.ly/3xqey2c>

² Байден про Китай: ми прагнемо конкуренції, а не конфлікту, але захищатимемо свою країну // Радіо Свобода. – 2023, 8 лютого. – URL: <https://bit.ly/3lDtoQc>

³ Жарикова А. Тайвань працює над власним аналогом Starlink для забезпечення зв'язку при ймовірному нападі Китаю // Економічна правда. – 2023, 6 січня. – URL: <https://bit.ly/3EdhKSr>

⁴ Павлиш О. Китай заборонив своїм технологічним компаніям пропонувати доступ до ChatGPT – ЗМІ // Економічна правда. – 2023, 22 лютого. – URL: <https://bit.ly/3ZhVbE1>

⁵ Шрамко Ю. Google запускає власний чат-бот на основі штучного інтелекту – конкурента ChatGPT // Українські національні новини. Інформаційне агентство. – 2022, 7 лютого. – URL: <https://bit.ly/3nwZRZa>

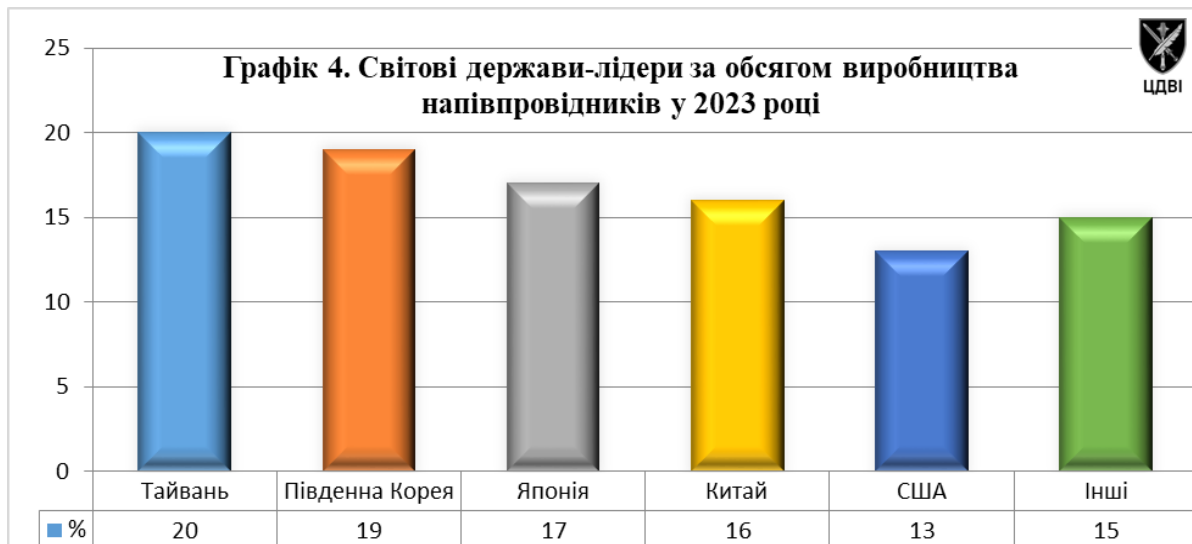
⁶ Росковінська Б. Пекін запустив свій перший обчислювальний центр штучного інтелекту // Українські національні новини. Інформаційне агентство. – 2022, 20 лютого. – URL: <https://bit.ly/40ZzjP5>

система автономного керування моделюванням (SACS) надали літаку нові можливості та його можна було використовувати для проведення “найдосконаліших експериментів” з льотними випробуваннями. VISTA продовжувала відігравати важливу роль у швидкому розвитку ІІІ та можливостей автономії для ВПС США¹.

На тлі зростаючої ролі ІІІ в світі, неконтрольованого та прискореного розвитку інноваційних технологій, держави світу, закликали вжити термінових заходів щодо регулювання розробки та зростаючого використання ІІІ у військових діях. Так, врегулюванню була присвячена дводенна зустріч у Гаазі за участю понад 60 країн. На зустрічі були зроблені перші кроки щодо встановлення міжнародних правил у використанні штучного інтелекту в військовій сфері.²

Технологічна війна. Напівпровідники та мікрочіпи. Найдорожчою технологічною фірмою Європи станом на лютий 2023 року була нідерландська компанія ASML. Компанія виробник літографічних систем (машин) розробляла та виготовляла машини, які виготовляють новітні комп’ютерні мікросхеми. Машини ASML виробляють найдосконаліші комп’ютерні мікросхеми, і це єдина компанія у світі, яка має таку технологію³. Задля нерозповсюдження технологій ASML та для обмеження доступу Китаю до машин ASML була досягнута тристороння домовленість між Японією, Нідерландами, США та встановлено контроль над експортом обладнання та технологій для виробництва мікросхем ASML до Китаю. Контроль охоплював передову технологію виробництва чіпів, включаючи, але не обмежуючись передовими інструментами літографії⁴.

В рамках контролю за технологіями продовжилось обговорення санкцій проти компаній та країн, що допомагали отримувати напівпровідники для потреб ОПК рф. Країна-агресор продовжувала отримувати доступ до іноземних мікросхем та ІТ-технологій через компанії-посередники у Китаї, Ірані, Північній Кореї, Гонконзі, Туреччині та інших третіх країнах, які ймовірно постачали росії комплектуючі та технології військового призначення⁵.

¹ Тищенко М. У США вперше тактичним літаком керував штучний інтелект // Українські національні новини. Інформаційне агентство. – 2022, 14 лютого. – URL: <https://bit.ly/3G0b6Ql>

² Крижанівська Г. Світові країни закликають вжити заходів щодо правил використання штучного інтелекту у війні // Українські національні новини. Інформаційне агентство. – 2022, 16 лютого. – URL: <https://bit.ly/40qmMUW>

³ О’Грейді К. Кеніон М. Як технокомпанія ASML стала найдорожчою в Європі і “яблуком розбрату” між США і Китаєм // BBC News Україна. – 2023, 25 лютого. – URL: <https://bbc.in/3FUaLyE>

⁴ Pan C. Explainer | How US-Japan-Netherlands agreement on chip export restrictions may play out in China // SCMP. – 2023, 1 February. – URL: <https://bit.ly/3GluoA7>

⁵ США занепокоєні постачанням іноземних чіпів до РФ через Іран та Китай // Економічна правда. – 2023, 16 лютого. – URL: <https://bit.ly/40qiCME>

Запровадження міжнародних санкцій проти рф. Міжнародні санкції, які було запроваджено проти країни-агресора, складались з широкого спектру секторальних заходів, включаючи обмеження на торгівлю, фінанси, технології та товари подвійного призначення, промислові товари, транспорт та предмети розкоші. Вони також охоплювали: імпорт газу, імпорт або транспортування морським шляхом сирої нафти та певних нафтопродуктів з росії до ЄС, відключення від SWIFT деяких російських банків, а також призупинення мовлення та ліцензій кількох пропагандистських засобів масової інформації, що розповсюджують дезінформацію та фінансуються рф.

Протягом січня-лютого 2023 року, продовжувалось введення та розширення міжнародних санкцій проти рф, а саме:

25 січня 2023 року Швейцарія ввела додатковий пакет санкцій проти росії. Зокрема, Федеральним департаментом економіки, освіти і досліджень було внесено поправки в додатки до відповідної постанови в рамках своєї компетенції та затверджено, серед іншого, санкції щодо 200 фізичних та юридичних осіб¹.

27 січня 2023 року Японія посилила санкції проти росії одразу після ракетних ударів по території України. Було розширено перелік заборонених до експорту товарів та заморожено активи російських посадовців і організацій.

27 січня 2023 року Рада ЄС ухвалила рішення продовжити на шість місяців, до 31 липня 2023 року, обмежувальні заходи, спрямовані проти окремих секторів економіки росії².

Також, на тлі надання Іраном військової підтримки рф у війні проти України, Рада ЄС додала до переліку осіб, організацій та органів до яких застосовуються обмежувальні заходи іранських суб'єктів, що мали відношення до поставок БПЛА в рф³.

5 лютого 2023 року вступило в дію рішення Ради ЄС, ухвалене ще в червні 2022 року, щодо заборони постачання нафтопродуктів з рф (40% імпорту в ЄС). Під заборону потрапив морський імпорт дизелю, бензину, авіагасу (пальне для літаків), мазуту та інших продуктів переробки нафти. Виключенням стали Болгарія, Хорватія та Чехія, яким було дозволено імпортувати дизпальне паливо та газойль (добавка до дизелю) російського виробництва до кінця 2023 року. Важливо враховувати, що не заборонялось постачання російських нафтопродуктів в треті країни, але для них було введено обмеження у вигляді застосування “стелі” цін. Так, на сиру нафту була встановлена гранична ціна в 60 дол. США за барель, на нафтопродукти, що торгуються зі знижкою до сирої нафти (мазут) встановлена гранична ціна в 45 дол. США за барель, а на нафтопродукти високої переробки (бензин, дизельне паливо) 100 дол. США за барель⁴.

14 лютого 2023 року Рада ЄС внесла рф до “сірого списку” податкових юрисдикцій після того, як група кодексу поведінки перевірила нове законодавство країни, ухвалене у 2022 році. Було заявлено, що рф не виконала свого зобов'язання щодо усунення шкідливих аспектів спеціального режиму для міжнародних холдингових компаній⁵.

¹ Ukraine: Switzerland to implement the EU's ninth package of sanctions // The Federal Council. – 2023, 25 January. – URL: <https://bit.ly/3K9cTp6>

² Рада ЄС продовжила усі економічні санкції проти Росії до кінця липня // Економічна правда. – 2023, 27 січня. – URL: <https://bit.ly/40UKkSq>

³ Council Decision (CFSP) 2023/193 of 30 January 2023 amending Decision 2014/145/CFSP concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine // EUR-Lex. Access of European Union Law. – 2023, 30 January. – URL: <https://bit.ly/3K9wFAL>

⁴ Євросоюз заборонив нафтопродукти з РФ: як це вдарить по доходах Кремля та що буде з цінами в Україні? // Економічна правда. – 2023, 6 лютого. – URL: <https://bit.ly/3G0mJqG>

⁵ Taxation: British Virgin Islands, Costa Rica, Marshall Islands and Russia added to EU list of non-cooperative jurisdictions for tax purposes // Council of the EU. – 2023, 14 February. – URL: <https://bit.ly/3FYDXV9>

Історичний прецедент стався 4 лютого 2023 року. Так, Генеральний прокурор США Меррік Гарланд під час зустрічі з генеральним прокурором України Андрієм Костініним у Вашингтоні повідомив про те, що санкціонував першу в історії передачу конфіскованих в квітні 2022 року коштів російських олігархів на відбудову України. Це стало можливим, завдяки Закону про державний бюджет США на 2023 рік, одним із положень якого було визначено право Міністерства юстиції США передавати конфісковані кошти російських олігархів Держдепартаменту з метою надання допомоги Україні. На підставі цього, 2 лютого 2023 року окружний суд Південного округу Нью-Йорка ухвалив рішення про конфіскацію 5,4 млн дол. США, які належали російському бізнесменові Костянтину Малофєєву, що перебуває під санкціями, на користь США¹.

В свою чергу, 24 лютого 2023 року США оголосили про запровадження нових санкцій проти росії, у річницю широкомасштабного вторгнення в Україну. Так, з метою ще більшого обмеження можливостей рф щодо отримання нею ресурсів та технологій, які допомагають підтримувати війну проти України, було введено обмеження щодо металургійного та гірничодобувного секторів її економіки, а також накладено санкції проти 22 фізичних осіб та 83 організацій. Під санкції США потрапили 11 російських банків, а також фізичні особи та організації третіх країн, які пов'язані із спробами країни-агресора ухилитися від санкцій, включно з торгівлею зброєю².

Важливим кроком для обмеження економічних спроможностей рф було запровадження мит на імпорт металів в США. Так, 24 лютого 2023 року Президентом США Джо Байденом було підписано указ про запровадження мит у розмірі 200% на імпорт алюмінію з рф. Крім того, в межах нових санкцій було підвищено тарифи на більшість інших металів і металопродукції до 70%, а також на деякі російські товари до 35%³.

Велика Британія в лютому 2023 року двічі оголошувала про запровадження нових санкцій проти рф. Так, 8 лютого 2023 року було запроваджено санкції проти шести організацій, які постачали військове обладнання, зокрема БПЛА, для російського вторгнення в Україну, а також фізичних осіб та організацій, які були пов'язані з фінансовими мережами, що працювали на кремлівську верхівку⁴. 24 лютого 2023 року Міністр закордонних справ Британії Джеймс Клеверлі оголосив про введення нового пакету санкцій проти рф, в якому під заборону експорту потрапили сотні товарів, зокрема авіаційні комплектуючі, радіообладнання та електронні компоненти, які могли бути використані російським ОПК, у тому числі у виробництві БПЛА. Крім того, санкції було накладено на керівників вищої ланки російської державної атомної енергетичної компанії "Росатом", а також керівників 2 найбільших оборонних компаній росії ("Ростех", "Алмаз-Антей"), 4 банків та представників російської влади. Слід зазначити, що під обмеження потрапили також 5 іранських керівників вищої ланки компанії Qods Aviation Industry, яка виробляє БПЛА, що використовувались рф проти України⁵.

¹ Генпрокурор США схвалив першу передачу конфіскованих активів рф на відбудову України // Укрінформ. – 2023, 4 лютого. – URL: <https://bit.ly/3ZvDzEQ>

² Targeting Key Sectors, Evasion Efforts, and Military Supplies, Treasury Expands and Intensifies Sanctions Against Russia // U.S. Department of the Treasury. – 2023, 24 February. – URL: <https://bit.ly/42LKb4A>

³ США запроваджують 200% мита на російський алюміній // Економічна правда. – 2023, 24 лютого. – URL: <https://bit.ly/3ZlzQtm>

⁴ Британія запровадила нові санкції проти військових підприємств РФ та кремлівської еліти // Економічна правда. – 2023, 8 лютого. – URL: <https://bit.ly/3lQijQc>

⁵ New sanctions ban every item Russia is using on the battlefield // GOV.uk. – 2023, 24 February. – URL: <https://bit.ly/3KeOA8X>

24 лютого 2023 року Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей FATF, за підсумками засідання, яке проходило 22-24 лютого 2023 року заявили, що триваюча та посилювана агресивна війна рф проти України суперечить принципам групи, тому було прийнято рішення повністю призупинити членство рф в організації¹.

Економічна ситуація в росії.

Огляд економіки рф. Початок 2023 року для економіки росії видався одним з найгірших в новітній історії. Значний негативний вплив на економіку рф було спричинено міжнародними санкціями, які було введено на експорт викопних ресурсів, таких як нафта та газ. Завдяки поступовому впливу міжнародних санкцій спостерігались тенденції щодо скорочення доходів бюджету рф.

Так, за підсумками січня-лютого 2023 року федеральний бюджет рф було виконано з дефіцитом у 2,99 трлн руб., при цьому нафтогазові доходи за цей період становили 947 млрд руб., знизившись у порівнянні до січня-лютого 2022 року на 46,4%. Натомість видатки за перші 2 місяці 2023 року, на початку четвертого етапу війни в Україні, зросли на 51,5%.

Витрати на оборону склали 1,18 трлн руб. у січні та 822,4 млрд руб. у лютому 2023 року, а сукупні витрати рф на оборону протягом січня-лютого склали 2 трлн руб. (26 млрд дол. США), що на 282% більше, ніж за той же період рік тому.

Згідно бюджетного плану рф на 2023 рік на оборону було передбачено 4,98 трлн руб. В той же час, аналіз статистичних даних доводив значні витрати росії на оборонний сектор – більше 40% запланованих щорічних бюджетних асигнувань лише тільки за січень-лютий 2023 року, що майже вдвічі перевищувало обсяг видатків на систему соціального захисту².

У січні 2023 року Міністерство фінансів рф вперше продало 3,6 т золота з Фонду національного добробуту (ФНД), щоб покрити дефіцит бюджету. Окрім золота, російський Мінфін продав 2,3 млрд китайських юанів. Сукупний обсяг продажу цих активів ФНД склав 38,5 млрд руб.

Вже в лютому 2023 року, частина коштів ФНД на рахунках у Банку росії у сумі 7,38 млрд китайських юанів та 12 т золота була реалізована за 131,73 млрд руб. Виручені кошти зараховані на єдиний рахунок федерального бюджету з метою фінансування його дефіциту³.

За інформацією Міністерства фінансів рф, використання коштів ФНД на покриття недоотриманих нафтогазових доходів відповідно до параметрів “бюджетного правила” забезпечило стійкість бюджетної системи до коливань у надходженні нафтогазових доходів⁴.

Проте, фінансовий стан ФНД у лютому 2023 року згідно статистичних даних покращився. Збільшення коштів фонду, які обліковуються в рублях, відбулось за рахунок зростання курсу дол. США відносно рубля (коригування курсової різниці). Таким чином, на кінець лютого 2023 року внаслідок витрат коштів фонду та коригування курсової різниці, обсяг коштів ФНД збільшився майже на 300 млрд руб⁵.

¹ Outcomes FATF Plenary, 22-24 February 2023 // The FATF General. – 2023. – URL: <https://bit.ly/3FXO64s>

² Russia's defence spending jumped 282% y/y to \$26 bln in Jan-Feb -budget data // Reuters. – 2023, 15 May. – URL: <https://reut.rs/3o3o628>

³ О результатах размещения средств Фонда национального благосостояния // Минфин России. – 2023, 6 марта. – URL: <https://bit.ly/3G2yGMm>

⁴ Предварительная оценка исполнения федерального бюджета за январь 2023 года // Минфин России. – 2023, 6 февраля. – URL: <https://bit.ly/3XAqR6E>

⁵ Данные о движении средств и результатах управления средствами Фонда национального благосостояния // Минфин России. – 2023, 15 марта. – URL: <https://bit.ly/40rI04H>

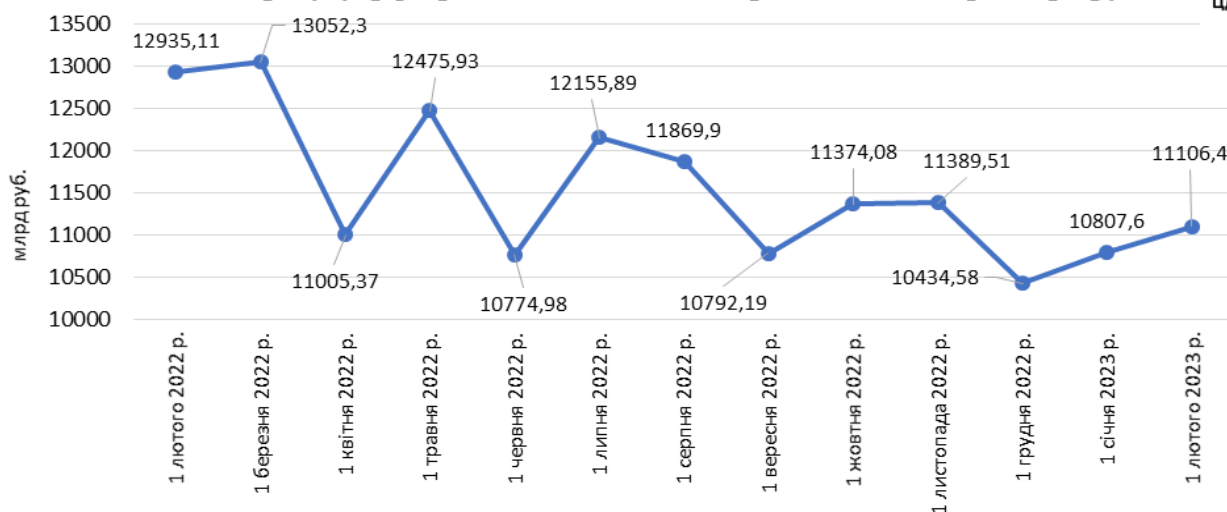
Таблиця 1. Основні показники Федерального бюджету рф¹

Федеральный бюджет рф	Січень- лютий 2022	Січень- лютий 2023	Зміна у %/млрд руб.
ДОХІД	4 206	3 163	-24,8%
НАФТОГАЗОВІ ДОХОДИ, в т.ч.:	1 766	947	-46,4%
НЕНАФТОГАЗОВІ ДОХОДИ, в т.ч.:	2 439	2 217	-9,1
ПДВ внутрішній та імпортовий	1 539	1 622	+5,4%
податок на прибуток	149	22	-127
ВИДАТКИ, в т.ч.:	3 790	5 744	+51,5%
державні закупівлі	654	2 074	+1 420
ДЕФІЦИТ	415	-2 581	-2 996

Важливо розуміти, що обсяг ліквідних активів ФНД станом на початок четвертого етапу війни склав 6,3 трлн руб., або 91 млрд дол. США, що відповідало 4,2% ВВП, прогнозованого на 2023 рік². Безперечно, якщо мова йде про запас міцності економіки рф, краще було орієнтуватись на обсяг ліквідних активів наявних у росії, які активно зменшувались під час четвертого етапу війни в Україні.

Завдяки значним внутрішнім резервам та партнерству з деякими азійськими державами, економіці рф вдавалось уникати тяжких наслідків. Проте, початок 2023 року розпочався з активного використання ФНД, що свідчить про початок системної економічної кризи в рф.

Графік 4. Динаміка фінансового стану Фонду національного добробуту рф протягом лютого 2022р.-лютого 2023р., млрд руб.

Російський фінансовий ринок. На початок четвертого етапу війни, незважаючи на деякі незначні та несистемні досягнення щодо стабілізації економіки, уряду рф було дедалі складніше фінансувати війну в Україні через значне скорочення доходної частини федерального бюджету. Очікувалось, що запровадження санкцій щодо ЦБ рф вплине на

¹ Предварительная оценка исполнения федерального бюджета за январь-февраль 2023 года // Минфин России. – 2023, 6 марта. – URL: <https://bit.ly/42V4OLG>

² Павлиш О. РФ у січні вперше продала золото із фонду добробуту для покриття дефіциту бюджету // Економічна правда. – 2023, 7 лютого. – URL: <https://bit.ly/3EiljFW>

стабільність рубля, а росії буде важко одночасно розв'язати проблеми монетарної та фінансової стабільності.

На тлі потрясінь в економіці, ЦБ рф вживались заходи щодо скорочення штатних працівників та витрат на оплату праці персоналу, частину заохочувальних виплат було скасовано. Так, з метою оптимізації витрат, було скасовано матеріальну допомогу, яку виплачували співробітникам до відпустки, яка становила два місячних оклади¹.

30 січня 2023 року Іран і Росія заявили про об'єднання системи міжбанківських комунікацій та грошових переказів для подолання проблем у зв'язку з відключенням банків цих країн від системи SWIFT, що мало сприяти збільшенню торгівельних та фінансових операцій між Іраном та рф. ЦБ рф відмовився коментувати угоду між Іраном та рф, проте за інформацією озвученою офіційними представниками ЦБ Ірану близько 700 російських і 106 іноземних банків із 13 різних країн будуть підключені до цієї системи².

24 лютого 2023 року курс рубля до дол. США становив – 74,71 руб. за 1 дол. США, зростання курсу валюти склало 7,4% протягом лютого 2023 року³. Частка валютної пари USD/RUB в обігу біржових торгів у лютому 2023 року скоротилася до мінімального за останні роки значення – 36%. Частка юаня (CNY/RUB та USD/CNY) на біржовому ринку зросла у лютому 2023 року до 37% (у січні 2023 року частка становила – 33%) від загального обсягу торгів. Середньоденні обсяги торгів без урахування святкових днів становили 370,2 млрд руб.

Скорочення частки дол. США супроводжувалося зниженням обсягу чистих продажів іноземної валюти найбільшими експортерами до 7,8 млрд дол. США у лютому 2023 року (у січні 2023 р. та грудні 2022 р. – 10,0 та 15,0 млрд дол. США відповідно), що було зумовлено як зниженням цін на нафту та газ, так і тимчасовим зменшенням валютних надходжень на тлі переходу нафтових компаній на нові схеми постачання та розрахунків, а також зростанням відповідних витрат⁵.

У лютому 2023 року на тлі збереження ризиків тривало зростання дохідності облігацій федеральної позики (ОФП). Збільшення обсягу розміщення ОФП у лютому відносно січня 2023 року дозволило Мінфіну рф виконати план щодо залучення коштів лише на 66,3%.

В лютому 2023 року в рф виникали складнощі із залученням коштів через інструмент ОФП. Так, Мінфін рф визнав аукціон з розміщення облігацій федеральної позики (ОФЗ) з погашенням у липні 2036 року таким, що не відбувся, через відсутність заявок за “прийнятними рівнями цін”⁶.

Індекс МосБіржі (ІМОЕХ) після різкого зниження в середині лютого 2023 року на тлі очікування санкцій до кінця місяця скоригувався та в цілому за місяць показав зростання на 1,2%. Під тиском санкційних факторів індекс МосБіржі ІМОЕХ протягом лютого був волатильним: розпочавши місяць з позитивної динаміки, у період з 14 по 16 лютого 2023 року індекс знизився на 4,9%. Індекс RTSI\$ через послаблення рубля щодо дол. США показав зниження протягом місяця на 5,5%.

Галузеві індекси за підсумками лютого 2023 року здебільшого показали незначне

¹ Павлиш О. У Центробанку РФ готуються до скорочення співробітників // Економічна правда. – 2023, 27 лютого. – URL: <https://bit.ly/3ZtGduF>

² Топчий О. Іран і Росія об'єднали банківські системи через відключення від SWIFT // Уніан. – 2023, 30 січня. – URL: <https://bit.ly/3YYeimx>

³ Курси ЦБ по всім валютам // Валюта. Вся інформація о валюте. – 2023, 24 лютого. – URL: <https://bit.ly/3VBugcL>

⁴ Курси доллара и евро на 24 лютого // Banki. – 2023, 24 лютого. – URL: <https://bit.ly/42Q0sFJ>

⁵ Аналітика // ЦБ рф. – 2023. – URL: <https://bit.ly/2EZhtaw>

⁶ Павлиш О. Мінфін РФ не зміг розмістити облігації вперше за пів року // Економічна правда. – 2023, 24 лютого. – URL: <https://bit.ly/3G4ayc6>

зростання. Основне зростання спостерігалось у галузях хімічного виробництва та телекомунікації: на 5,4% та 3,9% відповідно. Середньоденний обсяг торгів у лютому 2023 року становив 52,3 млрд руб., збільшившись відносно січня 2023 року на 36% (38,6 млрд руб. на день). Основними покупцями (80%) у лютому 2023 року залишалися фізичні особи, які купили акції російських компаній на суму 3,9 млрд руб. Нерезиденти з “дружніх” до рф країн протягом лютого 2023 року здійснили продажі акцій на суму – 3,5 млрд руб. (у січні 2023 року – на суму 2,8 млрд руб.)¹.

У зв’язку з міжнародною економічною та фінансовою ізоляцією російський фондовий ринок був безальтернативним та не цікавим для інвесторів з рф. Через таку ситуацію, що склалась на російському фінансовому ринку, доступ російської компанії “Альфа-Капітал”, як іноземного портфельного інвестора до операцій з індійськими акціями в інтересах своїх клієнтів на обох фондових біржах Індії: Бомбейській (BSE) та Національній (NSE), був перспективною альтернативою².

Ринок енергоносіїв. Міжнародні санкції, які було накладено протягом січня-лютого 2023 року на постачання російської нафти, нафтопродуктів та газу сприяли руйнуванню російської економіки. Важливою складовою санкцій було запровадження стелі цін на російську нафту та нафтопродукти (60 дол. США/барель – сира нафта; 45 дол. США/барель – мазути; 100 дол. США/барель – бензин, дизельне паливо).

Базовий місячний обсяг нафтогазових доходів рф, який був закладений у федеральний бюджет становив 669,8 млрд руб. Станом на кінець лютого 2023 року нафтогазові доходи закладені у федеральний бюджет рф склали 521,2 млрд руб. Недовиконання по показнику закладеному у федеральний бюджет рф становило 148,6 млрд руб. або 28,5%³.

Природний газ. Через падіння експорту, виторг “Газпрому” у січні 2023 року від продажу газу за кордон склав близько 3,4 млрд дол. США.

В січні “Газпром” знов скоротив транспортування газу через українську газотранспортну систему (ГТС). Так, станом на 26 січня 2023 року заявлений “Газпромом” обсяг газу склав 24,2 млн куб. м, а його постачання проводилося лише через газовимірвальну станцію (ГВС) “Суджа”. Україною була відхилена заявка щодо постачання газу через ГВС “Збереження”, оскільки наша держава не контролювала її.

Також у січні 2023 року знизилися і постачання газу до ЄС “Турецьким потоком”. Згідно з даними Європейської мережі операторів газотранспортних систем (ENTSOG), у січні 2023 року експорт становив – 787,8 млн куб. м⁴.

За даними “Молдовагаз”, Молдова в січні 2023 року скоротила споживання російського газу до 96,1 млн куб. м, що на 48% менше порівняно з січнем 2022 року⁵.

Щоб компенсувати зменшення доходів від експорту природного газу, рф намагалась збільшити обсяги його експорту трубопроводами до Туреччини та Китаю. Проте, потенційні контракти не були такими ж вигідними, як контракти із Західною Європою. “Газпром” та Китай не розкривають погоджену ціну на газ⁶.

¹ Аналітика // ЦБ рф. – 2023. – URL: <https://bit.ly/2EZhtaw>

² Павлиш О. Індія допустила до торгів на біржі першу компанію з РФ // Економічна правда. – 2023, 21 лютого. – URL: <https://bit.ly/3nzMPKR>

³ Сведения о формировании и использовании дополнительных нефтегазовых доходов федерального бюджета в 2018-2023 году // Минфин России. – 2023, 3 марта. – URL: <https://bit.ly/3M5vtQb>

⁴ «Газпром» в январе сократил транзит через Украину до исторического минимума // Ведомости. – 2023, 31 января. – URL: <https://bit.ly/3Ek6ELr>

⁵ Почти вдвое сократила потребление газа из РФ Молдавия в январе 2023 года // Нефть Капитал. – 2023, 14 февраля. – URL: <https://bit.ly/3YJLFkg>

⁶ Доходы “Газпрома” от экспорта газа могут упасть вдвое в 2023 году // УкрРудПром. – 2023, 15 февраля. – URL: <https://bit.ly/3IPFc20>

В лютому 2023 року російський трубопровідний газ продовжував поставлятися до Європи через одну з двох точок входу в газотранспортну систему України та через Туреччину, куди він приходив “Турецьким потоком” та “Блакитним потоком”. Проте, рф планувала максимально переорієнтувати існуючі поставки на азіатський ринок маршрутом “Сила Сибіру-2”.

Також, протягом лютого 2023 року підтвердилась інформація, що “Газпром” перестав публікувати оперативні дані щодо обсягів видобутку та експорту газу, які в 2022 році рекордно обвалилися. За два тижні грудня 2022 року видобуток газу зменшився на 24% (рік до року), до 17,2 млрд куб. м, а експорт впав на 60%, до 2,6 млрд куб. м. Накопиченим підсумком за 11,5 місяців “Газпром” втратив 20% видобутку та 45% експорту. За підсумками 2022 року “Газпром” експортував 101 млрд куб. м газу, що удвічі менше, ніж у 2021 році.¹

Також одностороння відмова від поставок газу “Газпромом”, спричинила позови європейських газових компаній до російського монополіста, а наслідки щодо судових розглядів мали негативний вплив на вже і так суттєво погіршене фінансове становище “Газпрома”.

Нафта. Після впровадження санкцій на російську нафту, ціна на неї впала до 42 дол. США за барель у січні 2023 року. За розрахунками Міністерства фінансів рф, якщо ціна на нафту у 2023 році буде зберігатися на рівні 50 дол. США, а видобуток 10 млн барелів на добу, російська економіка недорахується 2,1 трлн руб. нафтогазових доходів². Враховуючи, що середня ціна на нафту Urals коливалась в рамках 50 дол. США за барель у січні-лютому 2023 року для росії реалізовувався негативний сценарій щодо її нафтогазових доходів³.

Внаслідок дії міжнародних санкцій російська нафтова компанія “Лукойл” почала процес продажу нафтопереробного заводу “ISAB” в Італії (забезпечував 20% потреби Італії у нафтопродуктах) групі “G.O.I. ENERGY”. Завод для роботи використовував виключно російську нафту, а після введення ембарго її поставки зупинились⁴.

Також російською федерацією протягом січня 2023 року реалізовувався сценарій щодо часткового обходу санкцій та зменшення вартості логістичних витрат. У зв’язку з підняттям цін на фрахт суден для транспортування російської нафти, окремі компанії, перевантажували російську нафту з танкера на танкер у морі⁵.

Протягом січня-лютого 2023 року, російська нафта продовжувала експортуватись до Китаю та Індії, а її обсяги постійно збільшувались⁶. Зокрема, чотири китайських супертанкери доставляли російську нафту марки Urals в Китай, оскільки на рф були накладені обмеження щодо використання західних вантажних послуг і страхування⁷. Індійські нафтопереробники в основному купували російську нафту у трейдерів з Дубая, включаючи Everest Energy і Iitasco, підрозділів великої російської нафтової компанії

¹ «Газпром» засекретил статистику після обвалу експорту до мінімуму з радянських часів // Kosatka.Media. – 2023, 5 лютого. – URL: <https://bit.ly/3KIWhU>

² Ціна на нафту на російських біржах впала до 42 доларів за барель // Економічна правда. – 2023, 9 січня. – URL: <https://bit.ly/3IexrKg>

³ О средней цене на нефть и экспортной пошлине // Минфин России. – 2023, 16 января. – URL: <https://bit.ly/3KdRk6Z>

⁴ “Лукойл” продает найбільший НПЗ в Італії // Економічна правда. – 2023, 9 січня. – URL: <https://bit.ly/3xAXhU1>

⁵ Bloomberg: росія обходить західні нафтові санкції, навантажуючи нафту просто в морі // Mind.ua. – 2022, 26 грудня. – URL: <https://bit.ly/3XEz9uk>

⁶ Секретний флот із 600 танкерів перевозить російську нафту по всьому світу, – ЗМІ // Фокус. – 2023, 1 березня. – URL: <https://bit.ly/3Ud6axH>

⁷ Verma. N. Aizhu C. Exclusive: Russian oil shipped to Asia in Chinese supertankers amid ship shortage // Reuters. – 2023, 16 January. – URL: <https://reut.rs/3lPcLRt>

“Лукойл”. Індійські нафтопереробні заводи почали оплачувати більшу частину російської нафти у дирхамах Об’єднаних Арабських Еміратів (ОАЕ), а не в доларах США. Таким чином, оплата та поставка російської нафти до Індії проходила через ОАЕ¹.

Ще одним з варіантів збуту нафти на початку четвертого етапу широкомасштабної війни в Україні було зберігання нафти в інших країнах. Свою нафту рф відправляла на зберігання в Африку, оскільки китайського й індійського ринків росії не вистачало, щоб розпродати всю нафту, яка видобувалась. Тимчасове зберігання мало на меті продаж нафти з використанням сірих схем (змішування з нафтою не російського походження) та збереження рівня видобутку нафти задля збереження нафтових свердловин. Зростання імпорту російських енергоресурсів було зафіксовано в Тунісі, Марокко, Алжирі та Єгипті. При цьому зростання імпорту до Тунісу та Марокко супроводжувалось збільшенням їх власного експорту нафтопродуктів. Таким чином, російські нафтопродукти могли змішуватися з іншими товарами та реекспортуватися, що ускладнювало прагнення міжнародних партнерів України до відмови від викопних ресурсів рф, та розширювало можливості рф щодо обходу накладених санкційних обмежень².

Також російська нафта зберігалась у Гані. Із чорноморського порту в африканську країну вже було перенаправило майже 600 тис. барелів нафти³.

Для забезпечення експорту російської нафти рф довелось створити секретний флот танкерів. Така група налічувала близько 600 суден, або 10% усіх великих світових танкерів, їх кількість постійно зростала⁴.

Оборонно промисловий комплекс. На початку 2023 року російське командування мало намір передати на передову новітні бойові танки Т-14 “Армата”. Проте незадовільний стан техніки через значну кількість технічних проблем дослідних зразків, не дало можливості реалізувати поставки танків у російську армію⁵. Останні озвучені плани передбачали поставку до 2024 року 40 танків Т-14 “Армата”.

На четвертому етапі широкомасштабного вторгнення росії в Україну через брак сучасної військової техніки російський ОПК був вимушений модернізувати радянську техніку 70-х років. Модернізацію бронетехніки здійснював “103-й бронетанковий ремонтний завод”. На заводі проводилась модернізація Т-62, Т-62М та Т-62МВ, які були зняті зі зберігання та брали активну участь у війні з Україною. За попереднім виробничим планом завод мав відремонтувати та модернізувати 800 танків протягом 3 років задля чого було заплановано перейти на режим роботи у 3 зміни⁶. Проте, як виявилось, російська військова промисловість зіштовхнулась із нестачею кваліфікованих кадрів та комплектуючих. Так, за підрахунками російських “експертів”, через відтік кадрів, в результаті призову або втечі від мобілізації за кордон, у 2023 році рф недорахується щонайменше 50 тис кваліфікованих робітників у сфері ОПК⁷.

¹ Індія платить трейдерам за російську нафту валютою ОАЕ замість долара – Reuters // Уніан. – 2023, 4 лютого. – URL: <https://bit.ly/3G52oAq>

² OE North African Countries Snap Up Russian Oil Products Shunned by West // The wall street journal. – 2023, 25 February. – URL: <https://on.wsj.com/3nBDGRW>

³ Russian Oil to Be Stashed in Ghana as Pool of Buyers Shrinks // Bloomberg. – 2023, 27 February. – URL: <https://bloom.bg/3K1BESE>

⁴ Секретний флот із 600 танкерів перевозить російську нафту по всьому світу, — ЗМІ // Фокус. – 2023, 1 березня. – URL: <https://bit.ly/3Ud6axH>

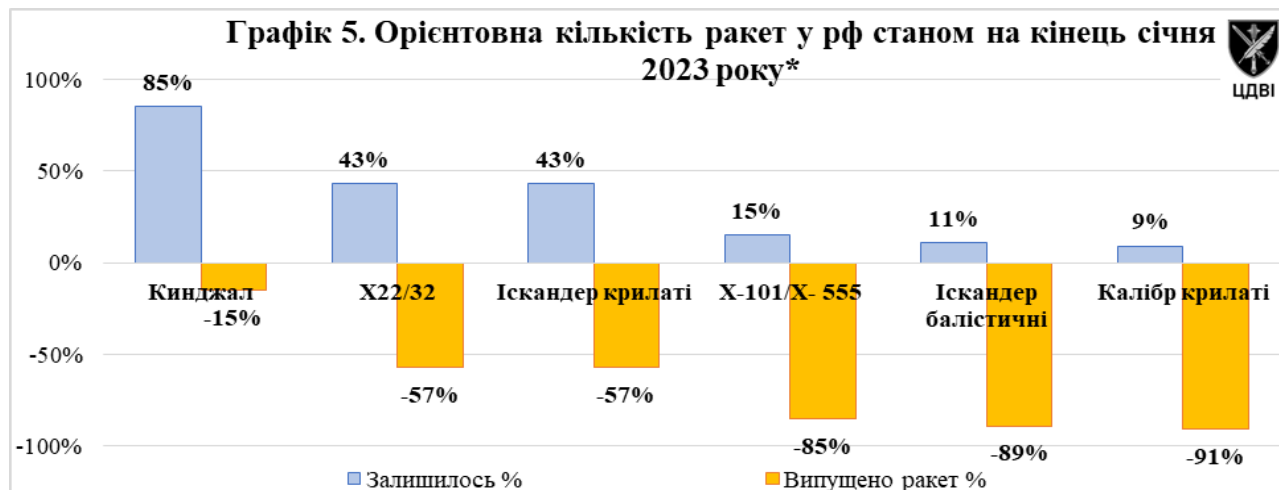
⁵ Схоже, вже й самі рашисти вважають свій Т-14 "Армата" мотлохом і вплутали "верхи" в комічну ситуацію // Defense Express. – 2023, 25 січня. – URL: <https://bit.ly/3xAXN4p>

⁶ Рашисти мріють про "Армату", а по факту хваляться модернізованими "хрущовськими гробами" і БРДМ-2 // Defense Express. – 2023, 18 січня. – URL: <https://bit.ly/3IHRRDY>

⁷ Козлов А. Гринкевич Д. Кадровый голод и локальная безработица: что ждет рынок труда в 2023 году // Ведомости. – 2023, 18 января. – URL: <https://bit.ly/3KiWM8D>; На росії не залишилося кваліфікованого персоналу для виготовлення зброї // Армія Inform. – 2023, 22 січня. – URL: <https://bit.ly/3IBj1Wg>

Підтвердженням проблем з комплектуючими для бронетехніки слугує відсутність на свіжо модернізованих танках Т-80БВМ російських танкових прицілів “Сосна-У”, які були створені з використанням тепловізійних матриць від французької компанії “Thales”¹.

Російська компанія “Съемка с воздуха” почала постачання до армії рф БПЛА “Бинокль”, який випускається з денною чи тепловізійною камерою та може застосовуватись для скидання гранат. БПЛА майже повністю складається із готових закордонних комплектуючих, що ставить під сумнів масовість його виробництва².

Протягом початку четвертого етапу широкомасштабної війни в Україні продовжувались масовані атаки на енергетичну інфраструктуру України. Відповідно до даних Головного управління розвідки України*, які озвучив заступник начальника Вадим Скібіцький, у січні 2023 року, залишки ракет в росії продовжували зменшуватись³.

Реагуючи на необхідність поповнення особового складу, 30 січня 2023 року Міноборони рф опублікувало наказ про обов’язкове забезпечення, так званих “добровольчих формувань” (під добровольчими формуваннями розуміються ПВК – приватні військові компанії) матеріально-технічними засобами, а саме військовою технікою, зброєю, продовольством тощо⁴.

На початку лютого 2023 року стало відомо, що ВМФ росії вивів з бойового складу атомний підводний ракетний крейсер стратегічного призначення, проекту 941, “Дмитрий Донской”, який в подальшому планувалось утилізувати. Повідомлялось, що до утилізації, термін якої не визначений, він буде перебувати на військово-морській базі в Севєродвінську⁵.

В лютому 2023 року в рамках державного оборонного замовлення холдинг “Високоточні комплекси” держкорпорації “Ростех” відвантажив першу партію бойових машин піхоти БМП-3 вироблених на Курганмашзаводі, які були обладнані основним прицілом “Содема” та додатковими комплектами захисту⁶.

¹ У РФ закінчилися танкові приціли “Сосна-У”: почали встановлювати призначені для модернізованих Т-62 // Defense Express. – 2023, 24 січня. – URL: <https://bit.ly/3XLUiCB>

² У РФ похизувались постачанням до війська зібраних з готових комплектів дронів “Бинокль” з камерою від американського Flir // Defense Express. – 2023, 3 січня. – URL: <https://bit.ly/3xumA9e>

³ У Росії залишилось менше 19% ракет від загальної кількості: інфографіка // ZN.ua. – 2023, 27 січня. – URL: <https://bit.ly/3kbFvUf>

⁴ Майер А. Минобороны взяло на себя обеспечение добровольцев // Ведомости. – 2023, 30 января. – URL: <https://bit.ly/417OUwM>

⁵ Подлодку “Дмитрий Донской” вывели из боевого состава ВМФ РФ // Информационное агентство. Оружие России. – 2023, 6 февраля. – URL: <https://bit.ly/3ZnCyOY>

⁶ Ростех отгрузил Министерству обороны первую в 2023 году партию БМП-3 // Ростех. – 2023, 3 февраля. – URL: <https://bit.ly/40HSf4o>

Також в лютому 2023 року голова держкорпорації “Ростех” С. Чемезов заявив, що у зв’язку з потребами, було збільшено обсяг виробництва гіперзвукових ракетних комплексів “Кинжал”. За заявою розробників ракета даного комплексу, якою оснащуються винищувачі МіГ-31К, гарантовано долає всі існуючі системи протиповітряної та протиракетної оборони, має дальність ураження до двох тисяч кілометрів та може переносити як ядерні так і звичайні боезаряди¹.

Вплив міжнародних санкцій на економіку рф. Протягом січня-лютого 2023 року, світовим лідером за кількістю накладених на країну міжнародних санкцій була росія. Так, станом на 24 лютого 2023 року проти рф було введено 9 пакетів санкцій ЄС, а також санкції США, Великобританії, Японії, Канади, Австралії, Швейцарії та інших країн.

У зв’язку із виходом з ринку росії представництв міжнародних компаній, що виготовляють та обслуговують літаки, в державі зберігався дефіцит запчастин для обслуговування повітряних суден, що в свою чергу призвело до 7 аварій за участю авіаційного транспорту з початку січня 2023 року (довідково: за весь 2022 рік – 130 аварій)².

Крім нестачі авіаційних комплектуючих в рф спостерігався дефіцит деталей для автотранспорту. Страхові компанії росії майже припинили ремонтувати авто за договорами обов’язкового страхування цивільно-правової відповідальності (“ОСЦПВ”). Через дефіцит запчастин та тривалий строк їх поставки сервісні центри не могли виконати вимоги щодо термінів та якості ремонту по “ОСЦПВ”, а грошових коштів, що виплачували страхові для повноцінного ремонту не вистачало³. Виробництво автомобілів впало до найнижчого рівня з часів розпаду Радянського Союзу в 1991 році, оскільки західні автовиробники зупинили виробництво на території рф та продали свої російські заводи⁴.

На початок січня 2023 року в рф на третину зменшились продажі дорожньо-будівельної техніки та спеціальної техніки. Протягом січня – лютого 2023 року, ринку автомобільного транспорту рф загрожував дефіцит напівпричепів-рефрижераторів для автотранспорту, через санкції та відхід із рф найбільших світових виробників холодильних установок. Наразі Китай та Туреччина могли закрити лише 25% потреб росії (або не більше 1100 шт.) в таких установках⁵.

Через впровадження європейських санкцій на імпорту меблів з росії до країн ЄС, російські виробники за рік втратили близько 18 млрд руб., а експорт цієї продукції впав майже на 40%⁶.

Також, на початок 2023 року, в росії існував дефіцит картриджів для друкувальних пристроїв. Проблеми з постачанням виникли ще наприкінці 2022 року, з продажу зникла частина товарів провідних американських та японських виробників. Замовити їх можна було лише в онлайн-магазинах проте термін доставки зазначався від трьох тижнів⁷.

¹ "Ростех" увеличивает объем серийного производства гиперзвуковых ракет "Кинжал" // Информационное агентство. Оружие России. – 2023, 21 февраля. – URL: <https://bit.ly/40P6S64>

² Літаки російських авіакомпаній зазнають масових поломок // Економічна правда. – 2023, 10 січня. – URL: <https://bit.ly/3kbFOyn>

³ Алексеевских А. «Известия»: страховщики практически перестали ремонтировать машины по ОСАГО // Газета.ru – 2023, 16 января. – URL: <https://bit.ly/3ScN75C>

⁴ Stolyarov G. Marrow A. Russians switch to used cars as sanctions pummel auto sector // Reuters. – 2023, 17 February. – URL: <https://reut.rs/3nyXqWp>

⁵ Павлиш О. У РФ через санкції виник дефіцит автопричепів-рефрижераторів // Економічна правда. – 2023, 22 лютого. – URL: <https://bit.ly/3M3au0d>

⁶ Ткач Ю. Экспорт российских мебели через санкции торік обвалився на 40% // НикВести. – 2023, 22 лютого. – URL: <https://bit.ly/3K0xv1n>

⁷ Почему возник дефицит картриджей для печатающих устройств? // ИА SakhaNews. – 2023, 19 января. – URL: <https://bit.ly/3KeryqY>

В лютому 2023 року додаткові обмеження торкнулись логістики та обходу санкцій росією. Казахстан заклав своє торгове представництво в рф, а з 22 лютого 2023 року влада Казахстану припинила преференції для російських і білоруських автоперевізників. Що скоротило можливості обходу санкцій проти рф через Казахстан¹.

Намагаючись задовільнити зростаючий попит на обладнання, запчастини та комплектуючі, імпорт яких потрапив під санкції, більшість промислових підприємств росії використовували китайські аналоги. Китай був лідером і в заміщенні запчастин, що потрапили під санкції, – на імпорт його продукції перейшли 63% промислових компаній рф. Імпорт до рф цивільних китайських дронів фірми DJI здійснювався через дистриб'юторів та країни Перської затоки. Так, частину дронів DJI, армія рф отримала з ОАЕ оплативши поставку через державний банк “Сбербанк”, що перебуває під санкціями². В той же час, в лютому 2023 року ОАЕ схвалили видачу ліцензії російському “МТС Банку”. Такі дії перетворювали ОАЕ на фінансовий прихисток для рф³. Постачальники з країн Євразійського економічного союзу (ЄАЕС) і Туреччини, також допомагали росії задовольнити попит та обійти санкції⁴.

Згідно з аналізом, який був проведений Європейським банком реконструкції та розвитку експорт ЄС, США та Великої Британії до рф, станом на лютий 2023 року, з урахуванням інфляції скоротився більш ніж наполовину у порівнянні з попереднім періодом. Натомість, Вірменія та Киргизстан були країнами, де спостерігалось різке збільшення західного імпорту (на 80%). Аналогічні процеси відбувались в Центральній Азії, там збільшився експорт транспортних засобів, електроніки, сільськогосподарської техніки та насосів з ЄС, в основному за рахунок Казахстану.

Експорт або вірогідно реекспорт Вірменії, Киргизстану, Казахстану та Туреччини до рф зріс одночасно зі зростанням імпорту з європейських країн. ЄС та його союзники почали розслідування різкого зростання експорту до країн, розташованих по сусідству з росією, оскільки вони намагалися запобігти ухиленню компаній від західних санкцій, накладених на рф.

На думку уповноваженого ЄС із санкцій, Девіда О'Саллівана, мають бути вжиті такі заходи, які б допомогли забезпечити жорсткий контроль за експортом підсанкційних товарів⁵.

Станом на кінець лютого 2023 року, було ідентифіковано близько 3125 (+117 за січень-лютий 2023 року) компаній, організацій і їх брендів з 87 країн та 57 галузей і їхню позицію щодо роботи на ринку рф, близько 40% з них публічні. Для 1421 (+121 за січень-лютий 2023 року) публічних груп компаній ідентифіковано їхній операційний бізнес в рф (наявність контрольної частки в юридичній особі та отриману виручку), що дало змогу підрахувати вартість інвестованого в країні капіталу (близько 174,8 млрд дол. США), локальну виручку (на загальну суму 301,9 млрд дол. США), локальні активи (на загальну суму 286,1 млрд дол. США), а також персонал (близько 1,424 млн осіб) і сплачені податки (близько 24,4 млрд дол. США).

¹ Казахстан. Матеріал за темою // Економічна правда. – 2023. – URL: <https://bit.ly/3TSgHy0>

² Зінченко О. Росія використовує китайські безпілотники у війні з Україною – ЗМІ // ТСН. – 2023, 18 лютого. – URL: <https://bit.ly/3TWu2F1>

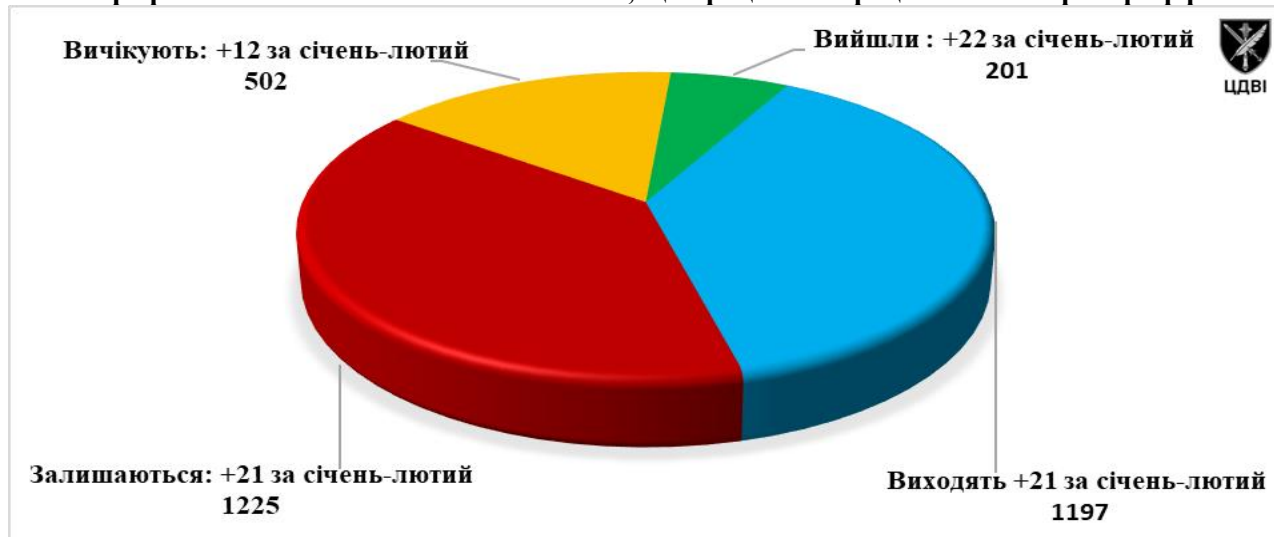
³ Коваленко О. ОАЕ вирішили видати ліцензію російському банку – Financial Times // Уніан Інформаційне агентство. – 2023, 9 лютого. – URL: <https://bit.ly/40uNw6u>

⁴ Павлиш О. Через санкції понад 60% російських компаній перейшли на китайське обладнання // Економічна правда. – 2023, 7 лютого. – URL: <https://bit.ly/3JUCdgU>

⁵ Павлиш О. Захід перевіряє потенційне ухилення від санкцій на тлі росту експорту у сусідні з РФ країни // Економічна правда. – 2023, 23 лютого. – URL: <https://bit.ly/3KhyHPc>

Якщо з початку російського вторгнення в Україну відсоток компаній, які згортають операції в рф, різко зростав до середини березня 2022 року, то протягом останніх 6 місяців співвідношення тих, хто йде чи залишається, практично не змінювалось, хоча фіксувалось періодичне зростання частки тих компаній, які залишаються на ринку рф (за рахунок ідентифікації та додавання нових компаній).

Графік 6. Кількість іноземних компаній, що працюють/працювали на території рф

Тим не менше, загалом, близько 38,3% компаній вже заявили про вихід з ринку рф або призупинили свою діяльність, але 39,2% все ще залишалися присутніми в країні, 16,1% вичікували і лише 6,4% здійснили повний вихід.

Таблиця 2. Інформаційні щодо 1421 публічних компаній, які працюють/працювали на території рф

Статус компанії	Кількість компаній	Кількість персоналу, осіб	Дохід, млрд дол. США	Капітал, млрд дол. США	Активи, млрд дол. США	Податки, млрд дол. США
Вийшли	201	328 438	46,12	35,42	44,16	3,23
Виходять	327	445 764	80,51	33,84	49,95	2,96
Вичікують	228	315 223	101,87	72,01	121,37	14,47
Залишаються	665	334 225	73,42	33,54	70,58	3,68
Всього	1 421	1 423 650	301,91	174,81	286,07	24,39

В той же час, вплив на економіку росії 201 компанії, які повністю вийшли з країни, був суттєвим, оскільки в них працювало 23,1% персоналу, зайнятого в іноземних компаніях, а компаніям належало близько 15,4% активів, 20,3% капіталу інвестованого іноземними компаніями в країну, і в 2021 році вони генерували виручки на 46,1 млрд дол. США або 15,3% від всієї виручки і сплатили 3,3 млрд дол. США податків або 13,5% від загальної суми податків, сплачених компаніями, які спостерігалися¹.

Внаслідок часткової мобілізації, що була оголошена в росії 21 вересня 2022 року, постійної прихованої мобілізації, що не зупинялась в країні та пов'язаний з нею масовий відтік за кордон кваліфікованих кадрів, росія мала проблеми з дефіцитом робочої сили у

¹ 33-й випуск щотижневого дайджесту про вплив виходу іноземних компаній на економіку РФ // Kyiv School of Economics. – 2022, 26 грудня. – URL: <https://bit.ly/3M5YVny>; 41-й випуск регулярного дайджесту про вплив виходу іноземних компаній на економіку РФ // Kyiv School of Economics. – 2022, 6 березня. – URL: <https://bit.ly/40xbeib>

різних галузях економіки¹. Показово, що кількість осіб зайнятих у сфері оборони та транспорту суттєво збільшилась. Дефіцит кадрів особливо відчувався у галузях ІТ-технологій, машинобудуванні, енергетиці та ін.

Економічна ситуація в Україні

Загальна економічна ситуація. Протягом грудня-лютого росія продовжувала завдавати масованих ракетних ударів по енергетичній інфраструктурі України, внаслідок чого у низці регіонів держави застосовувались аварійні відключення, що мало негативний вплив на економіку України. Проте завдяки міжнародній допомозі та успішним і згодженим діям енергетиків обстановка покращувалась.

Атаки РФ на цивільну енергетичну інфраструктуру України, які почалися у жовтні 2022 року, коштували українській економіці щонайменше 4% падіння ВВП. З початком масованих російських ракетних обстрілів, майже удвічі зросла кількість компаній, що відчули вплив ракетних атак на свою діяльність – з 47% до 89%.

Російські обстріли призводили до дефіциту електроенергії, перериванню виробничих процесів та зниженню продуктивності праці, складнощів у плануванні діяльності підприємств, зростанню витрат у собівартості продукції через використання генераторів, накопичення втрати співробітників, як у великому так і в середньому та малому бізнесі. Намагання українського бізнесу продовжувати діяльність призводило до зменшення та здорожчання виробництва. “Економіка на генераторах” стимулювала імпорту – передусім, нафтопродуктів, а відтак, тиснула на курс гривні².

Частина великого українського бізнесу змушена була суттєво скоротити виробництво. Особливо це відчувалось у гірничо-металургійному комплексі та у портовій галузі, які завдяки роботі на іноземні ринки, забезпечували значні бюджетні надходження та генерували валютну виручку.

Внаслідок ракетних ударів росіян по об’єктах енергетики України 8% представників малого та середнього бізнесу були вимушені призупинити свою роботу, а ще 20% були вимушені зупинити роботу на час блек-аутів.

Як наслідок, негативні тенденції у роботі бізнесу призвели до ще однієї великої проблеми – зростанню безробіття в країні. Так, за даними Міністерства економіки України, станом на кінець 2022 року фактична кількість безробітних в Україні становила 2,6 мільйона осіб, хоча офіційно зареєстрованих безробітних на початок 2023 року було приблизно 160 тис. осіб³.

Енергосистема України в лютому 2023 року виробляла достатньо електроенергії для покриття наявного споживання, в результаті імпорту електроенергії зменшувався. Європейське енергооб’єднання ENTSO-E збільшило технічну можливість імпорту електроенергії в Україну з 500 МВт до 700 МВт. В українській енергосистемі з’явився резерв потужності⁴. Енергобезпека України покращилась також, внаслідок організації імпорту газу з країн Європи через Молдову. Україна мала можливість здійснювати віртуальний реверс з усіма операторами ГТС суміжних країн Європи. Завдяки імпорту

¹ Путін все-таки виступив зі зверненням: у росії оголошено часткову мобілізацію. //Слово і Діло. – 2022, 21 вересня. – URL: <https://bit.ly/48gr4Co>

² Зануда А. Російські ракети вдарили по всій економіці України. Чи переживе це бізнес? // BBC News Україна. – 2023, 04 лютого. – URL: <https://bitly.ws/ULWF>

³ Не чекаючи перемоги: як бізнесу отримати від держави гроші на свій розвиток під час війни // Уніан. Інформаційне агенство. – 2023, 17 лютого. – URL: <https://bitly.ws/ULXm>

⁴ Україна зможе імпортувати дещо більше електроенергії // Економічна правда. – 2023, 16 лютого. – URL: <https://bit.ly/3TTuLXY>

електроенергії вдалось зменшити дефіцит в енергосистемі України і тим самим підтримати економіку та населення¹.

Для диверсифікації імпорту електроенергії, державний енерготрейдер “Енергетична компанія Україна” підписав із турецькою компанією Karpowership меморандум про взаєморозуміння і співробітництво у сфері електропостачання та використання плавучих електростанцій. Метою проекту щодо постачання електроенергії з використанням плавучих електростанцій було подолання дефіциту електроенергії в Україні².

Задля енергетичної безпеки та енергонезалежності України від РФ у атомній галузі Енергоатом та канадською Cameco було погоджено комерційні умови на постачання природного гексафториду урану. Угода розрахована до 2035 року, а природний гексафторид урану використовуватиметься при виробництві ядерного палива для українських АЕС³.

Зазначені заходи для стабілізації української енергосистеми в лютому 2023 року, покращили умови ведення бізнесу в Україні у порівнянні з січнем того ж року⁴.

Міжнародні резерви України, станом на 28 лютого 2023 року, становили 28,9 млрд дол. США. У лютому 2023 року вони зменшились на 3,5% після збільшення на 5% у січні 2023 року⁵.

Дуже важливо констатувати той факт що в січні-лютому 2023 року НБУ не використовував емісію гривні. Ця практика вперше була дотримана в рамках січня 2023 року та продовжилась у лютому 2023 року. Відмова від друку грошей позитивно вплинула на економіку України.

Інфляція в січні 2023 року зменшилась на 0,6% та склала 26% у річному вимірі. Прогноз НБУ підтверджував, що інфляція і надалі поступово знижуватиметься у 2023 році.

У лютому 2023 року тривало сповільнення споживчої інфляції в річному вимірі до 24,9% з 26,0% у січні 2023 року. У місячному вимірі споживчі ціни зросли на 0,7%⁶. Фактичні темпи зростання цін стабілізувались внаслідок більшої, ніж прогнозувалось, пропозиції продовольства та пального, а також кращої ситуації в енергетиці. Ці чинники знівеливали ефекти від вищих витрат бізнесу, понесених, зокрема, з метою забезпечення безперервної діяльності в умовах відключень електроенергії.

Продовжувалась економічна співпраця з ЄС та іншими країнами партнерами в сфері міжнародної торгівлі та з метою залучення європейських інвестицій в Україну. Зокрема 23 лютого 2023 року Європейська комісія схвалила офіційну пропозицію продовжити дію автономних торгових заходів (скасування мит) для України ще на один рік⁷. 20 лютого 2023 року стало відомо, що Європейський банк реконструкції та розвитку стане власником 35% акцій львівського індустриального парку М10 та інвестує в нього

¹ Павлиш О. Компанія Ахметова почала імпортувати електроенергію з Європи // Економічна правда. – 2023, 25 січня. – URL: <https://bit.ly/3KdtjNw>

² Павлиш О. Турецька Karpowership допоможе Україні з електропостачанням від енергокораблів // Економічна правда. – 2023, 26 січня. – URL: <https://bit.ly/3S69E3Z>

³ Енергоатом домовився з канадською Cameco про поставки для виробництва палива на АЕС // Економічна правда. – 2023, 9 лютого. – URL: <https://bit.ly/3nnzdSA>

⁴ Жарикова А. Україна почала імпортувати газ через Молдову // Економічна правда. – 2023, 7 лютого. – URL: <https://bit.ly/40H4s9A>

⁵ Павлиш О. Міжнародні резерви України знизились на 3,5% у лютому: причини // Економічна правда. – 2023, 7 березня. – URL: <https://bit.ly/42TIguI>

⁶ Коментар Національного банку щодо рівня інфляції в лютому 2023 року // НБУ. – 2023, 16 березня. – URL: <https://bit.ly/40pZFd9>

⁷ Єврокомісія офіційно запропонувала продовжити на рік скасування мит для України // Європейська правда. – 2023, 23 лютого. – URL: <https://bit.ly/3zgv3ij>

24,5 млн дол. США¹.

7 лютого 2023 року були прийняті перші зміни до Державного бюджету України на 2023 рік. Згідно прийнятих змін: планові державні запозичення збільшились до 1 707,4 млрд грн (з 1 703,6 млрд грн); граничний обсяг дефіциту державного бюджету – до 1 300,4 млрд грн (з 1 296,5 млрд грн, що становило 20,6% прогнозного ВВП); граничний обсяг державного боргу на 31.12.2023 було збільшено до – 6 426,6 млрд грн².

Задля покращення забезпечення ЗС України окремим обладнанням, Верховна Рада України прийняла за основу і в цілому законопроекти №8360 та №8361-д щодо звільнення від ПДВ та мита на ввезення коптерів, тепловізорів, коліматорів, приладів нічного бачення та рацій³.

Продовжувалась плідна робота над запровадженням санкцій та конфіскацією активів російських олігархів та колаборантів в Україні. Так, Верховна Рада підтримала указ Президента України щодо запровадження санкцій строком на 50 років, до всіх банків, що зареєстровані та знаходяться в рф, зокрема: ЦБ рф; небанківських кредитних організацій; операторів платіжних систем; професійних учасників фондового ринку; страхових компаній; інвестфондів; інших фінустанов, які зареєстровані та надають послуги в рф⁴.

Протягом лютого 2023 року було націоналізовано у судовому порядку Миколаївський глиноземний завод і ще низку активів на загальну суму 10 млрд грн російського олігарха Олега Дерипаски⁵. Також, український суд заарештував майно колаборантки Оксани Марченко на 5,6 млрд грн⁶.

Державний бюджет України. До державного бюджету за січень-лютий 2023 року надійшло 284,0 млрд грн.

Видатки державного бюджету за січень-лютий 2023 року становили 446,6 млрд грн, або 86,8% від бюджетного розпису звітного періоду. За перші два місяці 2023 року державний бюджет виконано з дефіцитом у сумі 161,1 млрд грн, проти запланованого розписом загального фонду на січень-лютий 2023 року дефіциту в сумі 326,1 млрд грн.

Надходження ЄСВ до Пенсійного фонду та фондів соціального страхування у січні-лютому 2023 року становили 69,2 млрд грн.

Фактичні державні запозичення до загального фонду державного бюджету за січень-лютий 2023 року становили 226,8 млрд грн, або 58,8% від запланованих на цей період.

Із зовнішніх джерел фінансування загалом було залучено 155,3 млрд грн. протягом січня 2023 року. Окрім того, за лютий 2023 року до загального фонду державного бюджету надійшло 51,4 млрд грн у вигляді грантів та 142,8 млрд грн у вигляді фінансування. Загальна сума фінансування бюджету із зовнішніх джерел протягом початку четвертого етапу широкомасштабної війни в Україні склала 349,5 млрд грн.

При цьому, платежі з погашення державного боргу за січень – лютий 2023 року

¹ ЄБРР інвестує \$25 мільйонів в індустріальний парк у Львові // Економічна правда. – 2023, 20 лютого. – URL: <https://bit.ly/3nwqFZQ>

² Павлиш О. Профільний комітет Ради схвалив зміни у держбюджет-2023 // Економічна правда. – 2023, 7 лютого. – URL: <https://bit.ly/3G2VKLc>

³ Павлиш О. Рада скасувала ПДВ і мита на ввезення безпілотників, тепловізорів і рацій // Економічна правда. – 2023, 6 лютого. – URL: <https://bit.ly/3UawvfP>

⁴ Шрамко Ю. Рада підтримала указ Зеленського щодо санкцій проти банків рф на 50 років // UNN. – 2023, 23 лютого. – URL: <https://bit.ly/3ZIazd7>

⁵ Орел І. Російський спадок. Україна націоналізувала завод мільярдера Дерипаски, але незрозуміло, що з ним робити. В чому проблема? // Forbes. – 2023, 20 лютого. – URL: <https://bit.ly/3JYS6Tp>

⁶ Суд заарештував майно дружини Медведчука на понад 5,6 млрд грн // Interfax-Україна. – 2023, 23 лютого. – URL: <https://bit.ly/3ZuJvxw>

склали 47,7 млрд грн (94,1% плану), платежі з обслуговування – 12,6 млрд грн (100% плану) ¹.

Таблиця 3. Податкові та митні надходження до державного бюджету України протягом січня-лютого 2023 року, млрд грн

ПДВ (ввізне)	51,5
ПДВ	26,9
ПДФО та військовий збір	24,3
Податок на прибуток	8,6
Акцизний податок	12,3
Рентна плата за користування надрами	8,3
Ввізне та вивізне мито	4,3

10 лютого 2023 року Кабінет Міністрів України затвердив порядок використання коштів Фонду ліквідації наслідків збройної агресії росії та порядок продажу конфіскованих російських активів. Цей порядок визначав, зокрема, питання використання коштів на відбудову, відбір проєктів, пріоритетність відновлення та прозорість звітування. Завдяки прийняттю цього порядку в держбюджет вже надійшли 17 млрд грн, конфіскованих у російських банків. Таким чином, конфісковані російські активи мали змогу стати вагомим джерелом наповнення державного бюджету України в майбутньому.

24 лютого 2023 року Верховна Рада України ухвалила в другому читанні та в цілому законопроект №8399 щодо збільшення видатків Державного бюджету України на 5,5 млрд грн – це перші зміни до Державного бюджету на 2023 рік².

Таблиця 4. Збільшення видаткової частини державного бюджету України на 2023 рік (відповідно до внесених до Закону змін)

Установа	Сума, млн грн	Призначення
Кредит Уряду Австрії	1350	модернізація трьох лікарень
Кредит Уряду Великої Британії	1120	програма відбудови мостів
Кошти від Фонду безробіття	1280	гранти для малого та мікробізнесу
Кредит Уряду Польщі	1094	облаштування пунктів пропуску
Грант Світового банку	365,7	гарантування с/г кредитів
Кредит Уряду Польщі	285	безпілотні літальні апарати
Грант Уряду Японії	80	спецобладнання для лікарень

Міжнародна торгівля. Експорт. Імпорт. За січень 2023 року Україна експортувала 5,5 млн т зернових, олійних культур та продуктів їх переробки³.

У січні-лютому 2023 року українські металургійні підприємства працювали з низьким рівнем завантаження потужностей. На роботу підприємств негативно впливали постійні ракетні обстріли енергетичної інфраструктури, що спричиняло проблеми з енергозабезпеченням промисловості. Слід зазначити, що після початку широкомасштабного російського вторгнення в Україну наприкінці лютого 2022 року єдиним ринком збуту української металургійної продукції були європейські держави. При цьому здійснювати вантажні перевезення залізницею було досить складно та дорого. Витрати металургів на доставку прокату замовникам зросли щонайменше в 2 рази, а попит

¹ У січні до загального фонду державного бюджету надійшло 104,4 млрд гривень // Мінфін України. – 2023, 2 лютого. – URL: <https://bit.ly/3xpP05a>; У лютому до загального фонду державного бюджету надійшло 132,2 млрд гривень // Міністерство Фінансів України. – 2023, 2 березня. – URL: <https://bit.ly/3ZrVLyU>

² Павлиш О. Рада схвалила перші зміни до держбюджету-2023 // Економічна правда. – 2023, 24 лютого. – URL: <https://bit.ly/42OWJly>

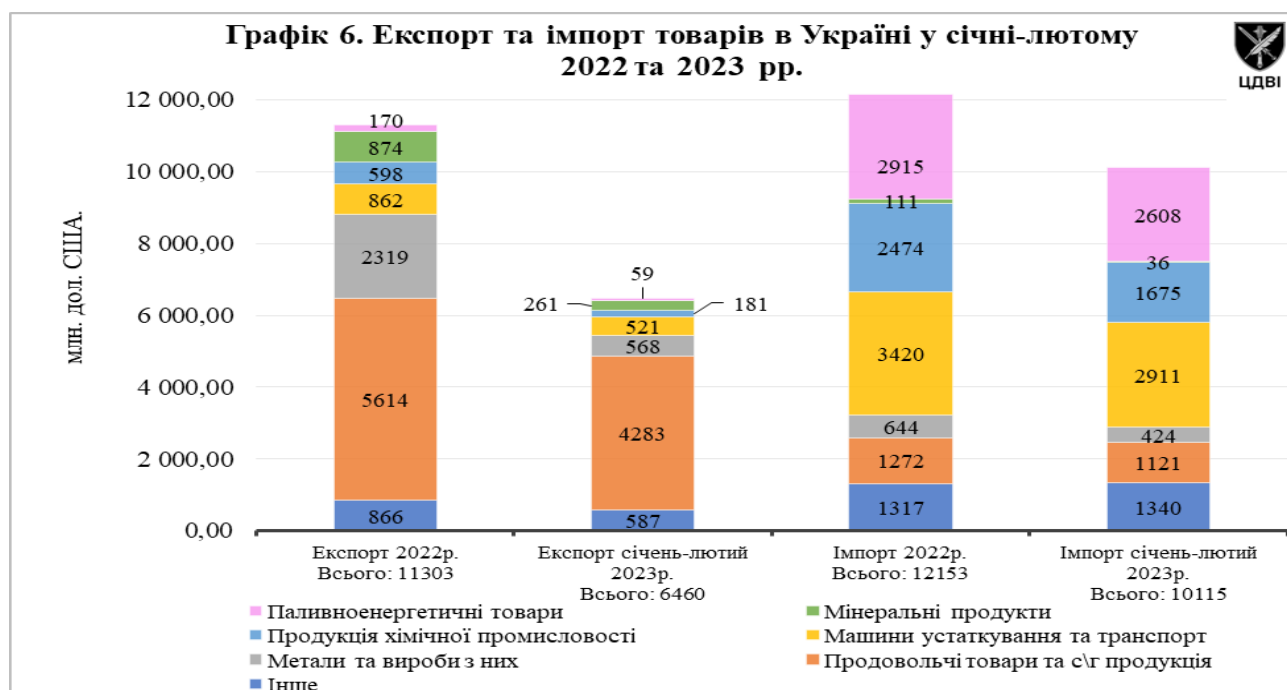
³ Названі результати блокування рф «зернової угоди»: експорт впав на 1,3 млн т // Latifundist. Головний сайт про агробізнес. – 2023, 6 лютого. – URL: <https://bit.ly/3k6pgaX>

на продукцію впав через несприятливу кон'юнктуру ринку.

Під час бойових дій були знищені два найбільших металургійних підприємства України – “Азовсталь” та “ММК ім. Ілліча” в Маріуполі.

Всі вищеперераховані фактори негативно вплинули на виробництво металургійної продукції та на обсяги експорту. В результаті чого, виробництво прокату, виплавка чавуну, виробництво сталі, під час початку четвертого етапу широкомасштабної війни в Україні зменшилось більш ніж на 80% у порівнянні до січня-лютого 2022 року¹.

У лютому 2023 року експорт з України дещо поживався. Українські підприємства збільшили експорт товарів до 9,1 млн т або на 15,3% більше в порівнянні з січнем 2023 року. У грошовому виразі відвантаження продукції за кордон зросли на 7,1% м./м. – до 3,32 млрд дол. США.

У порівнянні з лютим 2022 року експорт товарів з України в лютому поточного року скоротився на 28,9% в натуральному виразі.

До основних експортних товарів за обсягом виручки у 2023 році увійшли: кукурудза – 699,3 млн дол. США; олія соняшникова – 419,3 млн дол. США; пшениця – 322,9 млн дол. США; соя – 128,69 млн дол. США².

Із продукції гірничо-металургійного комплексу за лютий 2023 року експортовано: залізної руди – на 125,5 млн дол. США, чавуну – на 75,4 млн дол. США, труб безшовних – на 56,88 млн дол. США, сталевих напівфабрикатів – на 36,1 млн дол. США, феросплавів – на 33,6 млн дол. США, гарячекатаного прокату – на 16,04 млн дол. США.

Вартість імпорту в лютому 2023 року становила 5,03 млрд дол. США. Імпорт в умовах війни – став запорукою постачань необхідних товарів: палива, фармацевтичної продукції, генераторів та добрив для посівної³.

¹ Металургійні підприємства України скоротили виробництво прокату на 84% у січні 2023 року // Центр транспортних стратегій. – 2023, 13 лютого. – URL: <https://bit.ly/3E926rq>

² Наторгували собі у збиток. Український експорт поступово зменшується з вересня, топ-5 найбільш продаваних товарів // NV Бізнес. – 2023, 6 березня. – URL: <https://bit.ly/3LZcdUb>

³ Колісніченко В. Обсяг українського експорту в лютому 2023 року зріс на 15,3% м./м. // GMK center. – 2023, 3 березня. – URL: <https://bit.ly/3JXGXSR>

Зернова угода. Обсяги відвантаження агропродукції, на початку 2023 року зменшились у зв'язку з настанням міжсезоння у аграрному секторі, що є об'єктивним чинником, який впливав на поставки. Значна кількість агропродукції, що була запланована для поставки на експорт не в повному обсязі змогла бути вивезена з України через інші штучні та суб'єктивні чинники.

За умов нормального функціонування “зернової ініціативи” без саботування огляду суден зі сторони РФ обсяг вивезеної агропродукції мав бути мінімум на 30% більше.¹

У січні 2023 року в рамках “зернової ініціативи” було відвантажено лише 3 млн т агропродукції. Через блокування росіянами “зернової ініціативи”, шляхом штучного уповільнення інспекції, експорт української агропродукції через порти знизився за січень на 1,3 млн т.

Загальна картина експорту за січень у відсотках така: 47,36% посідає кукурудза, 24,23% – пшениця, 6,33% – соняшникова олія, соєві боби – 6,29%, 5,38% – шрот, насіння соняшника – 3,46%, ріпак – 3,39%, ячмінь – 3,08%, соєва олія – 0,49%².

У лютому 2023 року через українські порти було відвантажено 4,8 млн т агропродукції. У зв'язку з блокування росіянами швидкої та ефективної роботи “зернової ініціативи”, шляхом штучного уповільнення інспекції, експорт української агропродукції не був здійснений у повному обсязі.

Проблемним питанням залишався конфлікт інтересів в системі європейського аграрного ринку. Так, на початку 2023 року наростало невдоволення польських фермерів потоком української агропродукції, яка йшла транзитом через Польщу та імпортувалась безпосередньо до країни. В результаті, середня ціна споживчої пшениці, яка в кінці 2022 року становила від 1,6 до 1,8 тис. злотих за тонну на кінець лютого 2023 року знизилася до тисячі злотих, а сховища країни були заповнені українським зерном. Польські аграрії протестували блокуючи дороги для вантажів з українською агропродукцією та навіть створили суспільно-політичний рух “Агроунія” та спілку “Ошукане село”³.

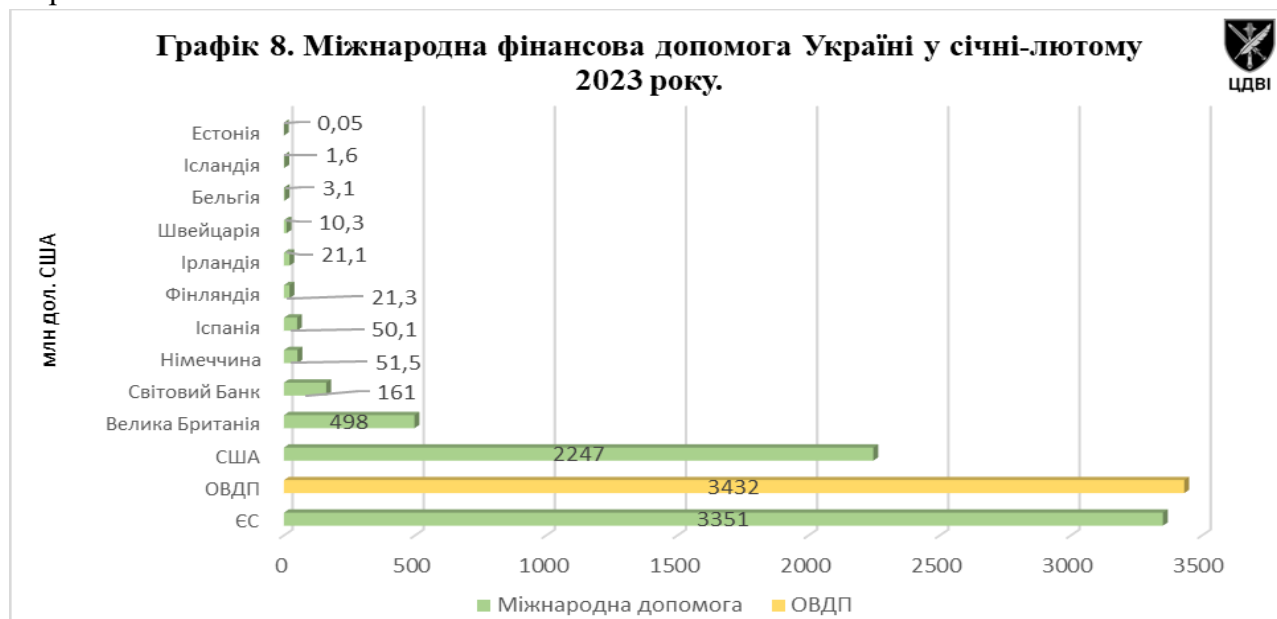
Допомога міжнародних партнерів. Міжнародна допомога залишалась ключовим фактором, який позитивно впливав на економіку України. Завдяки міжнародній фінансовій, гуманітарній та військовій допомозі врегульовувались питання всіх сфер життя України.

¹ «Зернова ініціатива»: знизилась кількість нового флоту під завантаження // Міністерство відновлення. – 2023, 13 лютого. – URL: <https://bit.ly/3G31DbA>

² Перун В. За січень Україна експортувала 5,5 млн тонн агропродукції // LB. Дорослий погляд на світ. – 2023, 4 лютого. – URL: <https://bit.ly/3I6Nb1X>

³ Щепанський Ц. Зерно розбрату. Чому Польща блокує експорт українського збіжжя // Нова Польща. – 2023, 14 серпня. – URL: <https://bit.ly/3EDeIMI>

Фінансова допомога. Основними джерелами надходження міжнародної фінансової допомоги залишались держави ЄС, США та Великобританія. Також, досить ефективно уряд використовував інструмент ОВДП для залучення коштів до Державного бюджету України¹.

В рамках співпраці та з метою стабілізації економічної ситуації в державі 16 січня 2023 року, Україна та ЄС підписали меморандум про взаєморозуміння щодо надання 18 млрд євро макрофінансової допомоги у 2023 році.

18 січня 2023 року Україна отримала від ЄС перший транш у розмірі 3 млрд євро, що вкрай позитивно вплинуло на стабілізацію бюджетних видатків та золотовалютних резервів².

26 січня 2023 року з метою відновлення та реконструкції України у рамках фінансового “Рамштайну” розпочала роботу Міжвідомча донорська координаційна платформа. Перше засідання Координаційної платформи донорів було проведене в режимі відеоконференції. На ньому були присутні представники України, ЄС, країн G7, а також фінансових установ, таких як ЄІБ, ЄБРР, МВФ та Світовий банк³. Основними напрямками роботи Міжвідомчої донорської координаційної платформи були такі: стала короткострокова і довгострокова підтримка України; міжнародне фінансування; координація реформ та розвиток приватного сектору в Україні.

Протягом лютого 2023 року було анонсовано масштабну фінансову допомогу від США, Японії та Світового банку.

15 лютого 2023 року США оголосили про бюджетну допомогу Україні найближчими місяцями в розмірі 9,9 млрд дол. США⁴.

20 лютого 2023 року, Прем’єр-міністр Японії Фуміо Кісида анонсував новий масштабний пакет допомоги, який його країна мала виділити Україні. Було прийнято

¹ Самойлюк М. Трекер економіки України під час війни // Центр економічної стратегії. – 2023, 23 березня. – URL: <https://bit.ly/42TrxIg>

² Матяш Т. Україна та ЄС підписали меморандум про виділення 18 млрд євро допомоги // LB. Дорослий погляд на світ. – 2023, 16 січня. – URL: <https://bit.ly/3Iv7SpV>

³ Жарикова А. “Фінансовий Рамштайн”: донори України створили координаційну платформу та провели першу зустріч // Економічна правда. – 2023, 26 січня. – URL: <https://bit.ly/3I7nG0m>

⁴ США анонсировали передачу Украине почти 10 млрд долларов в ближайшие месяцы // РБК-Україна. – 2023, 15 лютого. – URL: <https://bit.ly/3zjNlz4>

рішення про виділення додаткової фінансової підтримки в розмірі 5,5 млрд дол. США¹. В свою чергу, Світовий банк заявив, що виділить додатковий гранд у розмірі 2,5 млрд дол. США на підтримку бюджету України².

Гуманітарна допомога. На початку четвертого етапу широкомасштабної війни в Україні численні міжнародні партнери надавали гуманітарну допомогу для забезпечення базових потреб українців. Зокрема, США надало кошти у розмірі 125 млн дол. США на придбання електричних компонентів та інших необхідних матеріалів³; Об'єднані Арабські Емірати надали Україні другу партію генераторів кількістю 1300 штук⁴; Великобританією було передано у м. Миколаїв 280 генераторів.

Протягом січня 2023 року до України надходили генератори з Польщі, Грузії та інших країн⁵.

10 лютого 2023 року – Світовий банк оголосив про новий проект вартістю 50 млн дол. США, спрямований на ремонт та відновлення транспортної інфраструктури України. Метою проекту була підтримка надання невідкладної гуманітарної допомоги та відновлення, а також збільшення пропускної спроможності імпорتنих та експортних коридорів. Грантове фінансування для цього проекту надається в рамках Цільового фонду підтримки, відновлення, відбудови та реформування України (URTF). Додаткове фінансування очікувалось в розмірі до 535 млн дол. США. Нова інвестиція Банку була спрямована на підтримку ініціативи “Шляхи солідарності” між ЄС та Україною⁶.

Під час першого, за весь час від встановлення дипломатичних відносин між країнами, офіційного візиту очільника МЗС Саудівської Аравії до України, було досягнуто домовленості про пакет допомоги в розмірі 400 млн дол. США. Пакет допомоги включав нафтопродукти на сумму 300 млн дол. США та 100 млн дол. США на гуманітарну допомогу Саудівської Аравії Україні⁷.

Канада заявила про виділення понад 32 млн дол. США на підтримку подальшого зміцнення безпеки та стабілізації в Україні. Ця сума включала 7,5 млн дол. США на заходи з розмінування; понад 13 млн дол. США на зусилля з притягнення до відповідальності, в тому числі на боротьбу з сексуальним насильством; понад 12 млн дол. США на протидію хімічним, біологічним, радіологічним та ядерним загрозам⁸.

Фінляндія виділила 5 млн євро через Всесвітню продовольчу програму для підтримки експорту української агропродукції до найбідніших країн Африки⁹.

АТ “Херсонобленерго” отримало 45 т обладнання для ремонту та відновлення

¹ Смишляев С. Япония надасть Украине помощь на 5,5 миллиарда долларов // DW Made for minds. – 2023, 17 лютого. – URL: <https://bit.ly/3lX1RJZ>

² Пилипів І. Світовий банк виділить 2,5 мільярда доларів для України // Економічна правда. – 2023, 25 лютого. – URL: <https://bit.ly/3TTPD6a>

³ США виділяють \$125 млн на ремонт енергосистеми України // Економічна правда. – 2023, 18 січня. – URL: <https://bit.ly/3KePgvs>

⁴ Албул С. ОАЕ надали Україні другу партію з 1300 генераторів // LB. Дорослий погляд на світ. – 2023, 6 січня. – URL: <https://bit.ly/3S6abTb>

⁵ Лозовенко Т. Миколаїв отримав 280 генераторів від Британії // Українська правда. – 2023, 6 січня. – URL: <https://bit.ly/3S6h4Uw>

⁶ Світовий банк схвалив перший грант у розмірі \$50 млн дол. на ремонт транспортної інфраструктури України // The Worldbank. – 2023, 10 лютого. – URL: <https://bit.ly/40qRwoM>

⁷ Лещенко Л. Печенюк А. Саудівська Аравія виділить Україні 400 мільйонів доларів: на що спрямують кошти // Уніан Інформаційне агенство. – 2023, 26 лютого. – URL: <https://bit.ly/42QLCyI>

⁸ Канада виділяє понад \$32 млн на розмінування і протидію хімічним, біологічним загрозам в Україні // Економічна правда. – 2023, 24 лютого. – URL: <https://bit.ly/3K3QPea>

⁹ Фінляндія виділила 5 млн євро на підтримку експорту українського зерна // Mind. – 2023, 22 лютого. – URL: <https://bit.ly/3M1qgIS>

постраждалих від російських обстрілів енергетичних об'єктів. Це обладнання надали: Польща, Німеччина, Литва та Азербайджан¹.

Також німецькими партнерами було передано для українських рятувальників 10 роботів, які допомагатимуть під час ліквідацій наслідків надзвичайних ситуацій. Wolf R1 – це безпілотний транспортний засіб, який може використовуватися під час гасіння пожеж, роботи на місцевості, яка може бути забруднена шкідливими речовинами та будь-яких інших робіт ДСНС.²

Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) передало “Укргазвидобуванню” 6000 т метанолу, який є критично важливою сировиною для видобування, підготовки та транспортування природного газу³.

Військова допомога. 20 січня 2023 року на авіабазі США в Німеччині відбувся “Рамштайн-8” на якому було погоджено надання Україні нового пакету військової допомоги на суму 2,5 млрд дол. США. До зазначеної допомоги входили: боєприпаси для NASAMS, системи протиповітряної оборони “Avenger” – 8 од., “Бредлі” – 59 од., “Страйкерів” – 90 од., “MRAP” – 53 од., броньованих “Хамві” – 350 од. та тисячі артилерійських снарядів. Суттєвим був оголошений внесок інших країн щодо посилення військових можливостей України. Франція, Німеччина, Велика Британія оголосили про надання Україні системи ППО. Німеччина надала батарею систем “Patriot”. Нідерланди “Patriot”, а також здійснювали тренування українських військових. Канада – “NASAMS”. Швеція оголосила про надання БМП “CV90” та САУ “Archer”. Данія оголосила про надання 19 САУ “Цезар”, Латвія – “Стінгери”, Естонія – 155-мм гаубиці та боєприпаси. Велика Британія оголосила про надання 14 бойових танків “Challenger 2”, що стало проривом для вирішення “танкового питання”⁴.

Слідом за Великобританією, 25 січня 2023 року про надання бойових танків заявили президент США (31 танк “M1 Abrams”) та канцлер Німеччини (14 танків “Leopard 2”). Їх прикладу послідували інші міжнародні партнери України: Польща (14 танків), Нідерланди (18 танків), Іспанія (близько 20 танків), Норвегія (близько 8 танків), Португалія (4 танки), Фінляндія (14 танків), Данія (кількість невідома), Канада (4 танки). Також, Німеччиною було надано дозвіл країнам-партнерам, які хочуть поставити німецькі танки зі своїх запасів для нашої держави.

Додатково, Польща оголосила про можливість передачі 60 танків PT- 91 Twardy, а Чехія 90 модернізованих танків T-72. Франція – 40 легких колісних танків “AMX 10-RC”, також, вивчалась можливість надіслати свої важкі танки “Leclerc”. Швеція вивчала можливість щодо надання “Stridsvagn 122” – шведську версію німецьких танків “Leopard 2”⁵.

У січні 2023 року завдяки міжнародної підтримки України почалось формування “танкової коаліції”.

14 лютого 2023 року в Брюсселі, в штаб-квартирі НАТО, у форматі “Рамштан”

¹ Жарикова А. Херсонобленерго отримало 45 тонн обладнання від міжнародних партнерів // Економічна правда. – 2023, 9 лютого. – URL: <https://bit.ly/3Uas6JP>

² Бійці ДСНС отримали обладнання від Німецької асоціації пожежних бригад // Centr.TV. – 2023, 28 лютого. – URL: <https://bit.ly/3JTIKsh>

³ Павлиш О. USAID передає “Укргазвидобуванню” 6 тисяч тонн метанолу // Економічна правда. – 2023, 22 лютого. – URL: <https://bit.ly/3KjNLM4>

⁴ Результати восьмої зустрічі у форматі «Рамштайн» // Армія Inform. – 2023, 20 січня. – URL: <https://bit.ly/3KuKIkW>

⁵ Постачання танків Україні: які країни і скільки обіцяли відправити // Слово і діло. – 2023, 27 січня. – URL: <https://bit.ly/3ZdRXBS>

відбулась зустріч представників 54 країн світу. Головними темами “Рамштайн-9” були: обговорення можливості отримання Україною сучасних літаків, розбудова “танкової коаліції”, посилення логістичного напрямку (достатнє забезпечення ЗС України боєприпасами, паливом та запчастинами), розбудова в Україні ефективної системи ППО.

За результатами зустрічі було повідомлено, що танки Україні мають передати вісім країн: Німеччина, Польща, Канада, Португалія, Іспанія, Норвегія, Данія, Нідерланди. Додатково США, Чехія і Нідерланди спільно мають передати понад 90 танків Т-72 на додачу до рішення Польщі надати свої модернізовані Т-72¹.

Конкретні заяви за результатами зустрічі у форматі “Рамштайн-9” стосувались танків та посилення системи ППО України. В той же час, питання щодо постачання сучасних літаків не було детально висвітлено. Досить гостро була висвітлена проблемні питання щодо забезпечення ЗС України боєприпасами.

Військову допомогу протягом лютого 2023 року продовжували оголошувати та надавати і окремі країни поза межами зустрічі у форматі “Рамштайн”.

2 лютого Рада ЄС ухвалила заходи допомоги в рамках Європейського фонду миру (ЄФМ) на суму 500 млн євро, які передбачали подальшу військову допомогу ЗС України. Йдеться про сьомий транш допомоги та 45 млн євро для підтримки тренувальних зусиль Місії ЄС (EUMAM Ukraine). Сьомий транш збільшив загальний внесок ЄС в рамках ЄФМ для України до 3,6 млрд євро².

4 лютого 2023 року США, оголосили про новий пакет на суму 2 млрд дол. США оборонної допомоги Україні. Пакет допомоги включав: додаткові боєприпаси для високомобільних артилерійських реактивних систем (HIMARS); додаткові 155-мм артилерійські снаряди; боєприпаси для ракетних систем із лазерним наведенням; БПЛА CyberLux K8; Switchblade 600 УАС; дрони Altius-600; дрони Jump 2; обладнання для виявлення БПЛА та засобів радіоелектронної боротьби; обладнання для розмінування; захищене допоміжне обладнання зв'язку; фінансування навчання, технічного обслуговування та підтримки³.

Також Болгарія вирішила відновити виробництво артилерійських 122- міліметрових боєприпасів на підприємстві у місті Костенц, яке належить державному холдингу TEREK. У зв'язку з дефіцитом боєприпасів радянського зразка компанія відновила діяльність після 35 років простою. Поставки мали здійснюватися виключно для ЗС України⁴. Естонія оголосила про новий пакет військової допомоги для України. До пакету, переданого Україні, входили гвинтівки, пістолети, безпілотні літальні апарати, тепловізори, генератори та зарядні пристрої, а також одяг⁵.

Оборонні витрати. Стан вітчизняного ОПК. На початку 2023 року державний концерн “Укроборонпром” налагодив серійне виробництво 82-мм мінометних мін за кордоном, на підприємстві однієї з держав-членів НАТО. Удосконалена Укроборонпром мина є у рази кращою за штатну. Кількість смертоносних осколків,

¹ Рамштайн-9: Що стоїть за повідомленнями про кількість озброєнь // Укрінформ. – 2023, 15 лютого. – URL: <https://bit.ly/3G2QGpZ>

² Рада ЄС затвердила 500 млн євро військової допомоги Україні і 45 млн для тренувальної місії // Європейська правда. – 2023, 2 лютого. – URL: <https://bit.ly/40sTnJs>

³ США у роковини початку війни оголосили про новий пакет оборонної допомоги Україні – деталі // Слово і діло. Аналітичний портал. – 2023, 24 лютого. – URL: <https://bit.ly/42TwT6k>

⁴ Болгарія відновлює виробництво 122-мм снарядів для ЗСУ – NYT // Мілітарний. – 2023, 27 лютого. – URL: <https://bit.ly/3lMB1nX>

⁵ Естонія надасть Україні новий пакет оборонної допомоги // Мілітарний. – 2023, 26 лютого. – URL: <https://bit.ly/3nomBdU>

зафіксованих під час випробувань на щитах мішеней та на майданчику мішеневої обстановки, у 2-2,5 рази більша, ніж повинна мати штатна міна¹. Згодом, 9 лютого 2023 року, ДК “Укроборонпром” оголосив про укладання контракту з однією з держав-членів НАТО про спільне серійне виробництво та постачання 120-мм мін для потреб ЗСУ².

Протягом січня-лютого 2023 року продовжувалась тісна воєнна співпраця ОПК України з європейськими партнерами. В рамках співпраці, 6 лютого 2023 року, між ДК “Укроборонпром” і чеським виробником військової техніки VOP CZ було підписано двосторонню угоду щодо виробництва, ремонту та спільної розробки броньованої техніки³.

Також, міністр оборони України Олексій Резніков повідомив, що вітчизняний ОПК продовжує виконувати завдання та готовий запустити серійне виробництво 155-мм САУ “Богдана”. За словами міністра оборони України проект було профінансовано ще навесні 2022 року та невдовзі слід очікувати українську артилерію на фронті⁴.

На початку 2023 року, в Україні було схвалено формування ударних рот БПЛА, у складі бригад. Створення ударних рот БПЛА в межах проекту “Армія дронів” було ухвалено Головнокомандувачем ЗС України генералом В. Залужним. Реалізація проекту передбачала тісну співпрацю між МО України, Генеральним штабом ЗС України та Держспецзв’язку, для чого було створено Координаційний штаб⁵. Враховуючи важливість забезпечення ЗС України сучасними БПЛА, МО України на 2023 рік запланувало збільшення закупівель цих БПЛА. Задля цього, МО України, було уклало 16 державних контрактів з вітчизняними виробниками БПЛА. Враховуючи потреби та запити української армії, у 2023 році на цей сегмент заплановано виділити близько 20 млрд грн⁶.

МО України було замовлено 105 розвідувальних БПЛА Vector у німецької компанії “Quantum-Systems” GmbH. Постачання фінансувалось урядом Німеччини. Це вже повторне замовлення таких безпілотників з боку України, попередньо було замовлено 33 БПЛА⁷.

Добре зарекомендував себе на передовій, новий український БПЛА Shark, розробку якого здійснило “Ukrspesystems”. БПЛА Shark показав свою результативність в умовах РЕБ⁸.

В лютому 2023 року на передовій був вперше помічений дослідний український бронетранспортер БТР-60М “Хорунжий” виробництва НВО “Практика”. Крім того, українські військові отримали новітні рухомі пункти управління, а саме машини штабної розкладної МШР-КПО з причепом штабним МШ-ПШ вироблених на вітчизняному підприємстві⁹.

¹ Укроборонпром розгорнув серійне виробництво 82-мм осколкових мін за кордоном: кількість осколків у 2-2,5 рази більша за стандарт // Укроборонпром. – 2023, 11 січня. – URL: <https://bit.ly/3iIXaCY>

² Прасад А. «Укроборонпром» запустив серійне виробництво 120-мм мін. Це перший спільний продукт із країною НАТО // Forbes. – 2023, 15 лютого. – URL: <https://bit.ly/3M40N11>

³ Укроборонпром розвиває партнерство з чеською бронетанковою галуззю // Укроборонпром. – 2023, 8 лютого. – URL: <https://bit.ly/40rnDER>

⁴ До ЗСУ підуть серійні українські САУ “Богдана” на новому шасі // Defense Express. – 2023, 26 січня. – URL: <https://bit.ly/3YyFEQs>

⁵ В Україні формуються перші у світі ударні роти безпілотних літальних апаратів (БПЛА) // Укрінформ. – 2023, 27 січня. – URL: <https://bit.ly/3I7pC98>

⁶ Для ЗСУ збільшать закупівлю українських БПЛА // Мілітарний. – 2023, 28 січня. – URL: <https://bit.ly/40YI9ON>

⁷ Міноборони України замовило 105 БПЛА Vector в Німеччині // Мілітарний. – 2023, 29 січня. – URL: <https://bit.ly/3xoir7P>

⁸ Як працює новітній український БПЛА Shark прямо над Донецьком і чому це дійсно круто // Defense Express. – 2023, 14 січня. – URL: <https://bit.ly/3K9AGFp>

⁹ Український БТР-60М “Хорунжий” вперше помічено на передовій // Мілітарний. – 2023, 20 лютого. – URL: <https://bit.ly/3lOOr2O>; ЗСУ отримали нові командно-штабні машини // Мілітарний. – 2023, 17 лютого. – URL: <https://bit.ly/3ZmVZra>

Волонтери продовжували робити суттєвий вклад в забезпечення Сил безпеки та оборони України для відсічі збройній агресії рф. Із початком повномасштабної війни в Україні розвиток культури благодійності та волонтерства, який почався у 2014, став ще більш активним та всеосяжним. Українці доєднувалися до різних форматів соціальної допомоги, виникало багато волонтерських і благодійних ініціатив та організацій. Так, напочатку 2022 року близько 32% українського населення долучалось до допомоги, а 31% висловлювали бажання долучитись до допомоги найближчим часом. При цьому 39% – використовували волонтерські організації, а 30% – надавали допомогу через благодійні фонди¹. Один з найбільших благодійних фондів України “Повернись живим” відзвітувався, що допоміг сформувати, підготував до роботи і забезпечив обладнанням, 36 мобільних екіпажів коригування вогню та контрбатареїної боротьби. Вартість цього проекту склала 61,68 млн грн². Благодійний фонд Сергія Притули законтрактував та оплатив в лютому допомоги на суму майже 100 млн грн, що включала медичне обладнання, БПЛА, оптичні прилади, автомобілі, навігатори для армійської авіації та ін³.

Висновки

1. Перші два місяці 2023 року продемонстрували помірно оптимістичний сценарій розвитку світової економіки після трьох глобальних шоків – світової пандемії, широкомасштабного вторгнення росії в Україну та відмови від російських енергоносіїв. В цілому економічні процеси прийшли в певний виважений стан у пошуках нових точок зростання. Національні економіки провідних країн не впали у двозначну інфляцію (у лютому інфляція у країнах ЄС становила 8,5%), хоча все ще залишились інфляційні ризики.

2. Значною мірою стабілізації світової економіки сприяла вдала стратегія заміщення російських енергоносіїв, які рф використовувала як політичну зброю. Запаси природного газу в підземних сховищах країн ЄС, за результатами проходження зимового періоду, залишалися на історичному максимумі для цієї пори року. Підземні сховища Європи були заповнені приблизно на 70,15%, що на 20,3% було вище ніж у середньому за цей період за останні 5 років. Ціни на природний газ на газовому хабі TTF за півроку впали у шість разів: з 300 до 50 євро за МВт-год.

Успішне економічне рішення щодо заміщення російських енергоносіїв дозволило європейським країнам нарешті розрубати “гордіїв вузол” політичних проблем, пов’язаних з росією і завдяки якому російське керівництво впевнено впроваджувало свій геополітичний концепт енергетичної наддержави.

3. Усунення рф із європейських енергетичних ринків змусило її переорієнтувати свій експорт в азійські країни. Насамперед – на Китай та Індію, як найбільших споживачів. Продаж енергоносіїв у ці країни проводився із суттєвим дисконтом, а також за національні неконвертовані валюти, що знижувало надходження до російського бюджету та зменшувало залишки ліквідної валюти.

4. Продовжувалось виведення виробничих потужностей розвинених держав із території Китаю, який протягом останніх років втрачав статус головного промислового майданчика світу.

¹ Кількість громадян, залучених до благодійності й волонтерства, зросла вдвічі // Gradus Research Company. – 202, липень. – URL: <https://bit.ly/45Pd6FU>

² Підготували та забезпечили 36 екіпажів кригування вогню й контрбатареїної боротьби // Повернись живий. – 2023, 23 лютого. – URL: <https://bit.ly/414LF8D>

³ Звітність. Видача майна // Допомога армії. – 2023. – URL: <https://bit.ly/3G4FZDc>

По-перше, суттєво подорожчав трудовий ресурс: після світової фінансової кризи 2008-2013 Китай переорієнтував свою економіку з експортної моделі на роботу на внутрішній ринок. Для чого накачав внутрішній попит грошима, що викликало значне підвищення заробітних плат. По-друге, став претендувати на альтернативний полюс сили, порушуючи геополітичні баланси та підтримуючи країни-ізгої.

Більшість провідних держав почали розглядати Індію як новий світовий промайданчик, який в перспективі має повторити шлях Китаю.

5. Незважаючи на те, що західними країнами ухвалено політичне рішення про створення танкової коаліції для України, говорити про те, що в західних елітах дозрів консенсус щодо необхідності швидкого перелому у війні та поразки росії поки було ще передчасно. Проти РФ і надалі вводились все нові та нові санкції, які повільно сточували російський економічний потенціал, але не руйнували його.

Зберіглася відносно щадна стеля цін на російські енергоносії (60 \$ за барель на нафту, 100 \$ – на нафтопродукти високої переробки), яка лише частково обмежувала надходження до російського бюджету, але не змушувала росію скидати їх за собівартістю.

Деякі держави світу продовжували реекспортувати до росії високотехнологічну продукцію і продукцію подвійного призначення, завдяки чому росія скоротила, але не припинила свої програми виробництва озброєння.

В цілому дія економічних санкцій привела до того, що за два місяці 2023 року федеральний бюджет Росії було виконано з дефіцитом в 2,99 трлн руб. При цьому нафтогазові доходи впали на 46,4%, а витрати федерального бюджету зросли на 51,5%.

6. Україна продовжувала залишатися на вістрі світових процесів, тому підтримка західних партнерів була гарантована.

Загальна сума фінансування бюджету із зовнішніх джерел у січні-лютому 2023 року склала 349,5 млрд грн. Завдяки міжнародній фінансовій допомозі вчасно було забезпечено фінансування всіх державних видатків.

В рамках “зернової ініціативи” через українські порти було відвантажено 7,8 млн т агропродукції. Україна і далі зберігала за собою місце впливового гравця на світовому ринку продовольства.

На початку четвертого етапу широкомасштабної війни в Україні численні міжнародні партнери продовжували надавати гуманітарну допомогу для забезпечення базових потреб українців, у тому числі на відновлення енергетичних об’єктів, зруйнованих під час ракетних обстрілів країною-агресором.

У січні-лютому 2023 року українська економіка впевнено працювала в умовах війни. Українському уряду вдалося утримати економічну ситуацію в державі.

5.3. ВОЄННО-СТРАТЕГІЧНА ОБСТАНОВКА НА ЧЕТВЕРТОМУ ЕТАПІ ШИРОКОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ (СІЧЕНЬ – 23 ЛЮТОГО 2023 РОКУ).

Воєнно-стратегічна обстановка в Україні протягом січня-лютого 2023 року характеризувалася активізацією бойових дій у Донецькому ОР, а на решті напрямків – стабілізацією лінії фронту.

З метою прийняття воєнно-стратегічних рішень упродовж січня-лютого 2023 року Президент України Володимир Зеленський провів 12 засідань Ставки Верховного Головнокомандувача ЗС України¹ (січень – 3, 5, 9, 12, 16, 19, 26, 29; лютий – 6, 10, 24, 28). Головна увага надзвичайного органу найвищого військового керівництва України була прикута до дій противника у Східній ОЗ, особливо в районах Бахмуту, Соледару, Кременної та Сватового. На особливому контролі перебували питання всебічного забезпечення військ, інтеграції у вітчизняну систему оборони зразків ОВТ, отриманих від держав-партнерів, реалізації Закону України “Про основи національного спротиву” та спільного проекту “Армія дронів”², грошового забезпечення³ та підготовки українських військових за кордоном⁴. Окремо розглядалися питання ефективності ППО, підготовки до засідання Контактної групи з питань оборони України у форматі “Рамштайн”⁵, виробництва та постачання боєприпасів і зброї,⁶ призначення кандидатур на посади голів ОВА⁷.

Держави-партнери, згуртовані на тлі широкомасштабного російського вторгнення в Україну, продовжували нарощувати свої військові потенціали та підтримку України, перш за все у військовій сфері. Водночас, узгоджена позиція щодо потреб видів та обсягів ОВТ, а також формування нових армійських корпусів ЗС України створювали підґрунтя для підготовки наступальної операції. Тому головним стратегічним завданням для України на цьому етапі війни було запобігти рф досягти успіху у разі її масштабного наступу.

Воєнно-стратегічна обстановка навколо України. Нарощування угруповань військ (сил) в державах-членах НАТО. Військова допомога Україні.

Після року т. зв. СВО військово-політичне керівництво рф не виявило бажання вести перемовини про закінчення війни відповідно до української Формули миру⁸ та своїми діями

¹ Указ Президента України №72/2022 // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2022, 24 лютого. – URL : <https://www.president.gov.ua/documents/722022-41421>.

² Президент провів засідання Ставки Верховного Головнокомандувача ЗС України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 05 січня. – URL: <https://tinyurl.com/4xae52ms>.

³ Президент провів засідання Ставки Верховного Головнокомандувача ЗС України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 03 січня. – URL: <https://tinyurl.com/nhf3nkym>.

⁴ Президент України провів засідання Ставки Верховного Головнокомандувача // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 26 січня. – URL: <https://tinyurl.com/mtz4d3zh>.

⁵ Президент провів засідання Ставки Верховного Головнокомандувача ЗС України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 10 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/mr9s2z93>.

⁶ Президент провів засідання Ставки Верховного Головнокомандувача ЗС України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 24 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/5aay76v7>.

⁷ Президент провів засідання Ставки Верховного Головнокомандувача ЗС України // Президент України. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 06 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/47c6tjs3>.

⁸ Зеленський розповів про “Формулу миру” на зустрічі G7 // Suspilne. – 2022, 11 жовтня. – URL: <http://surl.li/eysyf>.

демонструвало готовність до війни на виснаження. Це давало підстави НАТО вважати російську агресію одним із найбільших викликів європейській архітектурі безпеки. Про це 8 січня 2023 року на конференції у Швеції заявив генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг: “Ситуація з безпекою в Європі змінилася остаточно. Режим у Москві хоче іншу Європу. Він хоче контролювати сусідні країни, а демократію і свободу розглядає як загрозу... Тому навіть якщо ця війна закінчиться, проблеми в наших відносинах із росією залишаться”¹.

18-19 січня 2023 року в Брюсселі (Бельгія) найвищий військовий орган Альянсу – Військовий комітет НАТО провів засідання за участі начальників штабів 30 держав-членів та їхніх колег з Фінляндії і Швеції. Одним із основних питань засідання було погіршення безпекового середовища у світі, викликаного війною РФ проти України. Український військовий представник генерал-майор Сергій Салкуцан, від імені начальника ГШ ЗС України, ознайомив присутніх з оперативною обстановкою в Україні. В свою чергу Військовий комітет високо оцінив дії ЗС України у боротьбі з агресією РФ².

На початку 2023 року заходи з реагування на сучасні виклики і загрози, були продовженням річної діяльності міжнародних безпекових структур. Підтвердженням тому стали рішення, прийняті під час засідання контактної групи з оборони України “Рамштайн-9”. Партнери чітко заявили, що підтримуватимуть Україну до перемоги у війні. Було анонсовано навчання за кордоном українських військових, створення “танкової коаліції”, передачу засобів ППО та інших видів ОВТ і боеприпасів.

Війна РФ в Україні чітко продемонструвала домінування важкого озброєння на полі бою. Відповідно на тлі зміни динаміки безпеки та посилення стратегічної конкуренції важливим є інвестування у нові технології, які зроблять суттєвою різницю між перемогою і поразкою. Саме на цю особливість звернув увагу заступник генерального секретаря НАТО Мірча Джоане під час відкриття міжнародної конференції з Leangkollen (06.02.2023, Норвегія), яка проходила під гаслом “Епоха суперництва великих держав – демократія проти автократії у світлі війни Росії проти України”³.

Консолідацію демократичних держав навколо українського супротиву підтвердив і генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг на Мюнхенській безпековій конференції (18.02.2023), наголосивши, що НАТО повинно дати Україні те, що їй потрібно для перемоги як суверенній незалежній нації в Європі. Але “найважливішим уроком війни в Україні є те, що Північна Америка та Європа повинні стояти разом” і “без НАТО немає безпеки в Європі”⁴.

Черговим кроком з посилення регіональної безпеки на східних кордонах Альянсу, зокрема системи ППО/ПРО НАТО, стало приєднання Данії та Швеції до Європейської

¹ Виступ Генеральний секретар НАТО на конференції з безпеки Folk och Försvar у Селені, Швеція / NATO.int. – 2023, 08 січня. – URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_210454.htm.

² Військове керівництво НАТО звертається до нової ери колективної оборони / NATO.int. – 2023, 19 січня. – URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_210707.htm?selectedLocale=en.

³ Заступник генерального секретаря НАТО на конференції з безпеки Леангколлен: ми повинні інвестувати в оборону, зменшити вразливі місця // NATO. – 2023, 06 січня. – URL: <http://surl.li/fizmu>

⁴ Генеральний секретар НАТО в Мюнхені // NATO. – 2023, 18 лютого. – URL: <http://surl.li/fizpz>

ініціативи Sky Shield (15.02.2023). Десять міністрів оборони держав-членів Альянсу підписали Меморандум про взаєморозуміння та фінансові зобов'язання¹. З метою розширення спроможностей НАТО щодо спостереження за військовою активністю РФ на авіабазі поблизу Бухареста (Румунія) було розміщено літак дальнього радіолокаційного стеження AWACS. Забезпечуватимуть підтримку цієї місії 180 військових².

Крім того проводилися заходи, спрямовані на посилення можливостей, як окремих країн, так і міждержавних об'єднань у рамках операції колективної оборони НАТО. Найпотужнішим заходом за останні десятиріччя стало навчання у Франції ORION-23, під час яких понад 20000 військових удосконалювали свої навички до дій в умовах конфлікту високої інтенсивності³. На полігоні Смардан (Румунія) проведено навчання бойової групи НАТО⁴. В рамках проекту “Flight Training Europe” розширено мережу центрів підготовки військових авіаційних фахівців. До вже діючих таких об'єктів у Чехії та Італії, додалися центри в Греції, Угорщині та Північній Македонії. Ця багатонаціональна програма спрямована на адаптацію навчання пілотів до загальноєвропейських стандартів⁵.

На початку 2023 року в рамках ініційованої Польщею “танкової коаліції” для України, було досягнуто домовленостей та підтверджено передачу танків Leopard – із Польщі, Німеччини і Канади, Challengers – із Великої Британії та Abrams – із США. Відповідно навчання українських екіпажів було розпочато у Польщі, Німеччині⁶ та Іспанії⁷ – на танку Leopard 2, а у Великій Британії – на танку Challenger і САУ AS90⁸.

Раніше ЗС України пропонувалися обмежені за масштабами тренувальні курси і програми підготовки окремих спеціалістів (саперів, бойових медиків, навідників, водолазів, розвідників тощо) та розрахунків систем озброєння, таких як РСЗВ HIMARS та гаубиці M777. Але перехід на підготовку штабів бригад, а також підрозділів рівня батальйон, рота, артилерійська батарея та батарея ППО суттєво розширив потенціал Сил оборони України та підвищив увагу до процесу підготовки особового складу.

Зокрема, в ході візиту до Великої Британії Президент України Володимир Зеленський із прем'єр-міністром Сполученого Королівства Ріші Сунаком відвідали військову базу Bovington Camp (08.02.2023), де навчалися українські екіпажі танків Challenger та іншої бронетехніки. У рамках візиту було ініційовано ще дві програми підготовки –

¹ Європейська ініціатива Sky Shield набирає ще двох учасників // NATO. – 2023, 15 лютого. – URL: <http://surl.li/fjaqr>

² В Румунію прибув літак дальнього радіолокаційного стеження НАТО // mil.in.ua. – 2023, 17 січня. – URL: <https://tinyurl.com/5h9pthpv>

³ У Франції стартували найбільші навчання // Укрінформ. – 2023, 25 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3zxp6jz>

⁴ У Румунії французька бойова група проводить навчання // Apnews.com. – 2023, 25 січня. – URL: <http://surl.li/erofr>

⁵ NATO Flight Training Europe отримує три нових навчальних містечка // NATO.int. – 2023, 31 січня. – URL: <http://surl.li/erogi>

⁶ Бундесвер починає навчання українців на танках “Леопард” // www.tagesschau.de. – 2023, 13 лютого. – URL: <http://surl.li/fixfl>

⁷ Українці тренуються на “Леопард” в Іспанії // Укрінформ. – 2023, 23 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2p87bt4z>

⁸ До Британії прибули українські військові для навчання на САУ AS90 // Armyinform. – 2023, 06 лютого. – URL: <http://surl.li/fjdkg>

морських піхотинців та пілотів винищувачів¹.

За шість місяців на території цієї країни підготовлено до 10 тис. військовослужбовців ЗС України, ще 20 тис. підвищать кваліфікацію до кінця 2023 року. Крім того є домовленість, що Польща у рамках місії EUMAM Ukraine щомісяця навчатиме два українські батальйони. Це буде комплексний пакет підготовки військ до бойових дій включно з безкоштовною передачею техніки².

Одночасно з наданням Україні ОВТ та навчанням персоналу, тривала робота з налагодження поставок запчастин і ремонту ОВТ³. Основним міжнародним центром військової логістики для України стала база армії США Lucius D. Clay Kaserne (Вісбаден, Німеччина). За відсутності в Україні можливостей для обслуговування та ремонту ОВТ іноземного виробництва, США організували “гарячу лінію технічної допомоги” – спеціальні чати для контакту з персоналом як на передовій, так із фахівцями ремонтних підприємств і майстерень⁴. За місяць роботи штат “команди віддаленого обслуговування” зріс утричі (понад 150 осіб). До цієї роботи також долучилися компанії-виробники, які опрацьовували запити і перекладали необхідні інструкції та рекомендації.

Загальна характеристика театру воєнних дій.

Міста Бахмут та Соледар знаходяться на Донецькому кряжі, який є північно-східною і найвищою частиною Донецької височини.

Кряж представляє собою височину з рівними міжрічними просторами і долинами, які мають гірський характер. Середня висота поверхні – 200-300 м. Природний ландшафт доповнюють глибокі кар’єри, терикони і обвали (характерна риса місцевості, де здійснюється видобуток вугілля).

Меліорація, наявність великої кількості ставків і водойм істотно впливають на поверхневий і підземний стік, викликаючи періодично підтоплення територій.

Бахмут знаходиться в низині, проте західна його околиця оточена панівними висотами, з яких можна проводити успішні оборонні дії.

Крім того, через ці населені пункти протікає р. Бахмутка – своєрідна природна перепона. Русло річки звивисте, шириною в середній течії до 10 м та глибиною до 3 м, з мулистим дном. З початку грудня та до середини березня річка замерзає, що сприяє переправленню людей на окремих ділянках поза мостами.

Перед початком війни в Бахмуті проживало до 80 тис. осіб (1781 осіб/км²).

Через місто проходять автодороги сполученням Харків-Донецьк і Лисичанськ-Запоріжжя. Однак після захоплення Донецька в 2014 році і тимчасової окупації

¹ Велика Британія розпочне підготовку українських пілотів та морських піхотинців // www.gov.uk. – 2023, 08 лютого. – URL: <http://surl.li/fjclm>

² Польща готова щомісяця навчати два батальйони ЗСУ // Укрінформ. – 2023, 07 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/y5n2j7kj>

³ Навчання українців на танках Leopard стартувало // ipress.ua. – 2023, 05 лютого. – URL: <http://surl.li/fjehb>

⁴ США організували “гарячу лінію підтримки” артилеристам ЗСУ // mil.in.ua. – 2023, 28 січня. – URL: <https://tinyurl.com/4mxj8cfh>

Лисичанська в 2022 році, Бахмут – як потенційний логістичний хаб втратив своє стратегічне значення.

Місто Соледар тісно пов'язане з розвитком Бахмутських соляних промислів. Про це свідчить широка мережа соляних шахт, загальна протяжність яких сягає до 300 км (глибина – до 350 м). Завдяки своїм розмірам шахти можуть використовуватися як укриття. Враховуючи особливості рельєфу місцевості та наявності транспортних шляхів створювалися сприятливі умови для організації стійкої оборони населених пунктів.

Ще з XIV століття Бахмут було визнано незламною фортецею, побудованою на березі річки. Її стіни та вежі витримали багато випробувань часом.

Авдіївка, будучи передмістям Донецька, мала важливе стратегічне значення ще на початку війни на Сході України (2014 р.). Місто знаходиться за 6 км на північ від Донецька та є частиною донецько-макіївської агломерації. Позиції навколо неї дозволяли контролювати північні околиці Донецька і Ясинуватої, південні околиці Горлівки, а також дорогу М04 сполученням Донецьк-Горлівка. Окрім тактичної переваги населеного пункту, у ньому розташоване одне з найбільших коксохімічних підприємств у Європі – Авдіївський коксохімічний завод.

Після важких боїв у 2016-2017 роках, коли противник безуспішно намагався захопити промислову зону Авдіївки, ЗС України почали будувати ешелоновану оборону. За рік війни, незважаючи на кількісну перевагу та постійну облогу міста, противнику так і не вдалося досягти суттєвих успіхів на цьому напрямку.

Загальна воєнно-стратегічна обстановка.

Російські окупаційні війська упродовж січня-лютого 2023 року продовжували спеціальну воєнну операцію, зосереджуючи основні зусилля у Східній ОЗ.

Головними завданнями противника вірогідно були:

вихід на адміністративні кордони Луганської й Донецької областей з можливістю подальшої окупації лівобережної України;

знищення економічного та енергетичного потенціалу України шляхом руйнування критичної та цивільної інфраструктури;

формування резервів для наступу;

утримання ТОТ.

Станом на початок 2023 року, в складі об'єднаного угруповання військ зс рф в Україні, з урахуванням оперативного резерву були задіяні: понад 40 бригад (омсбр, отбр, одшбр, обрмп, обрбо), понад 50 полків (мсп, дшп, пдп, тп), до 20 полків мобілізаційного резерву, до 40 полків ТрВ (мсп, тп), до 75 батальйонів ТрВ (омсб, сб, мсб, тб) та понад 30 загонів ПВК. Особового складу – до 260 тис., танків – до 1200, ББМ – понад 2500, артилерії – понад 1500, РСЗВ – до 650, ОТРК – 40. Для виконання бойових завдань залучалися до 100 штурмових загонів (груп), які формувалися у кожній загальновійськовій бригаді (омсбр, обрбо, ВБ), бригадах ПДВ, МП, берегових військ флотів.

Внаслідок відсутності суттєвих успіхів на фронті, керівництво рф вдалося до чергових кадрових рішень. 11 січня 2023 року міністр оборони рф с. шойгу призначив командувачем об'єднаного угруповання військ в Україні начальника генерального штабу зс рф генерала армії в. герасимова, якого вважають одним з ідеологів так званої “гібридної війни” проти України. У в. герасимова з'явилося три заступники – головнокомандувач

ПКС зс рф генерал армії с.суровікін (командував об'єднаним угрупованням військ в Україні з жовтня 2022 р.), головнокомандувач СВ зс рф о. салюков та заступник начальника генерального штабу зс рф генерал-полковник о. кім.

Нарощування рівня керівництва СВО ймовірно було пов'язане із розподілом стратегічних та збільшенням кількості оперативних завдань, а також необхідністю організації тісної взаємодії видів і родів військ. Крім того, призначення в. герасимова на нову посаду виглядало як демонстрація прихильності в. путіна до перевірених кадрів з-поміж керівництва зс рф¹.

Угрупування Сил оборони України, з метою відбиття збройної агресії рф, позбавлення противника наступального потенціалу та відновлення контролю над ТОТ, продовжувало вести:

оборонну операцію у межах Східної та Південно-Західної ОЗ;

стабілізаційну операцію у Північно-Західній ОЗ силами ОСУВ “Північ”.

З початку 2023 року, для недопущення просування противника вглиб території України та оперативного реагування на загострення обстановки на окремих ділянках фронту, здійснювалося перегрупування сил і засобів. Водночас, формувалися резерви для майбутніх наступальних дій.

На східному фронті тривали запеклі бої, особливо в районі Бахмута та Кременної, де ЗС України та зс рф демонстрували різні стратегічні й тактичні підходи до ведення війни. Зокрема, Бахмут і Соледар, які противник намагався будь що захопити для розвитку наступу на Краматорськ і Слов'янськ та виходу на адміністративні кордони Донецької та Луганської областей, для ЗС України мали обмежене оперативне значення, а саме – стримування чисельного угруповання окупаційних військ. При цьому, навіть незначні тактичні успіхи своїх військ російська пропаганда висвітлювала як стратегічні перемоги.

На хід бойових дій суттєво вплинула затримка надходження в Україну окремих видів західного ОВТ, передусім танків і боеприпасів, а також складні погодні умови, викликані аномально теплою зимою. Сподівання, що тривалі морози зроблять ґрунтові дороги та пересічену місцевість проїзними для важкої броньованої техніки, не виправдалися. Відтак, майже по всій лінії фронту, Сили оборони України вели позиційну оборону, здійснюючи артилерійські обстріли передових позицій і тилівих районів противника, а також проводячи наступальні (штурмові) дії з метою покращення тактичного положення на окремих напрямках.

Хід стратегічної оборонної операції по операційним зонам.

Східна операційна зона.

Противник угрупованням військ (підрозділи зі складу з'єднань і частин 8, 58 А ПдВО; 1 ТА, 6, 20 А ЗхВО; 2, 41 А, 90 тд ЦВО; 5, 29, 35, 68 АК, ТОФ СхВО; ПДВ; ПФ, БФ; 3 АК; а також частини 1, 2 АК та ТрВ), незважаючи на чисельні втрати в живій силі і ОВТ, проводив активні наступальні дії на Лиманському, Бахмутському, Авдіївському та Новопавлівському напрямках.

Продовжуючи наступ, російське командування, вирогідно, ставило перед угрупованнями наступні основні завдання:

розгром угруповання Сил оборони України та оволодіння Бахмутом і Соледаром з подальшим наступом на Часів Яр та Слов'янськ;

зрив розгортання оперативних резервів ЗС України на Куп'янському та

¹ Герасимов замість Суровікіна. Що означає зміна керівництва угруповання військ РФ проти України // BBC. – 2023, 11 січня. – URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-64239756>.

Лиманському напрямках;

утримання вогневої переваги по всій лінії фронту;

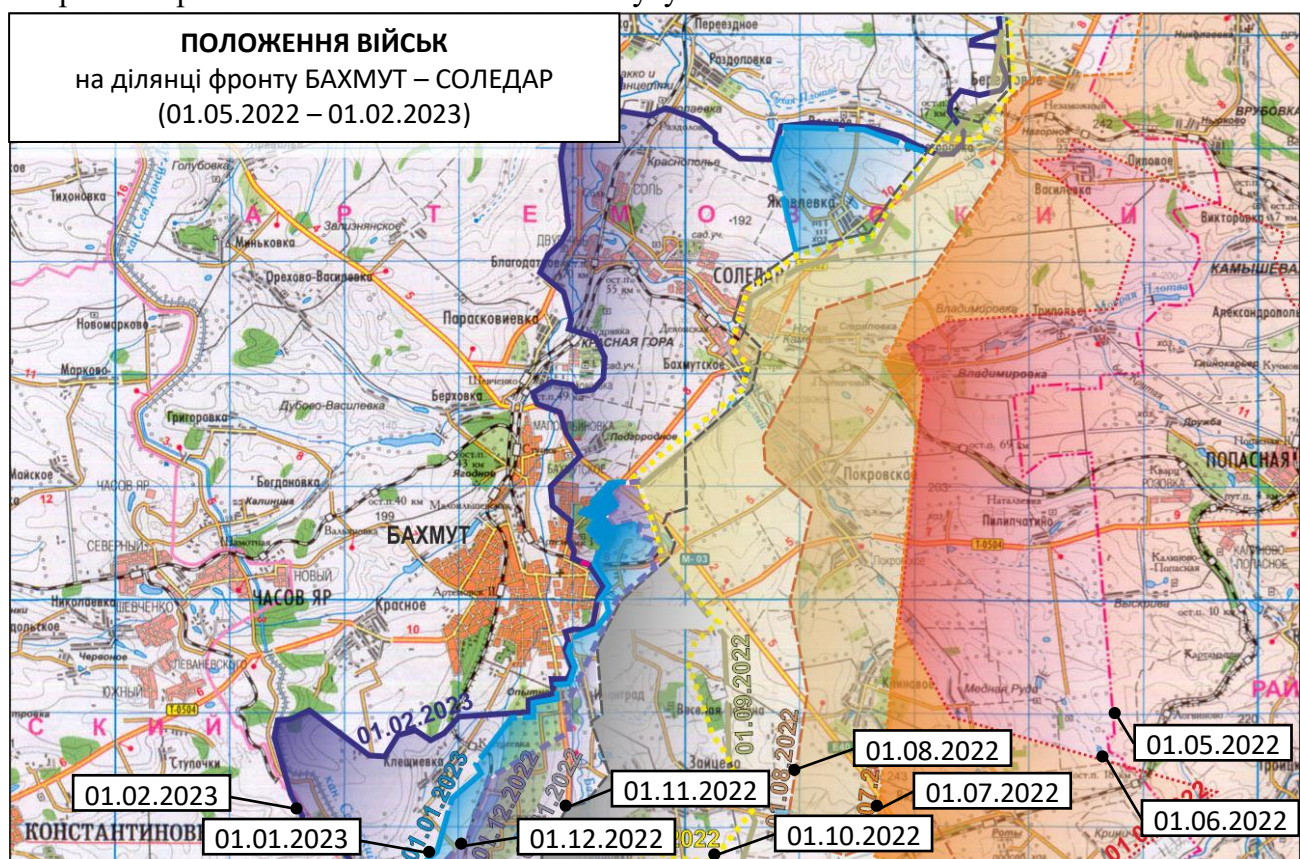
дезорганізація систем управління військами, ППО і логістики Сил оборони України.

Основні зусилля ворог зосереджував на спробах прорвати оборону ЗС України з подальшим просуванням на адміністративні кордони Донецької і Луганської областей.

Нарощування чисельного складу угруповання військ та резервів дозволило противнику активізувати наступальні дії насамперед в районах Бахмуту і Соледару. Цим населеним пунктам ворог надавав важливого стратегічного значення, оскільки контроль над ними відкривав можливість просування в напрямку індустріальних комплексів Донбасу в межах району Слов'янськ, Краматорськ, Костянтинівка.

Для реалізації цих завдань, російське командування кидало в бій велику кількість різномірних підрозділів, у т.ч. які не мали належної підготовки. Завдяки великій кількості штурмових дій підрозділами ПВК “Вагнер”, за підтримки артилерії та авіації, противнику вдалося покращити тактичне положення своїх військ на цій ділянці фронту. Зокрема, 16 січня 2023 року, ціною величезних втрат, було захоплено Соледар. У подальшому підрозділи ПВК “Вагнер” були перекинуті в район Бахмуту, де продовжували діяти спільно із підрозділами пдв 106-ї пдд зс рф та іншими формуваннями.

Ворог докладав значних зусиль для просування у напрямку Слов'янська і Краматорська (з півночі та півдня відповідно) з метою перерізання логістичних шляхів Сил оборони України та повного оточення Бахмуту.

За інформацією ГУР МО України, в. путін наказав своїм військам до 1 березня 2023 року захопити весь Донбас. Відповідно, у цей період зростає активність бойових зіткнень на всій протяжності східного фронту. Для підтримання високої інтенсивності наступальних дій російське командування передислокувало на Луганщину і Донеччину

частину резервів¹. Великі втрати вдавалося компенсувати за рахунок прихованої мобілізації та найманців ПВК. Постійні штурмові та наступальні дії проводилися одразу на декількох напрямках – Куп'янському, Лиманському, Бахмутському, Авдіївському і Шахтарському. Найближчими цілями окупантів були населені пункти – Куп'янськ, Лиман, Бахмут, Мар'їнка, Авдіївка та Вугледар.

Для окупації Донеччини противник поновив атаки на Ізюм та Лиман, які були деокуповані Силами оборони України у вересні 2022 року. Без контролю над цими містами захоплення Слов'янська видавалося доволі складним завданням, через що противник намагався перехопити ініціативу східніше цього важливого логістичного вузла в межах ділянки Кременна – Сватове. Для підтримки дій штурмових груп ворог постійно застосовував артилерію, авіацію, засоби аеророзвідки та РЕБ.

Не менш важливими для окупантів були спроби наступу на півдні Донбасу – Авдіївський та Шахтарський напрямки. Суттєво загострилася ситуація в районі Вугледару, де противник намагався перемістити лінію фронту та позбавити ЗС України можливості завдати артилерійських обстрілів по залізничному перегоні Волноваха (Донецька обл.) – Федорівка (Запорізька обл.). Однак, майже всі намагання вирівняти лінію фронту зазнавали невдач.

Авдіївка, перебуваючи у напівоточенні, створювала умови для утримання під вогневим контролем української артилерії значної ділянки ТОТ, включно з передмістям Донецька. Не спромігшись прорвати оборону підрозділів ЗС України лобовими атаками, противник перейшов до наступальних дій на півночі (Красногорівка) та півдні (Опитне) Авдіївського плацдарму. Основна мета – спочатку перерізати логістичні шляхи угруповання ЗС України, а у подальшому оточити і захопити цей населений пункт.

На Куп'янському напрямку, не зважаючи на зосереджені у прикордонні Белгородської області рф значні резерви, включаючи підрозділи пдв зс рф, спроби прорвати українську оборону принесли лише незначні тактичні успіхи.

Лінія фронту у Запорізькій області на початку 2023 року суттєвих змін не зазнала, переважали позиційні бої. Діями штурмових підрозділів і ДРГ противник намагався виявляти слабкі місця в українській обороні. Про підготовку окупантами до стійкої оборони на окремих напрямках вказувало формування значних резервів (до 10 БТГр) з одночасним зміцненням рубежів оборони, особливо між Оріховим та Василівкою (Запорізька обл.).

Водночас, російське командування все ж наважилося провести наступальні дії на напрямку Оріхове та Гуляйполе (Запорізька обл.), де ЗС України мали добре підготовлену лінію оборони. Як результат – дії противника носили локальний характер, без суттєвих просувань.

Російські ЗМІ шляхом поширення інформації про нібито серйозні успіхи зс рф в районі Оріхова та Вугледара намагалися створити враження, що СВО йде за планом². Основним завданням наступу мав стати вихід до Покровська (Донецька обл.) – логістично-транспортного вузла, який знаходився за 65 км від лінії фронту. А захоплення Гуляйполя, розташованого на перетині Запорізької, Дніпропетровської і Донецької областей, відкрило б перспективи для наступу на Запоріжжя і Дніпро.

¹ Путін віддав наказ до березня захопити території Донецької та Луганської областей // Suspilne. – 2023, 02 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3yakw66j>

² Останнє зведення розвідки Міноборони щодо ситуації в Україні – 27 січня 2023 р. // Ministry of Defence. – 2023, 27 січня. – URL: <https://twitter.com/DefenceHQ/status/1618859295851921409>.

Не маючи значних перемог на полі бою, рф не припиняла наносити масовані ракетні удари по об'єктах критичної інфраструктури у прифронтових і тилкових районах України. Для цього противник використовував усі наявні види озброєння – ракети, снаряди, некеровані боєприпасів та БпЛА.

Сили оборони України протягом січня – лютого 2023 року у Східній ОЗ складом ОСУВ “Хортиця” (ОУВ “Харків”, ОТУ “Лиман” і “Соледар”) та ОСУВ “Таврія” (ОТУ “Донецьк” і “Запоріжжя”) проводили оборонні операції, основними завданнями в ході яких були:

відбиття наступу противника на ділянці фронту Бахмут-Соледар та недопущення виходу на адміністративні кордони Донецької і Луганської областей;

утримання рубежів оборони на Куп'янському та Запорізькому напрямках;

відбиття ударів засобів повітряного нападу зс рф;

дезорганізація системи управління військами, порушення функціонування системи ППО, розвідки, РЕБ та логістики противника.

Головні зусилля зосереджувалися на створенні умов для проведення наступальної операції Сил оборони України.

У січні 2023 року, після чисельних спроб прорвати українську оборону на Бахмутському напрямку, противник вирішив відновити наступальні дії в напрямку Соледара, з метою подальшого охоплення Бахмуту з півночі. Відстань між цими населеними пунктами вздовж траси Т0513 становила 18 км. Інша автодорога М03 з'єднувала Бахмут зі Слов'янськом. Саме на захоплення цих автомагістралей, які забезпечували логістику українського угруповання, противник спрямував основні сили. З оперативної точки зору, контроль над Соледаром не надавав йому суттєвих переваг, але створював умови для виходу на оперативний простір з подальшим розвитком успіху в напрямку Бахмута.

18 січня 2023 року, враховуючи переважаючі сили противника, у т.ч. в авіації, РВіА, підрозділи Сил оборони України, задля збереження життя особового складу, здійснили організований відхід із Соледару та закріпилися на нових завчасно підготовлених рубежах. Втрати противника у боях за Соледар сягнули втрат двох чеченських кампаній¹. Обороняючи цей населений пункт, українські війська не дали противнику можливості прорвати лінію оборони на Донецькому напрямку та вийти на оперативний простір.

Захоплення Бахмута мало для росії скоріше символічне значення, зважаючи на величезні втрати, які вона зазнала на його околицях. Водночас, оборону цього промислового міста, яке Президент України Володимир Зеленський назвав “фортецею”, українське командування розглядало як стратегічну оборонну операцію. Основна її мета – максимальне виснаження противника, як то було під Северодонецьком, де він витратив багато часу і ресурсів, а також стримування його просування на широкому фронті².

Командуванню ОСУВ “Хортиця” вдалося прийняти виважені рішення щодо побудови оборони на підконтрольній території Бахмута і не допустити перерізання важливих шляхів забезпечення угруповання ЗС України, насамперед траси О-0506 (Бахмут – Часів Яр в районі Хромового).

¹ Збройні конфлікти за участю росії з 1991 року до повномасштабного вторгнення в Україну // Центр протидії дезінформації при РНБО України. – 2022, 06 серпня. – URL: https://cpd.gov.ua/main/czpd_analizuye-6.

² Зеленський – про Бахмут: складно, але тримаємося // Укрінформ. – 2023, 15 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/39vfskkb>

Через велику щільність забудови та наявність панівних висот, у поєднанні з інженерними загородами, ця місцевість видалася доволі складною як для оборонних, так і наступальних дій.

Всупереч неодноразовим фейковим заявам російських ЗМІ про оточення Бахмуту, українські захисники продовжували його героїчно боронити, в окремих випадках контратакуючи та покращуючи свої тактичні позиції. “Ми використовуємо всі можливості –

як інженерні, так і природні, щоб знищувати найкращі підрозділи противника. Битва триває...” – заявив командувач СВ ЗС України генерал-полковник Олександр Сирський¹.

Поряд з цим підрозділи Сили оборони України намагалися проводити контрнаступальні дії на ділянці фронту Кремінна – Сватове, де ворог зосередив значні резерви. Звільнення Кремінної відкриває шлях на Рубіжне, а в перспективі – на Старобільськ, який є одним з ключових логістичних центрів на ТОТ Луганщини.

У лютому 2023 року противник перемістив напрямок основних зусиль на південь Донеччини в районі Вугледару – важливого населеного пункту, який забезпечував умови для подальшого наступу на півдні. Упродовж декількох тижнів місто штурмували підрозділи 42-ої мсд, 40-ої та 155-ої брмп зс рф. Але ЗС України, вміло використовуючи особливості місцевості, нищили переважаючі сили ворога. За інформацією Генерального штабу ЗС України, росія щоденно під час атак втрачала близько тисячі бійців та кілька десятків одиниць броньованої техніки. Більшість підрозділів, що брали участь у штурмових діях, втратили боєздатність і були виведені для відновлення боєздатності.

На Куп’янському напрямку переважали позиційні бої, в окремих випадках сторонами проводилися контратаки (штурмові дії) без суттєвих просувань. Кремінна, з якої відкривався шлях до Северодонецько-Лисичанської агломерації, залишилася під контролем російських окупаційних військ. Спроби Сил оборони України прорвати оборону противника успіху не мали. Просуванню українських військ перешкоджало щільне мінування та фортифікаційне облаштування місцевості, а також своєчасне поповнення втрат за рахунок мобілізованих росіян.

Південно-Західна операційна зона.

Противник угрупованням військ (підрозділи зі складу з’єднань і частин 8, 49, 58 А, 22 АК, БВ КФ, ЧФ ПдВО, 35 А СхВО, 41 А ЦВО, ПДВ, ПФ, 3 АК, а також 1 АК та ТрВ) вів бойові дії по рубежу: Покровське, Стара Збур’ївка, Олешки, вздовж р. Дніпро, Василівка, Лугове, Щербаки, Нестерянка, Новоданилівка, Новопокровка, Мирне, Дорожнянка, Марфопіль, Малинівка, Вишневе, Новодарівка, Рівнопіль, Нескучне.

З метою утримання ТОТ Миколаївської, Херсонської та Запорізької областей російські окупаційні війська, вирогідно, виконували наступні завдання:

недопущення захоплення ЗС України плацдарму на лівому березі р. Дніпро з подальшим просуванням на адміністративний кордон з ТОТ АРК (утримання “сухопутного коридору”);

контроль над акваторіями Азовського та північно-східної частини Чорного морів;
дезорганізація систем управління військами, ППО і логістики Сил оборони України.

¹ Сирський про обстановку у Бахмуті: Битва триває, ми перетворили район на неприступну фортецю // Цензор.нет – 2023, 06 лютого. – URL: <https://censor.net/ua/n3398025>

На початку 2023 року, з метою стримування наступальних дій ЗС України на лівобережній Херсонщині та Запоріжжі, противник продовжував накопичувати резерви та посилювати лінію оборони, вибудовану вздовж р. Дніпро та у напрямку Мелітополя, а також в північній частині ТОТ АРК. Щоб уникнути вогневого ураження, російське командування відвело більшу частину своїх військ вглиб ТОТ Херсонської області. Безпосередньо на узбережжі р. Дніпро, островах Дніпровсько-Бузького лиману та Кінбурнській косі (Миколаївська обл.) залишилися окремі підрозділи (у т.ч. мобільні вогневі групи), завданням яких було не допустити висадки українського десанту, контроль доступу до гирла р. Дніпро з моря та ведення “турбуючого” вогню по позиціях Сил оборони України і прифронтових населених пунктах. Особливо цинічно ворог обстрілював Херсон. Інтенсивність ворожих обстрілів на Херсонському напрямку зростала. У такий спосіб противник намагався сіяти паніку та чинити психологічний тиск на населення, яке залишилося на деокупованих територіях.

В той же час, ворог продовжував вибудовувати ешелоновану оборону на ТОТ, у т.ч. на в'їзді до ТОТ АРК і безпосередньо на самому півострові. Зокрема, створювалися додаткові позиції для ствольної та реактивної артилерії, а також встановлювалися мінно-вибухові загородження майже по всій протяжності оборонних рубежів, включаючи острови у дельті р. Дніпро та окремі ділянки на лівому березі.

Зросла активність ДРГ противника як на сухопутній, так і річковій ділянках фронту. Крім того на ТОТ окупанти силами росгвардії та зс рф проводили фільтраційні і режимні заходи з метою запобігання діяльності українських ДРГ та боротьби із місцевим рухом опору¹. Багато місцевих жителів лівобережної Херсонщини було депортовано через підозру у підтримці України або сприянні ЗС України. У прибережних районах окупаційна влада в рамках “забезпеченням особливого режиму контролю” проводила вилучення плавзасобів, а в окремих випадках й цивільного автотранспорту.

В цілому, дії російських військ у Південно-Західній ОЗ виглядали як підготовка до оборони. Противник намагався зняти загрозу прориву українських передових підрозділів у напрямку Мелітополя, а також перемістити на небезпечну відстань позиції далекобійних засобів ураження ЗС України, які обстрілювали “сухопутний коридор” між тимчасово окупованим Донбасом і Кримом, особливо на ділянці Бердянськ-Мелітополь. В зоні дії РСЗВ HIMARS на той час вже знаходилися такі великі логістичні центри, як Мелітополь і Токмак (віддаленість від лінії фронту – 80 км та 35 км відповідно).

Активність чф рф залишалася відносно невисокою, на бойовому чергуванні щодоби перебувало 10-15 кораблів, у т.ч. до трьох носіїв крилатих ракет “Калибр” (загальний залп – до 20 ракет), в Азовському морі – 1-2 кораблі.

Через високу ймовірність ураження вогневими засобами ЗС України, російське командування надавало пріоритет захисту своїх морських сил над проведенням наступальних (десантних, патрульних) операцій. З метою мінімізації загрози нанесення ударів по базі чф в Новоросійську (рф), бойові кораблі періодично виводилися у відкрите море для розосередження², через що 25000 км² української частини акваторії Чорного моря

¹ Ситуація на окупованій частині Херсонщини // УНІАН – 2023, 07 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/yskhduc2>

² Останнє зведення розвідки Міноборони щодо ситуації в Україні – 14 січня 2023 р. // Ministry of Defence. – 2023,

перетворилися у т. зв. сіру зону¹.

Поряд з цим, рф продовжувала чинити перепони руху цивільних суден в Чорному морі, особливо функціонуванню “зернового коридору”, а також порушувала Міжнародну конвенцію з охорони людського життя на морі 1974 року (SOLAS), вимикаючи системи автоматичної ідентифікації (AIS) на своїх цивільних суднах в акваторії Азовського моря.

Сили оборони України складом ОСУВ “Одеса” (ОУВ “Дунай”, “Дністер”, “Херсон”) та угруповання різнорідних сил у Південно-Західній ОЗ проводили оборонну операцію, основними оперативними завданням якої були:

забезпечення контролю над правим берегом р. Дніпра та північно-західною частиною акваторії Чорного моря;

створення умов для наступу Сил оборони України (захоплення плацдарму на лівому березі р. Дніпро);

дезорганізація систем управління військами, порушення функціонування системи ППО, розвідки, РЕБ та логістики противника.

Протягом січня-лютого 2023 року угруповання Сил оборони України утримувало лінію фронту на визначених рубежах. Обстановка вздовж р. Дніпро відмічалася як стабільна та контрольована. Перехід ЗС України у наступ з форсуванням р. Дніпро розглядався як малоімовірний. За наявності зруйнованих мостів, ненадійних переправ і недостатньої кількості ППО, авіації та РЕБ реалізувати це було досить складно. Крім того на ТОТ Херсонщини противник тримав значне угруповання військ для реагування на спроби захоплення плацдарму. Оскільки ані ЗС України, ані противник, не мали цілковитого контролю над Кінбурнською косою та островами у гирлі р. Дніпро, ця зона залишалася “сірою” і постійно перебувала під обстрілами. Хоча війська рф мали зручний доступ із суходолу, підрозділи Сил оборони України артилерійським вогнем періодично вибивали противника із позицій та нищили його ДРГ, які намагалися контролювати острови.

З метою уточнення обстановки на ТОТ Херсонської області, ГУР МО України (у взаємодії з осередками Руху опору) провело ряд вдалих спецоперацій у тилу противника. Дії українських розвідувальних груп на добре замінованому і фортифікаційно облаштованому лівому березі р. Дніпро, окупанти сприйняли як спробу прориву оборони, що потребувало залучення їх оперативних резервів.

Крім того вживалися заходи для порушення логістики противника на лівобережжі. Зокрема, вогневий контроль ЗС України над Мелітополем дозволяв частково відрізати південне угруповання зс рф від ТОТ АРК і забезпечити вогневе ураження Кримського перешийка. Завдяки високоточній далекобійній зброї перебували під вогневим контролем основні шляхи постачання та ймовірні місця зосередження резервів противника. Ефективно працювали підрозділи контрбатареїної боротьби, аеророзвідка та спецпризначення Сил оборони України.

Північно-Західна операційна зона.

Противник демонстраційними діями регіонального угруповання військ зс рб та зс рф намагався утримувати у прикордонних з білоруссю районах частину Сил оборони України, і у такий спосіб не давати можливості задіяти їх на інших оперативних напрямках. Водночас, обстановка на кордоні з рб залишалася стабільною та контрольованою. Ворог продовжував підвищувати рівень бойової підготовки частин і підрозділів на полігонах, де перебувало до 11 тис. військових та понад 400 од. ОВТ зс рф².

14 січня. – URL: <http://surl.li/ihfrm>

¹ Росія не відмовилася від плану по захопленню Одеси // Telegram – 2023, 27 лютого. – URL: <http://surl.li/ihfrf>

² Генштаб: На полігонах білорусі – близько 11 тисяч російських військових // Укрінформ. – 2022, 26 грудня. –

Російське командування активно використовувало для підготовки особового складу навчальну базу зс рб, основою якої був 72-ий об'єднаний навчальний центр (6 шкіл молодших командирів і фахівців, понад 80 військових спеціальностей)¹.

Також, у період з 16 січня по 1 лютого 2023 року проводилися російсько-білоруські льотно-тактичні навчання, під час яких було задіяно практично всю аеродромну мережу і полігони ВПС та військ ППО зс рб.

Під виглядом навчань, зс рф наростили своє авіаційне угруповання – на аеродром Мачулищі було перебазовано до 10 вертольотів Ми-8 та Ми-24². Для викриття та виснаження української системи ППО здійснювалися польоти літаків пкс зс рф ДРЛВ А-50У та МіГ-31К (носії ракет “Кинжал”), що призводило до оголошення масштабних повітряних тривог в Україні³.

Водночас відсутність підтверджених дій військових формувань поблизу ДКУ була непрямим свідченням того, що наступальна операція з території рб найближчим часом не планується. А традиційне залишення після чергових спільних навчань на території рб частини підрозділів і ОВТ зс рф розглядалося як ІПСО з підготовки до нового вторгнення.

На Волинському і Поліському напрямках ознак формування противником наступальних угруповань не спостерігалось.

На Сіверському напрямку проводилася повітряна розвідка позицій ЗС України і тилових районів. Зросла інтенсивність артилерійських і мінометних обстрілів прикордонних територій Чернігівщини та Сумщини. Також противник продовжував ведення розвідувально-пошукових дій ДРГ на північній ділянці ДКУ.

Зберігалася загроза ракетних ударів та прикордонних збройних інцидентів з території рф і рб. Зокрема, на передодні річниць широкомасштабного вторгнення росії в Україну, ворог намагався вчинити провокаційні дії з метою звинувачення українських військових у порушенні територіальної цілісності рф. За повідомленням ОК “Північ” на Чернігівському напрямку поблизу ДКУ окупанти активно переміщували колони військової техніки без знаків розпізнавання із живою силою, яка була одягнена у піксель, схожий на форму ЗС України. Разом з тим Сили оборони тримали ситуацію під контролем і не піддавалися на провокації⁴.

Угруповання Сил оборони України силами ОСУВ “Північ” продовжувало ведення стабілізаційної операції. Основними оперативними завданнями були:

охорона та оборона ділянок ДКУ в Волинській, Рівненській, Житомирській та Київській областях;

виявлення та знищення ДРГ противника у Сіверському ОР;

відбиття ударів засобів повітряного нападу противника;

охорона та оборона важливих об'єктів і комунікацій, забезпечення умов для

URL: <https://tinyurl.com/5n8mvssa>.

¹ Російських “мобіків” почали готувати в білоруських “Печах” – Гаюн // [my.ua](https://tinyurl.com/4pknuzcz). – 2023, 13 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/4pknuzcz>

² росіяни не забирають літаки після спільних військових навчань у білорусі // Укрінформ. – 2023, 02 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2zv5bnen>

³ Міністерство оборони Республіки Беларусь // Telegram. – 2023, 06 січня. – URL: <https://t.me/modmilby/21535>.

⁴ Оперативне командування “Північ” // Facebook. – 2023, 23 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/mv3vtars>

функціонування органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування.

На Волинському, Поліському та Сіверському напрямках підрозділи ДПСУ і ЗС України забезпечували контроль та прикриття ДКУ, здійснювали моніторинг повітряного простору засобами ППО і прилеглої території з використанням БпЛА, а також виконували режимні заходи у Волинській, Рівненській, Житомирській та Київській областях.

Вживалися заходи з посилення захисту об'єктів критичної інфраструктури, у рамках яких уточнено порядок взаємодії зі всіма складовими Сил оборони України при загостренні обстановки¹. При відбитті ворожих повітряних атак задіявалися наявні сили і засоби ППО. Тривали роботи зі створення довготривалих фортифікаційних споруд та інженерного облаштування ДКУ. Загрозливі напрямки (ділянки) прикрито мінно-вибуховими загородженнями. Загалом вдалося створити цілісну систему оборонних рубежів і позицій².

Командувач Об'єднаних Сил ЗС України генерал-лейтенант Сергій Наєв, оцінюючи рівень загрози в межах ОЗ, наголосив: “На даний час обстановка з боку білорусі не несе безпосередньої загрози для України. Ми постійно перебуваємо у комунікації з іноземними партнерами, зокрема зі США, Польщі тощо. Також постійно працює наша розвідка. ... Спокійно – це означає професійно виконуємо покладені на нас завдання, а також поступово збільшуємо наші оборонні спроможності і займаємося заходами підвищення навченості особового складу”³. Зокрема, проведено низку тактико-спеціальних навчань, в умовах максимально наближених до реальних. У заходах брали участь підрозділи ЗС України, СБУ, Нацполіції, ДСНС, ДПС, НГ України, представники органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування⁴.

Ситуація щодо проведення заходів мобілізації в рф.

Великі втрати росіян в Україні потребували продовження т. зв. прихованої мобілізації, яка складалася із часткової мобілізації, оголошеної восени 2022 року, залучення найманців ПВК, перехід строковиків на службу за контрактом, формування добровольчих батальйонів, тощо. Цьому мала сприяти широка агітаційна кампанія, основу якої складали традиційні “російські скрепи”, посилені заохоченнями у вигляді фінансової вигоди і соціальних пільг.

Однак, залучення великої кількості в'язнів-“вагнерівців” до штурмових дій у Східній ОЗ, перш за все на Бахмутському та Соледарському напрямках, дозволило зберегти значну частину регулярної армії рф при незначних тактичних просуваннях. Саме тому ПВК “Вагнер” – організація з незрозумілим статусом була одним з найпомітніших і найважливіших компонентів російської воєнної кампанії в Україні.

Ще у грудні 2022 року координатор стратегічних комунікацій Ради національної безпеки США Джон Кірбі заявляв, що чисельність цієї ПВК в Україні могла становити до

¹ На півночі посилено охороняють об'єкти критичної інфраструктури від диверсантів // Укрінформ. – 2023, 03 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2sbwkw7>

² Генерал ЗСУ відповів, чи є загроза нового наступу з боку Білорусі // УНІАН. – 2023, 19 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/mr3mcht4>

³ Командування Об'єднаних сил ЗС України // Facebook. – 2023, 12 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2scd55wa>.

⁴ Командування Об'єднаних сил ЗС України // Facebook. – 2023, 14 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/hnfm4xhc>

50 тис. осіб, 90% з яких – колишні в'язні¹. Але після прибуття на передову злагоджених підрозділів зс рф, укомплектованих мобілізованими і контрактниками, мо рф активізувало роботу щодо применшення ролі ПВК “Вагнер” у війні. Це стосувалося як інформаційної складової, так й обмеження лімітів на боєприпаси і можливості вербування ув'язнених, з поступовим заміщенням “вагнерівців” на підрозділи регулярної армії на стратегічно важливих ділянках фронту².

У лютому 2023 року вербування до ПВК “Вагнер” відбувалося вже з меншим пафосом, ніж раніше³. Завдяки правдивій інформації з фронту все менше ув'язнених бажали воювати в Україні. Для прикладу, у першу хвилю виправна колонія №16 м. Салават (Башкортостан, рф) делегувала 1000 в'язнів. Під час останнього приїзду вербувальників, кількість бажаючих зменшилася утричі. Така тенденція була характерна й для інших виправних закладів.

Після обмеження доступу ПВК “Вагнер” до в'язниць, посилилася конкуренція серед конкуруючих структур. Саме тому ПВК “Вагнер” почала розгортати у великих містах росії пункти набору. Станом на кінець лютого 2023 року такі пункти вже функціонували у Москві, Ростові-на-Дону, Тюмені та Самарі⁴.

Поряд з цим, на ТОТ АРК проводився набір колишніх військових та “силовиків” до новостворених ПВК “Щит” та “Русич”⁵. Керівництво цих формувань намагалося рекрутувати “новобранців” і серед контингенту в'язниць на ТОТ Херсонщини, Запоріжжя та Криму⁶.

21 лютого 2023 року пересічні росіяни сподівалися почути у посланні президента рф до федеральних зборів інформацію про перспективи СВО та мобілізації. Але у своєму двогодинному виступі в. путін не оголосив ні про перемоги росії, ні про нову хвилю мобілізації, ні про припинення часткової. Разом з тим, російські ЗМІ почали активно просували новий наратив кремля – цього разу слова голови руху на підтримку армії, оборонної промисловості та військової науки, депутата держдуми рф в. соболева про те, що “цього року другої часткової мобілізації не буде”⁷. А повістки роздають колишнім військовослужбовцям та контрактникам з метою актуалізації списків, перевірки стану здоров'я і можливості запропонувати новий контракт. Насправді це було продовження прихованої мобілізації, яка потрібна зс рф у зв'язку з великими втратами на фронті.

Якщо кремль все ж таки наважеться на нову хвилю мобілізації, для якої не потрібні додаткові правові підстави (оголошена у вересні 2022 року часткова мобілізація офіційно не була завершена), зс рф, скоріш за все, зіткнуться з проблемами, які були у вересні-жовтні 2022 року – відсутність необхідної кількості озброєння, спорядження та офіцерів, здатних навчити непідготовлених мобілізованих до бойових дій тощо⁸.

Підтвердженням тому стала велика кількість звернень російських військових та

¹ У росії в'язнів змушують вступати до ПВК “Вагнера” // Укрінформ. – 2023, 08 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3dwt6adx>

² Оцінка російської наступальної кампанії // ISW. – 2023, 09 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/53ukm3uj>

³ Вербовщики “ЧВК Вагнера” начали по второму разу приезжать в колонии // Zona. – 2023, 06 лютого. – URL: <https://zona.media/news/2023/02/06/scnd-crcl>

⁴ Оцінка російської наступальної кампанії, 4 березня 2023 // ISWP. – 2023, 04 березня. – URL: <http://surl.li/hevav>

⁵ Оперативна інформація Генштабу ЗС України // Facebook. – 2023, 12 січня. – URL: <https://tinyurl.com/ym3p444e>.

⁶ Загарбники вивезли до Криму 3,5 тисячі злочинців // Укрінформ. – 2023, 27 січня. – URL: <http://surl.li/eweck>.

⁷ Цього року другої мобілізації не буде. в. соболев // Центр протидії дезінформації. – 2023, 17 березня. – URL: <https://t.me/CenterCounteringDisinformation/4565>

⁸ Україна каже, що Росія затримує нову мобілізацію на тлі активізації наступу // The Wall Street Journal. – 2023, 11 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2cdb8cnz>

членів їхніх сімей стосовно проблем, пов'язаних із мобілізацією¹. За півтора місяця мобілізаційна група, керівником якої було призначено заступника голови ради федерації рф а. турчака, отримала 22 тис. таких звернень. Але дії російської влади були спрямовані насамперед на те, щоб створити видимість реагування на проблеми та заспокоїти націоналістичних діячів, які почали гостро критикувати армію та керівництво країни, що підвищило соціальну напругу.

Поряд з цим, командуванню російських окупаційних військ доводилося реагувати на чисельні випадки відмов окремих військовослужбовців, груп, а іноді й цілих підрозділів з числа мобілізованих йти у наступ. У таких випадках, зазвичай, “відказників” направляли на полігони, де після короткотривалого навчання та “виховних і профілактичних заходів” з них формували штурмові підрозділи і знову направляли на передову.

Загалом термін підготовки мобілізованих і добровольців в рф становив до трьох тижнів. Зокрема, на полігоні Кадамовський (Ростовська обл., рф) за такою програмою проходили навчання до двох бригад. Для окремих груп підготовка обмежувалася двома тижнями. Крім того допідготовка могла здійснюватися в районі бойових дій. Все це негативно відображалось на спроможності особового складу якісно виконувати завдання за призначенням².

Планові і послідовні заходи проведення мобілізації вже не дозволяли противнику вчасно формувати резерви та відновлювати втрати. Вирішити питання некомплекту у штурмових підрозділах намагалися навіть за рахунок мобілізації безпритульних, нарко- та алкозалежних осіб, які проживали на ТОТ³. Тому нагальним для російської влади стало опрацювання законопроекту щодо розширення вікової категорії призову на військову службу для чоловіків із 18-27 років до 21-30 років (щороку в рф призивалося до 260 тис. осіб). При цьому російська влада забороняла задіювати “строковиків” в операціях в Україні, хоча частина з них, через різні адміністративні правопорушення все ж таки потрапляла на фронт, особливо на початку широкомасштабного вторгнення в Україну.

Ситуація у повітряному просторі.

Авіація противника протягом січня-лютого 2023 року не змогла здобути переваги у повітрі в стратегічній та оперативній глибині. Завдяки ефективній роботі української системи ППО, яка нарощувалася сучасними зразками західного озброєння, більшість польотних завдань російські льотчики виконували, не входячи в зону ураження сил і засобів ППО України.

Аналіз повітряних ударів свідчив про зміну їх побудови. Зокрема, ворог почав застосовувати різні конфігурації пусків БпЛА, ракет старого типу, високоточних балістичних та модернізованих ракет типу С-300. Це було пов'язано перш за все із дефіцитом окремих типів боєприпасів та комплектуючих для їх виготовлення. Разом з тим, російський ОПК вишукував схеми постачання необхідних західних компонентів і запчастин

¹ Андрій Турчак // Telegram. – 2023, 10 лютого. – URL: https://t.me/turchak_andrey/1032

² Оперативна інформація щодо російського вторгнення. ГШ ЗСУ // Facebook. – 2023, 14 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/5umsh3kp>

³ Оперативна інформація щодо російського вторгнення. ГШ ЗСУ // Facebook. – 2023, 16 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/bdz996cc>

в обхід санкцій. За інформацією ГУР МО України: “...Виробництво крилатих ракет, на жаль не припиняється, воно не в таких обсягах, як потрібно ворогу, але є. Ми зараз знаходимо уламки ракет, які виготовлені в IV кварталі 2022 року. Значить, вони виробляються і одразу надаються у війська, щоб здійснювати обстріли наших об’єктів”¹.

Безпосередньо на лінії фронту ворог мав перевагу у повітрі та активно застосовував ударну авіацію у поєднанні з дронами-камікадзе типу “Ланцет” і Shahed (“Герань”) іранського виробництва. Щомісяця витрати ударних дронів становили 120-140 од. Груповими пусками БпЛА противник намагався викривати або долати ті засоби ППО, які могли їх потенційно знищити на шляху до цілі. Почали переважати нічні пуски. Складнішими стали маршрути руху засобів ураження, частина з яких проходила вздовж русла Дністра та Південного Бугу.

Також ворог поновив використання авіаційних ПКР типу Х-22, які мають невисоку точність. Прикладом є влучання у багатоповерховий будинок у Дніпрі 15 січня 2023 року.

За словами командувача ПС ЗС України генерал-лейтенанта Миколи Олещука: “З початку агресії росії по території України було випущено понад 210 ракет цього типу і жодна з них не була збита. Лише сучасні ЗРК, такі як Patriot і SAMP-T, здатні перехоплювати ці повітряні цілі”².

Загалом упродовж січня-лютого 2023 року противник завдав по території України понад 600 авіаційних та біля 250 ракетних ударів, у т.ч. чотири масовані (14.01.2023 – 35 ракет, 26.01.2023 – 56, 10.02.2023 – 71, 16.02.2023 – 38).

Підрозділи ППО Сил оборони України, незважаючи на складність виявлення повітряних об’єктів з малою відбиваючою поверхнею, продовжували нищити повітряні цілі. За два місяці українські військові льотчики та фахівці ППО збили понад 55% ракет (155 од.) та 60% ударних БпЛА (174 од.). Авіацією ЗС України завдано 561 удар по районах зосередження особового складу і ОВТ противника (01.2023 – 313, 02.2023 – 248) та 90 ударів по позиціях ЗРК (57/33). Під час роботи засобів української ППО знищено 17 літаків (10/7), 19 гелікоптерів (15/4), 155 ракет (75/80) та 281 БпЛА різних типів (173/108)³.

В Силах оборони України, поряд із застосуванням технологічних високоточних засобів ураження та розвідки, особливе місце зайняли дешеві, прості в керуванні та багатофункціональні дрони. Командири тактичного рівня за їх допомогою проводили аеророзвідку, корегували вогонь артилерії, наносили повітряні удари по окремим об’єктам і живій силі противника. При цьому, управління даними моделями не вимагало тривалої спеціальної підготовки операторів.

На фоні зазначеного, 27 січня 2023 року Головнокомандувач ЗС України генерал Валерій Залужний ухвалив рішення про створення в структурі бригад ЗС України ударних рот БпЛА⁴. Для реалізації цього проекту спільно з МО України, ГШ ЗС України і

¹ Росія почала змінювати тактику обстрілів України // Укрінформ. – 2023, 01 січня. – URL: <http://surl.li/eziql>.

² ЗСУ не мають засобів проти ракети, якою росіяни вдарили по будинку в Дніпрі // Укрінформ. – 2023, 15 січня. – URL: <https://tinyurl.com/mrynn6yx>.

³ Оперативна інформація ГШ ЗСУ // Урядовий портал. – 2023, 091–31 січня. – URL: <https://tinyurl.com/bd4chzhs>.

⁴ Оперативна інформація ГШ ЗСУ // Урядовий портал. – 2023, 01-28 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/432w989k>

⁵ Формуються перші у світі ударні роти БПЛА // ГШ ЗСУ. – 2023, 27 січня. – URL: <http://surl.li/faarn>.

Держспецзв'язком створено координаційний штаб, який діятиме в рамках проекту “Армія дронів”¹. Відповідно до цього рішення було призначено керівників ключових підрозділів та розпочато спеціальні курси підготовки персоналу.

У цей же період відбулася ще одна подія, яка суттєво вплинула на плани ворога щодо використання повітряної компоненти у війні проти України. 26 лютого 2023 року білоруськими диверсантами на аеродромі “Мачулищі” (рб) вчинено практичну акцію з деорганізації системи управління авіацією в повітряному просторі рб. Після ураження літака ДРЛО А-50У пкс рф двома дронами з вибухівкою², російським командуванням було прийнято рішення про переміщення даного літака до рф та припинення їх використання спільно з МіГ-31, які є носіями гіперзвукових ракет Х-47м2 “Кинжал”.

Висновки

Упродовж січня-лютого 2023 року воєнно-стратегічна обстановка в Україні залишалася контрольованою. Противник, незважаючи на оперативні прорахунки, все ще мав (утримував) тактичну ініціативу у Східній ОЗ. Для цього було здійснено ряд кадрових призначень у військовому керівництві зс рф, продовжено приховану мобілізацію та здійснювалося перекидання на фронт нових підрозділів. Російському командуванню було вигідно застосовувати в штурмових діях та на загрозливих ділянках фронту найманців ПВК, здатних виконувати специфічні завдання, які не під силу регулярним підрозділам і мобілізованими. Те, що найманці зазнають великих втрат, мало свою перевагу: вони знають, на що йдуть і за це отримують відповідну платню, зберігаючи ОВТ та особовий склад зс рф. Тому, цілком імовірно, що буде збільшено кількість представників ПВК на напрямках, де потрібно буде “завалити тілами” позиції Сил оборони України.

При цьому відмічалася збільшення кількості застарілих зразків техніки, у т.ч. знятої з тривалого зберігання, що свідчило про неспроможність російського ОПК виробляти необхідну кількість сучасного ОВТ.

У Східній ОЗ противник у ході наступальних дій в межах Донецького ОР покращив тактичне положення на Луганщині, але не вийшов на адміністративні кордони Донецької та Луганської областей, як того вимагав в. путін.

Російським окупаційним військам не вдалося розвинути тактичний успіх у напрямку Краматорської агломерації – Краматорськ, Слов'янськ, Костянтинівка, Дружківка та Лиман.

Утримання великих населених пунктів на Донеччині мало стратегічне значення. Перш за все, в умовах відкритої, переважно, степової місцевості контроль над містами і транспортними вузлами впливав на стійкість оборони і логістичне забезпечення як під час підготовки наступальних операцій, так і повсякденного функціонування угруповань військ. Оборона Бахмуту і Соледару слугувала вагомим аргументом доцільності подальшого постачання державами-партнерами сучасного ОВТ. ЗС України стійкою обороною і проведенням контрнastупальних дій виснажували противника та створювали умови для підготовки резервів у рамках стратегічної наступальної операції.

У Південно-Західній ОЗ обстановка залишалася контрольованою. Після невдалих спроб наступальних дій, ворог перейшов до позиційної оборони. З метою недопущення наступу Сил оборони України на Запорізькому напрямку противник нарощував систему

¹ Армія дронів // Facebook. – 2023, 22 січня. – URL : <https://www.facebook.com/army.of.drones/>.

² Стало відомо, хто і чим атакував літак РФ на білоруському аеродромі “Мачулищі” // УНІАН. – 2023, 26 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/5n88jwhj>

оборонних позицій та формував резерви. Активність кораблів чф рф в акваторії Чорного моря залишалася низькою.

У Північно-Західній ОЗ угруповання Сил оборони України перебувало в постійній готовності для адекватної відповіді в разі можливого наступу противника з півночі. Тривала підготовка особового складу та інженерно-фортифікаційне облаштування позицій вздовж ДКУ. Водночас, регіональне угруповання військ зс рф та зс рб своїми демонстраційними діями намагалося сковувати на кордоні з рб частину українських сил і засобів. Але ознак формування наступальних угруповань не відмічалось. рб продовжувала виконувати роль навчально-тренувальної бази для російської армії¹.

У повітряному просторі України ворог не зміг здобути переваги, але продовжував нанесення авіаційних ударів, як вздовж лінії фронту, так і по мирних населених пунктах та об'єктах критичної інфраструктури. Противник намагався послабити систему ППО України, а масовані ракетні удари застосовував переважно для знищення об'єктів портової, промислової, транспортної та енергетичної інфраструктури України. Водночас, ракетний терор втратив свою актуальність, тому що енергосистема України вистояла, українське суспільство ще більше згуртувалося у протистоянні країні-агресору², і головне – завдяки західним партнерам зросла ефективність української системи ППО. Статистика вказує на зменшення у противника запасів високоточних і далекобійних ракет та збільшення часу між масованими ударами. Але в його арсеналі залишається ще багато застарілих типів ракет і ракетного озброєння, зокрема С-300. Поряд з цим ворог активно вишукував способи підвищення ефективності застосування засобів ураження.

Водночас, Сили оборони України продовжували демонструвати зростаючу ефективність використання наявних засобів ППО та БПЛА.

¹ Чи піде Росія у наступ з Білорусі: у ЗСУ оцінили сили ворога // УНІАН. – 2023, 18 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/39a62mf9>

² У ГУР пояснили, чому російський ракетний бліцкриг втратив сенс // Укрінформ. – 2023, 9 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/bdhkc8dc>

5.4. ХІД ВОЄННИХ ДІЙ У СІЧНІ – ЛЮТОМУ 2023 РОКУ

Північно-Західна операційна зона

Загальна характеристика оперативної обстановки у Північно-Західній операційній зоні

У січні – лютому 2023 рр. оперативна обстановка у Північно-Західній ОЗ не зазнала суттєвих змін. Бойові дії на Волинському і Поліському операційних напрямках не велися. Противник здійснював заходи з поповнення угруповання військ на території рб. На Сіверському напрямку він продовжував утримувати окремі підрозділи в прикордонних районах Брянської й Курської обл. рф. Ворог задіяв міномети, ракетну і ствольну артилерію для обстрілів населених пунктів у прикордонних районах Чернігівської та Сумської обл.

Протягом квітня 2023 року Сили оборони України в Північно-Західній ОЗ виконували заходи з посилення охорони ДК України. Здійснювалося удосконалення оборонних рубежів, проводилися навчання військових сил. Визначені підрозділи вели стабілізаційні дії у прикордонних районах для забезпечення безпеки цивільного населення, посилення охорони об'єктів критичної інфраструктури.

Завдання сторін у Північно-Західній операційній зоні

Аналіз оперативної обстановки свідчить, що російські війська на території рб мали такі завдання:

- нанесення ураження по пунктам управління Сил оборони України, знищення об'єктів військової та цивільної інфраструктури на території Північно-Західної ОЗ;

- скосування зосереджених на Волинському та Поліському напрямках Сил оборони України;

- відновлення боєздатності й підготовка військ до ведення бойових дій;

Вірогідно, війська противника в Брянській та Курській обл. мали такі завдання:

- скосування зосереджених на Сіверському напрямку частин Сил оборони України;

- скосування зосереджених на Сіверському напрямку частин Сил оборони України шляхом ведення турбуючих обстрілів;

- нанесення ураження по пунктам управління Сил оборони України, знищення об'єктів військової та цивільної інфраструктури на території Північно-Західної ОЗ.

Підрозділи зс рб виконували завдання з посилення охорони ділянки білорусько-українського кордону в Брестській та Гомельській обл. рб, брати участь у спільних із зс рф військових навчаннях, удосконалення оборонних рубежів у прикордонній смузі.

Завданнями підрозділів Сил оборони України у Північно-Західній ОЗ залишались:

- стримування противника від вторгнення на територію України;

- нарощування обладнання фортифікаційних укріплень;

- посилення охорони державного кордону;

- ведення стабілізаційних дій, участь у забезпеченні заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах.

Склад угруповань військ сторін у Північно-Західній операційній зоні

Російські війська на території рб склалися з частин сухопутних військ, пкс, військ протиповітряної та протиракетної оборони, підрозділів спеціального призначення і ракетних військ рф. У другій половині січня 2023 року 2 гв мсд було виведено до

Білгородської обл. рф, натомість на територію рб передислоковано 6 мсд¹. Білоруська влада передала для використання російськими військами переважну більшість об'єктів військової інфраструктури.

У січні 2023 року противник посилив бойове авіаційне угруповання на території рб². Після завершення на початку лютого 2023 року спільного льотно-тактичного навчання зс рф і зс рб, авіаційне угруповання зс рф залишилось у білорусі, не повернувшись на пункти постійного базування³.

На Сіверському напрямку, в прикордонних районах Брянської та Курської обл. рф, противник у січні – лютому 2023 рр. зосереджував окремі підрозділи зі складу 1 ТА та 20 А (Західний ВО). Чисельність цих сил досягала близько 9-10 тис. військовослужбовців⁴.

Загальна чисельність зс рб складала близько 60 тис. військовослужбовців.

На території Північно-Західної ОЗ зони визначені завдання виконувало Оперативно-стратегічне угруповання військ (ОСУВ) “Північ”, до складу якого входили: ОУВ “Волинь”, УСіЗО м. Київ, ОУВ “Чернігів”, ОТУ “Суми”.

Характер воєнних дій на операційних напрямках у Північно-Західній операційній зоні

У січні – лютому 2023 рр. обстановка у Північно-Західній ОЗ не зазнала суттєвих змін, ознак створення противником наступальних угруповань на Волинському, Поліському й Сіверському напрямках не було виявлено.

Угруповання сухопутних військ противника на території рб продовжувало здійснювати спільні з зс рб військові навчання з бойової підготовки та злагодження підрозділів. На спільних льотно-тактичних навчаннях авіаційних підрозділів зс рб і пкс рф у січні 2023 року відпрацьовувалися ведення повітряної розвідки, авіаційна підтримка угруповань військ, висадка тактичного повітряного десанту, доставка вантажів та евакуація поранених⁵. Оцінюючи оперативну обстановку, командувач Об'єднаних сил ЗС України генерал-лейтенант С. Наєв неодноразово наголошував, що наявних на території білорусі сил противника недостатньо для відновлення зс рф наступальних дій в Південно-Західній ОЗ⁶. Представники ГУР МО України офіційно заявляли про відсутність на території білорусі потужного наступального угруповання зс рф⁷.

¹ Романенко В. У білорусі 11 тисяч військових рф і 50 гелікоптерів і літаків, авіа навчань ще не було // Українська правда. – 2023, 16 січня. – URL: <https://tinyurl.com/5n88hrd7>; Роштіна О. Ознак наступу на Київ немає, але залишаються ракети й провокації // Українська правда. – 2023, 23 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3uaat4rc>; Баглай І. Військові навчання відбулись у Чорнобильській зоні впритул до білорусі // Подорожчів. – 2023, 20 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3bkyun4u>

² Оперативна інформація станом на 18.00 16.01.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 16 січня. – URL: <https://tinyurl.com/ynem68d9>

³ Лозовенко Т. Білорусь оголосила про завершення льотно-тактичного навчання з рф // Українська правда. – 2023, 02 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2d82bbc7>; Роштіна О. Росіяни посилюються для наступу і літаки з білорусі не забирають – Генштаб ЗСУ // Українська правда. – 2023, 02 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2rsd2dt9>

⁴ Машовець К. Харків, Суми, Чернігів: скільки оперативних груп ворога знаходиться на кордонах України з рф – аналіз групи ІС // Інформаційний спротив. – 2023, 25 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/mvh2dsr8>

⁵ Балачук І. Висадка десанту і патрулювання кордону – в білорусі нові навчання російської і білоруської авіації // Українська правда. – 2023, 16 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2wtur6zy>

⁶ Кізілов Є. Наєв не бачить загрози повторного нападу з білорусі // Українська правда. – 2023, 12 січня. – URL: <https://tinyurl.com/mpckcwtp>; На півночі Рівненщини проведено тактико-спеціальне навчання Сил оборони України / КОС ЗС України // Facebook. – 2023, 14 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/kndarux>; Командувач ОС ЗС України генерал-лейтенант С.Наєв про рівень військової загрози на півночі України / Новини КОС ЗСУ // Telegram. – 2023, 18 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2p99sacj>;

⁷ Тищенко К. ГУР: нагнітання теми загрози нападу з боку білорусі – російська ІПСО // Українська правда. – 2023, 21 січня. – URL: <https://tinyurl.com/yafyunsj>; Роштіна О. Ознак наступу на Київ немає, але залишаються ракети й провокації // Українська правда. – 2023, 23 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3uaat4rc>

Зосереджені на території Брянської й Курської обл. рф сили противника продовжували фортифікаційне обладнання позицій та місць несення служби у прикордонних районах. Крім того, російські війська на Сіверському напрямку намагалися завдати вогневого ураження підрозділам Сил оборони України. Ворог не припиняв обстрілів населених пунктів у прикордонних районах Чернігівської й Сумської обл. із застосуванням мінометів, ракетної й ствольної артилерії, а також БпЛА. Ворожі обстріли спричинили не лише руйнування будинків та об'єктів інфраструктури, але й жертви серед цивільного населення.

Найбільш високою залишалася інтенсивність обстрілів території Сумської обл. Вогневого ураження зазнали у т.ч. місто районного значення Ворожба, центр міської громади Глухів, селища міського типу Велика Писарівка, Есмань.

З метою протидії проникненню на територію України диверсійно-розвідувальних груп противника, підрозділи Сил оборони посилили охорону об'єктів критичної інфраструктури, облаштовано вогневі опорні пункти на основних маршрутах можливого руху дрг противника. “На даний час охорона та оборона державних об'єктів критичної інфраструктури у Північній операційній зоні здійснюється за посиленням варіантом... – наголосив 3 лютого 2023 року генерал-лейтенант С. Наєв. – Щоденно на ділянках відповідальності виставляються посилені прикордонні наряди, здійснюється моніторинг прилеглої території з використанням безпілотної авіації, ведеться постійне спостереження за повітряною обстановкою всіма засобами протиповітряної оборони”¹. Командувач УСіЗО м. Київ генерал-лейтенант О. Павлюк повідомив про створення ешелонованої системи оборони вздовж державного кордону України з рб: “Київська область досить потужно підготувалася до можливого нового наступу: це кілька рубежів довкола Києва загальною протяжністю близько 1 000 км, де на основі фортифікаційних позицій, довгострокових оборонних споруд створено потужну систему оборони...”²

Вжиті заходи значно покращили тактичне становище Сил оборони України у Північно-Західній ОЗ. Північна ділянка Державного кордону України була суттєво укріплена системою інженерних, зокрема мінно-вибухових, загороджень, насиченість яких зросла в десятки разів; завершилось формування системи оборонних рубежів і позицій³.

Зростанню оборонних спроможностей підрозділів Сил оборони України у Північно-Західній ОЗ сприяли військові навчання особового складу. Частини Сил оборони відпрацьовували взаємодію під час переходу в оборону, блокування визначених районів для недопущення просування військ агресора, а також виявлення диверсантів, коригувальників та інших ворожих елементів. В ході навчань, були перевірені й вдосконалені практичні навички, вміння та злагодженість дій військовослужбовців під час виконання своїх функціональних обов'язків у складі структурних підрозділів, удосконалено координацію та взаємодію між підрозділами ЗС України, Національної гвардії, СБУ, ДПСУ.

¹ Командувач Об'єднаних Сил Збройних Сил України генерал-лейтенант Сергій Наєв про заходи протидії проникнення диверсійно-розвідувальних груп противника на об'єкти критичної інфраструктури / Командування Об'єднаних сил ЗС України // Facebook. – 2023, 03 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2p9y8d85>

² Мінні поля й інші пастки не дадуть ворогу піти далі білоруського кордону – командувач оборони Києва // Укрінформ. – 2023, 05 січня. – URL: <https://tinyurl.com/hf982hc7>

³ Військові розповіли, чи має російська армія сили для сухопутного наступу з Білорусі // Радіо Свобода. – 2023, 18 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/ywbfm3u7>

У січні 2023 року військові навчання відбулися на території Волинської, Рівненської й Київської обл.¹ Підрозділи Сил оборони відпрацьовували оборону визначених позицій, недопущення ворожого прориву, охорону державного об'єкта критичної інфраструктури, протидію повітряному десанту, а також контрдиверсійні заходи (виявлення й знищення ворожих ДРГ).

В першій половині лютого 2023 року військові навчання й інструкторсько-методичні заняття відбулися на території Волинської, Рівненської, Житомирської й Київської обл. Учасники навчань відпрацьовували дії в наступі, захоплення ворожої позиції, виявлення й знешкодження ворожих ДРГ, ізоляційні заходи, оборону визначеної ділянки, охорону стратегічно важливих об'єктів. Навчання тривали в умовах, максимально наближених до реальних, із залученням значної кількості особового складу Сил оборони, військової та спеціальної техніки, в тому числі БпЛА².

21 лютого у Північно-Західній ОЗ під загальним керівництвом генерал-лейтенанта С. Наєва відбулися тактичні навчання з охорони та оборони особливо важливих державних об'єктів критичної інфраструктури під час ведення бойових дій³. Частини УСіЗО м. Київ відпрацьовували оборону столиці від наступу сил противника з півночі⁴. На навчаннях були присутні в якості спостерігачів військові аташе провідних західних держав⁵.

Спільні навчання частин ЗС України, прикордонних та правоохоронних формувань сприяли підвищенню рівня бойового злагодження та боєздатності Сил оборони України у Північно-Західній ОЗ, їхньої готовності до ефективного виконання завдань з оборони держави.

У Північно-Західній ОЗ продовжувалося створення і посилення мобільних вогневих груп протиповітряної оборони. Станом на 20 січня 2023 року, в зоні відповідальності ОСУВ "Північ" діяли 19 таких груп. Мобільні вогневі підрозділи захищали підступи до об'єктів критичної інфраструктури на Волині, а також стратегічні об'єкти Сумщини. Ці групи також виконували завдання на найнебезпечніших ділянках, звідки здійснювався підліт ворожих БпЛА, крилатих ракет або авіації. Їня робота полягала в тому, що

¹ Див.: Парай О. Жителів однієї з громад на Волині попередили про військові навчання // Суспільне. Новини. – 2023, 13 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3e2fcz2a>; 100 км боліт і місцеві солдати: військові навчання на кордоні з білоруссю не припиняються / TVRivne1 // Youtube. 2023, 13 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3dhbkrex>; Марчук І. Біля кордону з білоруссю на Рівненщині Сили оборони відпрацьовували знищення диверсантів // Суспільне. Новини. – 2023, 13 січня. – URL: <https://tinyurl.com/mp7c7p9>; Корогородський Ю. На Рівненщині провели військові навчання з охорони кордону // Lb.ua. – 2023, 21 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2p999daw>; Рибальська А., Коломієць Д. "Ми готові гідно зустріти ворога". Репортаж із військових навчань на Київщині // Суспільне. Новини. – 2023, 20 січня. – URL: <https://tinyurl.com/mr3bvjtw>; На Київщині проведено комплекс тренувальних заходів із протидії повітряному десанту противника / Міністерство оборони України // Telegram. – 2023, 21 січня. – URL: <https://tinyurl.com/29nx295w>.

² Воскресенська Н. На Волині відбулися навчання з оборони міста // Суспільне. Новини. – 2023, 03 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/37xf3ata>; Парай О. На Волині тривають мінометні навчання тероборони // Суспільне. Новини. – 2023, 06 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/5n8smzru>; На Рівненщині, неподалік від білоруського кордону, відбулися навчання Сил оборони // Мілітарний. – 2023, 14 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2p9fbjru>; На півночі Рівненщини проведено тактико-спеціальне навчання Сил оборони України / Командування Об'єднаних сил ЗС України // Facebook. – 2023, 14 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/kndarux5>; Корогородський Ю. СБУ провела навчання на Рівненщині поблизу кордону з білоруссю // Lb.ua. – 2023, 13 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2pedt75x>; Київська область захищена / Сухопутні війська України // Telegram. – 2023, 08 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/5n6wrb9p>.

³ У Північній операційній зоні тривають оперативно-тактичні навчання з охорони та оборони особливо-важливих державних об'єктів критичної інфраструктури / Командування Об'єднаних сил ЗС України // Facebook. – 2023, 21 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3rkctv7>.

⁴ Відпрацювання наступу ворога: сили оборони Києва розпочали планові навчання // Слово і діло. – 2023, 21 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/mrxezk8r>; Баглай І. Військові навчання відбулись у Чорнобильській зоні впритул до білорусі // Подорожчів. – 2023, 20 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3bkyn4u>.

⁵ ЗСУ провели масштабні навчання у Чорнобильській зоні // Апостроф. – 2023, 20 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2dc6n7b7>.

мобільний вогневий підрозділ висувався на визначене місце, відпрацьовував заданий азимут підльоту повітряної цілі й так само швидко повертався до місця дислокації¹.

Бійці мобільної групи ППО у Північно-Західній ОЗ²

У лютому 2023 року було суттєво нарощено спроможності сил і засобів протиповітряної оборони у Північно-Західній ОЗ. В ході навчань, військовослужбовці мобільних вогневих груп ППО опановували не лише озброєння українських зразків, але й системи, отримані від іноземних партнерів³.

У січні-лютому 2022 року підрозділи ППО Сил оборони України на Київщині продемонстрували підвищення ефективності у відбитті ударів засобів повітряного нападу. Зокрема, коли в ніч на 1 січня 2023 року противник атакував об'єкти в Києві та Київській обл. силами 32 безпілотних літальних апаратів іранського виробництва (Shahed-136), усіх їх було своєчасно виявлено і знищено⁴. Вночі 2 січня, під час чергової атаки столиці України ворожими безпілотниками, у повітряному просторі над Києвом було збито 16 повітряних цілей⁵. 26 січня засоби ППО на Київщині знищили близько 20 ракет, випущених противником з Мурманської обл. РФ⁶. Під час масованого ракетного удару в ніч на 10 лютого, в небі над Києвом було збито 10 з 11 випущених противником ракет⁷.

Зростання ефективності сил і засобів ППО у Північно-Західній ОЗ в лютому 2023 року було пов'язане з двома основними факторами – наявністю найновіших зразків

¹ На півночі України створено 19 груп мобільних груп протиповітряної оборони на базі позашляховиків для захисту об'єктів критичної інфраструктури // Укрінформ. – 2023, 20 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3n7p9t2c>

² На Північному напрямку наші винищувачі дронів-камікадзе завжди напоготові / Командування Об'єднаних сил ЗС України // Facebook. – 2023, 28 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/7s3dhe7x>

³ Некрасова Н. Під Києвом почалися навчання сил протиповітряної оборони // Comments.ua. – 2023, 18 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3vefcjww>; Командувач посмакував улюбленою стравою захисників неба / Командування Об'єднаних сил ЗС України // Facebook. – 2023, 08 лютого. – URL: https://fb.watch/jAZ_DExeSk/

⁴ Узагальнена інформація нічної атаки на столицю / Київська міська військова адміністрація // Telegram. – 2023, 01 січня. – URL: https://t.me/VA_Kyiv/622

⁵ Київська область – працює ППО / Олексій Кулеба // Telegram. – 2023, 02 січня. – URL: <https://tinyurl.com/5de6k3wt>; Нічна повітряна атака на Київ / Київська міська військова адміністрація // Telegram. – 2023, 02 січня. – URL: https://t.me/VA_Kyiv/632

⁶ Лозовенко Т. КМБА: над Києвом було близько 20 ракет – усі знищені // Українська правда. – 2023, 26 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3f6u999y>

⁷ Віталій Кличко: над Києвом збили 10 ракет. Є пошкодження електромереж // Офіційний портал Києва. – 2023, 10 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2s3kjpz5>

західних систем ППО та високим рівнем мотивації і підготовки особового складу. Це дозволило збільшити відсоток збиття ракет до 80 і більше відсотків¹.

Оперативна обстановка у Південно-Західній ОЗ зоні у січні-лютому 2023 року залишалась контрольованою. Вірогідність відновлення противником наступальних дій у Північно-Західній ОЗ оцінювалася як вкрай низька. Вважалося, що сил і засобів, які перебували на території білорусі було недостатньо для сухопутного наступу². Відтак, угруповання Збройних Сил України в Північно-Західній ОЗ вважалося достатнім для виконання стабілізаційної операції. Водночас, на випадок збільшення загрози, Генеральним штабом ЗС України була передбачена негайна передислокація на потенційно загрозливі напрямки військових частин, які перебували в резерві.

Результати

У січні – лютому 2023 року турбуючі дії, здійснені противником на території рб й прикордонних районів Брянської й Курської обл. рф, не мали успіху й не призвели до нарощення угруповання Сил оборони в Північно-Західній ОЗ за рахунок послаблення угруповань українських військ в інших операційних зонах.

На Сіверському напрямку противнику не вдалося уразити скупчення живої сили та військової техніки Сил оборони України, як і здійснити диверсійно-розвідувальну роботу на території прикордонних районів Чернігівської та Сумської обл.

Сили і засоби ППО України на території Північно-Західної ОЗ зуміли відбити ворожі атаки засобами повітряного нападу. Не було уражено важливі об'єкти критичної чи військової інфраструктури, не допущено зриву забезпечення процесів життєдіяльності населення України.

Висновки

У січні – лютому 2023 року оперативна обстановка у Південно-Західній ОЗ суттєво не змінилася. Противник продовжував спроби уразити населені пункти та позиції Сил оборони України в прикордонних районах на Сіверському напрямку. Водночас, противник утримувався від формування наступального угруповання на території білорусі, а також Брянської й Курської обл. рф, ймовірно, через нестачу живої сили й військової техніки.

Стійкість оборони Сил оборони у Північно-Західній ОЗ покращилася внаслідок нарощення нових оборонних рубежів й нового етапу навчань з бойової підготовки підрозділів.

Надходження на озброєння систем ППО нових зразків західного озброєння й створення підрозділів ударних БпЛА посилили спроможності протиповітряної оборони України.

Як і в попередні місяці, авіаційні й ракетні удари з боку противника не завдали суттєвої шкоди позиціям військ Сил оборони України й не змогли дезорганізувати діяльність об'єктів критичної інфраструктури та органів державного управління на території Північно-Західної ОЗ.

¹ Системи ППО на півночі ефективні // Українські національні новини. – 2023, 08 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/r22kw395>

² В білорусі недостатньо військ для наступу на Україну, – Генштаб // Волинь Post. – 2023, 23 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2s9vbwbp>

Східна операційна зона

Загальна характеристика оперативної обстановки у Східній операційній зоні

Упродовж четвертого етапу широкомасштабного вторгнення рф на території Східної ОЗ, як і раніше, продовжувалися інтенсивні воєнні дії. Активізація наступальних дій противника на північній і центральній ділянках фронту в Східній ОЗ продемонструвала, що росія не вичерпала свого потенціалу в особовому складі, озброєнні та військовій техніці¹. Більше того, в січні 2023 року противник нарощував об'єднане угруповання військ на території України. Лише за перші десять днів січня його чисельність зросла з 230 до 250 тис. осіб². Протягом першого місяця 2023 року ворог і надалі зосереджував основні зусилля на встановленні повного контролю над територією Донецької обл. Сили оборони України, відбиваючи наступальні дії зс рф, одночасно вели локальні наступальні дії на північно-східній ділянці фронту Східної ОЗ (Куп'янський і Лиманський операційні напрямки) з метою покращення власного тактичного становища. Протяжність лінії фронту, на якій велися бойові дії в Східній ОЗ, станом на 1 січня 2023 року складала близько 340 км, поділяючись на три ділянки: північну (від українсько-російського державного кордону в Харківській області до Кременної, 135 км), центральну (від Кременної до Новоселівки, 100 км) і південно-східну (від Новоселівки до Павлівки, 105 км)³.

Оцінюючи розвиток ситуації на лінії фронту в першу декаду місяця, заступник начальника бригадний генерал О. Громов на брифінгу 12 січня 2023 року підкреслив, що найвищий рівень активності противника спостерігався в Східній операційній зоні, де лише протягом 4 – 11 січня відбулось 355 бойових зіткнень, де зс рф, за підтримки артилерії та авіації, намагалися “розсікти, оточити та розгромити угруповання наших військ, у подальшому вийти на адміністративний кордон Донецької області”. Противник вів активні дії на Бахмутському напрямку. Найбільш запеклі бої тривали у районах населених пунктів Соледар, Парасковіївка, Бахмут і Кліщіївка⁴.

Слід підкреслити, що з початком січня 2023 року основний акцент наступальних дій противника був зміщений з Бахмута на Соледар, де до середини місяця точились найбільш активні бої. З відходом підрозділів ОТУ “Соледар” (зі складу 46-ї оаебр, 10-ї огшбр, 93-ї омбр, 119-ї обр ТрО, 61-ї омбр, 4-ї отбр, 101-ї обр охорони ГШ ЗС України, 46-го об “Донбас”, об “Свобода”, 17-ї отбр, 116-ї обр ТрО) на більш вигідні для оборони рубежі на панівних висотах навколо Соледару в другій половині січня, російські війська відновили безпрецедентний тиск на Бахмут, намагаючись взяти місто в оточення, перерізавши шляхи постачання – автомобільні дороги на Слов'янськ, Костянтинівку і Часів Яр.

Важливою особливістю боїв за Соледар було те, що основні зусилля із захоплення цього невеликого населеного пункту взяли на себе штурмовики т. зв. пвк “вагнер”, які понесли надвисокі втрати (за наявною інформацією підрозділи т. зв. пвк “вагнер” втрачали до 60% особового складу вбитими і пораненими⁵) і з другої половини січня були відведені

¹ Прищепа Я. Путін продовжує заперечувати право України на існування // Суспільне медіа. – 2022, 23 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/5t2jp65h>

² Брифінг представників Сил безпеки та оборони України у Military Media Center // Армія-inform. – 2023, 12 січня. – URL: <https://tinyurl.com/4w4wu6z5>

³ Lawrence C. The Russo-Ukrainian War – Day 315 // The Dupuy Institute. – 2023, January 02. – URL: <https://tinyurl.com/mpzrjzdt>

⁴ Протягом тижня на сході нашої країни відбулось 355 бойових зіткнень // Генеральний штаб ЗС України. – 2023, 12 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3acwsrst>

⁵ Досвід ведення бойових дій військовими формуваннями російської федерації в Операційній зоні оперативно-тактичного угруповання “Соледар” (1 січня – 28 лютого 2023 року) / Упоряд.: Група узагальнення бойового досвіду: полковник Ігор Фурман, підполковник Андрій Білюга. – Б.м., 2023. – С. 4.

на відновлення, а головними штурмовими підрозділами на Бахмутському напрямку стали підрозділи повітряно-десантних військ рф (76-та дшд пдв зс рф). Проте, ефективність російських десантників виявилась дещо нижчою, ніж в бійців приватної структури і до кінця січня місто-фортеця продовжувало свою оборону, а командування ОТУ “Соледар” ЗС України могло ефективно забезпечувати гарнізон необхідним озброєнням, боеприпасами, продуктами харчування, проводити медичну евакуацію та здійснювати ротацію особового складу¹. Російське просування вперед на Бахмутському напрямку виявилось неймовірно повільним і супроводжувалося непомірно високими втратами. Навіть серед російської радикально шовіністичної спільноти з жалем констатували, що середньодобове просування російських військ становило 100 метрів і за сім місяців боїв їм вдалося подолати 25 км від Попасної до Бахмута. Відтак, навіть гіпотетичне захоплення цього міста не дозволяло противнику сподіватися на швидкий вихід до західної адміністративної межі Донецької обл.²

Важливою рисою оперативної обстановки в січні 2023 року також стала суттєва активізація противника на Новопавлівському операційному напрямку. Зокрема в околицях Вугледара, де після місячної перерви противник розпочав нові спроби прорвати позиції підрозділів 72-ї омбр, 1-ї отбр, 68-ї оебр, 79-ї одшбр, 59-ї омбр, 35-ї та 36-ї обр мп, ДУК/ПС з метою вийти в тил захисниками н. п. Мар’їнка й Авдіївка³, а також створити ще одну “зону тиску” на позиції військ ОСУВ “Хортиця” в межах Донецької обл.⁴

Одночасно з активізацією на півдні Донеччини, ворог наростив свої зусилля і на Лиманському операційному напрямку, прагнучи останніми днями січня 2023 року безуспішно прорвати оборону позицій підрозділів ЗС України в околицях Кременної і Білогорівки на Луганщині⁵.

Суттєвий вплив на оперативну обстановку січня 2023 року в Східній ОЗ мали високоточні ураження скупчень особового складу противника підрозділами ракетних військ та артилерії ЗС України. Найбільш дошкульними для ворога став ракетний удар по приміщенню 19 ПТУ м. Макіївки (в ніч на 1 січня), коли загинуло близько 400 російських військовослужбовців з числа мобілізованих⁶, а також ураження санаторію у м. Кадіївка, де перебували на лікуванні т. зв. кадірівці (21 січня), які втратили до 600 осіб убитими та пораненими, а також десятки одиниць військової техніки⁷.

У лютому 2023 року противник продовжував нарощувати об’єднане угруповання військ на території України (включно з окупованим Кримом). Лише з 12 січня до 1 лютого його чисельність зросла з 250 до 320 тис. осіб. При цьому, безпосередньо у бойових діях брали участь понад 150 тис. осіб⁸. Протяжність лінії фронту, на якій велися бойові дії в

¹ Kateryna Stepanenko, Karolina Hird, Riley Bailey, Grace Mappes, Angela Howard, Nicole Wolkov, and Frederick W. Kagan. Russian Offensive Campaign Assessment, January 31, 2023 // Institute for the Study of War. – 2023, January 31. – URL: <https://tinyurl.com/yc55jpyv>

² Ibidem.

³ Ibidem.

⁴ Ministry of Defence. Intelligence update on the situation in Ukraine, 31 January 2023. – URL: <https://tinyurl.com/2tk247x9>

⁵ На Лиманському напрямку ворог намагається перехопити ініціативу і стягує резерви — Сергій Череватий. // Армія Inform, 31 січня 2023. – URL: <https://tinyurl.com/43c8s7f7>

⁶ У новорічну ніч ЗСУ знищили в Макіївці 400 окупантів // Українська правда. – 2023, 02 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3s55vt6p>

⁷ ЗСУ завдали удару по VIP-шпиталю загарбників в Кадіївці, де лікували виключно “кадірівців” // Слово і діло. – 2023, 21 січня. – URL: <https://tinyurl.com/5axsvnty>

⁸ Брифінг представників Сил безпеки та оборони України у Military Media Center // Армія-inform. – 2023, 12 січня. – URL: <https://tinyurl.com/4w4wu6z5>; Tom Nagorski, Mariana Labbate, and Anna Deen The Ukraine War in

Східній ОЗ, станом на 1 лютого 2023 року складала близько 390 км. При цьому вона поділялася на три ділянки: північну (від українсько-російського державного кордону в Харківській області до Берестового, 160 км), центральну (від Берестового до Новомихайлівки, 150 км) і південно-західну (від Новомихайлівки до Новополя, 80 км)¹.

На початок лютого 2023 року противник продовжував зосереджувати основні зусилля на Лиманському, Бахмутському і Новопавлівському (Шахтарському) напрямках, де мав достатньо накопичених сил для проведення наступальних дій і намагався “протиснути” позиції підрозділів 72-ї омбр, 1-ї отбр, 68-ї оебр, 79-ї одшбр, 59-ї омбр, 35-ї та 36-ї обр мп. Характеризуючи оперативну обстановку на лінії фронту 01 лютого 2023 року, представник ГУР МО України Андрій Юсов заявив: “Ситуація дуже складна: ворог продовжує наступати. Насправді втрати ворога набагато вищі, ніж в української армії. Майстерність і мотивація українських воїнів, техніка та озброєння – це те, що зрештою переламає перебіг наступальних дій (...) З огляду на той стан військ і техніки, які є в окупантів, нічого іншого, крім як воювати кількістю, у них не залишається”². Речник розвідки також спрогнозував найбільш запеклі бойові дії на території Луганської і Донецької областей упродовж лютого й березня 2023 року. Наступного дня, інший представник ГУР МО України Андрій Черняк у коментарі для видання “Kyiv Post” повідомив про те, що, за даними української воєнної розвідки, російський диктатор путін вчергове поставив перед своїм військовим командуванням вимогу захопити Донецьку та Луганську області до березня 2023 року³.

Передбачення розвідки цілком виправдались. Уже за результатами першої декади лютого Головнокомандувач ЗС України генерал Валерій Залужний у телефонній розмові з генералом Марком Міллі зауважував, що найскладнішою обстановка залишалася в Донецькому операційному районі, де противник, незважаючи на високі втрати, щодня здійснював до 50 атак. Запеклі бої, за словами Головнокомандувача, точились в районі Вугледару та Мар’їнки, де підрозділи ОТУ “Донецьк” (зі складу 72-ї омбр, 1-ї отбр, 68-ї оебр, 79-ї одшбр, 59-ї омбр, 35-ї та 36-ї обр мп) надійно утримували свої позиції. Також, генерал В. Залужний підкреслив, що українським військам вдалося втримати під контролем Бахмут і продовжити вживати заходів для стабілізації лінії фронту довкола цього міста⁴.

Упродовж лютого 2023 року тривав, анонсований раніше багатьма воєнними аналітиками, “великий зимовий наступ” зс рф, який, по суті, став не однією масштабною наступальною операцією з метою створити “грандіозний котел” від Охтирки і Харкова до Дніпра і Запоріжжя, а серією невеликих за масштабом наступальних дій силами 5-6 бригад кожен, з метою досягнути тактичних успіхів бодай на якомусь одному з напрямків. Оцінюючи розвиток ситуації на лінії фронту упродовж перших двох декад лютого 2023 року, заступник начальника Головного оперативного управління Генерального штабу ЗС України бригадний генерал О. Громов наголосив на незмінності планів

data: Ukraine says Russia has deployed more than 300,000 soldiers for a coming offensive // GRID. News, February 02, 2023. – URL: <https://tinyurl.com/wamz5wvv>

¹ Lawrence C. The Russo-Ukrainian War – Day 344 // The Dupuy Institute. – 2023, February 02. – URL: <https://tinyurl.com/mpzrjzdt>

² Україна перебуває напередодні дуже активної фази на фронті — ГУР // Армія-inform. – 2023, 01 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3m54enwp>

³ “путін наказав військам захопити Донеччину та Луганщину до березня” // Головне управління розвідки МО України, 02 лютого 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/5dctuvhc>

⁴ Залужний обговорив із генералом Міллі перебіг війни в Україні. – 11 лютого 2023. – URL: <https://tinyurl.com/38e4j93c>

російського військово-політичного керівництва щодо окупації всієї території Донецької та Луганської областей із захопленням ключових міст регіону в ході послідовних хвиль наступів, водночас він підкреслив, що “можливості зс рф з досягнення значного оперативного успіху обмежені внаслідок поточного дефіциту ресурсів”¹. Маючи суттєву перевагу в людському мобілізаційному ресурсі противник, за словами бригадного генерала О. Громова, упродовж лютого свідомо йшов на збільшення інтенсивності бойових дій намагаючись виснажити підрозділи ОТУ “Лиман”, “Соледар” і “Донецьк”. Зосереджуючи свої основні зусилля в смузі відповідальності ОСУВ “Хортиця” ворог вів наступальні дії в напрямку на Бахмут, Авдіївку, Мар’їнку та Вугледар, застосовуючи авіаційні та ракетні удари, здійснюючи артилерійські обстріли позицій підрозділів ЗС України вздовж всієї лінії фронту². При цьому речник ГОУ ГШ ЗС України акцентував, що найбільш боєздатні підрозділи військ противника та т. зв. пвк “вагнер”, найвищий рівень концентрації артилерії зс рф спостерігалися на Бахмутському напрямку. Саме в районі Бахмута мали місце найінтенсивніші бої, а від 1 по 23 лютого 2023 року на Бахмутському напрямку відбулося понад 380 бойових зіткнень. Просування підрозділів противника навколо Бахмута забезпечувалося лише після цілковитої руйнації оборонних укріплень та відведення наших підрозділів з метою зберегти життя особового складу³.

Іншим важливим районом зосередження наступальних зусиль противника в лютому 2023 року, за даними ГОУ ГШ ЗС України, були міста Мар’їнка та Вугледар. У районі Мар’їнки підрозділи 72-ї омбр, 1-ї отбр, 68-ї оебр, 79-ї одшбр, 59-ї омбр, 35-ї та 36-ї обр мп упродовж 23-х днів лютого відбили понад 350 штурмових дій противника, а в районі Вугледару – понад 180⁴.

Аналізуючи ситуацію на лінії фронту, головний консультант Головнокомандувача ЗС України генерал-майор Віктор Назаров також підкреслював, що російський наступ в Східній ОЗ триває від середини січня цього року, але “Обмежені можливості, якими володіють сьогодні росіяни, дозволяють їм лише здійснити такий наступ на вузькій ділянці фронту в Бахмуті”. Далі генерал-майор пояснив, що російське військово-політичне керівництво прагнуло досягнути бодай найменшого успіху на лінії фронту до 21 лютого, коли відбувався публічний виступ в. путіна перед т. зв. федеральними зборами рф: “Росіянам потрібна була хоча б тактична перемога. Це

було головним завданням перед виступом путіна минулого тижня. Але їм це не вдалося. Ще одна ділянка фронту в районі, який вони атакували кілька разів, – Вугледар. Ці атаки вже були зірвані нами в кінці січня-початку лютого. Навряд чи у них сьогодні вистачить сил здійснити ще більший наступ на інших напрямках. Однак це не змінює складності та гостроти бойових дій, які зараз відбуваються на Сході. У росіян багато особового складу і ще багато артилерійських систем та боєприпасів”⁵.

¹ Брифінг представників Сил безпеки та оборони України у Military Media Center // АрміяInform. – 2023, 23 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/mu5f6h6n>

² Там само.

³ Там само.

⁴ Там само.

⁵ “Шляху назад для України немає” – Віктор Назаров // Військовий Кур’єр України, 02 березня 2023. – URL: <https://tinyurl.com/ms4ees73>

Слід наголосити також на тому, що поряд із зосередженням основних зусиль противника на веденні наступальних дій в районах Бахмуту, Мар'їнки, Вугледара й Авдіївки, ворог у лютому 2023 року періодично активізував локальні наступи на Лиманському й Куп'янському напрямках, намагаючись відновити раніше втрачені позиції та відкинути підрозділи ОТУ “Лиман” від найважливіших для власного постачання автошляхів Сватове – Кремінна та Куп'янськ – Сватове.

Суттєвий вплив на оперативну обстановку лютому 2023 року в Східній ОЗ мали високоточні ураження скупчень особового складу та ОВТ противника підрозділами ракетних військ та артилерії ЗС України. ГШ ЗС України в своїх інформаційних повідомленнях упродовж лютого щодня повідомляв про ураження авіацією, а також підрозділами артилерії та ракетних військ від трьох до понад тридцяти районів зосередження особового складу, озброєння і військової техніки противника¹. Одними із найбільш успішних були ураження місць зосередження російських окупантів 13 лютого у Кадіївці (в будинку районного відділку т. зв. “мгб лнр”) і 19 лютого в Донецьку (у районному будинку культури), коли загинуло до 80 військовослужбовців противника², а також знищення великого складу боєприпасів у Кадіївці 28 лютого³.

Завдання сторін в Східній операційній зоні

Аналіз дій військ противника у Східній ОЗ у січні – лютому 2023 року показує, що противник намагався провести масштабну наступальну операцію в межах Східної ОЗ. У зв'язку з цим зс рф та підрозділи т. зв. пвк “вагнер” вірогідно отримали такі завдання:

покращити тактичне становище і створити передумови для виходу до м. Куп'янська та р. Оскіл у її середній течії (на Куп'янському операційному напрямку);

подолати бар'єрний рубіж р. Жеребець і відновити контроль над м. Лиман, форсувати р. Сіверський Донець поблизу н. п. Білогорівка і Серебрянка, створити умови для подальшого просування в напрямку міст Сіверськ і Слов'янськ (на Лиманському операційному напрямку);

оволодіти укріпленими районами Бахмут, Соледар, Сіверськ (на півночі Донецької обл.) та Авдіївка, Мар'їнка, Вугледар (в центральній частині Донецької обл.).

Як випливає з характеру воєнних дій, у січні – лютому 2022 року Сили оборони України виконували такі оперативні завдання у Східній ОЗ:

відбиття наступу противника на Бахмутському, Авдіївському та Новопавлівському/Шахтарському операційних напрямках, недопущення прориву ним оборонних позицій та виходу на адміністративну межу Донецької обл.;

утримання районів н. п. Діброва, Макіївка, Гряниківка, Дворічна та недопущення виходу противника на рубіж Куп'янськ, Лиман;

зрив створення противником наступальних угруповань (резервів), шляхом ураження місць зосередження його особового складу, військової техніки, пунктів управління й логістичних вузлів.

¹ Оперативна інформація станом на 06.00 і 18.00 01 - 28.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 01-28 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

² “Оказывается, 80 трупов, нах*й, в донецке - их собрали, чтоб президента послушать”. Військовослужбовець рф розповідає про втрати та втечу 200 зеків з чвк “вагнер” // Головне управління розвідки МО України, 19 лютого 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/x8mnmfyk>

³ Hird K., Bailey R., Barros G., Wolkov N., A. Howard, Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 28. – URL: <https://tinyurl.com/3fn3ce3b>

Склад угруповань військ сторін у Східній операційній зоні

збройні сили російської федерації

Угрупування військ противника, які виконували завдання у Східній ОЗ у січнев – лютому 2023 рр. мали тенденцію до нарощування особового складу. Зокрема, на 1 січня російські війська в Східній ОЗ налічували 115 БТГр на лінії зіткнення та 12 – 15 БТГр в резерві на території росії. На ТОТ України сили противника були зосереджені у складі таких угруповань військ:

Краматорське: чотири механізовані бригади (138-ма, 74-та, 35-та, 144-та); два мотопіхотні полки (208-й, 752-й), один механізований батальйон, один танковий полк і чотири танкові батальйони зі складу 1-ї ГТА, об “БАРС”; окрема понтонна бригада. Утримували лінію фронту 110 км;

Лугансько-Донецьке: одна танкова бригада (1-ша “днр”), чотири мотопіхотні бригади (3-тя, 6-та, 7-ма, 100-та), три механізовані бригади (1-ша, 4-та, 5-та), т. зв. ПВК “Вагнер” (14 БТГр), один мотопіхотний полк (11-й), один полк морської піхоти (9-й), один козачий мотопіхотний полк (6-й), 14 об зі складу повітряно-десантних військ (76-та і 106-та дивізії), ГРУ. Утримували лінію фронту 120 км;

Південно-Донецьке: одна мотопіхотна бригада (136-та), дві бригади морської піхоти (40-ва і 155-та) три мотопіхотні полки (123-й, 71-й, 291-й) утримують лінію фронту 75 км.

До середини лютого 2023 року збройні сили російської федерації, які виконували завдання у Східній ОЗ станом, були еквівалентні чисельності 147 БТГр. 14 – 15 БТГр перебували в резерві на території росії (Смоленська, Курська, Белгородська обл.). На ТОТ

України сили противника були зосереджені у складі таких угруповань військ:

“Запад” (“Воронєж”) – командувач генерал-лейтенант є. нікіфоров. Включало підрозділи 1-ї і 2-ї ГТА, 5-ї і 41-ї ЗВА, 1-го і 2-го АК т. зв. л/днр, 3-го, 11-го й 14-го АК, балтійського флоту вмс рф, підрозділи 76-ї дшд, гру мо рф, “барс”, т. зв. пвк “вагнер”. Їх загальна чисельність еквівалентна

54 БТГр. Утримували лінію фронту 110 км;

“Центр” (“Ростов”) – командувач генерал-лейтенант а. мордвічев. Включало підрозділи: 2-ї ГТА, 5-ї, 8-ї, 36-ї ЗВА, 1-го і 2-го АК т. зв. л/днр, морської піхоти, 106-ї гпдд, 7-ї гдшд, гру мо рф, “барс”, т. зв. пвк “вагнер” і росгвардії. Загальна чисельність еквівалентна 67 БТГр. Утримували лінію фронту 120 км;

“Восток” – командувач генерал-полковник р. мурадов. У межах Східної ОЗ (Новопавлівський/Шахтарський напрямок) включав: дві бригади морської піхоти (40-ва і 155-та), підрозділи 5-ї, 8-ї, 29-ї, 35-ї, 36-ї, 58-ї ЗВА, 1-го і 2-го АК т. зв. л/днр, т. зв. пвк “вагнер” і пвк “патріот”. Загальна чисельність на Шахтарському напрямку еквівалентна 26 БТГр. Утримували лінію фронту 50 км.

Як бачимо, протягом півроку противник у 2,5 рази наростив кількість своїх військ на лінії фронту в Східній ОЗ, що було результатом його мобілізаційних зусиль, скороченням протяжності лінії зіткнення за рахунок двох масштабних “жестів доброї волі” зс рф у Харківській та Херсонській областях, вербуванню ув’язнених у пенітенціарних закладах і свідчило про важливість Слобожанського і Донецького операційних районів у воєнних планах командування зс рф.

Сили оборони України.

У січні-лютому 2023 року бойові дії в межах Східної ОЗ вели з’єднання і частини двох Оперативно-стратегічних угруповань: “Хортиця” і “Таврія”.

ОСУВ “Хортиця”:

ОУВ “Харків” (зона відповідальності Слобожанський напрямок);

ОТУ “Лиман” (зона відповідальності Куп’янський і Лиманський напрямки);

ОТУ “Соледар” (зона відповідальності Бахмутський напрямок);

ОСУВ “Таврія” (в межах Східної ОЗ):

ОТУ “Донецьк” (зона відповідальності Авдіївський і Новопавлівський/Шахтарський напрямки).

Характер воєнних дій на операційних напрямках Східної операційної зони

Воєнні дії на Слобожанському операційному напрямку в січні-лютому 2023 року характеризувалися систематичним вогневим ураженням підрозділів ОУВ “Харків”, військової та цивільної інфраструктури вздовж усього українсько-російського державного кордону (в межах Харківської обл.). Згідно інформаційних повідомлень Генерального штабу ЗС України, у прикордонних районах Белгородської обл. рф, противник продовжував утримувати угруповання своїх військ для проведення демонстраційних дій. Ворог завдавав вогневе ураження з артилерії усіх типів та ударних БпЛА у районах населених пунктів, що лежать на відстані 1-15 км від державного кордону з росією або в аналогічній смузі від лінії фронту. У порівнянні з листопадом і груднем 2022 року, географія обстрілюваних населених пунктів дещо звузилась, проте суттєво зросла кількість уражень (по окремих населених пунктах у 2-3 рази). Очевидно, це свідчило про підвищення кваліфікації артилеристів противника, кращу роботу його розвідки та вищий рівень концентрації вогню на окремих об’єктах. В лютому географія обстрілюваних населених пунктів не змінилась, проте кількість уражень дещо скоротилась (в середньому на 12%), що, ймовірно, було ознакою заощадження підрозділами зс рф артилерійських боєприпасів.

Бойові зіткнення на Слобожанському напрямку впродовж січня-лютого 2023 року не відбувались. У відповідь на обстріли українських територій, підрозділи ОУВ “Харків” (за даними відкритих джерел) здійснювали вогневе ураження об’єктів військової інфраструктури противника, складів боєприпасів і паливно-мастильних матеріалів, військових аеродромів у Белгородській області рф 3, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 22, 24, 26 січня¹ та 1, 4, 5, 12, 17, 20, 22, 23, 24, 27, 28 лютого².

¹ У Росії знову “бавовна”: губернатор Белгородської області вдруге за три дні заявив про “прильоти” // Прямий, 19 січня 2023. – URL: <https://tinyurl.com/2p8e9khz>; Ввечері 10 січня у місті Шебекино Белгородської області рф пролунали вибухи. Місцева влада скаржиться на обстріл // Вголос, 11 січня 2023. – URL: <https://tinyurl.com/5brr2tdh>; У Белгороді знову “бавовна”: “покурили” на військовому об’єкті // 24 канал, 3 січня 2023. – URL: <https://tinyurl.com/ympr5fe5n> та ін.

² пугін стурбований “бавовною” в Белгородській області: вимагає від міноборони рф дій // DSNews, 01 лютого 2023. – URL: <https://tinyurl.com/u6tkwt52>; Бавовна на росії: під Белгородом палає нафтобаза // UAZMI, 04 лютого 2023. – URL: <https://tinyurl.com/mr24r3bs>; Нічна бавовна у трьох областях Росії. В окупантів паніка // NTA-Пряма

Куп'янський і Лиманський операційні напрямки у січні-лютому 2023 року залишалися територією інтенсивних артилерійських обстрілів та активних бойових зіткнень з військами противника. Щоденно в інформаційних зведеннях Генерального штабу ЗС України фігурували населені пункти на території та в околицях яких мали місце вогневі ураження з танків та усіх типів ствольної і реактивної артилерії, по яким наносились удари ракетами, БпЛА та армійською авіацією. Піковими днями, коли трапились найчисельніші вогневі ураження районів населених пунктів уздовж лінії фронту були 2, 3, 5, 7, 10, 16, 28, 30 січня. На ці вісім днів припадало майже 35,4 % випадків вогневих уражень. У хронологічному вимірі артилерія, ракетні війська та авіація противника була найактивнішою на Куп'янському й Лиманському напрямках упродовж першого тижня січня, коли було зафіксовано майже 26,6 % випадків вогневих уражень населених пунктів. Упродовж лютого 2023 року картина суттєво не змінилася. Днями найвищого вогневого ураження були 2, 3, 4, 7, 11, 12, 13, 21, 25, 28 лютого на які припадало понад 45 % випадків вогневих уражень. Найвищу активність авіація, ракетні війська й артилерія противника продемонстрували 2–4 та 11–13 лютого, коли мали місце 27,4% випадків вогневих уражень.

Цікаво, що масштаби вогневого ураження артилерією і авіацією противника не корелювалися з його наступальною активністю або спробами покращити своє тактичне становище. Упродовж січня на вказаних напрямках щодня відмічалось в середньому 6-7, а в лютому – 9-15 бойових зіткнень військ противника із підрозділами ОТУ “Лиман” (зі складу 3-ї отбр, 92-ї омбр, 95-ї одшбр, 54-ї омбр, 81-ї одшбр, 66-ї омбр, 80-ї одшбр, 25-ї одшбр, 35-ї обрмп, 27-ї обр НГУ, 126-ї обр ТрО, 103-ї обр ТрО), що суттєво поступалося інтенсивності боїв на Бахмутському або Авдіївському напрямках.

Перша декада січня на Куп'янському та Лиманському операційних напрямках характеризувався спробами противника покращити своє тактичне становище на Куп'янському напрямку та намаганнями вести наступальні дії на Лиманському напрямку¹. Зокрема, противник безуспішно намагався атакувати позиції підрозділів 92-ї омбр, 25-ї, 80-ї, 81-ї, 95-ї одшбр, 126-ї і 103-ї обр ТрО в напрямку Новоселівського і Стельмахівки (14-15 км на північний захід від Сватового), Макіївки (15 км на південний захід від Сватового) Площанки і Червонопопівки (5-6 км на північний захід від Кременної), Серебрянського лісництва і Білогорівки (на стику адміністративної межі Луганської і Донецької обл.)². Найзапекліші атаки російських військ мали місце в районі н. п. Червонопопівка, через який проходить ключова для російського угруповання на Лиманському напрямку лінія комунікації автодорога Р-66 (Сватове – Кременна). Зі свого боку підрозділи ОТУ “Лиман”, поряд з активними оборонними діями, здійснювали обмежені наступальні дії вздовж автошляху Р07 (Куп'янськ – Сватове) в околицях Куземівки (13 км на північний захід від Сватового)³, Підкуйчанська (8 км на північний захід від Сватового)⁴ та поблизу Діброви,

мова Львова, 12 лютого 2023. – URL: <https://tinyurl.com/2vkhmfrf>; "Бавовна" під Белгородом: ППО РФ "спрацювала" настільки вдало, що ледве не вбила одразу кількох мужиків // Діалог-UA, 17 лютого 2023. – URL: <https://tinyurl.com/4k3skybb>; У Белгородській області Росії горить ТЦ, окупанти кажуть – "приліт" // Українська правда, 22 лютого 2023. – URL: <https://tinyurl.com/2p9yy48j>; "Бавовна" у Белгороді: очевидці бачили вибух у небі // ТСН, 24 лютого 2023. – URL: <https://tinyurl.com/e2krdzrc> та ін.

¹ Оперативна інформація станом на 06.00 і 18.00 01 - 10.01.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 01-10 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcsj5t>

² Там само.

³ Hird K., Bailey R., Barros G., Philipson L., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, January 6 // Institute for the Study of War. – 2023, January 6. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>;

⁴ Ibidem. Hird K., M. Grace, Barros G., Lawlor K., Clark M. Russian Offensive Campaign Assessment, January 10 // Institute for the Study of War. – 2023, January 10. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>;

де в лісовому масиві на схід від населеного пункту, українські танкісти в зустрічному бою знищили наступаючі танки росіян¹.

Початок другої декади січня ознаменувався намаганнями російських підрозділів розгорнути наступ на Куп'янському напрямку (в районі н. п. Гряниківка) та локальні наступальні дії підрозділів 25-ї, 80-ї, 81-ї одшбр, 35-ї обр мп, 103-ї обр ТрО на Лиманському напрямку (район Діброви, Григорівки, Білогорівки). При цьому жодній зі сторін не вдалося досягнути суттєвого просування², а російським військам для утримання фронту під Кременною довелося передислокувати на цю ділянку фронту підрозділи 76-ї гвардійської дивізії пдв зс рф³.

13–14 січня запеклі бої тривали на всій протяжності лінії фронту від Білогорівки на півдні до Стельмахівки на півночі⁴, особливої активності бойові зіткнення набули в районі н.п. Площанка, Макіївка, Червонопопівки, Білогорівки⁵. Однак всі спроби противника просунутись вперед були зупинені підрозділами ОТУ “Лиман”.

Наступними днями, за повідомленнями українських та іноземних джерел, ворог безуспішно намагався просунутись в районі Кременної, Макіївки та Білогорівки⁶.

17–18 січня відзначалось накопичення противником додаткових сил на Лиманському операційному напрямку⁷ та активні спроби покращити своє тактичне становище на Куп'янському операційному напрямку⁸. 19 січня, підрозділи 80-ї і 25-ї одшбр, 66-ї і 54-ї омбр перейшли до локальних наступальних дій на північній ділянці автомобільного шляху Сватове – Кременна, потіснивши противника коло Новоселівського і Куземівки⁹. 20 січня підрозділи зс рф безуспішно намагалися відновити втрачені позиції коло Новоселівського й проводили наступальні дії на Білогорівку¹⁰.

21 січня були зафіксовані активні спроби противника відновити втрачені позиції на всій ділянці фронту Сватове – Кременна, де російські підрозділи проводили обмежені наступальні дії з метою покращити своє тактичне становище. Остерігаючись масштабного наступу військ ОТУ “Лиман”, противник намагався нарощувати кількість особового складу на позиціях і підтягнув командні пункти ближче до лінії фронту, що дозволило українським артилеристам уразити ворожий штаб поблизу Сватового¹¹.

Упродовж 22–23 січня важкі бої точились навколо Стельмахівки і Новоселівського, де відзначалося застосування противником тактики т. зв. “людських хвиль”, які одна за

¹ Ibidem. Hird K., Bailey R., Williams M., Philipson L., M. Klarc. Russian Offensive Campaign Assessment, January 9 // Institute for the Study of War. – 2023, January 9. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

² Ibidem. Stepanenko K., Hird K., Barros G., Bailey R., Mappes G., Williams M., Philipson L., Clark M. Russian Offensive Campaign Assessment, January 11 // Institute for the Study of War. – 2023, January 11. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

³ Ministry of Defence. Intelligence update on the situation in Ukraine, 12 January 2023. – URL: <https://twitter.com/DefenceHQ/status/1613421834564673543>

⁴ Ibidem. Stepanenko K., Bailey R., A. Howard, M. Klarc. Russian Offensive Campaign Assessment, January 14 // Institute for the Study of War. – 2023, January 14. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem. Stepanenko K., A. Howard, Mappes G., Bailey R., M. Klarc. Russian Offensive Campaign Assessment, January 16 // Institute for the Study of War. – 2023, January 16. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

⁷ Ibidem. Bailey R., Barros G., Mappes G., Philipson L., Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, January 18 // Institute for the Study of War. – 2023, January 18. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

⁸ Оперативна інформація станом на 06.00 і 18.00 18.01.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 18 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

⁹ Barros G., Bailey R., Stepanenko K., Williams Philipson L., Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, January 19 // Institute for the Study of War. – 2023, January 19. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

¹⁰ Оперативна інформація станом на 06.00 20.01.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 20 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

¹¹ Hird K., Mappes G., Barros G., A. Howard, Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, January 21 // Institute for the Study of War. – 2023, January 21. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

одною напочувались на позиції підрозділів 80-ї і 25-ї одшбр, 66-ї і 54-ї омбр. Також ворог не полишав спроб повернути раніше втрачені позиції навколо Кремінної¹. Наступного дня, як повідомляв Генеральний штаб ЗС України, на Лиманському напрямку противник перейшов до оборони, а на Куп'янському ще добу вів безуспішні наступальні дії² і, врешті-решт, також почав оборонятися³.

До кінця січня на Куп'янському напрямку військам противника не вдалося досягнути будь-яких успіхів тактичного рівня в жодному з районів ведення активних бойових дій, а на Лиманському напрямку росіяни не лише не зуміли відновити втрачені позиції, але й змушені були, під тиском підрозділів ОТУ "Лиман", покинути низку опорних пунктів так, що лінія фронту 31 січня проходила на 8 км західніше від Кремінної⁴.

Перші дев'ять днів лютого на Куп'янському та Лиманському операційних напрямках характеризувався подальшими спробами противника покращити своє тактичне становище на Куп'янському напрямку та намаганнями вести наступальні дії на Лиманському напрямку⁵. Зокрема, на Лиманському операційному напрямку противник концентрувався на атакуючих діях проти позицій 80-ї, 81-ї одшбр, 66-ї омбр, 103-ї обр ТрО в напрямку від Кремінної до Шипилівки (5 км на південний схід від Кремінної), Серебрянського лісництва (7–8 км на південь від Кремінної) та Кузьминого і Діброви (4–5 км на південний захід від Кремінної), намагаючись вийти з півночі до м. Сіверськ і наблизитись зі сходу до м. Лиман.

Іншим важливим районом атак підрозділів зс рф на Лиманському операційному напрямку на початку лютого були райони населених пунктів Площанки і Червонопопівки (5 – 6 км на північний захід від Кремінної), Невського, Макіївки і Греківки (27, 20 і 15 км на північний захід від Кремінної відповідно). У той же час, на Куп'янському операційному напрямку противник зосереджував свою активність у районі населених пунктів Новоселівського і Стельмахівки (14–15 км на північний захід від Сватового) з метою взяти під контроль автомобільну дорогу Сватове – Кремінна⁶. Найзапекліші атаки російських військ мали місце в районі н. п. Червонопопівка, через який проходить ключова для російського угруповання на Лиманському напрямку лінія комунікації автодорога Р-66 (Сватове – Кремінна) та в напрямку на Білогорівку, Серебрянку й Діброву, де підрозділи зс рф намагалися прорвати позиції військ Сил оборони України і вийти до м. Сіверськ і м. Лиман⁷ і де, в перші дні лютого противник мав обмежений успіх⁸. Зі свого боку підрозділи ОТУ "Лиман", поряд з активними оборонними діями, енергійно зосереджували резерви зі складу 3-ї отбр в околицях Куп'янська, остерігаючись, що саме на цьому напрямку можуть відбутись чергові спроби наступальних дій противника⁹ й проводили

¹ Ibidem. Hird K., Barros G., Stepanenko K., Philipson L., Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, January 23 // Institute for the Study of War. – 2023, January 23. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

² Оперативна інформація станом на 06.00 24.01.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 24 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

³ Оперативна інформація станом на 06.00 25.01.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 25 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

⁴ Stepanenko K., Hird K., Bailey R., Mappes G., A. Howard, N. Volkov, Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, January 31 // Institute for the Study of War. – 2023, January 31. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

⁵ Оперативна інформація станом на 06.00 і 18.00 01 - 09.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 01-09 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

⁶ Там само.

⁷ Hird K., Bailey R., Barros G., Philipson L., N. Volkov, Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 2 // Institute for the Study of War. – 2023, February 2. – URL: <https://tinyurl.com/bddx7k2p>

⁸ Ibidem. Stepanenko K., Bailey R., Mappes G., Howard A., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 4 // – URL: <https://tinyurl.com/52beyyeu>

⁹ Ibidem. Hird K., Bailey R., Barros G., Philipson L., Volkov N., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 2 // Institute for the Study of War. – 2023, February 2. – URL: <https://tinyurl.com/bddx7k2p>

обмежені наступальні дії (92-га омбр) в районі Новоселівського з метою покращити власне тактичне становище¹.

10 – 15 лютого хід бойових дій на Куп'янському та Лиманському напрямках зазнав деяких змін. Він позначився активізацією наступальних дій противника на ділянці фронту в районі населених пунктів Гряниківка й Масютівка на Харківщині з метою витіснити підрозділи 3-ї отбр, 92-ї омбр, 80-ї одшбр та ДУК/ПС на західний берег р. Оскіл; посиленням натиску на ділянці фронту від Білогорівки до Діброви², де противник досягнув окремих тактичних успіхів³, і масштабними, проте невдалими, спробами штурму Стельмахівки⁴.

Упродовж 16–21 лютого запеклі бої тривали на всій протяжності лінії фронту від Білогорівки на півдні до Гряниківки на півночі, особливої активності бойові зіткнення відзначалися в районі н. п. Гряниківка, Масютівка, Синьківка на Харківщині, Стельмахівка, Невське, Червонопопівка, Діброва, Кремінна, Серебрянське лісництво, Білогорівка на Луганщині⁵. Однак всі спроби противника суттєво просунутись вперед були зупинені підрозділами зі складу 3-ї отбр, 92-ї, 66-ї, 54-ї омбр, 95-ї, 81-ї, 80-ї, 25-ї одшбр, 35-ї обрмп, 27-ї обр НГУ, 126-ї та 103-ї обр ТрО. Ворожі війська мали лише тактичні успіхи на окремих ділянках фронту поблизу Синьківки й у Серебрянському лісництві⁶. Одночасно, підрозділи ОТУ “Лиман” проводили локальні наступальні операції з метою відновити контроль над втраченими позиціями або покращити власне тактичне становище⁷. Незначне просування військ противника, понесені ним високі втрати і нездатність вирішити задач оперативного рівня, дозволили заступнику начальника ГОУ ГШ ЗС України бригадному генералу О. Громову 23 лютого заявити на брифінгу, що наступи на Куп'янському і Лиманському напрямках провалилися, а для посилення свого угруповання ворог стягує нові резерви⁸.

Провал спроб противника досягнути суттєвого просування на лінії фронту зовсім не означав припинення хвиль безперервних атак на позиції підрозділів ОТУ “Лиман” від Білогорівки на півдні до Гряниківки на півночі. Упродовж останнього тижня лютого в інформаційних зведеннях ГШ ЗС України щодня фігурували назви населених пунктів Масютівка, Стельмахівка, Кремінна, Діброва, Білогорівка, Площанка, Спірне, Берестове, а також Серебрянське лісництво, як місцевостей, де підрозділи ЗС України щодня відбивали атаки противника⁹. Характеризуючи ситуацію на Куп'янському та Лиманському операційних напрямках в останні дні лютого аналітики ISW зазначали, що: “...хоча російські війська в Луганській області все ще мають ініціативу, російські наступальні

¹ Ibidem. Stepanenko K., Hird K., Mappes G., Howard A., Wolkov N., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 7. – URL: <https://tinyurl.com/bddx7k2p>

² Оперативна інформація станом на 06.00 і 18.00 10-15.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 10-15 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcjs5t>

³ Bailey R., Stepanenko K., Barros G., Wolkov N., Philipson L., Fitzpatrick K., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 15. – URL: <https://tinyurl.com/ywc5fuz7>

⁴ Ibidem. Bailey R., Stepanenko K., Mappes G., Howard A., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 11. – URL: <https://tinyurl.com/bddx7k2p>

⁵ Оперативна інформація станом на 06.00 і 18.00 16-21.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 16-21 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcjs5t>

⁶ Hird K., Mappes G., Barros G., Wolkov N., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 16. – URL: <https://tinyurl.com/ys2v33uf>

⁷ Ibidem. Stepanenko K., Bailey R., Barros G., Howard A., Wolkov N., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 18. – URL: <https://tinyurl.com/3skkp5c2>

⁸ Генштаб заявив про провал наступу росіян з боку Куп'янська і Вугледара // Новинарня, 23 лютого 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/4wwwz7vur>

⁹ Оперативна інформація станом на 06.00 і 18.00 23–28.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 23–28 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcjs5t>

операції невдалі, (...) наступу російських військ у Луганській області бракує достатніх резервів для збільшення масштабу або інтенсивності наступу”¹.

До кінця лютого на Куп’янському та Лиманському оперативних напрямку військам противника не вдалося досягнути будь-яких успіхів вище від тактичного рівня в жодному з районів ведення активних бойових дій. Всі просування підрозділів зс рф відбувалися в т. зв. “сірій зоні” на глибину від 0,1 до 2 км².

Найскладнішою в січні-лютому 2023 року залишалася ситуація на Бахмутському й Авдіївському операційних напрямках, де противник здійснював інтенсивне вогневе ураження позицій Сил оборони України, об’єктів військової та цивільної інфраструктури, вів наступальні дії на ділянці лінії фронту від Спільного на півночі до Мар’їнки на півдні. Генеральний штаб ЗС України майже щоденно повідомляв про бойові зіткнення в околицях 7-15 населених пунктів на кожному операційному напрямку. Противник наполегливо проводив наступальні дії на позиції ЗС України з метою оволодіти укріпленими районами в районі населених пунктів Соледар, Бахмут, Авдіївка, Мар’їнка³.

У першій половині січня наступальна активність противника найбільш виразно зосередилася на вузькій ділянці фронту від Яковлівки до Кліщіївки (близько 20 км), де основну роль у наступальних і штурмових діях, як і раніше відігравали “вагнерівці”. На вказаній ділянці фронту війська противника під час штурмів позицій підрозділів ОТУ “Соледар” продовжували застосовувати тактику т. зв. російської “трислойки”. 12 -18 січня основні частини і підрозділи зі складу 46-ї оаебр, 10-ї огшбр, 101-ї обр охорони ГШ ЗС України, 119-ї і 116-ї обр ТрО були змушені під тиском противника, який ніс безпрецедентно високі втрати, організовано відійти із Соледару на заздалегідь підготовлені позиції і вирівняти лінію оборони. Але, 18 – 25 січня у західній частині Соледару ще тривали локальні бої. Зазначене свідчить, що на той час противник не досяг повного контролю над містом⁴.

Попри те, що основну роль у захопленні противником Соледару відіграла т. зв. пвк “вагнер”, російська пропаганда, вустами керівника департаменту інформації та масових комунікацій мо рф і. конашенкова, оголосила про “звільнення міста Соледар” завдяки “постійному вогневому ураженню противника авіацією, ракетними військами та

¹ Hird K., Bailey R., Barros G., Wolkov N., A. Howard, Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 28. – URL: <https://tinyurl.com/3fn3ce3b>

² Інформація наводиться за даними аналітичного ресурсу Deepstatemap // 01 – 28 лютого 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/ep9nc4fc>

³ Оперативна інформація станом на 06.00 10.01.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 10 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>; Оперативна інформація станом на 06.00 06.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 06 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcs5t>

⁴ Досвід ведення бойових дій військовими формуваннями російської федерації в Операційній зоні оперативно-тактичного угруповання “Соледар” (1 січня – 28 лютого 2023 року). – С. 8.

артилерією...”, наголошуючи на визначній ролі підрозділів повітряно-десантних військ, які “за допомогою прихованого маневру змогли блокувати місто з південної та північної сторін”¹. Цілком очевидно, що подібна спроба “вкрасти перемогу” у т. зв. пвк “вагнер” тільки загострила стосунки між її формальним власником є. прігожиним та найвищим російським військовим командуванням².

Слід підкреслити, що незважаючи на високі очікування генштабу зс рф та російського політичного керівництва на те, що захоплення Соледару “обвалить” український фронт, призведе до оточення і швидкого падіння Бахмуту, створення “великого котла” і т. п., великого оперативного значення відступ від Соледару не мав. Підрозділи ССО та 95-омбр, які 18 – 25 січня продовжували (попри російські заяви) утримувати західну частину Соледару та залізничну станцію Сіль, організовано відступили на пануючі висоти навколо Соледару, заблокувавши подальше просування противника як у бік Сіверська, так і в бік Слов’янська. Єдиним важливим успіхом зс рф слід вважати встановлення підрозділами противника контролю над автошляхом Т0513 (Бахмут – Сіверськ) і вихід до північних околиць Бахмута. Проте, цей незначний тактичний успіх коштував російським підрозділам суттєвих втрат: 10-11 тис. військовослужбовців³. За підрахунками українських фахівців, російські збройні формування втратили 1/3 (30 %) живої сили і військової техніки. Лише від 1 до 31 січня 2023 р. співвідношення втрат Сил оборони України до російських окупаційних військ в операційній зоні ОТУ “Соледар” склало 1:10,2 – загиблими та 1:1,25 – санітарними⁴. Західні військові експерти, пишучи про Соледар, називали бої за це місто жахливим прикладом “великих безповоротних втрат”, які не співвідносяться з досягнутим тактичним успіхом⁵.

*Поля під Бахмутом усяні тілами російських військовослужбовців
(фотографія із соціальних мереж)*

¹ Там само.

² Там само. – С. 8–9.

³ Названо кількість загиблих окупантів у боях за Соледар // News UA, 26 січня 2023. – URL: <https://tinyurl.com/4c4ak4ds>

⁴ Досвід ведення бойових дій військовими формуваннями російської федерації в Операційній зоні оперативно-тактичного угруповання “Соледар” (1 січня – 28 лютого 2023 року). – С. 10.

⁵ Там само.

Про важливість і складність оперативної обстановки навколо Бахмута в лютому 2023 року беззаперечно свідчить той факт, що командувач Сухопутних військ ЗС України генерал-полковник О. Сирський тричі впродовж місяця відвідував місто-фортецю, ухвалюючи важливі рішення безпосередньо в штабі оборони Бахмута¹. Вважалося, що військово-політичне керівництво росії поставило перед своїми військами задачу оволодіти Бахмутом до 24 лютого, тобто до річниці початку т. зв. “сво”, що дозволило б відзвітувати перед населенням рф бодай про якісь успіхи на полі бою.

Задачу із оточення та захоплення Бахмута виконували підрозділи т. зв. пвк “вагнер” і 106-ї повітряно-десантної дивізії зс рф². Передбачалося, що війська противника оточать Бахмут з півночі і півдня, взявши під свій контроль основні логістичні комунікації (автомобільні шляхи на м. Слов’янськ і м. Костянтинівка). Позбавлення підрозділів ОТУ “Соледар” (зі складу 80-ї одшбр, 95-ї, 24-ї омбр, 63-ї омбр, 60-ї опбр, ССО “Азов”, 72-ї омбр, 10-ї одшбр, 118-ї, 101-ї, 116-ї, 127-ї, 241-ї обр ТрО, 49 об “Карпатська Січ”, Іноземного легіону) можливості проводити ротації, постачати боєприпаси, озброєння та військову техніку до міста, мало, на думу російського командування, змусити їх покинути місто. Проте до кінця зими, незважаючи на те, що основні логістичні шляхи перебували під вогневим ураженням військ противника, а м. Бахмут перебувало у “півкільці”, постачання гарнізону продовжувалося через автомобільну дорогу на Часів Яр і місто продовжувало утримуватись військами ОТУ “Соледар”³.

Загалом, у першій половині лютого 2023 року зарубіжні аналітики повідомляли про т. зв. тактичні успіхи противника навколо Бахмута, але, при цьому, вони погоджувались з даними ГШ ЗС України з яких випливало, що на більшості напрямків наступу російські підрозділи відкинуті на вихідні позиції. Але найголовніше, що війська противника, попри спроби просуватись одночасно на 5 – 10 напрямках, не могли досягнути основної оперативної мети – оточення Бахмута⁴.

14 лютого спостерігався черговий спалах активності штурмових дій противника на околицях Бахмута. Речник ОК “Схід” полковник С. Череватий, повідомляв, що впродовж доби лише в межах міста-фортеці було зафіксовано 70 обстрілів з артилерії та відбулося 17 бойових зіткнень між російськими та українськими підрозділами, а навколо Бахмута ворог здійснив 234 обстріли та провів 37 штурмів позицій підрозділів ЗС України. Проте, ці надзвичайні зусилля противника, за даними речників Британської розвідки, ймовірно принесли йому лише незначне просування в околицях Бахмута і не зуміли знищити системи “організованої української оборони”.

Після тижня чергових безперервних штурмових дій на Бахмутському напрямку, які полягали в чергуванні артилерійських ударів та “людських хвиль”, зс рф і найманці т. зв. пвк “вагнер”, станом на 21 – 22 лютого, не тільки не зуміли оволодіти Бахмутом, але поступово почали втрачати ініціативу. Саме в цей період мали місце перші ефективні контрнаступальні дії підрозділів ОТУ “Соледар”, які відтіснили російські сили від автомобільного шляху Бахмут – Костянтинівка, зупинили його просування на півночі

¹ Генерал-полковник Олександр Сирський знов побував у Бахмуті // Вечірній Київ, 27 лютого 2023 року. – URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/79206/>

² Досвід ведення бойових дій військовими формуваннями російської федерації в операційній зоні Оперативно-тактичного угруповання “Соледар” (1 січня – 28 лютого 2023 року). Група узагальнення бойового досвіду: полковник Ігор Фурман, підполковник Андрій Білюга. – К., 2023. – С. 10-11.

³ Там само.

⁴ Ibidem. Hird K., Stepanenko K., Mappes G., Wolkov N., Philipson L., Kagan F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 13. – URL: <https://tinyurl.com/2n42v7cr>

уздовж автомобільного шляху на Слов'янськ, а також відкинути противника зі східних районів міста .

До кінця лютого, противник продовжував наступальні дії завдяки кратній перевазі в особовому складі. Проте, йшлося фактично про зустрічні бої в районах н. п. Берхівка, Ягідне, Дубово-Василівка (на північний захід від Бахмута) та Диліївка, Біла Гора, Іванівське (на південь від Бахмута). За словами учасників боїв з українського боку, концентрація наступаючих підрозділів противника була такою високою, що артилеристи ЗС України фізично не встигали знищувати всі виявлені цілі, відтак нерідко наступальні дії противника завершувались стрілецькими боями на відстані до 100 м.¹ Вперті “м'ясні” штурми призводили до втрати противником на Бахмутському напрямку до 500 військовослужбовців убитими та до 900 пораненим щодня², дозволили йому просунутись на 200 – 600 м коло Берхівки і Ягідного, а також зайняти північні околиці міста³, але не дали “замкнути” в оточенні бахмутський гарнізон. Попри складну ситуацію з постачанням і ротацією підрозділів у Бахмуті, командування ЗС України ухвалило рішення продовжувати оборону міста фортеці. З цього приводу речник Східного угруповання полковник С. Череватий підкреслював: “Якщо ми бачимо, що загроза нашому особовому складу і нашій оперативній обстановці є більшою, ніж необхідність утримувати територію, ми це робимо (відводимо війська), але робимо це організовано, без паніки (...) Тільки командування бачить, наскільки така необхідність є в цій ситуації. А потім на засіданні Штабу приймається відповідне рішення. Можу сказати, що зараз такого рішення немає”⁴.

Тобто, до кінця зими військам противника на Бахмутському операційному напрямку так і не вдалося прорвати позиції підрозділів Сил оборони України, оволодіти Бахмутом і вийти на оперативний простір в напрямку до Краматорсько-Слов'янської агломерації, а всі його успіхи носили винятково тактичний характер.

На Авдіївському операційному напрямку, де основу військ противника складали регулярні підрозділи зс рф і армійські корпуси “лнр”/“днр”, які застосовували традиційну тактику бою, успіхи ворога були ще більш скромнішими, дозволивши йому протягом січня-лютого просунутись на відстань від 100 м до 2000 м в околицях населених пунктів: Опитного, Водяного⁵, Новобахмутівка, Красногорівка, Опитне, Водяне, Первомайське, Невельське, Старомихайлівське, Мар'їнка і Победа⁶.

На Новопавлівському/Шахтарському операційному напрямку воєнні дії в січні-лютому 2023 року характеризувалися постійним вогневим ураженням позицій ОТУ “Донецьк” (зі складу 68-ї оєбр, 79-ї одшбр, 35-ї і 36-ї обрмп, 59-ї та 72-ї омбр, 1-ї отбр), військової й цивільної інфраструктури. Особливо інтенсивними були обстріли з артилерії усіх типів по Богоявленці, Великій Новосілці, Нескучному, Новоукраїнці, Новомихайлівці, Вугледару, Золотій Ниві, Павлівці, Времіївці, Пречистівці тощо. Всі вказані населені пункти лежать в межах 5-10 км від лінії фронту, тобто перебувають в зоні вогню більшості типів ствольної артилерії противника. Найбільша кількість уражень була

¹ Питання про відхід наших частин від Бахмута на нові лінії оборони не стоїть. Колонка Сергія Згурця // Еспресо-ТВ. – 2023, 26 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/mwvxyezd>

² По 500 вбитих щодня: Резніков про втрати росіян під Бахмутом // Еспресо-ТВ. – 2023, 26 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/bp62xnr4>

³ Hird K., Bailey R., Barros G., Wolkov N., A. Howard, Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, February 28. – URL: <https://tinyurl.com/3fn3ce3b>

⁴ Українське командування не ухвалювало рішення відводити війська від Бахмута // Еспресо-ТВ, 01 березня 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/mrs5832r>

⁵ Інформація подана за даними аналітичного ресурсу Deepstatemap // URL: <https://tinyurl.com/2p9zp9jh>

⁶ Інформація подана за даними аналітичного ресурсу Deepstatemap // URL: <https://tinyurl.com/28ah44k7>

зафіксована у Вугледарі (133 рази), Нескучному (72 рази), Пречистівці (67 разів) та Великій Новосілці (65 разів). Інші прифронтові населені пункти на Новопавлівському/Шахтарському у операційному напрямку упродовж січня-лютого обстрілювалися противником з артилерії від 1 до 20 разів. Слід наголосити на тому, що інтенсивність обстрілів Вугледара зросла у порівнянні з листопадом-груднем 2022 року у три рази, а кількість зафіксованих вогневих уражень в інших населених пунктах, в основному, виросла на 20% у порівнянні з попередніми місяцями.

Типовими для Новопавлівського/Шахтарського напрямку в інформаційних донесеннях ГШ ЗС України упродовж перших двох декад січня 2023 року були формулювання: “На Новопавлівському напрямку противник веде оборону раніше зайнятих рубежів”¹, або “ На Новопавлівському напрямку противник знову обстрілював Велику Новосілку, Золоту Ниву та Вугледар”².

Певна активізація противника на Новопавлівському/Шахтарському напрямку, яку можна охарактеризувати, як розвідку боєм із намаганням виявити слабкі місця в обороні підрозділів ОТУ “Донецьк”, відзначалася в останній декаді січня, коли ворог намагався проводити наступальні дії в околицях Великої Новосілки (20 і 24 січня), Вугледару (24, 26, 28, 29, 30 січня), Павлівки (26 січня)³. При цьому слід зазначити, що первісне просування 46-ї окремої бригади морської піхоти ТОФ рф на околиці Вугледара було до кінця місяця зупинене, а ворог відкинутий на вихідні позиції.

Наступальні дії на Новопавлівському/Шахтарському напрямку противник відновив на початку лютого 2023 року. В інформаційних повідомленнях ГШ ЗС України 1 – 8 лютого щоденно повідомлялось про спроби ворога наступати в напрямку на Вугледар⁴. А 8 лютого ГШ ЗС України повідомив важливу деталь, яка стосувалась наступу зс рф у районі Вугледара, вказуючи на високі втрати ворога у живій силі⁵. Наступного дня це повідомленням фактично було повторене із застереженням про використання противником оперативно-тактичної та армійської авіації⁶.

До кінця дня 9 лютого почали з’являтися перші детальні повідомлення про розгром бронегрупи зс рф в околицях Вугледару, яка намагалася штурмувати місто. До складу бронегрупи входили танки, бойові машини піхоти, бронетранспортери та інженерні машини розгородження. Група рухалася в напрямку позицій 72-ї омбр, 35-ї обрмп колоною. Спочатку по ній було нанесене прицільне вогневе ураження артилерійськими

¹ Оперативна інформація станом на 06.00 02.01.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 02 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcsj5t>

² Оперативна інформація станом на 06.00 19.01.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 19 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcsj5t>

³ Stepanenko K., Hird K., Bailey R., Mappes G., Barros G., Philipson L., Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, January 20 // Institute for the Study of War. – 2023, January 20. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>; Hird K., Bailey R., Mappes G., Barros G., Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, January 24 // Institute for the Study of War. – 2023, January 24. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>; Оперативна інформація станом на 06.00 26.01.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 26 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcsj5t>; Barros G., Stepanenko K., Bailey R., Mappes G., Howard A., Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, January 28 // Institute for the Study of War. – 2023, January 28. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>; Hird K., Mappes G., Philipson L., Barros G., Fitzpatrick K., Wolkov N., Kagan F. W. Russian Offensive Campaign Assessment, January 30 // Institute for the Study of War. – 2023, January 30. – URL: <https://tinyurl.com/mrym4pmv>

⁴ Оперативна інформація станом на 6.00 та 18.00 01 – 05.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 01 – 05 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcsj5t>

⁵ Оперативна інформація станом на 06.00 08.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 08 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcsj5t>

⁶ Оперативна інформація станом на 06.00 09.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 09 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcsj5t>

засобами 55-ї оабр та 72-ї омбр, а потім частина російських танків та ББМ, які намагалися вийти з-під обстрілу через поле, потрапили на мінне загородження й були знищені дією протитанкових мін¹. На оприлюднених з місця бою кадрах, видно, що противник втратив 15 танків моделей Т-72БЗ та Т-80БВМ, 12 БМП, 2 бронетранспортери МТ-ЛБ та інженерні машини. Загалом 31 одиницю. Розгром наступаючих російських підрозділів під Вугледаром став можливим завдяки вмілим діям військовослужбовців 72-ї омбр, 55-ї оабр та 35-ї обрмп ЗС України². Невдовзі з'явилися перші подробиці події, яка була лише епізодом чергової масштабної спроби противника взяти м. Вугледар. Так, кореспондент ВВС П. Аксьонов у статті від 14 лютого повідомляв: “Втрати, яких зазнала російська армія в невдалій атаці, що потрапила до об'єктива камер українських дронів, – лише частина загальних втрат під час цієї битви. Судячи зі зведень у проросійських телеграм-каналах, у цьому штурмі брали участь частини 40-ї окремої бригади морської піхоти, 155-ї бригади морської піхоти (обидві – тихоокеанського флоту), озброєне формування "каскад" з самопроголошеної "днр" і частини 36-ї армії із Забайкалля. Крім того, згідно з проектом розслідувачів Conflict Intelligence Team, у штурмі брала участь 14-а бригада спецназу гру. Спочатку російські війська досить швидко дійшли до автомобільної дороги, яка з'єднує село Павлівку та місто Мар'їнку в Донецькій області – ця дорога проходить із південного заходу на північний схід, відокремлюючи Вугледар від передмістя, забудованого дачами та котеджами. Увійти до самого міста російські війська не змогли – ЗС України стали чинити запеклий опір, а потім підтягли резерви. Тоді, очевидно, російське командування вирішило зробити фланговий маневр - обійти місто зі сходу. Колони рухалися від села Микільське, яке контролюють російські військові, дорогами, які розділяють великі поля. Дороги обсажені лісосмугами, що давало деяке укриття, але, очевидно, українські військові за допомогою дронів бачили пересування російських колон, по яких відкрили вогонь”³.

Високі одноденні втрати військ противника викликали в рф хвилю критики російського військового командування, а також звинувачень у злочинній недбалості під час підготовки наступу. Зокрема, вказувалося на те, що не було проведено інженерної розвідки, знешкоджено українських розвідувальних БпЛА, надано артилерійської підтримки наступаючим військам тощо. Наголошувалося, що “частину техніки було знищено ударами ПТУР (запускаються з висотних будинків Вугледару), частина – розстріляна артилерією супротивника, що стріляє винятково точно”⁴.

Перша невдала атака на Вугледар 8–9 лютого не зупинила російське командування, яке ще впродовж двох тижнів відправляло свої війська на подібні штурми, втративши до кінця другої декади лютого в околицях Вугледару до 130 одиниць танків та БТР, що змусило противника в останній тиждень зими штурмувати місто лише піхотними підрозділами⁵. Проте, спроби суттєво просунутись на Новопавлівському/Шахтинському операційному напрямку аби здобути бодай тактичні переваги були зупинені підрозділами ОТУ “Донецьк”, а ворог був відкинутий на вихідні позиції⁶.

¹ Під Вугледаром розбили бронегрупу Росії // Мілітарний, 09 лютого 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/yhfp29kd>

² Під Вугледаром ЗСУ розбили велику бронегрупу росіян // Тексти, 10 лютого 2023 року. – URL: <https://tinyurl.com/mr2kvwmf>

³ Аксьонов П. Розгром російської колони під Вугледаром. Як це могло статись // ВВС, 14 лютого 2023. – URL: <https://tinyurl.com/35wwe7e7>

⁴ Там само.

⁵ Andrew E. Kramer In an Epic Battle of Tanks, Russia Was Routed, Repeating Earlier Mistakes // The New York Times, March 1, 2023. – URL: <https://tinyurl.com/39v3k9p8>.

⁶ Оперативна інформація станом на 06.00 і 18.00 14 – 28.02.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // Facebook. – 2023, 14 – 28 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3rbcjs5t>

Розбиті російські танки під Вугледаром

Результати

Упродовж зимових місяців 2023 року обстановка у Східній ОЗ зоні залишалася найбільш напруженою. Противник зосереджував зусилля у наступі на центральній ділянці лінії фронту (Донецький операційний район), здійснював вогневе ураження позицій підрозділів ОСУВ “Хортиця” по всій лінії фронту, а також проводив локальні наступальні дії на Куп’янському та Лиманському операційних напрямках з метою покращити своє тактичне становище та створити умови для розгортання наступу в напрямку Куп’янська, Лимана, Сіверська та Слов’янська.

На напрямку Соледача, Бахмутського, Бахмуту, Авдіївки, Мар’їнки, Вугледара противнику вдалося досягнути часткового успіху, захопивши 394,7 км² території (у січні – 227,4 км²; у лютому – 167,3 км²). При цьому, війська противника, захопивши м. Соледар, частину м. Бахмут та його околиці, не зуміли прорвати оборонні позиції ЗС України, оточити укріплений район Бахмут-Соледар-Сіверськ, розсікти війська ОТУ “Донецьк” та “Соледар” і вийти до західної адміністративної межі Донецької обл.

зс рф також вживалися заходи з посилення оборонних позицій на зайнятій території і формувались резерви військ на окупованій території Луганської, Донецької й Запорізької обл. Завдяки вказаним діям противник створив резервну лінію оборони на Куп’янському й Лиманському операційних напрямках на захід від Старобільська Луганської обл., не допустив виходу підрозділів ОТУ “Лиман” на оперативний простір північніше від водного рубежу р. Сіверський Донець.

На Куп’янському та Лиманському напрямках війська ОТУ “Лиман” проводили локальні наступальні дії з метою поліпшення власного тактичного становища в районі Миколаївки, Червонопопівки, Куземівки, Стельмахівки, Ягідного, Орлянки, не дозволили противнику повернути втрачені раніше позиції і закріпитися вздовж бар’єрного рубежу р. Жеребець.

На Авдіївському операційному напрямку підрозділи ОТУ “Донецьк” (зі складу 56-ї омпр, 110-ї омбр, 3-ї отбр, 79-ї дшбр) не допустили суттєвого просування противника і не втратили жодного стратегічно важливого населеного пункту. На

Новопавлівському/Шахтарському операційному напрямку, незважаючи на високу інтенсивність вогневого ураження з боку противника, підрозділи 68-ї оєбр, 35-ї і 36-ї обрмп, 72-ї омбр, 59-ї омбр, 55 оабр, 1 отбр продовжували утримувати займані позиції, наносячи ракетні й авіаційні удари по місцях зосередження особового складу і військової техніки противника. Попри спроби противника проводити наступальні дії на Вугледар і Велику Новосілку вказані вище підрозділи ОТУ “Донецьк” продовжували утримувати займані позиції, нанісши підрозділам зс рф важкої поразки.

Упродовж перших місяців 2023 рр. орієнтовні втрати противника становили понад 42,5 тис. військовослужбовців убитими, понад 350 танків, більше 540 ББМ, 362 артилерійські системи, 55 РСЗВ, 17 літаків і 19 вертольотів. Беручи до уваги те, що найбільш інтенсивні бойові дії в зазначений період велися в Східній ОЗ, можна констатувати, що вказані вище втрати ворог поніс майже виключно в цьому регіоні.

Висновки

Воєнні дії у Східній ОЗ у січні – лютому 2023 року продемонстрували здатність противника завдяки кратній перевазі в живій силі та використанню специфічної тактики бою найманцями пвк “вагнер”, досягнути тактичних успіхів на окремих ділянках фронту. Проте, ці успіхи ворог не зміг розвинути до оперативного рівня, що не дозволило йому завдати поразки військам ОТУ “Соледар” і “Лиман” у Донецькому операційному районі. Внаслідок стійкої оборони підрозділів зі складу ОТУ “Соледар” і “Лиман” ворог не зміг здійснити їхнє оточення або захоплення. До кінця лютого 2023 року противнику, ціною надзвичайно високих втрат, вдалося оволодіти лише невеличким м. Соледар і частиною м. Бахмут.

У ході бойових дій на Авдіївському й Новопавлівському/Шахтарському операційних напрямках, противник не зміг досягнути жодного помітного успіху навіть за умов кратної переваги в силах і засобах над підрозділами ОТУ “Донецьк”.

В Слобожанському операційному районі угруповання зс рф суттєво наростили свій потенціал завдяки мобілізованим громадянам рф і не допустили подальшого суттєвого просування підрозділів зі складу ОТУ “Лиман” углиб Луганської обл. Проте, угруповання зс рф, незважаючи на наявну суттєву перевагу в силах і засобах, не зуміли виконати поставлених задач і не досягнули жодного помітного успіху в західній частині Луганської та північно-східній частині Харківської областей.

Військам ОСУВ “Хортиця” в Східній ОЗ, завдяки стійкій обороні та локальним наступальним діям, вдалося в основному утримати лінію фронту на всій її протяжності, не допустити неконтрольованого відходу підрозділів із займаних позицій, уникнути оточень великих укріплених районів (Сіверськ, Бахмут, Авдіївка, Мар’їнка, Вугледар). Одночасно, підрозділи ОТУ “Лиман”, “Сіверськ” і “Донецьк” нанесли ворогу безпрецедентно високі втрати в живій силі, змусивши його на окремих ділянках фронту взяти оперативну паузу й перейти до оборонних дій, а також постійно змінювати напрямки наступу.

Південно-Західна операційна зона.

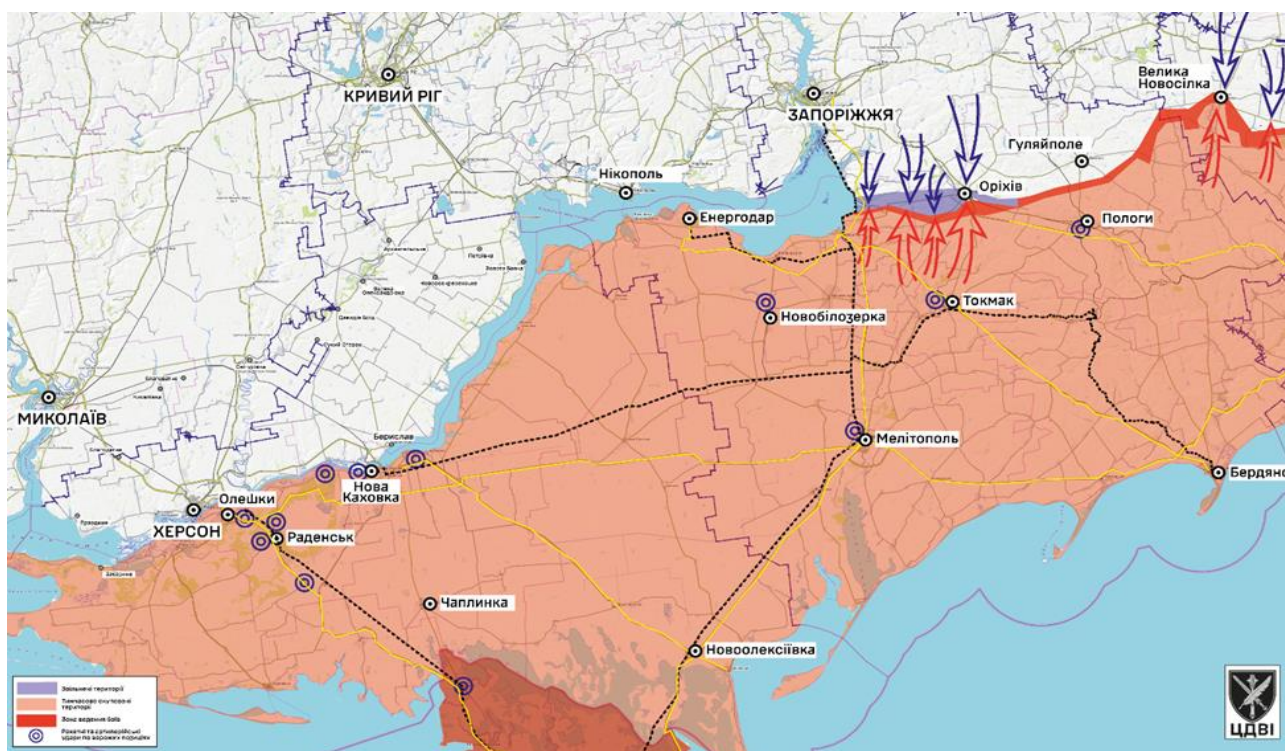
Загальна характеристика оперативної обстановки у Південно-Західній операційній зоні

З початком четвертого етапу широкомасштабного російського вторгнення, оперативна обстановка у Південно-Західній операційній зоні зазнала суттєвих змін, що пов’язано з успішним проведенням Збройними Силами України Херсонської наступальної операції, в результаті якої в листопаді 2022 року було звільнено правобережжя

Херсонщини і обласний центр, а сили противника відкинута на лівобережжя р. Дніпро. Фронт стабілізувався по Дніпру, завдяки чому обидві сторони отримали можливість звільнити частину своїх сил для перегрупування і перекидання на інші операційні напрямки. На Запорізькому операційному напрямку фронт був стабілізований по рубежу Кам'янське, Оріхів, Гуляйполе, де противник перейшов до ведення оборонних дій.

В грудні 2022 року угруповання військ Сил оборони України розпочали ведення стабілізаційної операції у правобережній частині Херсонської обл. з одночасним веденням оборонних дій вздовж західного берега Дніпра. Водночас, противник наростив зусилля щодо облаштування оборони на східному березі річки, оскільки очікував на початку 2023 року наступальної операції і форсування Дніпра Збройними Силами України¹.

В даний період зросло значення островів у дельті Дніпра, які могли б слугувати плацдармом для наведення переправ через бар'єрний рубіж. Крім того, противник продовжував утримувати південно-східну частину Миколаївської обл. (Кінбурнський півострів), яку використовував як майданчик для облаштування вогневих позицій артилерії та обстрілів Очакова і прилеглих населених пунктів.

Оперативна обстановка у Південно-Західній ОЗ в січні – лютому 2023 року

Завдання сторін у Південно-Західній операційній зоні.

В грудні 2022 року – лютому 2023 року угруповання військ противника в Південно-Західній операційній зоні виконували такі завдання:

відбиття наступу Сил оборони України на Запорізькому напрямку, недопущення прориву ними оборонних рубежів зс рф на лінії Кам'янське, Оріхів, Гуляйполе, Велика Новосілка;

недопущення на Херсонському напрямку форсування Силами оборони України р. Дніпро;

¹ Schmidt S., Korolchuk S. After Kherson, Ukraine's military ponders new push south and east // The Washington Post. – 2022, December 03. – URL: <https://tinyurl.com/2zuucrwb>

блокування українських портів (Очаків, Миколаїв);
завдання вогневого ураження по військових і цивільних об'єктах в районах населених пунктів вздовж лінії фронту;
придушення Руху Опору на тимчасово окупованих територіях Херсонської та Запорізької обл.
Угрупування військ Сил оборони України в той самий період виконували у Південно-Західній ОЗ такі завдання:
відбиття наступу противника на Запорізькому напрямку, недопущення прориву зс рф позицій Сил оборони України на лінії Кам'янське, Оріхів, Гуляйполе, Велика Новосілка;
встановлення контролю над островами у дельті р. Дніпро;
нанесення ураження по пунктам управління зс рф, знищення об'єктів військової інфраструктури на території Південно-Західної ОЗ;
ведення стабілізаційних дій на звільнених територіях Херсонської та Запорізької обл.

Склад угруповань військ сторін у Південно-Західній операційній зоні.

У грудні 2022 року – січні 2023 року у Південно-Західній ОЗ противник утримував фронт угрупованням військ “Днепр” (командувач – генерал-полковник міхаїл теплинський). Це угруповання зс рф складалось з частин і підрозділів 8, 35, 36, 49, 58 А (з пунктом управління у Мелітополі), 3, 22 АК та ін. Угрупування налічувало до 30 БТГр, основна частина яких була зосереджена у трикутнику Василівка-Токмак-Мелітополь.

Угрупування ворожих військ на Запорізькому ОН. На Запорізькому напрямку противник зосереджував до 25 БТГр різного ступеню укомплектованості. В кінці лютого 2023 року близько 10 БТГр були сконцентровані на підступах до Оріхова. На цьому напрямку діяли до 10 артилерійських дивізіонів та 3-4 ескадрильї армійської авіації з аеродромів ТОТ Крим. В другій половині грудня було виявлено прибуття на Запорізький ОН підрозділів легкої піхоти, сформованих з мобілізованих військовослужбовців, для відновлення боєздатності 205 та 34 омсбр 49 А. Також на цей напрямок прибули підрозділи 1 АК “народної міліції” “днр” і 37 омсбр 36 А (була перекинута з Херсонського напрямку). На півночі ТОТ Крим дислокувались підрозділи 42 мсд. В січні противник на Запорізькому напрямку проводив заміну підрозділів пдв. Тому в другій половині січня фронт від Кам'янського до Новополя утримували підрозділи 58 А (19 та 42 мсд), а також 11 одшбр пдв, 37 мсбр та 5 отбр 36 А. Для утримання захоплених територій і охорони тилу були залучені підрозділи 1430 мсп територіальних військ, 129-го сп мобілізаційного резерву 1 АК т. зв. “днр” і зведена тактична група “росгвардії”¹.

Угрупування ворожих військ на Херсонському ОН. На початку грудня 2022 року БТГр 98 пдд і 7 дшд (в січні розпочалась заміна), 49 А Південного ВО, 22 АК, 34 і 205 мсбр, 126 обр берегової охорони, 6 мп зі складу 810 бригади морської піхоти, 439 рабр, 140 артп а також частини територіальних військ зс рф (359-й, 387-й, 1153-й та 1233-й окремі мотострілецькі полки ТрВ). Загалом до 10 БТГр.

В кінці лютого 2023 року на Херсонському напрямку спостерігалось зменшення загальної кількості підрозділів, розташованих уздовж східного берега р. Дніпро.

¹ Ситуація на Запоріжжі: якими силами росіяни намагаються втриматися на Мелітопольському та Бердянському напрямках – координатор ІС / Інформаційний спротив. – 2023, 21 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2ye6bhdw>

Угрупування ворожих військ на Бессарабському ОН. На території самопроголошеної Придністровської Молдавської Республіки росіяни утримували ОГРВ¹ (пункт управління – в/ч 13962 у Тирасполі) у складі двох мотострілецьких батальйонів і окремого батальйону управління, загальною чисельністю близько 1,5 тис. військовослужбовців (з них 400 – миротворчий контингент), а також вертолітного загону (7 од. Ми-24, декілька од. Ми-8)². ОВТ – до 100 од. ББМ різних типів. Основним завданням ОГРВ була охорона складів боєприпасів у населеному пункті Ковбасна, де на кінець 2022 року зберігалось до 20 тис. тон застарілих і частково непридатних до використання боєприпасів та авіаційних бомб³.

Крім того, в регіоні перебувало незаконне збройне формування “Збройні сили ПМР” – чотири мотострілецькі бригади і чотири батальйони спеціального призначення загальною чисельністю до 8 тис. чоловік. На озброєнні – до 40 од. Т-64 і Т-72, до 240 од. ББМ, біля 40 од. РСЗВ БМ-21 “Град”. Резерв особового складу Придністров’я оцінювався в розмірі від 12 тис. до 80 тис. осіб⁴.

Ротація особового складу, матеріально-технічне забезпечення цих угруповань були суттєво ускладнені після денонсації у 2015 р. Україною договору щодо транзиту російських військовослужбовців і ОВТ до Придністров’я⁵.

Сили оборони України у Південно-Західній ОЗ в грудні 2022 року – січні 2023 року були об’єднані в ОСУВ “Херсон” у складі ОУВ “Миколаїв” (Херсонський напрямок) і “Кривий Ріг” (Запорізький напрямок) та ОСУВ “Одеса” у складі ОУВ “Дунай”, “Дністер” та Угрупування різнорідних сил.

В лютому 2023 року відбулись організаційні зміни. Бойові дії вели військові частини і підрозділи ОСУВ “Таврія” (командувач – бригадний генерал Олександр Тарнавський), до складу якого (в межах Південно-Західної ОЗ) входило ОУВ “Запоріжжя” (зона відповідальності Запорізький напрямок) та ОСУВ “Одеса” у складі: ОУВ “Херсон” (Херсонський напрямок), ОУВ “Дунай” і “Дністер” (Бессарабський напрямок) та Угрупування різнорідних сил.

Характер воєнних дій на операційних напрямках Південно-Західної операційної зони.

Запорізький операційний напрямок.

Упродовж грудня 2022 – лютого 2023 рр. російські війська на Запорізькому операційному напрямку зосереджували основні зусилля на утриманні раніше окупованих територій з метою збереження сухопутного коридору до тимчасово окупованого Криму. Для цього росіяни проводили масштабні фортифікаційні роботи, споруджуючи глибокоешелоновану оборонну лінію по рубежу Василівка, Верbove, Пологи, Хліборобне в межах Запорізької обл. Найбільше зміцнювалась ділянка між Василівкою та Оріховим⁶.

¹ ОГРВ ПРРМ – Оперативна група російських військ у Придністровському регіоні Республіки Молдова.

² Military Balance 2023, p. 197.

³ На військових складах у Придністров’ї майже нічого немає – розвідка // Новинарня. – 2023, 02 березня. – URL: <https://tinyurl.com/2s43m26w>; Глянько К. Скільки залишилося боєприпасів на складах у Придністров’ї: озвучено неймовірну цифру // Апостроф. – 2023, 05 березня. – URL: <https://tinyurl.com/bdfds2y>

⁴ Машовець К. Про ситуацію з Придністров’ям // Главком. – 2022, 30 квітня. – URL: <https://tinyurl.com/35z9hrkv>; Скільки військ рашистів стоїть у “Придністров’ї” і на що вони взагалі здатні // Defence Express. – 2023, 25 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2hewedrj>

⁵ Мазур Є. Больова точка Путіна: що означає заборона транзиту російських військових до Придністров’я // 24 Одеса. – 2015, 26 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2p9avc3y>

⁶ Latest Defence Intelligence update on the situation in Ukraine – 8 January 2023 / Ministry of Defence // Twitter. – 2023, January 08. – URL: <https://tinyurl.com/2p8pk44k>

Підготовка противником системи оборонних рубежів і позицій включала спорудження траншей з ходами сполучення і укриттями для особового складу, посилених протитанковими ровами і надовбами (т. зв. “зуби дракона”), і мінно-вибуховими загородженнями¹. На окремих ділянках глибина підготовленої ворогом оборонної лінії сягала до 25 км. Додатково, ворогом було розпочато підготовку ключових населених пунктів до кругової оборони. Зокрема, з середини грудня 2022 року оборонні лінії споруджувались навколо Токмака², а також у Мелітополі³.

З метою забезпечення безпеки підрозділів, які здійснювали нарощування оборонних рубежів, противник вів щоденні обстріли з танків, мінометів, реактивної і ствольної артилерії позицій українських військ і населених пунктів уздовж лінії фронту. Найчастіше вогневого ураження зазнавали об’єкти в Оріхові, Гуляйполі та прилеглих до них населених пунктах.

В січні-лютому 2023 року ворог вів розвідку боєм і проводив локальні наступальні дії на декількох ділянках фронту на Запорізькому напрямку з метою виявлення переднього краю оборони наших військ і покращення власного тактичне положення⁴. Зокрема, протягом першої половини січня бої точилися в районах Дорожнянки і Мирного Пологівського району, де противник мав частковий успіх⁵. 20-21 січня противник вів наступ малими штурмовими групами на Гуляйполе, успіху не мав⁶. 13-14 лютого ворог вів наступ за напрямками Роботине, Новоданилівка та Роботине, Мала Токмачка – в обох випадках отримав відсіч⁷.

Угрупування українських військ, яке діяло взимку 2022-2023 рр. на Запорізькому напрямку, складалося із підрозділів і частин 1 отбр⁸, 65 омбр⁹, 128 огшбр, 44 оабр¹⁰, 102¹¹,

¹ Hernandez M., Holder J. Defenses Carved into the Earth // The New York Times. – 2022, December 14. – URL: <https://tinyurl.com/3d2fzc8s>; Nicholls D. Russia's new defensive lines may appear daunting – but looks can be deceiving // The Telegraph. – 2022, December 16. – URL: <https://tinyurl.com/msv45xwp>

² Afrik B. Russian forces are continuing to build fortifications around the occupied city of Tokmak // Twitter. – 2022, December 16. – URL: <https://tinyurl.com/2n9nejyb>

³ Балачук І. Росіяни готуються до вуличних боїв у Мелітополі – мер // Українська правда. – 2022, 18 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3k8bkbhv>

⁴ Фурдик С. Сьогодні ми стаємо військом, яке не кількістю, а навченістю та вмінням використовувати наявні сили й засоби ефективно громить ворога – бригадний генерал Олександр Тарнавський // Армія Inform. – 2023, 26 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3wz95k9s>

⁵ Рогальська Н. Окупанти пішли в наступ на Запорізькому напрямку: захоплено два села – DeepState // СтопКор. – 2023, 13 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3dy4yucpd>

⁶ Ізвозікова А., Пономарьов В. Російське Міноборони повідомляє про наступ рф на Запорізькому напрямку. У пресцентрі Сил оборони прокоментували // Суспільне. Новини. – 2023, 21 січня. – URL: <https://tinyurl.com/nc2ddrk6>

⁷ Рогальська Н. Бій на Запорізькому напрямку: ворожий авангард “накрили” у 10 км від Оріхова // СтопКор. – 2023, 15 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3vfmahzu>

⁸ На нулі: репортаж зі спостережного пункту 1 окремої танкової бригади на передовій / Суспільне Чернігів // YouTube. – 2023, 23 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/4bjb9edu>

⁹ Рогальська Н. Бій на Запорізькому напрямку: ворожий авангард “накрили” у 10 км від Оріхова // СтопКор. – 2023, 15 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3vfmahzu>

¹⁰ Зараз в Україні вирішується доля світового порядку, що заснований на правилах, на людяності, на передбачуваності // Президент України Володимир Зеленський. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 20 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2xd7pa7x>

¹¹ Наша 102 бригада уже 10 місяців знаходиться у Запорізькій області на передовій / 102 окрема бригада Сил територіальної оборони ЗСУ Івано-Франківщина // facebook. – 2023, 28 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3x8smx6h>

110¹, 128², 129³ обр ТрО, 15 брОП НГУ⁴. Основні зусилля зосереджувались на обороні по рубежу Кам'янське, Щербаки, Мала Токмачка, Гуляйпільське, Гуляйполе, Ольгівське.

Підрозділи ракетних військ і артилерії проводили контрбатарейну боротьбу, завдавали систематичних ракетних ударів по пунктах управління, складах ПММ, місцях зосередження особового складу і ОВТ ворога з метою зниження його бойових спроможностей⁵.

Зокрема, на початку грудня 2022 року в результаті удару артилерією по місцю скупчення особового складу в Якимівському районі Запорізької обл., противник втратив понад 40 військовослужбовців загиблими і пораненими⁶. 07 грудня українські артилеристи завдали вогневого ураження по районах зосередження військ противника у районах Бердянська, Токмака, Мелітополя, Енергодару, Дніпрорудного, Пологів і Василівки, в результаті чого втрати ворога склали 240 особового складу, 3 склади БК, 20 од. техніки різних типів⁷. 16 грудня в ході виконання вогневих завдань, було уражено два склади БК і декілька місць скупчень живої сили, в результаті чого противник втратив 10 од. військової техніки різних типів і понад 150 військовослужбовців пораненими⁸. Виконуючи завдання з контрбатарейної боротьби, 22 грудня українські артилеристи знищили дві ворожі артилерійські системи з боєкомплект⁹. 27, 30 і 31 грудня 2022 року артилерійські підрозділи ОУВ “Запоріжжя” наносили ураження об’єктам противника в районах Токмака, Титового, Чернігівки, Тарасівки, Басані, Пологів і Бердянська Запорізької обл. В результаті вогневого ураження, втрати ворога склали 25 од. військової техніки різного типу, склад боєприпасів, командний пункт, вузол зв’язку та не менше 560 військовослужбовців пораненими¹⁰.

В січні 2023 року артилерійські підрозділи ОУВ “Запоріжжя” продовжували завдавати втрат ворогу. Зокрема, 2 січня було уражено об’єкти противника в районах Токмака, Мелітополя, Бердянська, Пологів і Василівки Запорізької обл., втрати

¹ На часі – 110 бригада ТРО потребує дров для укріплень на передовій / Телеканал МТМ Запоріжжя // YouTube. – 2022, 12 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/25j2s532>

² Ми отримали вагомні сигнали від наших партнерів щодо неминучості притягнення Росії до відповідальності за агресію й терор проти України // Президент України Володимир Зеленський. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 18 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/5n96j382>

³ Тримати ситуацію на фронті й готуватися до будь-яких ескалаційних кроків ворога – це пріоритет на найближчий час // Президент України Володимир Зеленський. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 16 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/56vrd53y>

⁴ Вілюра В. Підрозділи НГУ завдають відчутних втрат противнику – Микола Уршалович // Армія Inform. – 2023, 12 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3xu9wtrvc>

⁵ Фурдик С. Сьогодні ми стаємо військом, яке не кількістю, а навченістю та вмінням використовувати наявні сили й засоби ефективно громить ворога – бригадний генерал Олександр Тарнавський // Армія Inform. – 2023, 26 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3wz95k9s>

⁶ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 05.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал – 2022, 05 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/js9mwjtb>

⁷ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 09.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал – 2022, 09 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/57dyu7fb>

⁸ Оперативна інформація станом на 06.00 18.12.2022 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // facebook. – 2022, 18 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/mr2vfhd6>

⁹ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 24.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 24 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/9k735p6z>

¹⁰ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 29.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 29 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2xw2fzc3>; Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 6:00 01.01.2023 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2023, 01 січня. – URL: <https://tinyurl.com/mr22h5yf>; Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 02.01.2023 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2023, 02 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3c9yzk3n>

противника склали 2 склади боєприпасів, до 10 од. військової техніки різних типів, до 260 військовослужбовців пораненими.

Обстановка на ТОТ Запорізької області.

Упродовж грудня 2022 – лютого 2023 рр. росіяни посилювали окупаційний режим на тимчасово окупованих територіях Запорізької обл. Частина заходів окупації була спрямована на створення або покращення умов передислокації, відновлення військ, нарощування оборонних позицій на можливих напрямках наступу українських військ. Інші ж заходи окупації противником здійснювалися відповідно до плану противника провести анексію регіону, оголошеної у вересні 2022 року.

Заходи ворога щодо передислокації, відновлення військ, нарощування оборони. Противник проводив розміщення підрозділів військ в об'єктах рекреації на узбережжі Азовського моря¹, приватних будинках і квартирах цивільних осіб², перетворював цивільні лікарні, школи на госпіталі для поранених військовослужбовців³. Для збереження режиму секретності переміщення військ, окупаційні адміністрації забороняли вільне переміщення місцевих мешканців, подекуди проводячи їх примусове відселення з населених пунктів поблизу пунктів дислокації військових підрозділів⁴.

Ворог проводив масштабну депортацію цивільного населення у тих населених пунктах, які відігравали ключову роль у планах спорудження оборонного рубежу на Запорізькому напрямку. Зокрема, окупантами здійснювалося примусове виселення мешканців Токмака, Василівки і прилеглих населених пунктів⁵. Ворог депортував людей на територію російської федерації: до Воронежської, Свердловської, Курської, Ростовської обл., Краснодарського краю⁶. Примітно, що в Енергодарі заходи з депортації ворогом не проводились, навпаки – блокувався виїзд бажаючих виїхати⁷. Таким чином противник прагнув запобігти можливим діям ЗС України щодо звільнення міста і прилеглої Запорізької АЕС.

Фільтраційні заходи щодо місцевого населення. Намагаючись боротися з підпіллям і насаджувати лояльність до окупаційного режиму, противник вживав жорсткі фільтраційні заходи. Вони включали: регулярну перевірку документів і спецперепусток⁸, проведення обшуків у оселях, перевірку і вилучення мобільних телефонів та комп'ютерної

¹ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 23.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 23 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2p95cenu>

² Ворог заселив військових у бази відпочинку в районі Бердянська // Центр національного спротиву. – 2023, 09 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/yb2u3mf6>

³ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 3.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 03 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/ym9a6nt4>; Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 01.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 01 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4cdhrnm>

⁴ Ворог заселив військових у бази відпочинку в районі Бердянська // Центр національного спротиву. – 2023, 09 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/yb2u3mf6>

⁵ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 21.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 21 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/bdf6u2ah>

⁶ Окупанти збільшили темпи депортації українців до рф // Центр національного спротиву. – 2023, 15 січня. – URL: <https://sprotyv.mod.gov.ua/okupanty-zbilshly-tempy-deportacziyi-ukrayincziv-do-rf/>

⁷ Окупанти продовжують блокаду Енергодару // Центр національного спротиву. – 2023, 19 січня. – URL: <https://sprotyv.mod.gov.ua/okupanty-prodovzhuyut-blokadu-energodaru/>

⁸ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 04.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 04 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/23k6mztz>

техніки¹, запровадження довготривалої комендантської години². Додатково, противник встановлював спеціалізоване обладнання для прослуховування телефонних розмов цивільних³.

Заходи щодо здійснення анексії окупованих територій. Противник здійснював тиск на мешканців тимчасово окупованих територій Запорізької обл., змушуючи їх відмовлятися від українського громадянства⁴ і отримувати російські паспорти⁵, проводив підготовку до мобілізації місцевих жителів до російських збройних формувань⁶, вживав заходів щодо вилучення з обігу гривні⁷.

Дії підпілля. Місцеве населення чинило опір окупантам, зокрема поширювали заклики опиратися ворожій паспортизації⁸. Крім того, діяло підпілля ССО ЗС України, яке вело розвідку цілей для ударів української артилерії⁹, а також здійснювало замах на колаборантів і представників окупаційної адміністрації¹⁰.

Запорізька АЕС. На початку грудня 2022 року окупанти намагалися створити умови для проведення міжнародних переговорів щодо створення демілітаризованої зони навколо Запорізької АЕС. Керівництво РФ сподівалося таким чином отримати від України гарантії безперервного транзиту нафти нафтопроводом “Дружба” до держав ЄС, що мало послабити вплив ембарго на морський транзит російської нафти до Європи¹¹. Але укладена ще влітку “зернова угода” продемонструвала прагнення російської сторони використовувати подібні “мирні ініціативи” для здійснення провокацій, збільшення свого впливу і здобуття нових важелів тиску на Україну. Для збереження контролю над станцією і залякування персоналу, ворог утримував на ній групу числом 500 військовослужбовців (200 з них – зі складу СОБР “Ахмат”)¹².

¹ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06.00 19.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 19 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/34w4c24k>; Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 13.01.2023 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2023, 13 січня. – URL: <https://tinyurl.com/47d5pmfj>

² Оперативна інформація станом на 06.00 18.12.2022 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // facebook. – 2022, 18 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/mr2vfhd6>; Оперативна інформація станом на 06.00 25.12.2022 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // facebook. – 2022, 25 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3st5bdp8>

³ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 17.02.2023 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2023, 17 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/ycxvzf7f>

⁴ Оперативна інформація Генерального штабу Збройних Сил України станом на 06:00 11.02.2023 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2023, 11 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/4rttppnf>

⁵ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 07.01.2023 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2023, 07 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2f82um78>

⁶ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 08.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 08 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2a77344n>

⁷ Окупанти продовжують “полювання на гривню” на ТОТ // Центр національного спротиву. – 2023, 31 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2becuwx4>

⁸ Активісти руху “Жовта Стрічка” провели акцію у Мелітополі // Центр національного спротиву. – 2023, 06 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/4hnnwx3k>

⁹ Завдяки партизанам ЗСУ знищили ворожий склад БК на Запоріжжі // Центр національного спротиву. – 2023, 23 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/bd7pnt22>

¹⁰ В Бердянську підірвали машину місцевого гауляйтера // Центр національного спротиву. – 2023, 14 січня. – URL: <https://tinyurl.com/uheyc7z3>; У Бердянську підірвали авто зрадники // Центр національного спротиву. – 2023, 24 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2vhayesa>; В Енергодарі підірвали зрадника // Центр національного спротиву. – 2023, 03 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/22ywwpc6>

¹¹ Bailey R. et al. Russian Offensive Campaign Assessment, December 2 // ISW. – 2022, December 02. – URL: <https://tinyurl.com/mwer76ea>

¹² Представники “Росатому” на ЗАЕС привласнюють гроші, призначені на зарплати українському персоналу // Головне управління розвідки Міністерства оборони України. – 2022, 01 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/297sh7vd>

Водночас, росіяни почали демонстративно загострювати обстановку навколо Запорізької АЕС. Так, вже 07 грудня окупантами на території станції (безпосередньо біля енергоблока №6 і сухого сховища відпрацьованого ядерного палива) було розміщено кілька одиниць БМ-21 “Град”¹. Така вогнева позиція дозволяла противнику вести обстріли міст на протилежному березі Дніпра – Нікополя і Марганця, при цьому уникаючи удару у відповідь.

Одночасно окупанти посилили тиск на український персонал станції, викрадаючи і піддаючи тортурам працівників². Таким чином ворог прагнув схилити решту до співпраці та укладання договорів з окупаційною адміністрацією ЗАЕС. На середину грудня противник не зменшив кількість військовослужбовців, які перебували на території об’єкту і залякували працівників³. В результаті вчиненого тиску, на початок січня 2023 року біля 3 тис. працівників Запорізької АЕС були вимушені погодитися на отримання російських паспортів⁴.

Протягом січня 2023 року противник продовжував здійснювати провокації, ведучи з території ЗАЕС артилерійський вогонь, а також періодично завдавав ударів по окремих об’єктах на території станції⁵, в чому звинувачував Україну⁶.

Ворог відкрито використовував комплекси станції як базу зберігання і ремонту ОВТ. Також намагався відновити роботу енергоблоків для постачання електроенергії до тимчасово окупованого Криму⁷, для чого завозив російський персонал, оскільки станом на початок лютого з 11 тис. працівників на ЗАЕС залишилося лише 2 тис. – ті, що уклали договори з “Росатомом”. Як результат, відбувалася поступова деградація обладнання станції через критичну нестачу обслуговуючого персоналу. Відновити повноцінну роботу АЕС противнику не вдалося, тож її функціонування підтримувалося виключно за рахунок споживання електроенергії з української енергосистеми⁸.

Попри близьку до критичної ситуацію на Запорізькій АЕС, окупанти не утримались від здійснення подальших провокацій. Зокрема, в лютому 2023 року росіяни продовжували завдавати ударів по окремих об’єктах на території станції⁹, що призводило до її тимчасового знеструмлення¹⁰, а також допустили зниження рівня води у Каховському

¹ Окупанти готують чергові провокації на Запорізькій АЕС / Енергоатом // Telegram. – 2022, 08 грудня. – URL: https://t.me/energoatom_ua/11020

² Рашисти посилили репресії проти працівників Запорізької АЕС / Енергоатом // Telegram. – 2022, 09 грудня. – URL: https://t.me/energoatom_ua/11033

³ Президент назвав кількість російських військ на запорізькій АЕС // Укрінформ. – 2022, 18 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2v4hec7p>

⁴ Оперативна інформація станом на 06.00 07.01 2023 / Генеральний штаб ЗСУ // facebook. – 2023, 07 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3s27zsmx>

⁵ Update 144 – IAEA Director General Statement on Situation in Ukraine // International Atomic Energy Agency. – 2023, January 26. – URL: <https://tinyurl.com/mtpn2j8u>

⁶ ЧП на атомных электростанциях Украины возможно в любой момент // Sputnik Кыргызстан. – 2023, 19 января. – URL: <https://tinyurl.com/2efuympp>

⁷ Янковський О., Бадюк О. “Можуть наробити капостей”. В якому стані буде Запорізька АЕС після деокупації? // Радіо Свобода. – 2023, 03 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/28tezrky>

⁸ Чайка О., Орел. І. Ядерна бочка Європи. На Запорізькій АЕС залишилося вп’ятеро менше працівників, обладнання деградує. Як ЗАЕС працює під окупацією // Forbes. – 2023, 24 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3jufy578>

⁹ Update 148 – IAEA Director General Statement on Situation in Ukraine // International Atomic Energy Agency. – 2023, February 28. – URL: <https://tinyurl.com/muycpxxy>

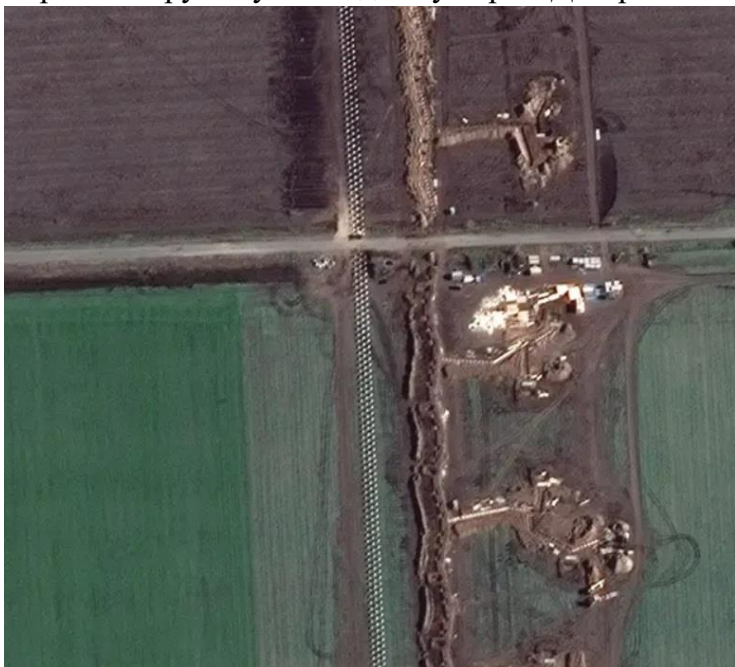
¹⁰ Lyman E. One year later, new dangers threaten Ukraine’s embattled Zaporizhzhia nuclear plant // Bulletin of the Atomic Scientist. – 2023, February 28. – URL: <https://tinyurl.com/2z2drfez>

водосховищі, що мало негативний вплив на систему охолодження АЕС¹. З метою приховати власні злочини, які підривали ядерну безпеку, росіяни блокували ротацію представників моніторингової місії МАГАТЕ².

Херсонський операційний напрямок.

Так само, як і на Запоріжжі, у грудні 2022 – лютому 2023 рр. ворог на Херсонському операційному напрямку зосереджував основні зусилля на веденні оборонних дій.

Основною метою окупантів було збереження логістичних ліній, якими здійснювалось забезпечення російських військ на півдні України з тимчасово окупованого Криму. Для цього противник зосереджував на Херсонщині сили і засоби УВ “Днепр”, основним завданням якого було утримання рубежу Покровське, вздовж східного берега Дніпра, Василівка, Горностаївка, Велика Лепетиха, Бережанка для недопущення форсування Дніпра підрозділами і частинами Сил оборони України³. Противник проводив масштабні оборонні роботи: зводив опорні пункти через кожні 8-10 км вздовж траси М14 (Херсон – Мелітополь)⁴, встановлював мінно-вибухові загородження по всій протяжності оборонного рубежу на східному березі Дніпра⁵.

*Оборонні позиції росіян в районі Великої Благовіщенки,
Херсонська обл.*

Фото: ©Maxar Technologies

З метою зменшити втрати від ударів підрозділів ракетних військ і артилерії ЗС України, ворог із середини грудня 2022 року почав⁶ проводити перегрупування своїх сил на лівобережжі Херсонщини⁷, в ході якого відводив основну масу підрозділів на нову лінію оборони на відстані 30-50 км на схід від Дніпра. Так само, здійснював і відведення окупаційних адміністрацій з міст на березі Дніпра, зокрема – з Олешок, Нової Каховки і Каховки.

Упродовж грудня 2022 – лютого 2023 рр. ворог вів інтенсивні щоденні ракетно-артилерійські обстріли позицій українських військ і населених пунктів на західному березі

Дніпра. Про масштаби та інтенсивність цих обстрілів свідчить статистика по місту Херсон – за період з 20 листопада 2022 року по 26 лютого 2023 року ворог обстріляв

¹ Голова “Енергоатому”: зниження росіянами води в Каховському водосховищі – нова загроза для ЗАЕС // Interfax Ukraine. – 2023, 12 лютого. – URL: <https://interfax.com.ua/news/general/890863.html>

² Заява МЗС України щодо блокування Росією ротації персоналу МАГАТЕ та мілітаризації ЗАЕС // Міністерство закордонних справ України. – 2023, 19 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3bbbbaxb>

³ Машовець К. Що відбувається на Кримсько-Таврійському напрямку: нові дані групи “IC” // Інформаційний спротив. – 2023, 17 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3efdddwmm>

⁴ Hernandez M., Holder J. Defenses Carved into the Earth // The New York Times. – 2022, December 14. – URL: <https://tinyurl.com/3d2fzc8s>

⁵ Оперативна інформація станом на 18.00 04.01.2023 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // facebook. – 2023, 04 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2p94u596>

⁶ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 17.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 17 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/388r5jkw>

⁷ Українські військові планують відсунути росіян від лінії узбережжя окупованої Херсонщини // Інтент. – 2023, 26 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/4n2kv3fc>

обласний центр 2328 разів, в результаті чого загинуло 90 цивільних осіб, 248 отримали поранення, було зруйновано або пошкоджено 51 об'єкт інфраструктури, 73 освітні заклади, 23 – медичні, понад 1100 приватних і 576 багатоповерхових будинків¹.

ОУВ “Миколаїв”, а з кінця січня – ОУВ “Херсон”, взимку 2022-2023 рр. вело оборонні дії на західному березі Дніпра. До складу угруповання входили підрозділи і частини 123², 124³ обр ТрО, 44, 406 оабр⁴.

Попри заходи противника щодо відведення своїх військ на “безпечну” відстань від Дніпра, підрозділам української артилерії вдавалося завдавати ударів по місцях скупчення особового складу ворога, завдаючи йому відчутних втрат:

19 грудня 2022 року – завдано вогневого ураження району зосередження живої сили і техніки окупанта в районі Василівки Херсонської обл.⁵;

27 грудня – уражено позиції противника в районі Чаплинки Херсонської обл., втрати ворога склали біля 50 військовослужбовців загиблими⁶;

29 грудня – уражено район зосередження живої сили противника, знищено до 200 окупантів⁷;

31 грудня – завдано артилерійського удару по скупченню живої сили ворога, його загальні втрати пораненими та загиблими склали близько 500 військовослужбовців⁸;

Боротьба за острови дельти Дніпра. Після звільнення Збройними Силами України правобережжя Херсонщини і відступу противника за Дніпро, на Херсонському напрямку розгорнулася боротьба за контроль над островами у дельті річки.

Дельта Дніпра займає площу біля 350 км² і простягається на 51 км. Її ширина коливається від 6 до 9 км, а в районі переходу в Дніпровську затоку становить 12 км. В районі дельти основне русло річки поділяється на велику кількість рукавів, проток і водотоків, що призвело до формування плавнів і великих масивів плавневих островів⁹, більшість яких не має лісової рослинності – загальна лісистість території становить біля 14%¹⁰. Переважна більшість островів не придатна до забудови у зв'язку із надмірною заболоченістю ґрунту. Виняток становлять береги річок Старий Дніпро, Прогній, Конка – останні формують острови Білогрудий і Великий Потьомкінський. Забудова на цих островах представлена скупченнями одноповерхових споруд і приватних будинків сільського типу, переважно без підвальних приміщень.

Відповідно, природні умови дельти Дніпра сформували специфічне поле бою з такими особливостями:

¹ Начальник Херсонської міської військової адміністрації Галина Лугова у прямому ефірі телемарафону Єдині новини про ситуацію у місті / Херсонська МБА // Telegram. – 2023, 26 лютого. – URL: https://t.me/kherson_miskrada/12333

² Олександрівка. Місцеві зустрічають нас приязно / 123 бригада тероборони ЗСУ // facebook. – 2023, 15 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/35uds29r>

³ Аеророзвідка одна із ключових ланок сучасного ведення війни / 124 окрема бригада територіальної оборони ЗСУ // facebook. – 2023, 23 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/yc2xdxgr>

⁴ Маємо зробити час нашою зброєю – маємо пришвидшувати постачання нових збройних опцій для України // Президент України Володимир Зеленський. Офіційне інтернет-представництво. – 2023, 29 січня. – URL: <https://tinyurl.com/yku4pkce>

⁵ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 21.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 21 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/bdf6u2ah>

⁶ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 28.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 28 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/ysjx65z9>

⁷ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 31.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 31 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4jn2w87d>

⁸ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 03.01.2023 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2023, 03 січня. – URL: <https://tinyurl.com/32v2c9e8>

⁹ Бондар Ю. Еволюція гирлової області Дніпра в умовах антропогенної трансформації. *Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти “магістр”*. – Херсон, 2020 р. – С. 23-24.

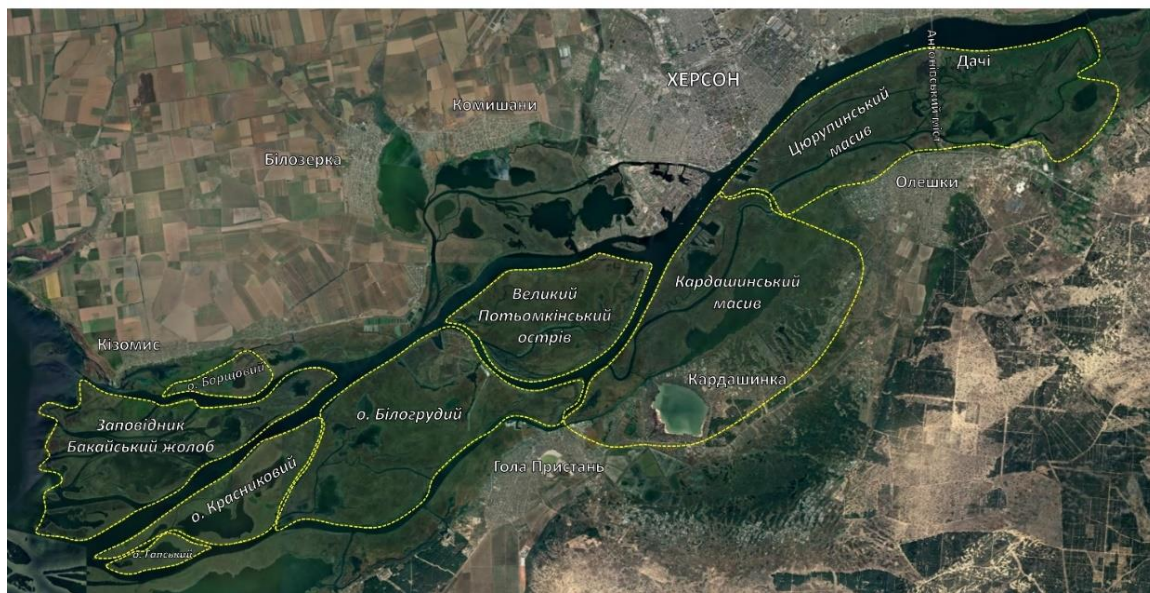
¹⁰ Там само, с. 31.

пересування військ можливо забезпечити винятково водним транспортом – малими моторними човнами і катерами;

відсутність лісів не дозволяє здійснювати приховане пересування і зосередження підрозділів;

заболочений ґрунт не дозволяє облаштовувати обороні позиції, суттєво знижує ефективність артилерійського вогню;

відкрита місцевість сприяє веденню розвідки.

Дельта р. Дніпро © ЦДВІ

Основні бойові дії взимку 2022-2023 рр. розгорталися за контроль над Білогрудим і Великим Потьомкінським островами у районах сільської забудови, хоч якось придатних для облаштування опорних пунктів і розміщення підрозділів.

На початку грудня 2022 року окупанти здійснили операцію з висадки тактичної десантної групи на південному березі Великого Потьомкінського острова з подальшим закріпленням¹. Тактична група противника була сформована з підрозділів 80 омсбр 14 АК Північного флоту, 25 оп СпП, 1 р 4 мсбр “БАРС”; вогневу підтримку здійснював 8 оап 22 АК². Вірогідно, основна мета цієї операції противника полягала в необхідності випередити аналогічні дії ЗС України.

Встановлення контролю над островом дозволило ворогу отримати низку тактичних переваг:

збереження контролю над дельтою Дніпра;

недопущення використання острова та прилеглої акваторії для наведення переправ українськими військами з метою імовірного форсування Дніпра;

отримання плацдарму для ведення диверсійно-розвідувальних дій на правобережній Херсонщині³;

¹ Hird K. et al. Russian Offensive Campaign Assessment, December 9 // ISW. – 2022, December 09. – URL: <https://tinyurl.com/2dnmdcud>

² Рогальська Н. Окупанти готують десантну операцію на Дніпрі: засіли на острові під Херсоном – Машовець // СтопКор. – 2022, 9 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3nkbwd7v>

³ Уважаемые жители Херсона, пожалуйста, не спамьте социальные сети с заявлениями “русские на острове” / Херсон: война без фейков // Telegram. – 2022, 09 декабря. – URL: https://t.me/kherson_non_fake/4542

набуття спроможностей вести розвідку позицій українських військ на правобережжі малими БПЛА та коригувати вогонь артилерії.

Додатково, противник здійснив мінування берегів річки Конка (лівий рукав Дніпра) в межах Олешківської громади, а також провів примусову евакуацію населення з острова на тимчасово окуповану територію¹. Захоплення о. Великий Потьомкінський дозволило противнику в середині грудня 2022 року перенести свої дії також на о. Білогрудий, незважаючи на втрати від вогню української артилерії².

Із середини грудня Сили оборони України активізували дії, спрямовані на вибиття противника з дельти Дніпра. Зокрема, до виконання бойових завдань на островах та лівобережжі Херсонщини залучалися підрозділи спеціального призначення зі складу 73 мц СпО³, 131 орб СВ ЗС України⁴, спецпідрозділів ГУР МО України⁵ та ін., підрозділи 126 обр ТрО⁶, за вогневої підтримки 406 оабр⁷ і артилерійського дивізіону 30 омбр⁸.

Дії українських військ включали рейди на острови дельти і лівобережжя Херсонщини, знищення опорних пунктів і спостережних постів противника, розвідку вогневих позицій ворожої артилерії з подальшим нанесенням вогневого ураження, утримання під вогневим контролем артилерії берегової лінії і рукавів Дніпра, виявлення і знешкодження ворожих диверсійно-розвідувальних груп, ведення контрбатареїної боротьби.

Завдяки діям Сил оборони, вже на початку січня 2023 року над о. Великий Потьомкінський замайорів прапор України⁹ – українські бійці-розвідники змогли відбити у ворога частину острова і закріпитися на ньому¹⁰. Подальшими завданнями українських спецпризначенців стали рейди на контрольовану противником територію лівобережної Херсонщини. Зокрема, в ніч з 23 на 24 січня спецпідрозділ ГУР МО України здійснив успішний рейд у район Нової Каховки, знищивши передовий пункт управління, 12 окупантів, один БТР-82А і захопивши полоненого¹¹. В середині лютого було здійснено результативний рейд, імовірно – в районі Олешок¹². В цілому, за січень-лютий 2023 року

¹ Оперативна інформація станом на 06.00 15.12.2022 щодо російського вторгнення / Генеральний штаб ЗСУ // facebook. – 2022, 15 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4ejzuc38>

² Рогальська Н. Херсонщина: ЗСУ знищили ворожу переправу, Великий Потьомкінський острів – під окупантами // СтопКор. – 2022, 15 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/36h59d8c>

³ Роман Буркало // Платформа пам'яті Меморіал. – 2022. – URL: <https://tinyurl.com/cjssw2zk>

⁴ More pics/film in link from UAF 131 Recon Battalion's opp on the Dnipro // Twitter. – 2022, December 31. – URL: <https://tinyurl.com/5cdf97t5>

⁵ На Херсонщині спецпідрозділ ГУР МО України здійснив рейд у тил армії РФ та знищив їх передовий пункт управління // Суспільне. Новини. – 2023, 24 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3tjr68kh>

⁶ Тренування розрахунків ДШК перед виходом на лінію зіткнення з окупантом / 126 окрема бригада територіальної оборони м. Одеса // facebook. – 2022, 12 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4a2dujak>

⁷ На Херсонщині ЗСУ уразили рідкісний російський “арктичний” ЗРК Тор-М2ДТ // Мілітарний. – 2023, 02 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/y8xcu8vp>

⁸ На цьому напрямку ми не даємо спокійно дихати противнику – артилеристи на Херсонщині // АрміяInform. – 2023, 30 січня. – URL: <https://tinyurl.com/4hbdzt9k>

⁹ Острів Великий Потьомкін, який знаходиться між лівим та правим берегом Дніпра недалеко від Херсона, вже знаходиться під контролем ЗСУ / Мисягін // Telegram. – 2023, 02 січня. – URL: <https://t.me/mysiagin/18201>

¹⁰ Черниш О. Бої за Великий Потьомкінський острів. Що це означає для звільнення Херсонщини? // BBC News Україна. – 2023, 03 січня. – URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-64153913>

¹¹ Печенюк А. Розвідники вдерлися в тил ворога на Херсонщині: ГУР розповіло про врожайний рейд // УНІАН. – 2023, 24 січня. – URL: <https://tinyurl.com/bdch6j3x>

¹² На Дніпрі тривають річкові бої // Нова Каховка City. – 2023, 17 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/mnnudph3>

в російському інформаційному просторі неодноразово з'являлася інформація про рейдові дії українських військ на лівобережжі Херсонщини¹.

З метою відновити втрачене положення на острові, а також перекинути диверсійно-розвідувальні підрозділи на правобережжя Херсонщини, противник намагався на військових, цивільних катерах і моторних човнах подолати водні перешкоди. При цьому, ворожі плавзасоби з особовим складом на борту регулярно знищувалися вогнем українських артилеристів:

10 січня – уражено російський катер біля о. Білогрудий²;

23 січня – знищено легкомоторний цивільний катер, під час спроби противника висадити ДРГ на Потьомкіський острів³;

31 січня – знищено одразу п'ять легкомоторних човнів з особовим складом окупанта⁴;

06 лютого – уражено два ворожі катери з ДРГ⁵;

11 лютого – знищено два човни, які ворог готував для проведення диверсійних дій⁶.

Крім знищення ворожих плавзасобів, українські артилеристи в ході боротьби за острови у дельті Дніпра вели контрбатарейну боротьбу, знищуючи ворожу артилерію. Одним із найяскравіших епізодів у зимові місяці 2023 року стало ураження вогнем української артилерії колони ворожої 126 обрб⁷ на марші поблизу Олешок.

В цілому, дії підрозділів ОУВ “Херсон” у грудні 2022 – лютому 2023 рр. не дозволили противнику надійно закріпитися на островах у дельті Дніпра, що знизило спроможності ворога по веденню диверсійно-розвідувальних заходів на правобережжі Херсонщини. Дельта Дніпра стала “сірою зоною”⁸, над якою жодна з протиборчих сторін не встановила повного контролю на цьому етапі широкомасштабної війни.

Бойові дії на Кінбурському півострові. На четвертому етапі широкомасштабного російського вторгнення продовжувалася боротьба за контроль над Кінбурнським півостровом, яка розпочалася одразу після звільнення Херсону в листопаді 2022 року⁹.

Кінбурнський півострів – піщаний масив, розташований у північно-західній частині Чорного моря в районі гирлової обл. Дніпра і Південного Бугу. Площа півострова становить 215,6 км², максимальна довжина – 45,2 км, ширина коливається від 4 до 12 км¹⁰.

¹ Рогальська Н. Чонгарський капкан: лівобережжя Дніпра може перетворитись на “котел” для окупантів // СтопКор. – 2023, 23 січня. – URL: <https://tinyurl.com/54wpmfc9>

² Романенко В. Сили оборони вразили з артилерії катер окупантів на Дніпрі // Українська правда. – 2023, 10 січня. – URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/01/10/7384221/>

³ При спробі ворожої ДРГ висадитися на один з так званих Потемкінських островів на Дніпрі, Сили оборони вразили легкомоторний цивільний катер / Оперативне командування “Південь” // facebook. – 2023, 23 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2yh887tf>

⁴ Сили оборони знищили п'ять легкомоторних човнів із ворожими ДРГ біля островів – Єрін // Вгору. – 2023, 31 січня. – URL: <https://tinyurl.com/36dnkzna>

⁵ Ворог продовжує вести розвідку на південному напрямку, проте критичних змін у ситуації немає // Interfax Україна. – 2023, 06 лютого. – URL: <https://interfax.com.ua/news/general/889397.html>

⁶ Southern Command: Ukraine destroys two Russian boats in Dnipro River delta // The Kyiv Independent. – 2023, February 12. – URL: <https://tinyurl.com/hht86sbn>

⁷ В Олешках ЗСУ накрили бригаду зрадників з Криму // Нова Каховка City. – 2023, 30 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2p92fp9r>

⁸ Altman H. Ukraine Situation Report: The Battle for Dnipro River Islands // The War Zone. – 2023, January 31. – URL: <https://tinyurl.com/23a3ay3e>

⁹ Черниш О. Бої за Кінбурнську косу. ЗСУ проводять операцію зі звільнення піщаного півострова // BBC News Україна. – 2023, 14 листопада. – URL: <https://tinyurl.com/36chsztg>

¹⁰ Павлик А. Природні особливості Сухої коси: генетичний та еволюційний аспект: Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти “магістр”. – Івано-Франківськ, 2023. – С. 8-10.

Західна частина півострова закінчується Кінбурнською стрілкою (косою), яка простягається з південного сходу на північний захід в сторону Очакова. В адміністративному плані, західна частина півострова належить до Миколаївської обл.

Попри невеликі розміри Кінбурнського півострова, контроль над ним дозволив окупантам продовжити блокування портів Очакова, Миколаєва і Херсону навіть після відступу із західного берега Дніпра¹. Додатково, ворог використовував півострів як плацдарм, з якого діяли його ДРГ і велися обстріли об'єктів на Миколаївщині. В січні-лютому 2023 року півострів утримувався російською добровольчою бригадою “Дон імені Архистратига Михаїла” (так звана “казача” бригада, особовий склад якої – від 500 до 700 осіб – становили добровольці з Чечні, Дагестану, Осетії, Ставрополя і Кабардино-Балкарії)². Регулярні російські війська (810 обрмп³,) на півострові не затримувались, перебуваючи на ньому лише під час виконання вогневих і розвідувально-диверсійних завдань.

Українські війська не здійснювали масштабних десантних операцій для звільнення і утримання Кінбурнського півострова великим угрупованням, оскільки воно опинилося б перед загрозою бути відрізанним від основних сил і баз забезпечення. Однак протягом листопада-грудня 2022 року бійці 73 мц СпО проводили рейдові дії малими десантними групами, в результаті яких противник відступив до східної частини півострова, де розпочав облаштовувати опорні пункти з бетонних блоків⁴.

Оборонні позиції росіян у східній частині Кінбурнського півострова.

Фото: © Planet Labs

В січні-лютому 2023 року основні зусилля Сил оборони зосереджувались на утриманні півострова під вогневим контролем артилерії 406 оабр та завданні ударів по виявлених спостережних і опорних пунктах та веденні контрбатареїної боротьби⁵. Розвідку ворожих об'єктів на Кінбурнському півострові здійснювали бійці 26 прикз

¹ Чорноморський флот РФ уже програв битву за Кінбурнську косу, і це поразка буде важча за Зміїний // Defense Express. – 2022, 14 листопада. – URL: <https://tinyurl.com/ycktsxcd>

² “Казачи”-окупанти. Хто з російських військових знищує Очаків з Кінбурнської коси – розслідування // Схеми. – 2023, 01 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/yu2w3bru>

³ Дорогань А. “Я прошу вас не винить армію”. Как российские войска окапываются на левом берегу Днепра // Крым. Реалии. – 2022, 07 декабря. – URL: <https://tinyurl.com/3mxksvu4>

⁴ Vrabie A., Tovar M., Sisani A., Brookes A. Intelligence Assessment: Kinburn Spit // London Politica. – 2023, February 17. – URL: <https://tinyurl.com/y7x3294h>

⁵ Stepanenko K. et al. Russian Offensive Campaign Assessment, December 20 // ISW. – 2022, December 20. – URL: <https://tinyurl.com/2p9bcdy8>

ДПСУ, які вели протидесантну оборону узбережжя в районі Очакова¹. Зокрема, відомо про успішне ураження об'єктів противника на півострові 18 січня², 06³ і 23 лютого⁴.

В цілому, станом на кінець лютого 2023 року окупанти істотно знизили інтенсивність ведення вогню з Кінбурнської коси, продовжуючи утримувати позиції у східній частині Кінбурнського півострова⁵.

Обстановка на ТОТ Херсонської обл. й АР Крим. Як і на Запоріжжі, ворог посилював окупаційний режим на ТОТ Херсонської обл. й АР Крим в грудні 2022 року – лютому 2023 року.

Фільтраційні заходи щодо місцевого населення. Противник проводив контррозвідувальні й контрдиверсійні заходи, для чого здійснював перевірку транспортних засобів, документів⁶ і мобільних телефонів цивільних громадян⁷, проводив обшуки помешкань⁸, запроваджував комендантські години, забороняв місцевим жителям переміщуватися між населеними пунктами⁹. Посилюючи тиск на населення, росіяни викрадали цивільних осіб, підозрюваних у нелояльності до окупаційного режиму¹⁰. В будівлях окупаційних адміністрацій ворог облаштовував приміщення для незаконного утримання¹¹ і катування громадян¹².

Заходи щодо здійснення анексії окупованих територій. Намагаючись анексувати тимчасово окуповані території Херсонської обл., ворог проводив примусову паспортизацію населення¹³ і припинив обіг української гривні¹⁴. З метою посилення ідеологічного впливу на місцеве населення, окупанти припинили трансляцію українського

¹ “Шахеда”, ракетні обстріли та артилерія: як виглядають бойові дії в районі Кінбурнської коси / Державна прикордонна служба України // YouTube. – 2022, 21 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yy7nkjsu>

² На Кінбурнській косі минулої доби Сили оборони знищили угруповання росіян та ворожу техніку // Укрінформ. – 2023, 19 січня. – URL: <https://tinyurl.com/mr2mj35e>

³ Ворог не полишає намірів захопити південь України // Укрінформ. – 2023, 06 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/mr4k7ja3>

⁴ В Чорному морі корабельне угруповання ворога складається з 4 бойових кораблів, ракетноносіїв на чергуванні не виявлено / Погляд Назара // Telegram. – 2023, 23 лютого. – URL: https://t.me/Nazars_look/12819

⁵ Hird K. et al. Russian Offensive Campaign Assessment, February 28 // ISW. – 2022, February 28. – URL: <https://tinyurl.com/ywxdxt8nf>

⁶ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 02.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 02 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/cy5nkrzs>

⁷ Оперативна інформація Генерального штабу Збройних Сил України станом на 06:00 10.02.2023 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2023, 10 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/476mmans>

⁸ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 13.01.2023 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2023, 13 січня. – URL: <https://tinyurl.com/47d5pmfj>

⁹ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 05.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 05 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/js9mwjtb>

¹⁰ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 14.01.2023 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2023, 14 січня. – URL: <https://tinyurl.com/3dwxsbc5>

¹¹ Оперативна інформація Генерального штабу Збройних Сил України станом на 06:00 20.02.2023 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2023, 20 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/34k5rtmj>

¹² Іванова Т. У тимчасово окупованих населених пунктах Херсонщини окупанти облаштовують катівні // Суспільне. Новини. – 2023, 20 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/y9dd4uc9>

¹³ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 22.02.2023 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2023, 22 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/4uhbtutw>

¹⁴ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 06.01.2023 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2023, 06 січня. – URL: <https://tinyurl.com/y6daw76h>

телебачення¹ і, погрожуючи позбавленням батьківських прав, змушували батьків віддавати дітей на навчання до шкіл з російською програмою викладання².

На тимчасово окупованій території АР Крим окупанти проводили заходи з мобілізації³, вимагали від підприємств і установ⁴ надавати списки осіб призовного віку⁵, агітували жителів півострова проходити військову службу за контрактом у лавах збройних сил російської федерації⁶ і незаконних збройних формуваннях – приватних військових компаніях⁷. Для поповнення мобілізаційного фонду росіяни заохочували призов громадян, які мали бронь від мобілізації⁸.

В грудні 2022 року ворог також почав інтенсивну підготовку Кримського півострова до оборони, що включало заходи з нарощування протидесантної оборони західного узбережжя Криму⁹, посилення оборони кримських аеродромів, інтенсифікації протидиверсійних заходів¹⁰.

Бессарабський операційний напрям. Взимку 2022-2023 рр. виявилась тенденція до загострення обстановки на українсько-молдовському кордоні в районі невизнаного Придністров'я, де продовжував перебувати контингент російських військ.

Зміна обстановки була пов'язана із російською реакцією на дії Молдови щодо зміцнення власної національної безпеки. Зокрема, на початку грудня 2022 року Молдова розпочала процес диверсифікації постачання енергоресурсів, щоб позбутися енергетичної залежності від російської федерації¹¹, а в лютому 2023 року новий молдовський уряд оголосив про необхідність демілітаризації Придністров'я і можливість відмови від політики нейтралітету¹².

На цьому тлі було оприлюднено інформацію про можливу підготовку РФ до розв'язування агресії проти Молдови¹³. Втім, не маючи жодного сполучення зі своїм угрупованням у Придністров'ї, росіяни обрали тактику ведення "гібридної" війни. Так, українські розвідувальні служби в лютому 2023 року розкрили російські плани щодо

¹ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 08.01.2023 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2023, 08 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2p8rtwhf>

² Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 04.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 04 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/23k6mztc>

³ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 31.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 31 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/4jn2w87d>

⁴ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 6:00 26.01.2023 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2023, 26 січня. – URL: <https://tinyurl.com/46pw6jxj>

⁵ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 02.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 02 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/cy5nkrzs>

⁶ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 28.12.2022 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2022, 28 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/ysjx65z9>

⁷ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 12.01.2023 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2023, 12 січня. – URL: <https://tinyurl.com/ymmmvmvbh>

⁸ Оперативна інформація Генерального Штабу Збройних Сил України станом на 06:00 20.01.2023 щодо російського вторгнення // Урядовий портал. – 2023, 20 січня. – URL: <https://tinyurl.com/yc2cdzkc>

⁹ Окупанти в Криму готуються відбивати атаки українських Сил оборони // Головне управління розвідки Міністерства оборони України. – 2022, 15 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/3mmx62fb>

¹⁰ Брифінг щодо обстановки на фронті російсько-української війни / Військове телебачення України // YouTube. – 2022, 15 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2s3b53ey>

¹¹ Calus K. Moldova diversifies gas import sources // Centre for Eastern Studies. – 2022, December 08. – URL: <https://tinyurl.com/9227t83h>; Moldova moves closer to breaking dependence on Russian gas, deputy PM says // Reuters. – 2022, December 17. – URL: <https://tinyurl.com/39459db7>

¹² Герасименко Я. Новий прем'єр Молдови: нейтралітет більше не допомагає, а Придністров'я потрібно демілітаризувати // Громадське. – 2023, 20 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/ys3wucyu>

¹³ На тлі повідомлень про можливий наступ Росії Кишинів заговорив про небезпеку для Молдови – ЗМІ // Радіо Свобода. – 2022, 19 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/s5xff64a>

дестабілізації політичного порядку в Молдові¹ та підготовки у ній державного перевороту². Водночас, росіяни перевели ОГРВ і “Збройні сили ПМР” у стан підвищеної бойової готовності, додатково у Придністров’ї було оголошено про військові збори резервістів³. Намагаючись пояснити населенню регіону необхідність активізації воєнних заходів, росіяни поширювали дезінформацію про підготовку Збройними Силами України операції з вторгнення на територію Придністров’я⁴. Реагуючи на загострення обстановки, підрозділи ОУВ “Дністер” ОСУВ “Одеса” посилювали заходи безпеки і нарощували фортифікаційне обладнання позицій на загрозовій ділянці українсько-молдовського кордону⁵.

Результати

У грудні 2022 – лютому 2023 рр. загальна інтенсивність воєнних дій у Південно-Західній ОЗ суттєво знизилась, порівняно із третім етапом широкомасштабного російського вторгнення. За цей період сторони досягли таких результатів:

противник істотно наростив оборону на Херсонському, Запорізькому напрямках і на підступах до Криму – провів масштабні фортифікаційні роботи, підготував вузлові населені пункти до кругової оборони;

ворог продовжив блокаду українських портів у Миколаївській обл., утримуючи під вогневим контролем Дніпровсько-Бузький лиман;

росіяни посилили окупаційний режим на тимчасово окупованих територіях Херсонської і Запорізької обл.;

підрозділи ОУВ “Херсон” не дозволили військам противника закріпитися на островах у дельті Дніпра;

українська артилерія, утримуючи під вогневим контролем західну частину Кінбурнського півострова, ускладнила противнику виконання вогневих завдань по ураженню об’єктів у Очакові та прилеглих територіях;

підрозділи ОУВ “Запоріжжя” не дозволили противнику захопити тактичну ініціативу, утримавши лінію оборони по рубежу Кам’янське, Оріхів, Гуляйполе;

на Бессарабському операційному напрямку підрозділи ОУВ “Дністер” посилили оборону, не допустивши провокацій з боку противника.

Висновки

Аналіз оперативної обстановки і характер ведення воєнних дій на операційних напрямках Південно-Західної ОЗ у грудні 2022 року – лютому 2023 року свідчать:

¹ Зеленський попередив Санду про план РФ із дестабілізації Молдови // Укріфнорм. – 2023, 09 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/yu2n4k9e>

² Луценко Є. Диверсії та захоплення заручників: президентка Молдови розповіла про плани росії здійснити держпереворот // Громадське. – 2023, 13 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2p9vuzk5>; Коваленко О. Путін готує переворот у Молдові: скасував указ про повагу кордонів і суверенітету країни // Фокус. – 2023, 22 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/ye28yfyd>

³ Корогодський Ю. У Придністров’ї чоловіків запрошують на військові збори // LB. – 2023, 28 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3s24v5kt>

⁴ Росія каже, що Україна готує “вторгнення” в Придністров’я. Що відбувається і як реагує Київ // BBC News Україна. – 2023, 23 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2hs6jktx>

⁵ Українські збройні сили зосереджені вздовж кордону Придністров’я – ОК Південь // Щоденний Львів. – 2023, 27 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3rttgu9f>; Коршак Н. На кордоні з Придністров’ям Україна будує фортифікаційні споруди // Суспільне. Новини. – 2023, 28 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3n5up7p5>

противник виніс урок із поразок, яких зазнав у ході стратегічної наступальної операції ЗС України на третьому етапі широкомасштабного вторгнення, тож почав завчасно готувати глибокоєшелоновану оборону вздовж усієї лінії фронту на операційних напрямках Південно-Західної ОЗ;

підготовка противником оборони включала також і тиліві райони окупованих територій Херсонської та Запорізької обл., де ворог обладнав опорні пункти вздовж ключових логістичних ліній, що вели до окупованого Криму, а також завчасно підготував до оборони ключові населені пункти;

підготовка рубежів оборони на ТОТ Запорізької обл. мала для ЗС РФ пріоритетний характер, внаслідок чого противник нехтував міжнародним гуманітарним правом і здійснював депортацію місцевого населення з районів, де мав проходити оборонний рубіж;

ЗС України продемонстрували здатність проводити локальні наступальні дії (рейди) в складних умовах дельти Дніпра у зимову пору року;

не допустивши закріплення військ противника на островах у дельті Дніпра, ЗС України утримували їх під власним вогневим контролем. Розміщувати підрозділи ОУВ “Херсон” на островах на постійній основі було ризикованим через можливість понести значні втрати без отримання тактичної чи оперативної переваги.

Дії Військово-Морських Сил в Чорноморській та Азовській операційних зонах

Характеристика морської обстановки

За перші два місяці 2023 року обстановка у Чорноморській та Азовській операційних зонах набула деяких особливостей:

росія під час ракетних обстрілів України вперше з початку повномасштабного вторгнення застосувала ракетносії КРМБ “Калибр” з Каспійського моря, що стало свідченням ускладнення доставки ракет до Чорноморських військово-морських баз;

з метою уникнення вогневого ураження противник почав виводити кораблі в море з ВМБ Новоросійськ, водночас передислокував до Севастополя мінімум два дизельних підводних човна;

Угрупування сил РФ у Чорному морі здійснили спробу застосування дистанційно керованого маломірного катера з вибухівкою на борту. Так, 10 лютого надводний об’єкт атакував залізничний міст в Затоці Одеської області, що створювало небезпеку для цивільного судноплавства у Чорному морі¹;

кількість суден, задіяних у “зерновій угоді”, що заходили в українські порти під завантаження збіжжям, знизилась порівняно з попередніми місяцями.

збільшилась кількість спроб застосування малих катерів і човнів для здійснення висадок ДРГ на островах у гирлі Дніпра;

у Чорному морі для виконання бойових задач розгортались кораблі ВМФ РФ, зокрема і ракетносії КРМБ “Калибр”, кількість яких протягом січня-лютого змінювалася. Наприклад, станом на початок лютого 2023 року² в Чорному та Азовському морях знаходилися лише по одному ворожому кораблю;

¹ Росіяни почали використовувати морські дрони проти України // Black Sea News. – 2023, 14.лютого. – URL: <https://tinyurl.com/4pbucvv7>

² Росія тримає на бойовому чергуванні у Чорному морі 1 корабель – ВМС, // Black Sea News. – 2023, 06 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/4pxw82cp>

В інтересах РФ прохід Керч-Єнікальським каналом здійснювали судна в обох напрямках, як до Босфору, так і від нього. Водночас РФ продовжувала порушувати Міжнародну конвенцію з охорони людського життя на морі 1974 р. (SOLAS), вимикаючи системи автоматичної ідентифікації (AIS), на цивільних судах в акваторії Азовського моря.

Завдання ВМС сторін

У зазначений період противник основні зусилля на морі зосереджував на виконанні таких завдань:

- блокування морських портів України в Чорному морі;
 - зрив морської економічної діяльності України;
 - завдавання ракетних та авіаційних ударів з морського напрямку по об'єктах військової, промислової, енергетичної та цивільної інфраструктури України;
 - забезпечення оборони надводних і підводних носіїв КРМБ “Калибр” захищеного району бойових дій (ЗРБД);
 - сприяння військам, що ведуть бойові дії на лівому березі р. Дніпро та південному березі Дніпро-Бузького лиману;
 - охорона та оборона районів базування сил і районів виконання бойових завдань.
- Угрупування різнорідних сил ВМС ЗС України, спільно з військами, силами інших складових Сил оборони України, забезпечувало виконання таких завдань:
- здійснення вогневого впливу по важливих об'єктах ворога у Чорноморській операційній зоні;
 - захист судноплавства і портової діяльності, що здійснювався згідно Чорноморської зернової ініціативи;
 - здійснення усіх видів морської оборони чорноморських портів та узбережжя північно-західної частини Чорного моря;
 - забезпечення протиповітряної та протиракетної оборони України з морського напрямку;
 - оборона районів базування своїх сил і прибережних комунікацій.

Склад угруповань ВМС сторін

У січні-лютому 2023 року противник діяв силами угруповання різнорідних ударних та морських десантних сил ЗС РФ, створених для дій на Чорному і Азовському морях зі складу сил Чорноморського, Балтійського і Північного флотів та Каспійської флотилії. Окреме угруповання надводних кораблів з носіями КРМБ “Калибр” знаходилося у Середземному морі.

Угрупування різнорідних ударних сил на Чорному морі налічувало: 2 ракетні фрегати пр. 11356 типу “Адмірал Григорович”, 2 малі ракетні кораблі підвищеної морехідності пр. 22800 типу “Каракурт”, 3 ракетні корвети пр. 21631 типу “Буян-М” та 5 підводних човнів (4 одиниці пр. 636.3 типу “Варшавянка” та один пр. 877 “Алроса”) із загальним ракетним залпом 76 КРМБ “Калибр”.

Морські десантні сили включали 7 ВДК: 1 – пр. 11711, 2 – пр. 1171, 5 – пр. 775. Розпочато підготовку до розгортання до штатів дивізії 810 обрмп, пункт постійної дислокації – бухта Козача (Севастополь). Водночас тривала робота з доукомплектування особовим складом підрозділів бригади, які зазнали значних втрат під час бойових дій на півдні України.

Ракетні протикорабельні, протичовнові (за виключенням 3-х фрегатів (великих протичовнових кораблів): 1 – пр. 1135, 1 – пр. 1135М, 1 – пр. 61У) та протимінні сили відповідно були зведені у 41-шу бригаду ракетних кораблів та катерів та у дві бригади охорони водного району (ОВР) дводивізійного складу (МПК та ТЩ), відповідно для Севастопольської та Новоросійської ВМБ.

Великі бойові кораблі зведені в існуючу 30-ту дивізію надводних кораблів двобригадного складу (фрегати та великі десантні кораблі).

В Азовському морі – угруповання з охорони Кримського мосту та захисту інших комунікацій зі складу з'єднань охорони водного району чорноморського флоту (до 1-2 од., зазвичай морський тральщик та/або малий протичовновий корабель) та берегової охорони прикордонної служби фсб рф (2-3 катери).

Усього в північно-західній частині Чорного моря протягом лютого противником розгорталося угруповання у складі до 24 бойових кораблів, із них у складі ударних сил, що перебували в готовності до завдання ракетних ударів по важливих державних і військових об'єктах на території України, налічувалося від одного до трьох носіїв КРМБ “Калибр” із сумарним залпом від 4 до 24 ракет, зокрема: фрегати пр. 11356Р, малі ракетні кораблі (ракетні корвети) пр. 21631 та підводні човни пр. 636.3.

Обстановка з базуванням корабельних сил противника у Новоросійську та Севастополі, з опублікованих у Twitter профілем MT Anderson супутникових знімків станом на 9 січня, демонструє фактичне розташування в базах кораблів на початок 2023 року.

У середині січня росія раптово вивела в Чорне море групу кораблів з Новоросійська. З огляду на тип і кількість кораблів, що вийшли в море одночасно, ця активність була спробою розосередити флот задля запобігання ймовірної загрози військовим кораблям рф з боку ЗС України у ВМБ Новоросійськ. Так, 12 січня стало відомо, що з Новоросійська у Чорне море вийшли всі основні кораблі, які там перебували тривалий час – три підводні човни пр. 636.3 “Варшавянка” та ВДК пр. 11711 “Петр Моргунов”. Деякі інші кораблі також вийшли в море, у пункті базування залишилось декілька бойових кораблів та суден забезпечення¹.

Чорноморський флот рф упродовж січня-лютого намагався уникнути вогневого ураження своїх кораблів з боку Сил оборони України, надаючи пріоритет захисту власних сил над наступальними чи патрульними операціями².

Протягом цього періоду кількість кораблів, що виконували завдання з бойового чергування у Чорному та Азовських морях, у тому числі носіїв КРМБ “Калибр”, постійно змінювалася: кораблі поверталися до пунктів базування для поповнення необхідних запасів, після- та передпохідного обслуговування, поточних ремонтів, а після пусків ракет – поповнення бойового комплекту та під час штормів у зимовий період.

В Азовському морі ворог продовжував контролювати морські комунікації, утримуючи на бойовому чергуванні один корабель.

Противник продовжував порушувати вимоги міжнародного морського права, а саме VII Гаагської конвенції щодо використання морських мін під час збройних конфліктів. Так, 23 січня 2023 року, за 200 метрів від болгарського узбережжя Чорного моря, силами

¹ Рф вивела з Новоросійська у Чорне море три підводних носія "Калібрів" // Defense Express. – 2023, 12 січня. – URL: <https://tinyurl.com/mr3a5c3v>

² Розвідка Британії назвала мету виведення групи кораблів рф з Новоросійська // Європейська правда. – 2023, 14 січня. – URL: <https://tinyurl.com/4m7s9etp>

підрозділу підводного захисту SAS було виявлено та знищено морську якірну міну, що дрейфувала.

Склад ВМС України в січні 2023 року поповнився морськими надводними дронами. Зокрема, була сформована морська бригада безпілотних ударних систем. Окрім того підготовлено 10 екіпажів для трьох вертольотів “Sea-King”, які вже прибули в Україну¹.

Гелікоптери Sea King, на яких проходили підготовку льотчики ЗС України, листопад 2022 року, зображення – Міноборони Великої Британії²

Також завершилась підготовка екіпажів тральщиків-шукачів мін типу Sandown M-310 “Чернігів” та M-311 “Черкаси” у Великій Британії³.

Міношукач “Черкаси” М-311

Міношукачі виготовлені з армованого скла, що значно зменшує їхнє магнітне поле, а також вони обладнані автоматизованою системою управління протимінними діями Atlas Elektronik IMCMS⁴.

Головну роль у виконанні завдань оборони держави на морі та з морських напрямків у перші два місяці 2023 року продовжувало відігравати угруповання різнорідних сил, що було утворене зі складу військових частин (підрозділів) ВМС ЗС України, Морської охорони ДПС України та підпорядковане міжвидовому (міжвідомчому) угрупованню військ (сил), що діє на півдні України.

¹ Британські вертольоти Sea King вже прибули в Україну – Резніков // Укрінформ. – 2023, 21 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2fzaumwh>

² Чим особливі вертольоти Sea King, які уже отримали ЗСУ від Великої Британії // Defense Express. – 2023, 22 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2p8mt8d2>

³ З’явилися фото українських тральщиків-шукачів мін “Черкаси” та “Чернігів” // Мілітарний. – 2023, 21 січня. – URL: <https://tinyurl.com/4ksn5yss>

⁴ Україна сама має вирішити, коли два придбаних у Британії тральщики з’являться у Чорному морі – Пристайко // Мілітарний. – 2023, 13 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2p9fhyde>

Особливості виконання завдань ВМС у Чорноморській та Азовській операційних зонах

Упродовж січня 2023 року противник продовжував виконувати завдання щодо захисту морських комунікацій, які використовувалися для незаконного вивезення викраденої продукції з українських портів Маріуполь та Бердянськ, шляхом здійснення патрулювання, несення дозору (рухомого та нерухомого), конвоювання суден з особливо важливими вантажами. До виконання цих завдань в Азовському морі постійно залучалося 1-2 бойових кораблі¹.

Одночасно, для здійснення контролю за “зерновим коридором” у західній частині Чорного моря та супроводу суден, які прямували до російських портів угруповання противника щодня на бойове чергування виводило від 1 до 17 ворожих кораблів. Важливо наголосити, що до 13 січня серед них не було носіїв КРМБ “Калибр”, а впродовж 14-31 січня носії КРМБ “Калибр” виводилися на патрулювання щодня². Ймовірно, двотижнева перерва у виходах на бойові чергування носіїв КРМБ “Калибр” пояснювалося необхідністю доставки нових партій засобів вогневого ураження до портів базування після інтенсивного використання крилатих ракет з акваторії Чорного моря у в жовтні – грудні 2022 року та сильними штормами в першій половині січня 2023 року³.

Дата	Кількість кораблів противника на бойовому чергуванні в Чорному морі	Кількість носіїв КРМБ “Калибр”	Сумарний залп ракет
01.01.	5	—	—
02.01.	7	—	—
03.01.	6	—	—
04.01.	3	—	—
05.01.	2	—	—
06.01.	1	—	—
07.01.	1	—	—
08.01.	2	—	—
09.01.	2	—	—
10.01.	2	—	—
11.01.	1	—	—
12.01.	2	—	—
13.01.	4	—	—
14.01.	7	1	8
15.01.	11	5	дані відсутні
16.01.	17	6	30
17.01.	17	6	44
18.01.	16	6	44
19.01.	11	6	40
20.01.	11	6	40
21.01.	11	5	36
22.01.	11	4	32
23.01.	11	3	24
24.01.	11	4	28
25.01.	11	4	20
26.01.	12	2	12
27.01.	14	2	12
28.01.	15	3	20
29.01.	15	3	20

¹ Повідомлення ВМС ЗС України щодо стану корабельного угруповання противника, яке перебуває на бойовому чергуванні, 01 – 31 січня 2023 р. // ВМС ЗС України, 01 – 31 січня 2023 р. – URL: <https://tinyurl.com/bde4djev>

² Там само.

³ Ситуація на Кінбурнській косі залишається складною через погодні умови – Гуменюк // Суспільне, 13 січня 2023. – URL: <https://tinyurl.com/3utzz8e4>

30.01.	11	3	20
31.01.	12	3	20

Зловживаючи процедурою інспекції суден у Спільному контактному центрі, противник здійснював цілеспрямоване гальмування проходження торгових кораблів до українських портів у рамках зернової угоди. Внаслідок чого на входах у протоку Босфор, через очікування на інспекцію, в середньому щоденно накопичувалося до ста суден, як порожніх, так із вантажем продукції агропромислового комплексу України. Це призводило до суттєвого зменшення обсягів транспортування українського збіжжя країнам, що його потребували, а також до мільйонних збитків як вантажовласників, так і Української держави. Так, протягом січня в рамках Чорноморської зернової ініціативи українські порти покинули лише 67 суден на борту яких було 2 млн 600 тис тон збіжжя та інших продуктів харчування¹.

У той же час в акваторії Чорного та Азовського морів, під охороною ЧФ рф, тривала доволі активна морська торгівля через контрольовані росією порти. За місяць, в інтересах рф прохід Керч-Єнікальською протокою здійснили: до Чорного моря – 638 суден, з них 157 продовжили рух у напрямку протоки Босфор; до Азовського моря – 632 судна, з них 169 рухались з протоки Босфор². Потижнева динаміка процесу проходження суден в інтересах противника через Керч-Єнікальську протоку в січні 2023 року була такою:

Станом на	До Чорного моря пройшло	Продовжили рух у напрямку протоки Босфор	До Чорного моря пройшло	Рухались з протоки Босфор
06 січня 2023	150 суден	37 суден	166 суден	33 судна
13 січня 2023	194 судна	29 суден	69 суден	21 судно
20 січня 2023	107 суден	41 судно	191 судно	56 суден
27 січня 2023	187 суден	50 суден	206 суден	59 суден

Противник також продовжував порушувати вимоги Міжнародної конвенції з охорони людського життя на морі 1974 р. (SOLAS), вимикаючи системи автоматичної ідентифікації (AIS) на цивільних суднах. Користуючись цим, ворог забезпечив “неформальну” рейдову перевалку нафти в Чорному морі – посередині між турецьким портом Синоп та Новоросійськом.

Схема і місце перевалки російської нафти в Чорному морі

¹ Повідомлення ВМС ЗС України щодо стану корабельного угруповання противника, яке перебуває на бойовому чергуванні, 01 – 31 січня 2023 р. // ВМС ЗС України, 01 – 31 січня 2023 р. – URL: <https://tinyurl.com/bde4djeb>

² Там само.

У січні 2023 року противник суттєво активізував обстріли цивільної інфраструктури та житлових кварталів Очаківської та Куцурубської громад зі ствольної артилерії та РСЗВ, які тимчасово встановлювалися на північному узбережжі Кінбурнського півострова – Кінбурнській косі¹. Користуючись штормами, які ускладнювали проведення розвідки на півострові, противник систематично тероризував цивільне населення й унеможлилював використання портової інфраструктури Миколаєва до “зернового коридору”. Речниця ОК “Південь” Наталія Гуменюк так коментувала обстановку на Кінбурнській косі: “Коса, як піщаний намів, має свої особливості під час штормових вітрів і великого шторму, що спричиняє великі хвилі. Це ускладнює і ситуацію з розвідкою, і дорозвідуванням наших результатів роботи. І, зокрема, можливість проникнення туди ворогів, адже вони не можуть залишатися там стало, оскільки ми працюємо дуже системно по цій ділянці місцевості”².

Погода в січні 2023 року вносила свої корективи в поведінку противника. Після невеликого затишшя 13-19 січня, з 20 січня на Чорне море повернулися шторми, які тривали до 25 січня. Щойно погода покращилася, 25 січня противником було завдано артилерійського удару по двох цивільних суднах, що знаходились в порту Херсона, одне з яких – суховантаж “Тузла” під прапором Туреччини³. А 26 січня країна-терорист завдала чергового масованого ракетного удару по території України. Окупанти здійснили 55 пусків ракет повітряного та морського базування з літаків Ту-95МС, Су-35, МиГ-31К та кораблів з акваторії Чорного моря. 47 ракет було знищено засобами ППО⁴.

Упродовж лютого, як і попереднього місяця, противник продовжував здійснювати захист своїх морських комунікацій (у тому числі й тих, які вели до окупованих українських портів на Азовському морі), забезпечував нагляд за рухом суден “зерновим коридором”, проводив пуски крилатих ракет морського базування, реалізовував заходи з охорони районів базування власного флоту. Для виконання цих завдань в Азовському морі безперервно перебувало до 2-х суден ворога, а в Чорному морі – від 1 до 17. При цьому слід наголосити на тому, що найважливішим чинником, який впливав на кількість носіїв КРМБ “Калибр”, були погодні умови, відтак протягом одинадцяти днів лютого носії КРМБ “Калибр” у відкрите море не виводились⁵.

<i>Дата</i>	<i>Кількість кораблів противника на бойовому чергуванні в Чорному морі</i>	<i>Кількість носіїв КРМБ “Калибр”</i>	<i>Сумарний залп ракет</i>
01.02.	13	3	20
02.02.	11	1	8
03.02.	10	2	16
04.02.	9	–	–
05.02.	5	–	–
06.02.	1	–	–
07.02.	2	–	–
08.02.	1	–	–
09.02.	1	–	–
10.02.	4	3	20
11.02.	11	2	16

¹ Армія рф продовжує обстрілювати Очаківську та Куцурубську громади на Миколаївщині: одна людина поранена // Суспільне, 13 січня 2023. – URL: <https://tinyurl.com/4zc7phwb>

² Ситуація на Кінбурнській косі залишається складною через погодні умови – Гуменюк // Суспільне, 13 січня 2023. – URL: <https://tinyurl.com/3utzz8e4>

³ Воєнно-історичний опис російсько-української війни (січень 2023 року) // Роб. група: В. Залужний (голова роб. групи, Є. Мойсюк, С. Шаптала та ін.). – К., 2023. – С. 113.

⁴ Під час масованого ракетного удару українська ППО збила 47 російських ракет // Погляд, 26 січня 2023. – URL: <https://tinyurl.com/3a79d3bf>

⁵ Повідомлення ВМС ЗС України щодо стану корабельного угруповання противника, яке перебуває на бойовому чергуванні, 01 – 28 лютого 2023 р. // ВМС ЗС України, 01 – 28 лютого 2023 р. – URL: <https://tinyurl.com/bde4dfeb>

12.02.	12	2	8
13.02.	11	2	8
14.02.	7	1	8
15.02.	6	1	8
16.02.	7	2	16
17.02.	11	3	24
18.02.	9	2	8
19.02.	10	2	8
20.02.	7	1	4
21.02.	5	–	–
22.02.	5	–	–
23.02.	4	–	–
24.02.	8	–	–
25.02.	9	1	8
26.02.	7	–	–
27.02.	6	1	4
28.02.	17	5	32

В лютому 2023 року вдалося дещо скоротити процедуру інспекції суден у Спільному контактному центрі, де противник, як і раніше, намагався продовжувати гальмування проходження торгових кораблів до українських портів у рамках зернової угоди. Рішучі дії української сторони дали позитивні результати і призвели до збільшення обсягів транспортування українського збіжжя Чорним морем. Так, протягом лютого в рамках Чорноморської зернової ініціативи українські порти покинули 92 судна (в січні – 67 суден) на борту яких було понад 3,5 млн тон збіжжя та інших продуктів харчування (в січні – 2 млн 600 тис.)¹. Хоча, слід наголосити на тому, що цілком вирішити проблему гальмування інспекції суден в Босфорі в рамках “зернової ініціативи” не вдалось і впродовж лютого 2023 року на інспекцію очікувало від 117 до 140 суден².

У той же морська торгівля через контрольовані росією порти час в акваторії Чорного та Азовського морів дещо змінила свою структуру. Деяке прискорення перевірок у Босфорі суден зафрахтованих для вивезення українського збіжжя також потягнуло за собою зростання кількості кораблів, які пройшли через Босфор з товарами для росії. Упродовж лютого 2023 року, в інтересах рф прохід Керч-Єнікальською протокою здійснили: до Чорного моря – 604 судна (в січні – 638 суден), з них 175 (в січні – 157) продовжили рух у напрямку протоки Босфор; до Азовського моря – 557 суден (в січні – 632 судна), з них 176 (в січні – 169) рухались з протоки Босфор³.

Важливим епізодом в ході бойових дій в акваторії Чорного моря у лютому 2023 року було перше застосування противником дистанційно керованого маломірного катера, який 10 лютого, близько 19.30 пройшов через гуманітарний “зерновий коридор” і пошкодив одну з опор мосту через Затоку (Дністровський лиман)⁴. Проте, на той момент цей логістичний об’єкт уже був виведений з ладу попередніми ударами крилатих ракет, тому атака дистанційно керованим катером була лише одинокою спробою противника продемонструвати наявність на своєму озброєнні відповідних безпілотних технологій.

10 лютого, під час масштабної повітряної атаки противником території України з акваторії Чорного й Азовського морів було запущено 8 ракет, дві з яких були збиті

¹ Там само.

² Босфор. Лютий 2023 // Укрінформ, 1-28 лютого 2023. – URL: <https://tinyurl.com/2cfh7jxv>

³ Повідомлення ВМС ЗС України щодо стану корабельного угруповання противника, яке перебуває на бойовому чергуванні, 01 – 28 лютого 2023 р. // ВМС ЗС України, 01 – 28 лютого 2023 р. – URL: <https://tinyurl.com/bde4djev>

⁴ Росіяни повідомляють про удар підводним дроном по мосту в Затоці: в ОБА відповіли // Фокус, 11 лютого 2023. – URL: <https://tinyurl.com/2mtwrc56>

підрозділами ВМС України¹. 13, 16 і 18 лютого угруповання різнорідних сил противника взяло участь у нанесенні чергових масованих ракетних ударів по важливих об'єктах у глибині території України та військах, що діяли у приморських районах. У вказані дні противником з морського напрямку було здійснено пуск, відповідно 2-х, 8-ми та 4-х крилатих ракет морського базування “Калибр”². В усіх випадках до протиповітряного бою було залучено підрозділи зенітних ракетних військ, винищувальної авіації, мобільні вогневі групи Повітряних Сил, у взаємодії із ППО інших складових Сил оборони України, зокрема ВМС ЗС України³.

На початку третьої декади лютого суттєві корективи у бойову діяльність угруповання різнорідних сил противника внесла погода. Штормова погода із поривами вітру до 22 м/с, яка панувала в акваторії Чорного моря 21 – 24 і 26 лютого змусила противника не лише відмовитись від застосування КРМБ “Калибр”, але й призупинити функціонування поромної переправи порт Кавказ – порт Керч на одну добу (21 лютого)⁴.

Погіршення погодних умов суттєво вплинуло на можливості противника щодо нарощування складу надводних сил у Чорному морі; участі носіїв КРМБ “Калибр” в масованих ракетних ударах по об'єктах на території України; перевезення військ і матеріальних засобів морем.

Угруповання різнорідних сил ВМС ЗС України впродовж січня – лютого 2023 року в Чорноморській операційній зоні продовжувало сприяти військам, які оперували у приморських районах, брати участь у підготовці до відбиття ударів засобів повітряного нападу противника, забезпеченні виконання завдань з охорони судноплавства у прибережних районах та на р. Дунай, зокрема, експорту аграрної продукції морським шляхом. Також Угруповання різнорідних сил ВМС виконувало завдання із недопущення відновлення противником панування на морі, здійснювало оборону районів базування та підтримання оперативного режиму, проводило заходи щодо водозахисних обстежень підхідних фарватерів, кораблів, причальних стінок пунктів базування та портів на предмет наявності підозрілих пристроїв чи пошкоджень.

Штормова погода посилила мінну небезпеку за рахунок зриву поставлених якірних мін. Для її нейтралізації виникла потреба посилити склад протимінних сил та засобів ВМС ЗС України. Так, упродовж січня фахівцями підрозділу спеціального призначення ВМС ЗС України було виявлено та шляхом контрольованого підриву знищено сім мін, які були викинуті на берег внаслідок шторму⁵. Особливо “щедрим” на міни був початок року, коли небезпечні “подарунки” знаходили 1, 3, 4, 7 і 8 січня. Упродовж лютого ситуація з мінною небезпекою суттєво не змінилась. Особливо складними були дні 16 і 21-24 лютого, коли в акваторії Чорного моря панували шторми⁶. Командуванню ВМС ЗС України важливо було не лише оперативно усунути небезпеку, алей поінформувати громадськість, яка не завжди усвідомлювала загрозу від морських мін. Тож типовим для січня-лютого 2023 року були

¹ Повідомлення ВМС ЗС України щодо стану корабельного угруповання противника, яке перебуває на бойовому чергуванні станом на 11 лютого 2023 р. // ВМС ЗС України, 11 лютого 2023 р. – URL: <https://tinyurl.com/bde4djeb>

² Повідомлення ВМС ЗС України щодо стану корабельного угруповання противника, яке перебуває на бойовому чергуванні станом на 19 лютого 2023 р. // ВМС ЗС України, 19 лютого 2023 р. – URL: <https://tinyurl.com/bde4djeb>

³ Під час масованого ракетного удару українська ППО збила 47 російських ракет // Погляд. – 2023, 26 січня. – URL: <https://tinyurl.com/4fuyh5e8>

⁴ Повідомлення ВМС ЗС України щодо стану корабельного угруповання противника, яке перебуває на бойовому чергуванні станом на 21 лютого 2023 р. // ВМС ЗС України, 21 лютого 2023 р. – URL: <https://tinyurl.com/bde4djeb>

⁵ Повідомлення ВМС ЗС України щодо стану корабельного угруповання противника, яке перебуває на бойовому чергуванні, 01 – 31 січня 2023 р. // ВМС ЗС України, 01 – 31 січня 2023 р. – URL: <https://tinyurl.com/bde4djeb>

⁶ Повідомлення ВМС ЗС України щодо стану корабельного угруповання противника, яке перебуває на бойовому чергуванні, 01 – 28 лютого 2023 р. // ВМС ЗС України, 01 – 28 лютого 2023 р. – URL: <https://tinyurl.com/bde4djeb>

такі повідомлення на офіційній сторінці ВМС ЗС України у соціальних мережах: “Штормове море продовжує приносити до узбережжя і в прибережні води Одещини небезпечні морські сюрпризи. Сьогодні зранку серед каміння на одному з пляжів місцевими мешканцями було виявлено морську міну, яка дивом не здетонувала, з огляду на особливості хвилювання моря і ґрунту узбережжя. На жаль, громадяни не усвідомлюючи наслідків, замість оперативного повідомлення компетентних служб і негайного дистанціювання від загрози, проводили фотовідеозйомку, що є дуже легковажним і небезпечним. Навіть за такої важкої доступності, фахівцям ВМС ЗС України вдалось контролювано й безпечно ліквідувати міну. Нагадуємо, що штормова погода сприяє винесенню до узбережжя морських мін, яких в морі ще багато. Не наражайте себе на небезпеку, дотримуйтесь норм і обмежень воєнного стану. Пам’ятайте, що узбережжя і прибережні води в умовах війни – це небезпечна зона, а також зона оборони”¹.

Упродовж перших місяців 2023 року суттєво зросла потреба у плавзасобах різного типу у зв’язку з наступальними операціями підрозділів ОТУ “Херсон” у нижній течії Дніпра, визволенням правобережних районів Херсонщини та можливістю здійснення штурмових десантів на лівий берег Дніпра, для забезпечення всебічного постачання, а також з метою деблокування Миколаївського, Херсонського морських портів і перевалочного пункту порту Ольвія². Свідченням загострення протистояння у пониззі Дніпра в січні-лютому стало знищення підрозділами ВМС України та ССО ЗС України 10 маломірних суден, катерів і моторних човнів у плавнях р. Дніпро на Херсонщині і в районі Кінбурнської коси³.

Суттєві перспективи для зміни балансу сил в акваторії Чорного та Азовського морів відкрила поява в складі ВМС України бригади морських дронів, які відіграють важливу роль в сучасній концепції морського флоту, зокрема, в забезпеченні безпеки та ефективності військових операцій. Стеження і розвідка, контроль за морською діяльністю, протидія диверсійним і мінним загрозам, підтримка операцій десанту і спеціальних операцій, ураження ворожих кораблів на рейді та в пункті базування – всі ці завдання покладалися командуванням ВМС ЗС України на надводні безекіпажні комплекси, які в сукупності з БпЛА продемонстрували свою ефективність в зменшенні російського домінування в акваторії Чорного й Азовського морів. Зокрема, 16 лютого українськими дронами була атакована база ЧФ рф в окупованому Севастополі⁴, а 28 лютого було проведено унікальну атаку безпілотним авіаційним комплексом (БпАК) по об’єктах російського порту Туапсе у Чорному морі, яка засвідчила факт остаточної втрати росією контролю не лише над відкритим морем, але й над районами базування власного флоту⁵. Подібні атаки були підтвердженням слів командувача ВМС ЗС України віце-адмірала Олексія Неїжпапи, який в інтерв’ю 21 лютого заявив: “Якщо порівнювати сили та засоби чорноморського флоту рф з ВМС ЗС України на початку широкомасштабного вторгнення,

¹ Повідомлення ВМС ЗС України щодо стану корабельного угруповання противника, яке перебуває на бойовому чергуванні, 21 січня 2023 р. // ВМС ЗС України, 21 січня 2023 р. – URL: <https://tinyurl.com/bde4djeb>

² Воєнно-історичний опис російсько-української війни (січень 2023 року) // Роб. група: В. Залужний (голова роб. групи, Є. Мойсюк, С. Шаптала та ін.). – К., 2023. – С. 114.

³ Підготували для диверсантів: ЗСУ знищили 4 катери рф в районі Кінбурнської коси, — ОК "Південь" // Фокус. – 2023, 01 березня. – URL: <https://tinyurl.com/mzyu7u3y>; На Херсонщині знищено "моторки" та катери армії рф: дрон ударив у плавнях Дніпра, О. Бурдейна // Стопкор. – 2023, 15 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/mzyu7u3y>

⁴ В Севастополі утрое прогромили взрывы: что происходит // УНІАН. – 2023, 16 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3za3b6x2>

⁵ Пожежа на нафтобазі в Туапсе та безпілотники над Белгородом // BBC, 28 лютого 2023. – URL: <https://tinyurl.com/wjbacwmt>

то ті кораблі та підрозділи становили в середньому дванадцять до одного. На даний час у зв'язку з надходженням ракетних комплексів та іншого озброєння від країн партнерів, різниця цих потенціалів зменшилась в три рази. Сьогодні, крім іншого, ми пильно стежимо за небом, збиваємо ракети, безпілотні літальні апарати та інший металобрухт російського та іранського виробництва. Всі стратегічні підступи до Одеської області під контролем Військово-Морських Сил та інших підрозділів ЗС України”¹. В іншому своєму інтерв'ю, від 27 лютого, командувач ВМС ЗС України продовжував: “ми воюємо із сильнішим противником на морі і змушуємо його відійти з площі 25 тисяч квадратних кілометрів. Це просто такий маленький меседж, аби люди могли зрозуміти, що відбувається в ці часи. Тому ми продовжуємо набувати тих спроможностей, яких вимагає сьогодення і ця війна, і ми обов'язково позбавимо панування росії не тільки на Чорному морі”².

Результати

У перші два місяці 2023 року противник лише частково реалізував поставлені перед ним завдання. Зокрема угруповання різнорідних сил зс рф:

- частково блокувало морські порти України в Чорному морі, але не зуміло цілковито зірвати морську економічну діяльність України;

- 26 січня, 10, 13, 16 і 18 лютого завдало КРМБ “Калибр” удари з морського напрямку по об'єктах військової, промислової, енергетичної та цивільної інфраструктури України;

- забезпечило оборону надводних і підводних носіїв КРМБ “Калибр”, виводячи в море від 1 до 6 носіїв КРМБ “Калибр”;

- сприяло військам, які вели бойові дії на лівому березі р. Дніпро та південному березі Дніпро-Бузького лиману шляхом нанесення вогневого ураження по воєнній і цивільній інфраструктурі України в Херсонській і Миколаївській обл.;

- здійснювало охорону та оборона районів базування сил і районів виконання бойових завдань.

Угрупованням різнорідних сил ВМС ЗС України, спільно з військами, силами інших складових Сил оборони України:

- не допущено наближення носіїв ракет противника у північно-західну частину Чорного моря, частина ракет була збита;

- забезпечено безпечне функціонування визначених фарватерів “чорноморського зернового коридору” для експорту українського збіжжя;

- забезпечено протидесантну оборону українського узбережжя;

- здійснено вогневий вплив по важливих об'єктах ворога у Чорноморській операційній зоні (Севастополь, Туапсе) з допомогою БпАК;

- здійснено ефективні протимінні заходи на узбережжі Чорного моря;

- забезпечено підтримку підрозділів ОТУ “Херсон” у зоні дельти р. Дніпро, у Дніпровсько-Бузькому лимані та на чорноморському узбережжі Херсонщини;

- не дозволено ударним та іншим кораблям противника вільно маневрувати й виконувати бойові завдання у північно-західній частині Чорного моря;

- знищено 10 одиниць маломірних суден і катерів, що діяли в районі Кінбурнської коси та гирлі р. Дніпро.

¹ Олексій Неїжпапа: “Якщо порівнювати сили та засоби чорноморського флоту рф з ВМС ЗС України...” // ВМС ЗС України, 21 лютого 2023 р. – URL: <https://tinyurl.com/bde4djeb>

² України без моря не буде, і ми це розуміємо — віце-адмірал Олексій Неїжпапа // АрміяInform, 27 лютого 2023. – URL: <https://tinyurl.com/3dme598e>

Висновки

Виходячи з аналізу вищезазначеного перебігу воєнних дій на морі протягом зими 2023 року, можна зробити такі висновки:

противник продовжував використання морських районів Чорного моря для завдання ураження крилатими ракетами морського базування по державних та військових об'єктах на всю глибину території України, зокрема по об'єктах критичної інфраструктури, що обумовлювало необхідність подальшого пошуку ефективних шляхів боротьби з надводними кораблями та підводними човнами противника, які є носіями таких ракет. За чотири епізоди застосування ударних сил з акваторії Чорного моря в лютому 2023 року було здійснено до 22 пусків КРМБ “Калибр”. Це було наслідком порушення логістичного забезпечення і неспроможності ВПК рф виробляти необхідну кількість КРМБ “Калибр”, що значно послаблює ударні спроможності російського флоту в Азово-Чорноморській операційній зоні;

завдання ракетних ударів противником по об'єктах енергетичної інфраструктури України сповільнило спроможності українських портів із забезпечення функціонування “зернового коридору”;

ВМС ЗС України здійснювали заходи з превентивного попередження масованих ракетних ударів з повітря, шляхом вогневого впливу на носії крилатих й авіаційних ракет та місця їх постійного базування за допомогою морських дронів, чисельність яких нарощувалася¹;

грубо порушуючи вимоги міжнародного права, противник здійснював обстріли цивільних суден нейтральних держав, чим провокував ескалацію збройного конфлікту та створював загрозу втягування у війну третіх держав;

противнику, незважаючи на суттєву перевагу у силах і засобах на морі, не вдалося відновити панування на морі у межах північно-західної частини Чорноморської операційної зони;

пріоритетним для угруповання різнорідних сил ВМС ЗС України залишалось завдання щодо захисту портової діяльності та судноплавства, у першу чергу із забезпечення експорту морем українського збіжжя до країн Азії, Африки та Європи;

російській федерації вдалося суттєво гальмувати експорт української агропродукції, через затримки з надання дозволів Спільним координаційним центром;

зросла загроза судноплавству у Чорному морі, зокрема “зернового коридору”, після факту бойового застосування дистанційно керованого маломірного катеру з вибухівкою;

роль угруповання різнорідних сил ВМС ЗС України у звільненні окупованих приморських (прирічкових) районів продовжувала зростати, що обумовлювалось наявністю у його складі сил і засобів для ведення дій у прибережних районах, лиманах та інших приморських (прирічкових) районах;

в умовах кількісної та якісної переваги противника на морі застосування безпечних надводних та безпілотних повітряних комплексів для завдання ефективних ударів по надводних кораблях і катерах противника значно збільшило спроможності угруповання різнорідних сил;

для створення умов щодо утримання ініціативи у воєнних діях на морі та припинення ударів противника з моря крилатими ракетами морського базування, а також для сприяння звільненню півострова Крим та тимчасово окупованих приазовських районів України

¹ Українські морські дрони ось-ось розпочнуть роботу: що відомо // Вголос. – 2022, 08 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/2p9e8uft>

необхідно продовжувати використання асиметричних способів і засобів впливу на противника, зокрема завдання наступних комплексних ударів безпілотними авіаційними та безкіпажними надводними комплексами по силах противника у прибережних районах, у пунктах базування і портах в Криму, на узбережжі Азовського моря, у Новоросійську та інших морських районах.

Підсумовуючи, слід зазначити, що у січні-лютому 2023 року ВМС ЗС України продовжували ефективно стримувати угруповання сил противника від ескалації дій та здійснення наступальних дій з морських напрямків.

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ ЧЕТВЕРТОГО ЕТАПУ

Початок 2023 року позначився успіхами української дипломатії на шляху до євроінтеграції нашої держави. Саміт Україна-ЄС, що відбувся в Києві на початку лютого, надав додатковий імпульс євроінтеграційним процесам. Європейське турне Президента України В. Зеленського продовжило процес утвердження України як одного з лідерів вільного світу. “Лондонська декларація”, підписана представниками України та Великої Британії, означала встановлення партнерських, де-факто союзницьких відносин між обома державами. Величезне значення для розвитку відносин між Україною й Сполученими Штатами Америки мав візит до Києва 20 лютого 2023 року Президента США Дж. Байдена. Глава Сполучених Штатів заявив в українській столиці про готовність держав-членів НАТО підтримувати нашу державу проти російської агресії.

Внаслідок роботи міжнародної Контактної групи з питань оборони України, наша держава отримала пакети ОБТ від 15 держав-партнерів. Новим етапом надання міжнародною спільнотою військової допомоги нашій державі став початок постачання Україні важкого наступального озброєння – основних бойових танків.

Протягом січня-лютого 2023 року міжнародні партнери посилювали санкції проти рф. Значний негативний вплив на економіку держави-агресора мали санкції, запроваджені ЄС на експорт викопних ресурсів, таких як нафта та газ (близько 40% імпорту в ЄС). Активне використання російським керівництвом фінансових ресурсів Фонду національного добробуту рф свідчило про початок системної економічної кризи в росії.

Провідні демократичні держави продовжували відмовлятися від використання російських енергоносіїв, розбудовуючи власну інфраструктуру для зберігання газу. Основними споживачами російської нафти протягом січня-лютого 2023 року залишались Індія та Китай.

Завдяки міжнародній підтримці та діям українського уряду, було забезпечено стабільне функціонування економіки України. Протягом січня-лютого 2023 року спостерігалось незначне покращення ситуації у промисловому виробництві завдяки зниженню дефіциту електроенергії. Водночас, блокування російською стороною ефективної роботи “зернової ініціативи” не дозволило здійснити експорт української агропродукції у повному обсязі.

Воєнно-стратегічна обстановка в Україні упродовж січня – лютого 2023 року визначалася веденням Силами оборони стратегічної оборонної операції. Намагаючись утримати тимчасово окуповані території України й водночас захопити всю територію Донецької обл. в її адміністративних кордонах, противник продовжував вести наступальну операцію в Східній операційній зоні й водночас здійснював оборонну операцію в Південно-Західній ОЗ.

Найбільш інтенсивні бойові дії в січні – лютому 2023 року відбувалися в Східній операційній зоні. Нестача сил і засобів змусила ворога відмовитись від одночасного ведення наступальних дій на всіх операційних напрямках й зосередити наступальні зусилля на обмежених ділянках фронту. В Донецькому операційному районі угруповання зс рф намагалось захопити н. п. Сіверськ, Соледар, Бахмут, Авдіївка, Мар’їнка, Вугледар. В ході штурмових дій, противник активно застосовував найманців із різноманітних ПВК (передусім “Вагнер”) та повітряно-десантні війська. До кінця лютого 2023 року, противнику вдалося захопити н.п. Соледар і східну частину н.п. Бахмут. Війська ОТУ “Донецьк” відбили численні атаки противника в районі н.п. Сіверськ, Авдіївка, Мар’їнка,

Вугледар. Незважаючи на надзвичайно високі втрати, противник не вичерпав спроможностей для продовження ведення наступальних дій на території Донецької обл. В Слобожанському операційному районі, війська ОТУ “Лиман” в результаті наступальних дій обмеженого характеру покращили своє тактичне положення на території західної частини Луганської й північно-східної частини Харківської обл. Однак суттєва перевага противника в силах і засобах не дозволила військам ОТУ “Лиман” розвинути успіх і вийти на оперативний простір у районі на північ від бар’єрного рубежу р. Сіверський Донець.

Менш інтенсивними були бойові дії у Південно-Західній операційній зоні. Війська ОСУВ “Херсон” продовжували ведення стабілізаційної операції на території правобережної частини Херсонської обл. з одночасним веденням оборонних дій вздовж західного берега р. Дніпро. Сили оборони зривали наміри противника встановити контроль над островами в дельті р. Дніпро. Водночас, війська ОСУВ “Таврія” вели стратегічну оборонну операцію вздовж лінії фронту, з метою створення сприятливих умов для переходу в наступ. Противник вживав заходів з посилення оборонних позицій на тимчасово окупованій території. Інтенсивно здійснювалося фортифікаційне обладнання позицій та зведення укріпленої глибокоешелонованої лінії оборони. Наступальні дії з обох сторін носили локальний характер. Артилерія й ракетні війська Сил оборони продовжували уражати логістичні комунікації російських військ на ТОТ півдня України і АР Крим.

У Північно-Західній операційній зоні бойові дії не велися. Противник продовжував уражати населені пункти та позиції Сил оборони України в прикордонних районах Сумської й Чернігівської обл. Противник утримувався від формування наступального угруповання на території білорусі, а також Брянської й Курської обл. рф, ймовірно, через нестачу живої сили й військової техніки. Стійкість оборони Сил оборони покращилася внаслідок нарощення нових оборонних рубежів й навчань з бойової підготовки підрозділів. Турбуючі дії, здійснені противником на території рб й прикордоння рф, не мали успіху й не призвели до нарощення угруповання Сил оборони в Північно-Західній ОЗ за рахунок послаблення угруповань українських військ в інших операційних зонах.

Таким чином, в ході наступальної операції зс рф у Східній ОЗ, противнику не вдалося досягти стратегічних успіхів, завдати поразки військам ОСУВ “Хортиця” і вийти до адміністративних кордонів Донецької обл. Готуючись до наступу Сил оборони на півдні України, угруповання зс рф продовжували нарощувати оборонні рубежі на ТОТ України.

У січні – лютому 2023 року активність кораблів чф рф в акваторії Чорного моря залишалася низькою. ВМС ЗС України продовжували здійснювати заходи з превентивного попередження масованих ракетних ударів з повітря, шляхом вогневого впливу на носії крилатих й авіаційних ракет та місця їх постійного базування за допомогою морських дронів. Противник продовжив використання морських районів Чорного моря для завдання ураження крилатими ракетами морського базування по державних та військових об’єктах на всю глибину території України. Незважаючи на багатократну перевагу у силах і засобах, вмс рф не вдалося відновити панування на морі у межах північно-західної частини Чорноморської операційної зони;

У повітряному просторі України ворог не спромігся здобути переваги, але продовжував нанесення авіаційних ударів вздовж лінії фронту та вглибині нашої держави. Противник намагався виявити і виснажити систему ППО України, а масовані

ракетні удари застосовував переважно для знищення об'єктів критичної та цивільної інфраструктури України. Статистика ракетних ударів у січні – лютому 2023 року свідчила про зменшення у противника запасів високоточних і далекобійних ракет, а також збільшення часового інтервалу між масованими ударами.

Намагаючись компенсувати свої воєнні, суспільно-політичні та дипломатичні невдачі, російське керівництво активізувало кампанію “суспільної мобілізації” в рф, продовжувало вживати заходів з інтеграції тимчасово окупованих територій України до складу рф та поглиблювати військово-технічне співробітництво з білоруссю та Іраном.

ПІДСУМКИ ПЕРШОГО РОКУ ВІДСІЧІ ШИРОКОМАСШТАБНІЙ ЗБРОЙНІЙ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Один рік Україна прожила в умовах широкомасштабної війни проти російського агресора, відстоюючи свою свободу, незалежність і право на існування. Російське вторгнення стало найбільшим викликом системі міжнародної безпеки, створеної після розгрому нацизму в Другій світовій війні. Ця агресія стала загрозою для інтересів більшості країн світу, оскільки грубо порушила принципи суверенітету і міжнародного права.

Вже події 2021 року засвідчили, що господарі кремля пов'язували агресію проти України з наміром відновити контроль над колишньою сферою впливу СРСР у Східній Європі. Маскуючи свої наміри риторикою про необхідність “поваги” до інтересів росії, керівництво рф намагалось розмовляти з провідними державами мовою ультиматумів. Приписуючи західним державам агресивні наміри, путін та його оточення виношували плани знищення суверенітету сусідніх держав.

Однак розрахунок на те, що західні держави не втручатимуться в перебіг російсько-української війни, не виправдався. Росія отримала консолідовану і потужну відповідь вільного світу в вигляді безпрецедентних санкцій проти агресора та всебічної допомоги Україні. З іншого боку, москві так і не вдалося згуртувати своїх союзників.

Водночас, рік війни засвідчив неефективність існуючих міжнародних механізмів попередження та врегулювання подібних криз. Російсько-українська війна довела неспроможність глобальних і регіональних структур безпеки адекватно відреагувати на російську агресію, зупинити злочини окупантів в Україні. Зокрема, виявився недієздатним механізм консенсусу під час ухвалення важливих рішень в рамках РБ ООН, ЄС, НАТО, ОБСЄ.

Війна стала фактором консолідації української нації, об'єднавши суспільство навколо ідеї перемоги над віковичим ворогом та реалізацією зовнішньополітичних прагнень України. Підсумком року війни стало закріплення суб'єктності України на міжнародній арені, утвердженні її ролі як одного із лідерів вільного світу, здатного впливати на глобальний порядок денний. Геостратегічною візією України стала “Формула миру” та ідея проведення Глобального саміту миру – міжнародної конференції для фіксації ключових елементів повоєнної безпекової архітектури в євроатлантичному просторі.

Широкомасштабне вторгнення рф в Україну призвело до значних руйнувань вітчизняного виробництва та інфраструктури, принесло людські жертви та соціальні втрати. Руйнування агресором виробничої бази, зупинка діяльності підприємств призвело до скорочення робочих місць та доходів населення, що не могло не вплинути на рівень життя українців. За оцінками НБУ падіння ВВП України за 2022 рік склало 30,4%, зменшився річний експорт товарів на 35.1%, імпорт товарів за рік зменшився на 20,3%. Курс гривні до готівкового долара впав майже на 40% та становив 40,3 грн за дол. США. Рівень інфляції у 2022 році склав 26,6 %. За даними Світового банку, збитки нанесені Україні війною вже становили майже 700 млрд дол. США.

Суттєвих збитків було завдано довікллю. Цілеспрямовано знищувались культурно-історичні пам'ятки України. Погіршувало ситуацію і втрата економічних зв'язків через тимчасову окупацію окремих територій держави. Війна спричинила зовнішню та внутрішню міграцію, що призвело до зменшення населення України та викликала соціальну і гуманітарну кризу. За даними офісу Верховного комісара ООН з питань біженців, за рік війни із понад 8 млн українців, які виїхали до Європи, майже 5 млн осіб

zareєструвалися в системі тимчасового захисту ЄС. Значні зовнішні міграційні потоки репродуктивного населення України негативно вплинули на демографічну ситуацію та спричинили зменшення рівня народжуваності в державі.

Разом з тим, економіка України функціонувала, демонструючи здатність до відновлення втрат, перетворюючи виклики на можливості зростання. Агресору не вдалося “загнати українців в темряву”, щоб примусити їх до переговорів на своїх умовах. Україні вдалося уникнути соціально-гуманітарної катастрофи національного масштабу. Своєчасно було забезпечено виплату заробітних плат, пенсій та інших соціальних виплат.

Значною мірою цим, країна завдячує міжнародній підтримці країн-партнерів та міжнародних організацій. Протягом всього року міжнародні партнери всебічно підтримували Україну, надаючи нашій державі військову, фінансову та гуманітарну допомогу. За рахунок лише фінансової допомоги міжнародних партнерів було здійснено приблизно 50% фінансування бюджетних потреб держави.

Широкомасштабне російське вторгнення викликало кризові явища у світі, а саме: світову продовольчу кризу, яка почалася після блокування росією морських портів України, що спричинило дефіцит продовольства; енергетичну кризу, яка була спровокована РФ через відмову постачання законтракованих обсягів газу в ЄС та зміни його ціни.

Напередодні вторгнення, відповідно до оперативних планів командування ЗС України було вжито заходів для розгортання угруповань військ (сил) для забезпечення військової присутності та посилення охорони (прикриття) державного кордону з республікою Білорусь і російською федерацією. Було проведено загальновійськові та командно-штабні навчання. Для адекватного реагування на провокаційні дії у повітряному просторі України організовано та забезпечено чергування з протиповітряної оборони екіпажами винищувальної авіації.

Перший етап широкомасштабного російського вторгнення (24 лютого – початок травня 2022 року) позначився зайняттям військами противника значної частини Київської, Чернігівської, Сумської, Харківської, Луганської, Донецької, Запорізької, Херсонської й Миколаївської обл. Ворог захопив такі важливі адміністративні центри як Херсон, Мелітополь, Бердянськ та Маріуполь, що дозволило противнику захопити Приазов'я й створити суходільний “коридор” до ТОТ АР Крим. Ефективно застосовувавши тактику виснаження ворога, Сили оборони України не допустили захоплення російськими військами Києва, завдали поразки північному угрупованню противника й змусили ворожі війська залишити територію Київської, Житомирської, Чернігівської та Сумської обл. Крім того. Силам оборони України вдалося зупинити наступ противника на південно-західному напрямку і не допустити захоплення таких важливих адміністративних центрів як Миколаїв, Одеса, Очаків та Чорноморськ.

З перших місяців широкомасштабного вторгнення, перебіг воєнних дій зруйнував міф про “другу армію світу”, якою РФ загрозувала своїм сусідам. Вже в перші тижні Збройні Сили України зірвали плани ворога захопити Київ “за три дні”. Незважаючи на масовані авіаційно-ракетні удари та одночасний наступ сил противника на кількох напрямках, завдяки своєчасним і рішучим діям командування ЗС України вдалося забезпечити стійкість управління військами, зберегти живу силу і боєздатність частин та підрозділів.

На другому етапі широкомасштабного російського вторгнення (початок травня – кінець серпня 2022 року) Сили оборони України стратегічну оборонну операцію, стримуючи просування противника, стійкою обороною виснажуючи його наступальний потенціал і таким чином створюючи умови для переходу в наступ. Було не допущено

оточення силами противника Сил оборони на території Луганської та Донецької обл., здійснено оборону м. Харків, не допущено встановлення противником повного контролю над акваторією Чорного та Азовського морів, звільнено о. Зміїний.

На третьому етапі широкомасштабного російського вторгнення (кінець серпня – середина листопада 2022 року) Сили оборони України перейшли до ведення стратегічної наступальної операції з метою звільнення окупованих територій. Ведучи стійку оборону в Донецькій та Запорізькій обл., українські війська здійснили успішні наступальні операції на території Харківської та Херсонської обл., в ході яких було звільнено значну частину окупованих територій. Зокрема, в ході Слобожанської наступальної операції було звільнено територію площею близько 11500 км², до 500 населених пунктів, в ході Херсонської наступальної операції – територію площею до 5700 км², до 211 населених пунктів. 11 листопада Сили оборони України звільнили Херсон та відтіснили російські війська на лівобережжя Дніпра. Стрімкий наступ Сил оборони поєднувався зі здійсненням постійного вогневого впливу на позиції й пункти управління ворожих військ, що призвело до значних втрат живої сили противника, руйнування системи управління, логістики тощо.

На четвертому етапі широкомасштабного російського вторгнення, який розпочався в середині листопада 2022 року, Сили оборони України перейшли до стратегічної оборонної операції, стримуючи просування противника, стійкою обороною виснажуючи його наступальний потенціал й створюючи умови для переходу в наступ.

За рік війни, Сили оборони України звільнили 40% окупованих після 24 лютого 2022 року територій, що складає 28% захоплених росією українських територій. Сили оборони України завдали значний втрат ворогові, які станом на 24 лютого 2023 року склали: понад 145 тис. особового складу, майже 3,35 тис. танків, 6,6 тис. броньованих машин, 5,22 тис. автомобілів, 2,35 тис. артилерійських систем, майже 500 РСЗВ, понад 240 систем ППО, майже 300 літаків та 290 вертольотів, понад 2 тис. БПЛА різних типів, понад 870 крилатих ракет, 18 кораблів і катерів.

У протистоянні агресору важливу роль відіграла військово-технічна допомога, отримана нашою державою в рамках Контактної групи з питань оборони України (формат “Рамштайн”) до складу якої увійшло понад 50 держав світу. Отримання Україною широкої номенклатури зразків озброєння та військової техніки від держав-партнерів стало ключовим фактором підтримання та подальшого зростання бойових спроможностей Сил оборони України.

Захід, остаточно усвідомивши свою відповідальність за майбутнє людства, дедалі активніше та масштабніше реалізував її на практиці – починаючи від ширших економічних санкцій проти росії та закінчуючи збільшенням допомоги Україні.

Україна, виборюючи та відстоюючи свою незалежність, остаточно визначилась із своїми національними цінностями й інтересами – європейською та євроатлантичною інтеграцією, розбудовою демократичного суспільства сучасного зразку. Кінцева мета цієї боротьби – руйнація путінської росії – цілковито залежить від успіхів ЗС України на полі бою та військово-технічної підтримки наших західних партнерів.

Переважна більшість українців вірять у перемогу і не готові обмінювати “мир на території” чи на щось інше. Національна ідентичність громадян стала сильнішою, підтримка і впевненість у правильності європейського та євроатлантичного курсу України зросла.

Шлях до перемоги, миру і відновлення країни виглядає непростим. Але тим важливішим є досвід вже пройдених етапів, аналіз здобутків і помилок, виявлення тенденцій і звільнення від стереотипів та ілюзій, окреслення шляхів і перспектив повоєнного відновлення і розвитку країни.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

ВТРАТИ ЗБРОЙНИХ СИЛ РФ В ПЕРІОД З 24.02.2022 ПО 23.02.2023

За даними Генерального штабу Збройних Сил України, загальні втрати особового складу противника з 24.02.2022 по 23.02.2023 склали **145 850** осіб.

З них – **1 718** осіб – загиблі офіцери рф, за інформацією, підтвердженою з відкритих джерел.

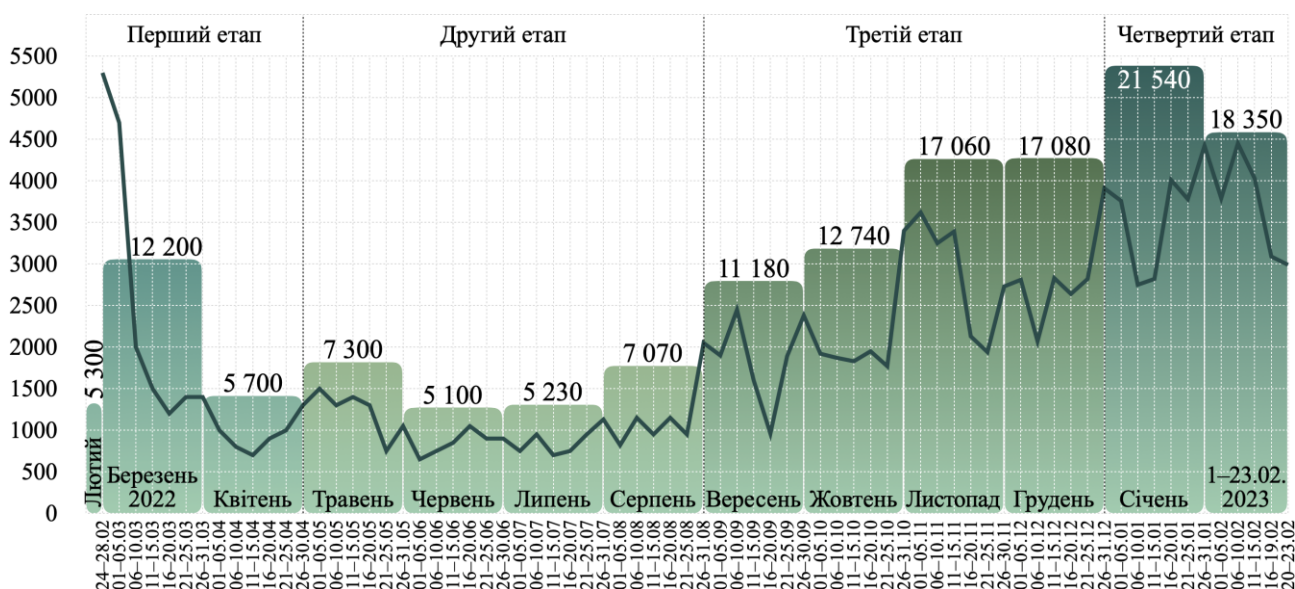
Наведені у додатку графіки динаміки втрат противника прив'язано до узагальненої історичної періодизації широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну. Етапи широкомасштабного вторгнення мають такі назви:

Перший етап – Перша стратегічна оборонна операція;

Другий етап – Друга стратегічна оборонна операція;

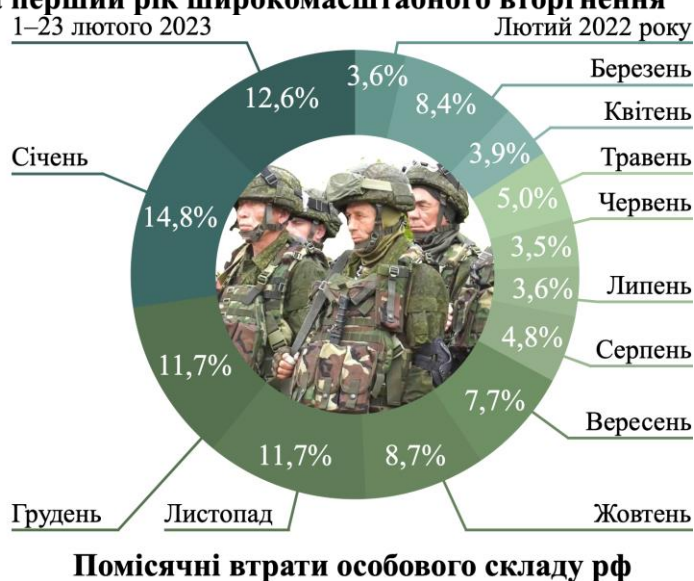
Третій етап – Стратегічна наступальна операція;

Четвертий етап – Третя стратегічна оборонна операція.

Динаміка втрат особового складу рф за перший рік широкомасштабного вторгнення
Офіцери рф, які загинули з 24.02.2022 по 23.02.2023, за даними з відкритих джерел

Військове звання рф	Підтверджено загибель, осіб
генерал-лейтенанти	2
генерал-майори	8
полковники	62
капітани 1 рангу	2
підполковники	150
капітани 2 рангу	3
майори	269
капітани 3 рангу	7
капітани	345
старші лейтенанти	576
лейтенанти	294
Разом	1 718

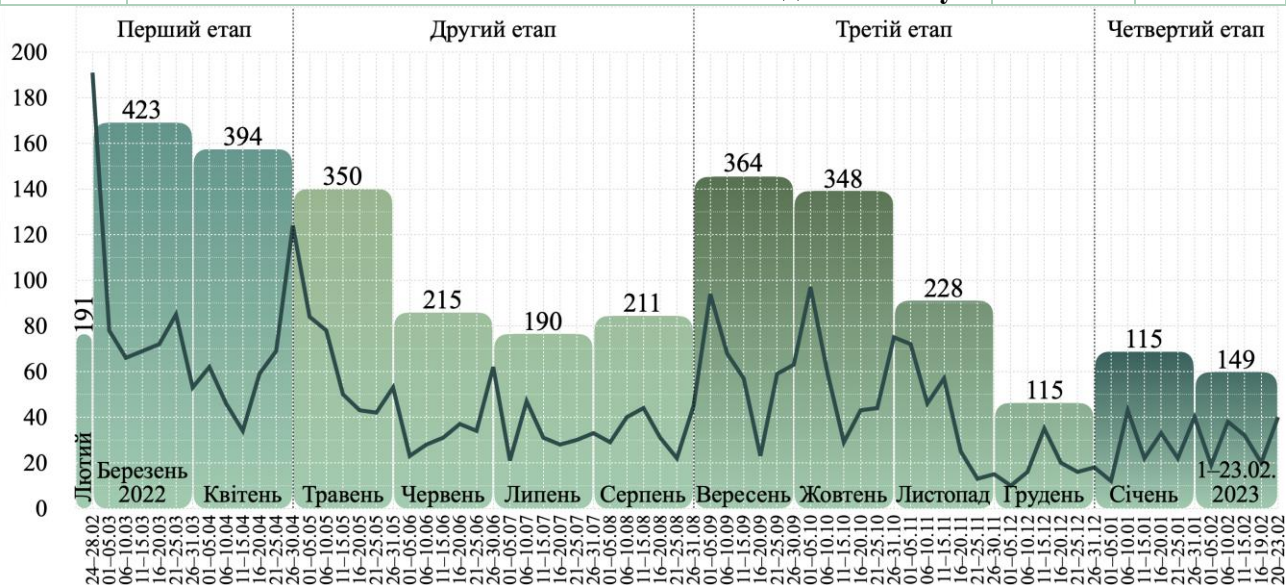

Помісячні втрати особового складу рф

За даними Генерального штабу Збройних Сил України, загальні втрати танків противника з 24.02.2022 по 23.02.2023 склали **3 350** одиниць.

Підтверджені Орух типи танків рф, що були втрачені з 24.02.2022 по 23.02.2023

Базові типи	Моделі танків, втрати яких підтверджено за даними Орух	Підтверджені втрати	
		Одиниць	Відсотків
T-72	T-72A, T-72AB, T-72B, T-72B обр. 1989, T-72BA, T-72B3, T-72B3 обр. 2016, T-72B3 обр. 2014	993	56%
T-80	T-80БВ, T-80БВМ, T-80БВМ обр. 2022, T-80БВК, T-80У, T-80УЕ-1, T-80УК, T-80УМ2	409	23%
	танки невстановлених моделей	198	11%
T-62	T-62М, T-62МВ, T-62 обр. 1967	65	4%
T-90	T-90А, T-90АК, T-90М, T-90С	55	3%
T-64	T-64А, T-64БВ	51	3%
Разом	За даними Орух	1 771	100%

Динаміка втрат танків рф за перший рік широкомасштабного вторгнення 1-23.02.2023

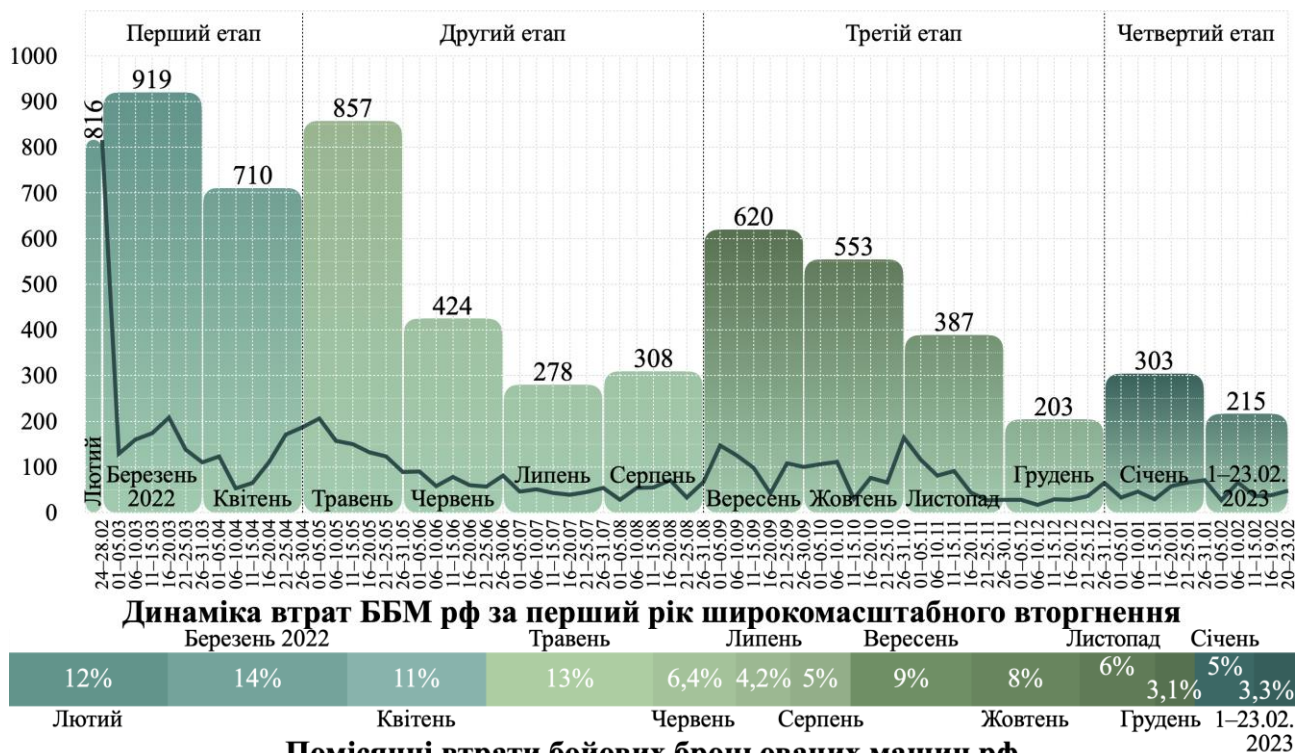

Помісячні втрати танків рф

За даними Генерального штабу Збройних Сил України, загальні втрати ББМ противника з 24.02.2022 по 23.02.2023 склали **6 593** одиниці.

**Підтверджені Огух типи бойових броньованих машин,
що були втрачені противником у період з 24.02.2022 по 23.02.2023**

Базові типи ББМ	Моделі ББМ, втрати яких підтверджено за даними Огух	Підтверджені втрати	
		Одиниць	Відсотків
на базі БМП-1 / БМП-2	БМП-1, БМП-1АМ “Басурманин”, БМП-1П, БМП-2, БМП-2К, БМП-2М, БМП-2 з комплектом захисту 675-сб3КДЗ, БРМ-1К, БРМ-1К обр. 2021	1 228	33%
на базі БТР-80 / БТР-82	БТР-80, БТР-82А, БТР-82АМ, ЗС-88, РХМ-6	622	17%
на базі МТ-ЛБ	МТ-ЛБ, МТ-ЛБВМ, МТ-ЛБВМК, МТ-ЛБу, МТ-ЛБ 6МБ, МТ-ЛБ з туреллю 2М-7	553	15%
на базі БМД-1 / БМД-2	БМД-2, БТР-Д	278	8%
Бронеавтомобілі	АМН-590951, АСН-233115 “Тигр-М”, ГАЗ серії 2330 “Тигр”, ГАЗ-3937 “Водник”, КамАЗ-395800 “Горец”, КамАЗ-43269 “Выстрел” (БПМ-97), КамАЗ-435029 “Патруль-А”, КамАЗ-53949 “Тайфун-К”, КамАЗ-63968 “Тайфун-К”, Ремдизель 3-СТС “Ахмат”, УАЗ-394511 “Есаул”, УАЗ-515195 “Есаул”, Урал-42590/42591 “Федерал”, Урал-432009 “Урал-ВВ”, Iveco LMV “Рысь”	259	7%
на базі БМП-3	БМП-3	233	6%
	Бойові броньовані машини невстановлених моделей	170	5%
Командно-штабні бронемашини	БМД-1КШ-А “Сорока”, БМП-1КШ “Поток-2”, Р-145БМ “Чайка”, Р-145БМА, Р-145БМ1, Р-149МА1, Р-149МАЗ	140	4%
на базі БМД-4	БМД-4М, БТР-МД “Ракушка”	79	2%
ББМ управління артилерією	ПРП-4А “Аргус”, 1В1003, 1В119 “Реостат”, 1В13, 1В14, 1В15М, 1В16, 1В18 “Клён-1”	46	1,2%
Самохідні ПТРК	9К128-1 “Корнет-Т”, 9П148 “Конкурс”, 9П149 “Штурм-С”	38	1%
медичні бронемашини	БММ-80, КамАЗ-53949 “Линза”	12	0,3%
на базі БРДМ-2	БРДМ-2, БРДМ-2РХБ, ЗС-82	9	0,2%
на базі БТР-60, БТР-70	БТР-60ПБ, БТР-70, БТР-70М	6	0,2%
ББМ на базі Т-72	БМО-Т, БМПТ “Терминатор”	4	0,1%
Разом	За даними Огух	3 677	100%

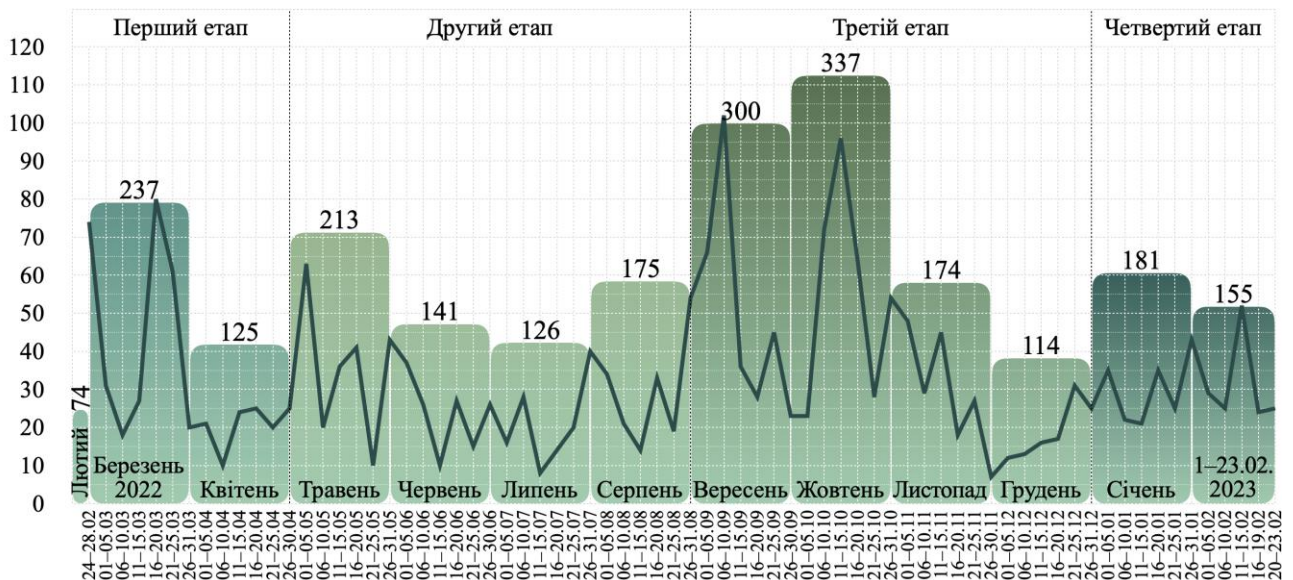

Помісячні втрати бойових броньованих машин рф

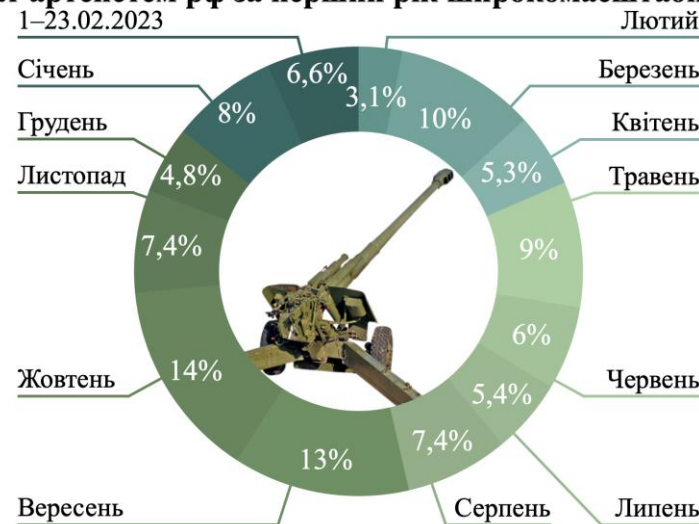
За даними Генерального штабу Збройних Сил України, загальні втрати артсистем противника з 24.02.2022 по 23.02.2023 склали **2 352** одиниці.

Підтверджені Орух типи артилерійських установок, що були втрачені противником у період з 24.02.2022 по 23.02.2023

Базові типи артсистем	Моделі артсистем, втрати яких підтверджено за даними Орух	Підтверджені втрати	
		Одиниць	Відсотків
САУ	122 мм 2С1 “Гвоздика”, 152 мм 2С3 “Акація”, 152 мм 2С5 “Гиацинт-С”, 152 мм 2С19 “Мста-С”, 152 мм 2С33 “Мста-СМ”, 203 мм 2С7 “Пион”	315	60%
Прицепні гармати	122 мм 2А18 Д-30, 152 мм 52-П-546 Д-20, 152 мм 2А65 “Мста-Б”, 152 мм 2А36 “Гиацинт-Б”	151	29%
САМУ	120 мм 2С9 “Нона-С”, 120 мм 2С23 “Нона-СВК”, 120 мм 2С34 “Хоста”	29	5%
ПАМУ	120 мм 2Б16 “Нона-К”	11	2%
ППГ	100 мм 2А29 МТ-12 “Рапира”	9	2%
Прицепні міномети	82 мм 2Б9 “Василёк”	5	1%
Самохідні міномети	240 мм 2С4 “Тюльпан”	4	1%
Разом	За даними Орух	524	100%

Динаміка втрат артсистем рф за перший рік широкомасштабного вторгнення

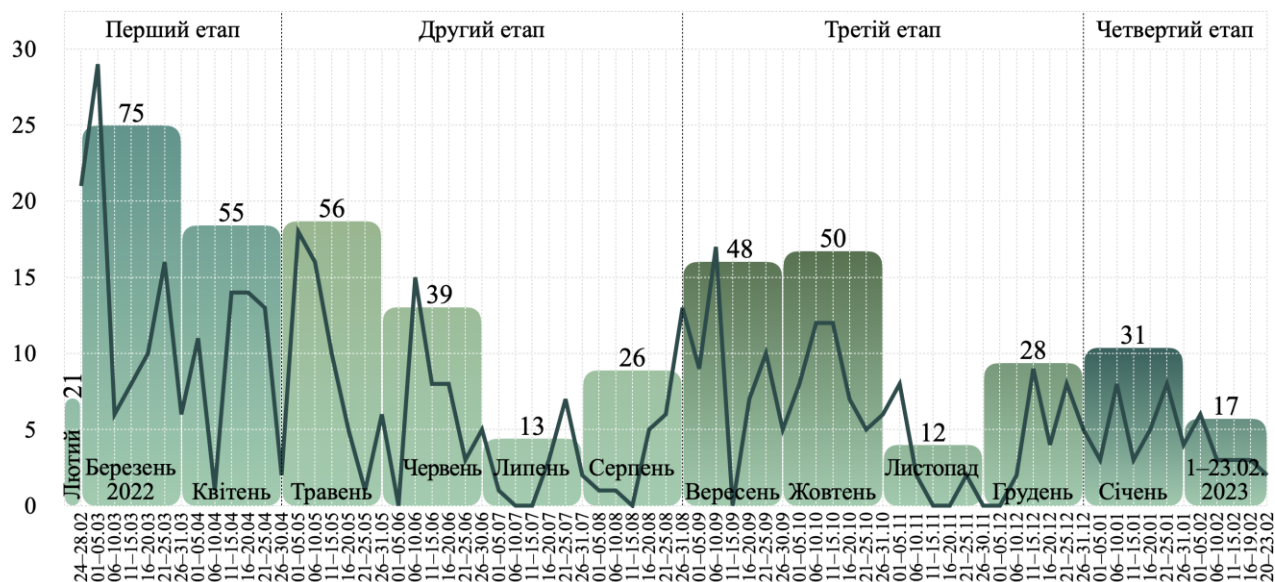

Помісячні втрати артсистем рф

За даними Генерального штабу Збройних Сил України, загальні втрати РСЗВ противника з 24.02.2022 по 23.02.2023 склали **471** одиницю.

Підтверджені Огух типи реактивних систем залпового вогню, що були втрачені противником у період з 24.02.2022 по 23.02.2023

Типи РСЗВ	Моделі РСЗВ, втрати яких підтверджено за даними Огух	Підтверджені втрати	
		Одиниць	Відсотків
122 мм	бойові машини БМ-21 (2Б5, 2Б26 “Град-К”), БМ-21-1 (2Б17) комплексу 9К51 “Град”, бойові машини 2Б17М комплексу 9К51М “Торнадо-Г”, бойові машини 9П138 комплексу 9К55 “Град-1”	120	54%
220 мм	Машини зі складу комплексу 9К57 “Ураган”: 9П140, 9Т452	86	39%
ТОС	Машини зі складу ТОС-1А “Солнцепёк”: БМ-1, ТЗМ-Т	12	5%
	РСЗВ невстановлених моделей	2	1%
300 мм	Бойова машина 9А52-2 зі складу комплексу 9К58 “Смерч”	1	1%
Разом	За даними Огух	221	100%

Динаміка втрат РСЗВ рф за перший рік широкомасштабного вторгнення

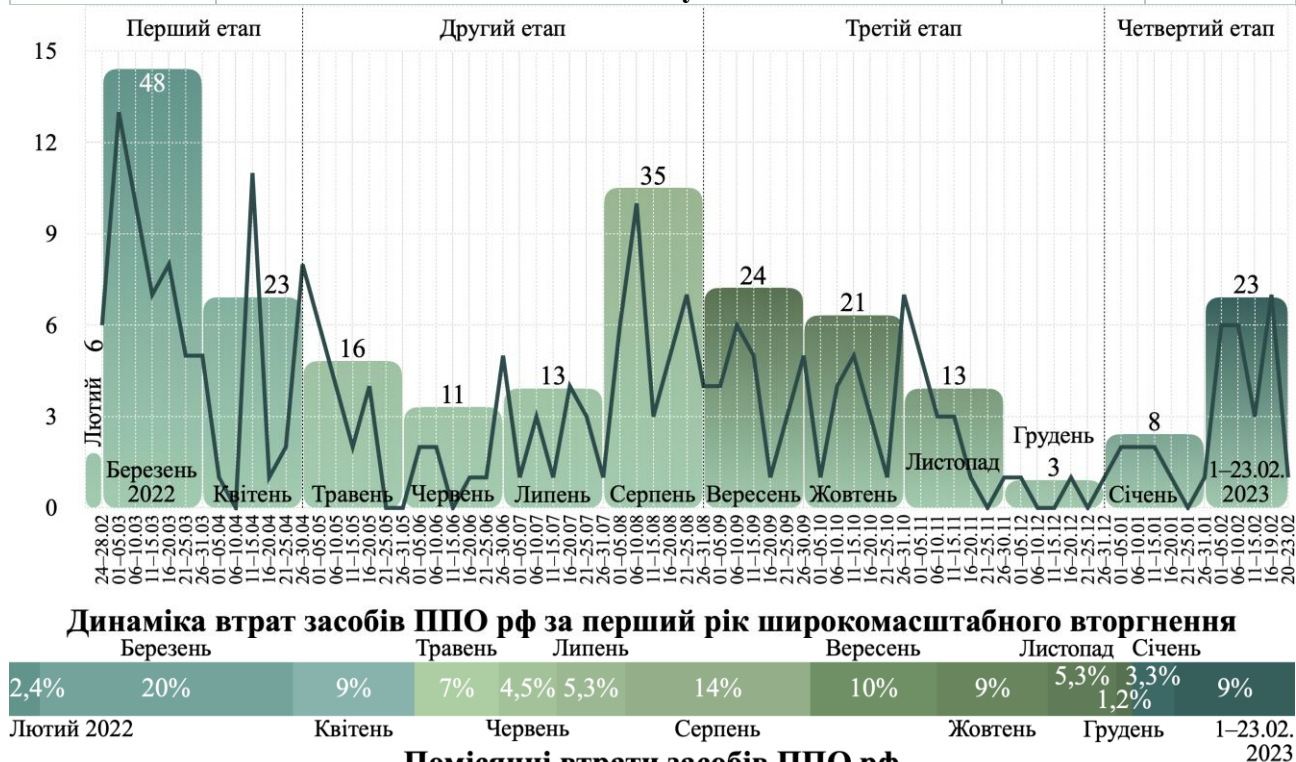
Помісячні втрати РСЗВ рф

За даними Генерального штабу Збройних Сил України, загальні втрати засобів ППО противника з 24.02.2022 по 23.02.2023 склали **244** одиниці.

Підтверджені Огух типи засобів протиповітряної оборони, що були втрачені противником у період з 24.02.2022 по 23.02.2023

Базові типи	Моделі засобів ППО, втрати яких підтверджено за даними Огух	Підтверджені втрати	
		Одиниць	Відсотків
ЗУ-23-2	2А13 ЗУ-23-2 на платформі а також встановлені на ББМ: МТ-ЛБ, 2С1, БТР-3Д "Скрежет"	43	24%
"Бук"	Машины комплексу 9К37М1-2 "Бук-М1-2": вогневі установки 9А310М1-2, пуско-заряджальні установки 9А39М1-2, станція виявлення та цілевказівки 9С18М1-2; Машины комплексу 9К317 "Бук-М2": вогневі установки 9А317, пуско-заряджальні установки, 9А316,	32	17%

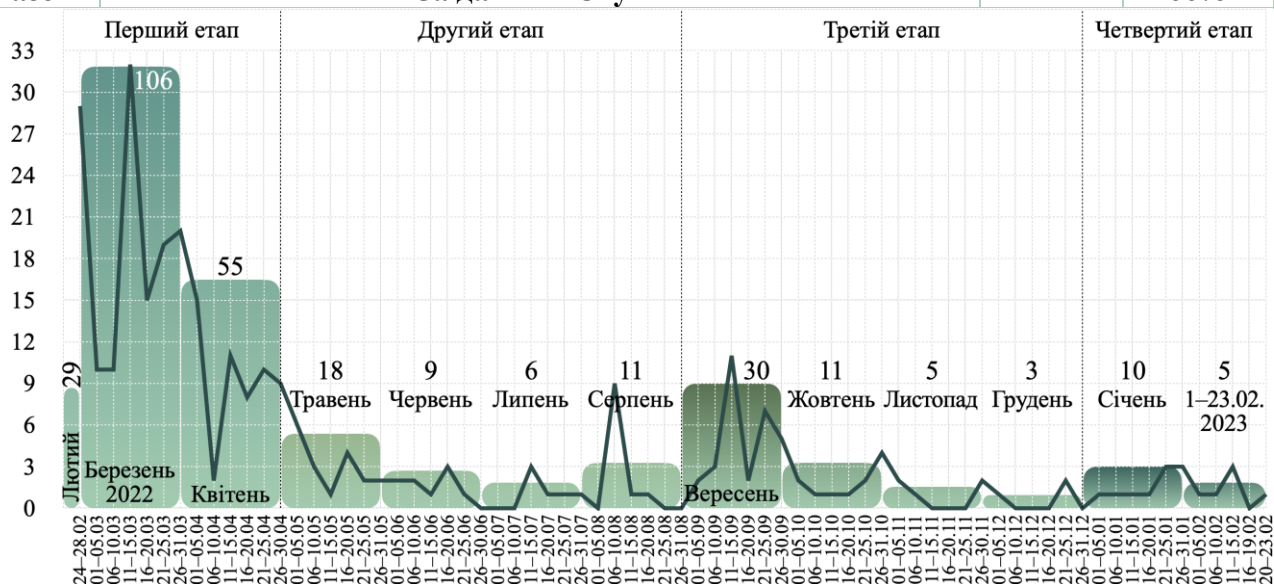
	станції виявлення та цілевказівки 9С18М1-3, радіолокаційні станції 9С36; Командні пункти на базі 9С470		
“Тор”	Бойові машини 9А330 комплексу 9К330 “Тор”, бойові машини 9А331 комплексу 9К331 “Тор-М1”, бойові машини 9А331М комплексу 9К331М “Тор-М2”, бойові машини 9А331МДТ комплексу 9К331МДТ “Тор-М2ДТ”	29	16%
“Стрела-10”	Бойові машини 9А35 комплексу 9К35 “Стрела-10”	14	7%
“Панцирь”	ЗРГК 96К6 “Панцирь-С1”	14	7%
“Тунгуска”	ЗРГК 2К22 “Тунгуска”	13	7%
“Оса”	Бойові машини 9А33Б комплексу 9К33 “Оса”	10	6%
Командні пункти підрозділів ППО	9С482 ПУ-12, 9С80(-1) ППРУ-1(М) “Овод-М-СВ”/“Сборка”, машини комплексу “Барнаул-Т”: 9С932-1 МРУ-Б, 9С932-2 МРУ-Д	9	5%
Універсальні РЛС	Машини комплексу 48Я6-К1 “Подлет-К1”: антенні пости, пункт управління, електрогенератор; Комплекс протидії БпЛА РЛК-МЦ “Валдай”, П-18	9	5%
“Шилка”	2А6 ЗСУ-23-4 “Шилка”	7	4%
С-300	Пускові установки 5П85СД/СМ комплексу С-300ПМУ/ПМ1	2	1%
С-400	Пускові установки 5П85СМ2-01 комплексу 40Р6 С-400 “Триумф”	1	1%
Разом	За даними Орух	183	100%

За даними Генерального штабу Збройних Сил України, загальні втрати літаків противника з 24.02.2022 по 23.02.2023 склали **299** одиниць.

Підтверджені Огух типи літаків рф, що були втрачені з 24.02.2022 по 23.02.2023

Базові моделі	Моделі літаків, втрати яких підтверджено за даними Огух	Підтверджені втрати	
		Одиниць	Відсотків
Су-25	Штурмовики Су-25 “Грач”	27	37%
Су-34	Винищувачі-бомбардувальники: Су-34, Су-34М	19	26%
Су-30	Багатоцільові винищувачі Су-30СМ	11	15%
Су-24	Фронтові бомбардувальники Су-24М, фронтовий розвідник Су-24МР	10	14%
Су-35	Багатоцільові винищувачі Су-35С	2	3%
Миг-31	Багатоцільовий винищувач Миг-31БМ	1	1%
Ту-22	Надзвуковий стратегічний бомбардувальник Ту-22М3	1	1%
Ту-95	Стратегічний бомбардувальник Ту-95МС	1	1%
Ил-22	Повітряний командний пункт управління / літак-ретранслятор на базі Ил-22	1	1%
Ан-26	Військово-транспортний літак Ан-26	1	1%
Разом	За даними Огух	74	100%

Динаміка втрат літаків рф за перший рік широкомасштабного вторгнення 1-23.02.2023

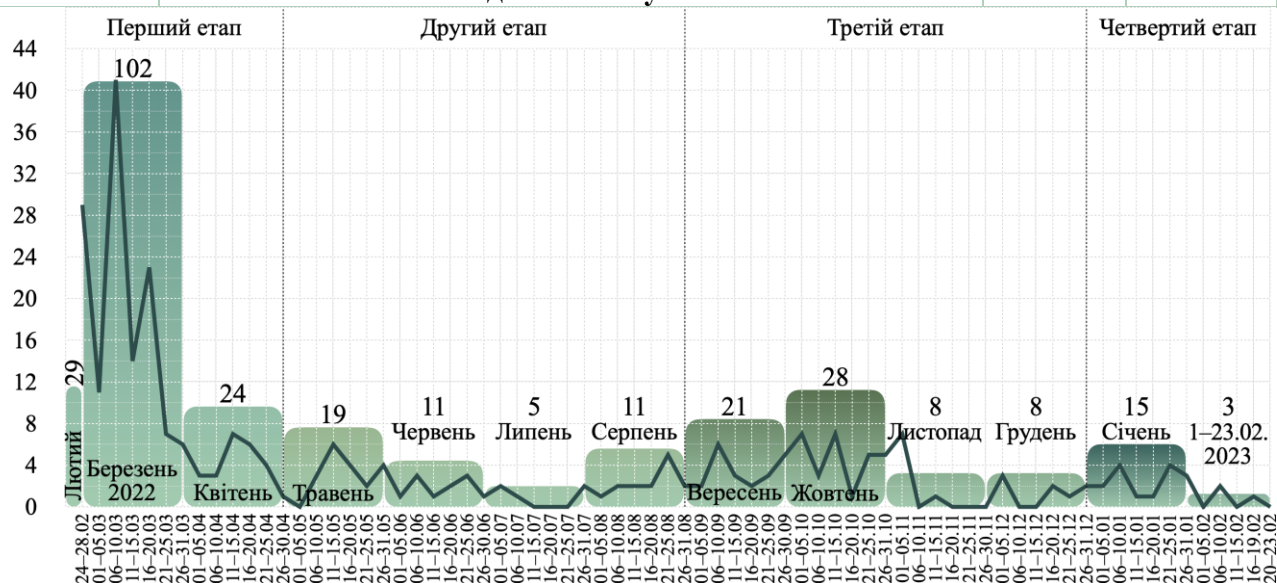

Помісячні втрати літаків рф

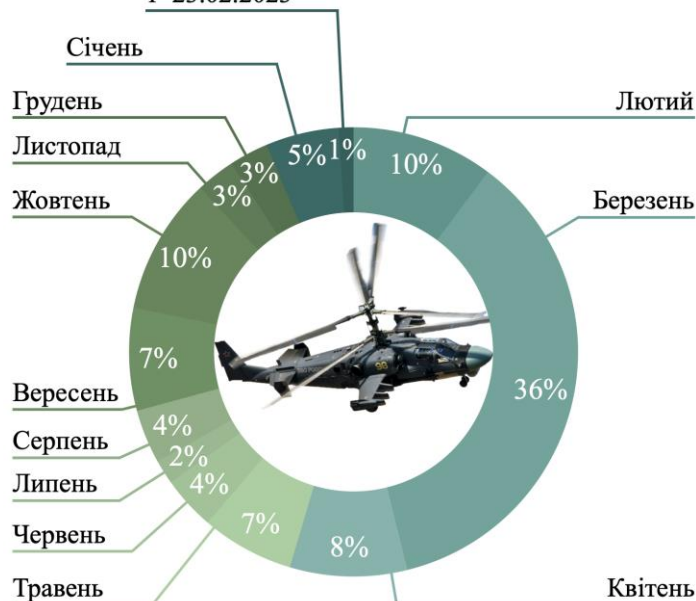
За даними Генерального штабу Збройних Сил України, загальні втрати гелікоптерів противника з 24.02.2022 по 23.02.2023 склали **287** одиниць.

Підтверджені Орух типи гелікоптерів рф, що були втрачені з 24.02.2022 по 23.02.2023

Базові моделі	Моделі гелікоптерів, втрати яких підтверджено за даними Орух	Підтверджені втрати	
		Одиниць	Відсотків
Ка-52	Розвідувально-ударні гелікоптери Ка-52 “Аллигатор”	31	40%
Ми-8	Багатоцільові гелікоптери Ми-8 та модифікації на їх базі	18	23%
Ми-24 / Ми-35	Багатоцільові ударні гелікоптери: Ми-24П, Ми-24В, Ми-35М	12	15%
Ми-28	Ударні гелікоптери Ми-28 та модифікації на їх базі	11	14%
неопізнані моделі гелікоптерів		6	8%
Разом	За даними Орух	78	100%

Динаміка втрат гелікоптерів рф за перший рік широкомасштабного вторгнення 1–23.02.2023

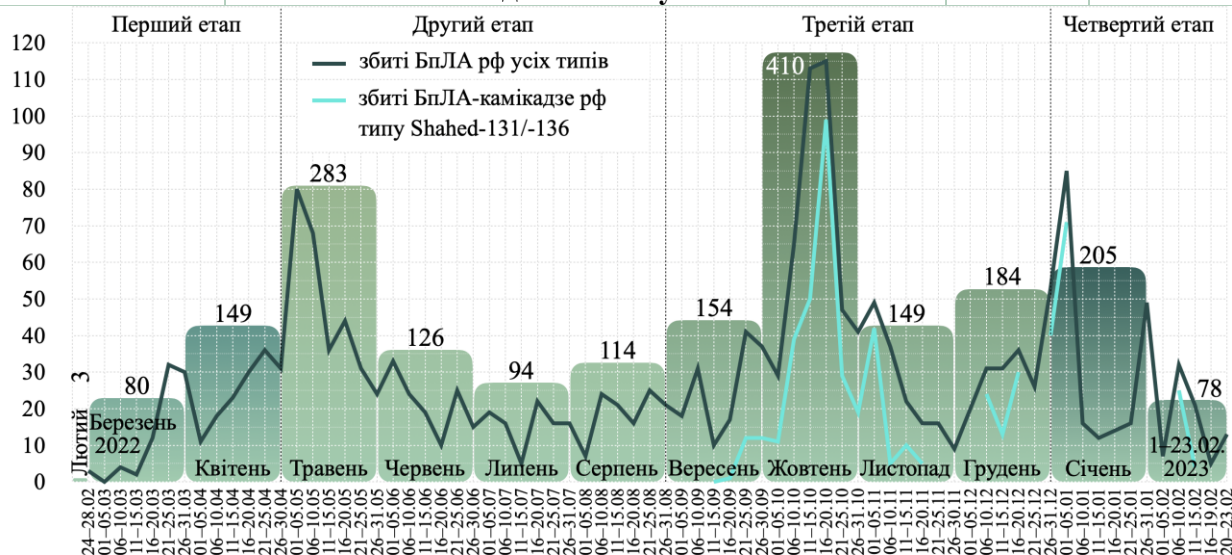

Помісячні втрати гелікоптерів рф

За даними Генерального штабу Збройних Сил України, загальні втрати БпЛА оперативно-тактичного рівня противника з 24.02.2022 по 23.02.2023 склали **2-029** одиниць. У це число увійшли БпЛА-камікадзе іранського виробництва Shaded-131 та Shaded-136, яких було збито більше **560** одиниць. Загалом за вказаний період противник застосував більше **650** одиниць БпЛА-камікадзе типу Shahed-131/-136 для повітряних атак по Україні. Крива втрат БпЛА даного типу побудована лише для проміжків часу, упродовж яких було зафіксовано атаки відповідними засобами повітряного нападу.

Підтверджені Орух типи БпЛА рф, що були втрачені з 24.02.2022 по 23.02.2023

Призначення, тип, клас БпЛА	Моделі безпілотних літальних апаратів, втрати яких підтверджено за даними Орух	Підтверджені втрати	
		Одиниць	Відсотків
Розвідувальні оперативно-тактичні	“Картограф”, “Корсар”, “Мерлин-ВР”, “Орлан-10”, “Орлан-30”, “Форпост”	139	72%
Розвідувальні тактичні міні	“Элерон-3”, “Элерон Т28МЭ”, ZALA 421-16E2, ZALA 421-16EM	28	15%
Розвідувальні тактичні малі	“Гранат-3”, “Ласточка-М”, “Тахион”, Supercam 1350	7	4%
Розвідувальні тактичні	“Гранат-4”, “Трифон-12”, Supercam S350	5	3%
РЕБ оперативно-тактичні	“Москит” (модифікація “Орлан-10”), “Орлан-10” комплексу РБ-341В “Леер-3”	4	2%
Ударні оперативно-тактичні	“Орлан-10” пристосований для скидання ВОГ-25, “Форпост-Р”, “Mohajer-6”	4	2%
Розвідувальні	Неідентифіковані розвідувальні БпЛА	3	1%
Ударні оперативні	“Орион”	2	1%
Разом	За даними Орух	192	100%

Динаміка втрат БпЛА ОТР рф за перший рік широкомасштабного вторгнення

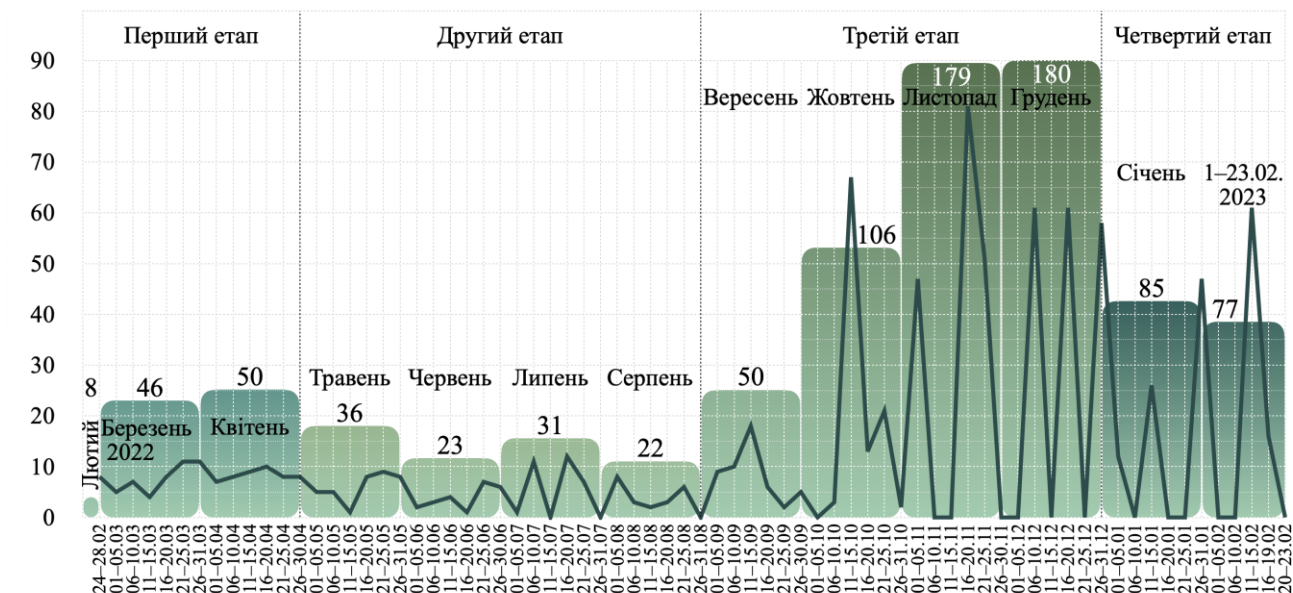
Березень	Травень	Липень	Вересень	Листопад	Січень
3,9%	7%	14%	6%	5%	6%
Лютий 2022 — 0,1%	Квітень	Червень	Серпень	Жовтень	Грудень
				20%	7%
					9%
					10%
					4%
					1-23.02.2023

Помісячні втрати БпЛА ОТР рф

За даними Генерального штабу Збройних Сил України, загальна кількість збитих балістичних та крилатих ракет противника з 24.02.2022 по 23.02.2023 склала **873** одиниці. Загалом за вказаний період противник застосував біля **4 800** одиниць крилатих, балістичних та зенітних керованих ракет для завдання ракетних ударів по цивільним та військовим об'єктам на території України.

Засоби завдання ракетних ударів рф по Україні в період з 24.02.2022 по 23.02.2023

Тип ракет	Тип старту ракет	Носії ракет	Моделі ракет, якими рф наносила ракетні удари по Україні	Кількість ракет у %
ЗКР	Наземний	ЗРК С-300	Зенітні керовані ракети комплексу С-300	32%
Балістичні	Наземний	ОТРК “Искандер-М”	Надзвукові ракети 9М723	15%
Крилаті	Повітряний	Ту-95МС, Ту-160	Дозвукові ракети Х-101 та Х-555	15%
Крилаті	Повітряний	Літаки: Су-24, Су-25, Су-27, Су-30, Су-34, Су-35, Су-57, Миг-29, Миг-35; Вертольоти Ка-52	Крилаті авіаційні ракети: Середнього радіусу дії – дозвукові Х-59, надзвукові протирадіолокаційні Х-58, дозвукові Х-35, надзвукові Х-31; Малого радіусу дії – надзвукові Х-29 та Х-25	14%
Крилаті	Морський	Кораблі та підводні човни	Дозвукові ракети серії ЗМ-14 “Калибр”	13%
Крилаті	Повітряний	Ту-22М3	Надзвукові протикорабельні ракети Х-22 “Буря”	4,6%
Крилаті	Наземний	БРК “Бал”	Надзвукові протикорабельні ракети П-800 “Оникс” (ЗМ55)	3%
Крилаті	Наземний	ОТРК “Искандер-К”	Дозвукові ракети Р-500 (9М728)	1,4%
Балістичні	Наземний	ТРК “Точка-У”	Надзвукові ракети 9М79М	1,4%
Балістичні	Повітряний	Миг-31К	Аеробалістичні надзвукові ракети Х-47М2 “Кинжал”	<0,3%
Інші ракети				<0,2%
Крилаті	Наземний	БРК “Бал”	Дозвукові протикорабельні ракети Х-35 “Звезда”	0,1%
Разом	За вказаний період ворог використав біля 4800 крилатих, балістичних та зенітних керованих ракет для завдання ракетних ударів по Україні			100%

Динаміка ураження крилатих та балістичних ракет РФ

за перший рік широкомасштабного вторгнення

Березень	Травень	Липень	Вересень	Листопад	Січень
5,2%	5,6%	4%	3,5%	5,6%	12%
2,6%	2,5%	20%	20%	9,5%	8,6%
Лютий 2022 — 0,9%	Квітень	Червень	Серпень	Жовтень	Грудень
0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%

Помісячні втрати крилатих та балістичних ракетного РФ збитими

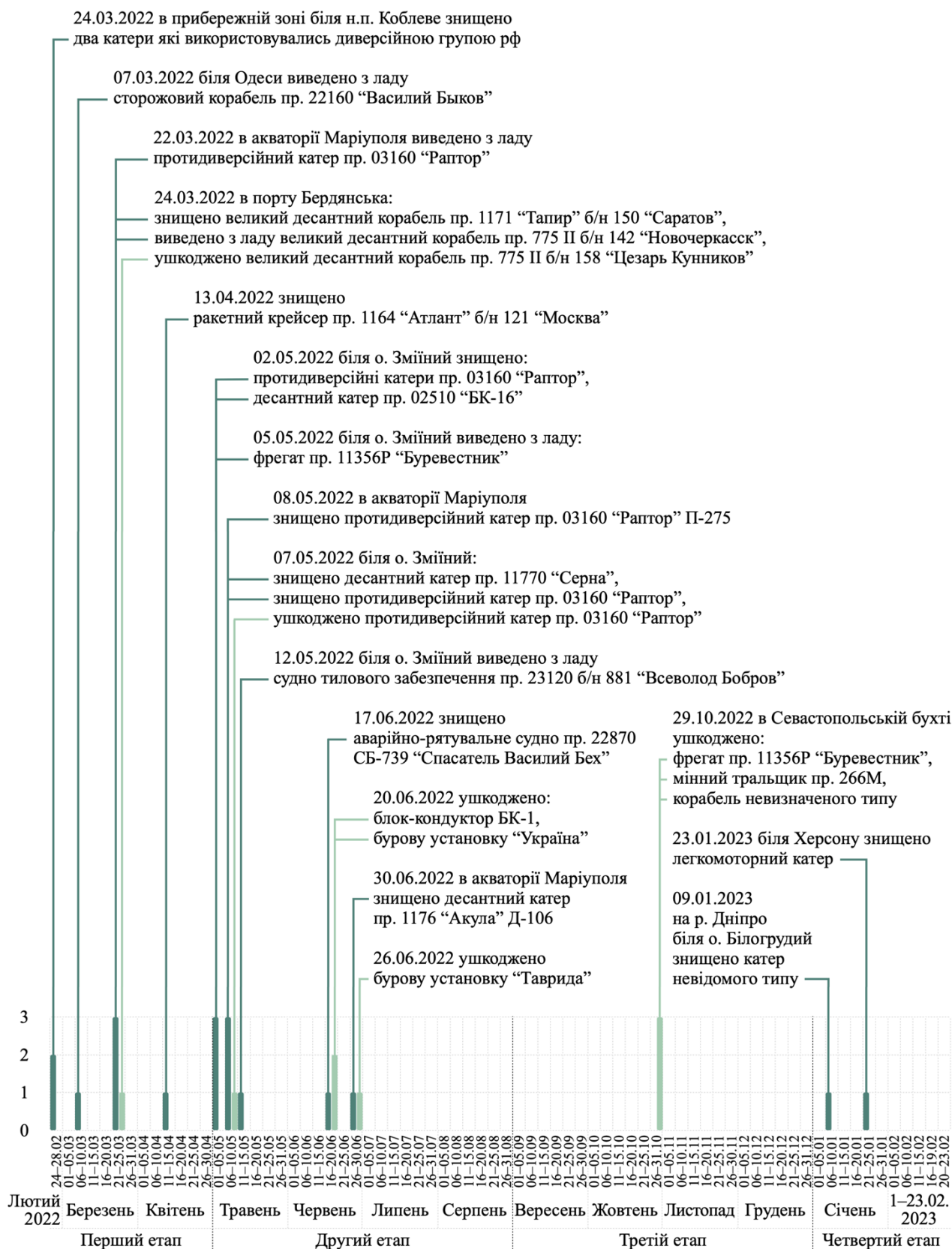
Динаміка втрат кораблів, катерів, суден, плавзасобів РФ

за перший рік широкомасштабного вторгнення

Втрати кораблів, катерів та плавзасобів забезпечення РФ з 24.02.2022 по 23.02.2023

Втрати противника	Кораблів	Катерів	Плавзасобів забезпечення	Σ: всього
Ушкоджено	4	1	3	8
Виведено з ладу внаслідок ураження	3	1	1	5
Знищено	2	10	1	13
Разом	9	12	5	26

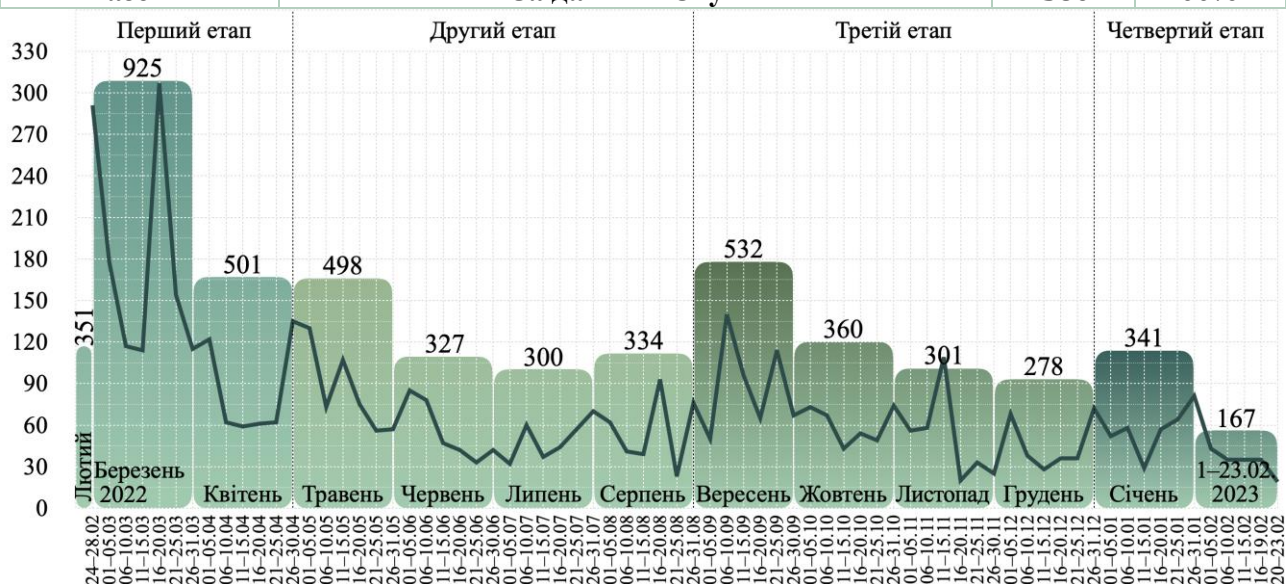
За даними Генерального штабу Збройних Сил України, загальні втрати автотехніки противника з 24.02.2022 по 23.02.2023 склали 5 215 одиниць.

**Підтверджені Огух типи автомобільної техніки та автоцистерн,
що були втрачені противником у період з 24.02.2022 по 23.02.2023**

Типи автотехніки	Моделі автомобільної техніки, втрата яких підтверджено за даними Огух	Підтверджені втрата	
		Одиниць	Відсотків
Важкі вантажні автомобілі	КамАЗ-5350, КамАЗ-6350, КамАЗ-6350-376, КрАЗ-255Б, Урал-4320, Урал-5323, Урал-63704-0010 "Торнадо-У"	1 315	55%
Паливозаправники на базі авто	ЗИЛ-131, КамАЗ-5350, КрАЗ-255Б, КрАЗ-260, ТЗ-500 на базі МАЗ-500, Урал-375Д, Урал-4320	283	12%
	Вантажні авто нествореного типу	263	11%
Середні вантажні автомобілі	ГАЗ-3308 "Садко", ГАЗ-51, ГАЗ-66, ЗИЛ-131, КамАЗ-4350, Урал-375Д, Урал 43206	200	8%
Позашляховики	УАЗ-23632 "Пикап", УАЗ-23632-148-64 "Пикап", УАЗ-3151, УАЗ-31514, УАЗ-3163 "Патриот", УАЗ-469, ЛуАЗ-969 "Волинянка"	87	4%
Машини зв'язку	Р-142НСА, Р-166-0.5, Р-240	55	2,3%
Мікроавтобуси	ГАЗ "Соболь", УАЗ СГР "Буханка"	38	1,6%
Броньовані важкі вантажні авто	КамАЗ-5350 з броньованою кабіною водія, КамАЗ-5350 з броньовими кабіною водія та модулем ММ-501	32	1,3%
Автозаки	На базі вантажних авто Урал та КамАЗ	31	1,3%
Ремонтно-евакуаційні машини	Майстерні технічного обслуговування МТО-АГ-3М, МТО-АТ, МТО-УБ1; Машини технічної допомоги МТП-А2, МТП-А2.1; Ремонтно-евакуаційні РЕМ-КЛ; Евакуаційні тягачі КЭТ-Л (ТК4), КТ-Л	28	1,2%
Командно-штабні машини	КШМ: Р-142 "Деймос", Р-149АКШ-1, 1В110 "Берёза"; пункти управління: АПЕ-5, МПУС-К; штабні машини МШ5350С; машини управління П-230Т; машини комплексу зв'язку Редут-2УС: антенний модуль Р-431АМ, комплексні апаратні зв'язку П-260-У; радіорелейні станції Р-419Л1; апаратні: МП-1ИМЕ, МП-2ИМЕ; станції супутникового зв'язку: Р-439-МД2, Р-441 "Ливень"; радіостанції Р-381Т2М "Таран-М"; станція керування БПЛА "Орлан-10"	25	1%
ТЗМ	Транспортно-заряджаючі машини: КМВ-10К, ТЗМ 2Ф77М ЗРГК "Тунгуска", ТЗМ 9Т217-1Б "Оса", 9Т244 для ЗРК Тор-М2У	15	0,6%
Болотосуви	Дволанкові всюдиходи ГАЗ-3344-20 "Алеут" та сімейства "Витязь": ДТ-10ПМ, ДТ-30ПМ	6	0,3%
Дезинфектори	Авторозливочні станції АРС-14, димова машина ТДА-3	4	0,2%

Генератори	Електростанція ЕД2х30-Т400-3РА, аеродромний пусковий агрегат АПА-80	2	0,1%
Сідлові тягачі	Урал-5423	2	0,1%
Разом	За даними Огух	2 386	100%

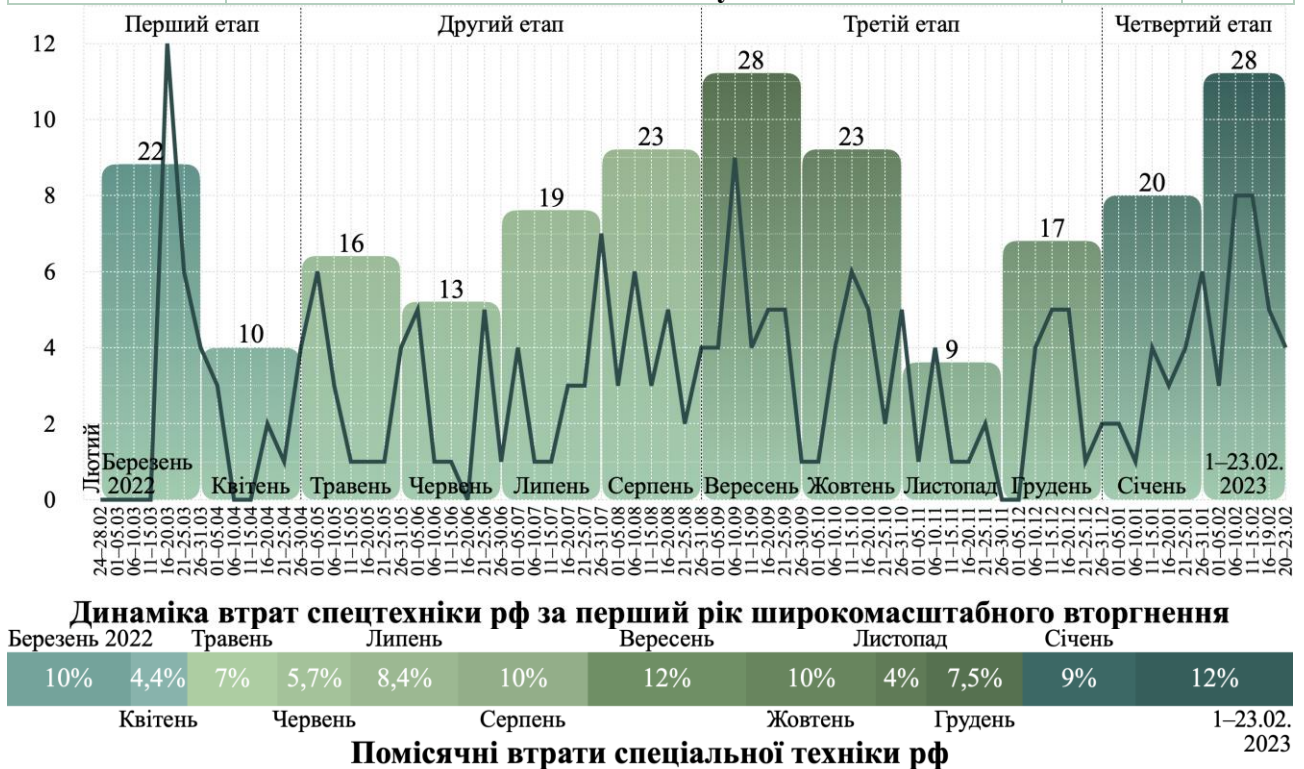
Динаміка втрат автотехніки РФ за перший рік широкомасштабного вторгнення

За даними Генерального штабу Збройних Сил України, загальні втрати спеціальної техніки противника з 24.02.2022 по 23.02.2023 склали **228** одиниць.

Підтверджені Огух типи спеціальної техніки та технічних засобів, що були втрачені противником у період з 24.02.2022 по 23.02.2023

Типи спецтехніки та техзасобів	Моделі спеціальної техніки та техзасобів, втрати яких підтверджено за даними Огух	Підтверджені втрати	
		Одиниць	Відсотків
Мостові секції	Секції понтонно-мостових парків: ПМП, ПП-91М (ПП-2005)	48	18%
БРЕМ	Броньовані ремонтно-евакуаційні машини: БРЭМ-1, БРЭМ-2, БРЭМ-Д, БРЭМ-К, БТС-4	41	15%
Броньовані інженерні машини	БАТ-2, ИМР-2(М), ИМР-3М	33	12%
Розміновувачі	Установки розмінування УР-67, УР-77 “Метеорит”	29	11%
Мостоукладачі	МТУ-72, ТММ-3	28	10%
Інженерні машини	Крани: КС-3574М, КС-45719-7М, КС-55729-7М; Машини відривання траншей і котлованів: МДК-3, ПЗМ-2; Експаватори: ЭОВ-3523, ЭОВ-4421	26	9,5%
Засоби РЕБ	Станції перешкод комплексу РБ-301Б “Борисоглебск-2”, РБ-341В “Леер-3”, РБ-636 “Свет-КУ”, Р-330Ж “Житель”, Р-934У “Синица”, “Силок-01”, 1РЛ257 “Красуха-4”, 1Л29 СПР-2 “Ртуть-Б”, 85Я6 “Леер-2”	22	8,1%
Буксирно-моторні катери	Буксирно-моторні катери для наведення понтонних переправ: БМК-130М, БМК-150, БМК-460, БМК-МО, БМК-МТ	14	5,1%

ПТС	Плаваючі транспортери ПТС-2	13	4,8%
Контрбатарейні РЛС	1РЛ232М1 СНАР-10М1 “Пантера”, 1Л260 “Зоопарк-1М”, 1Л271 “Аистёнок”	8	2,9%
Станції зв’язку	станції супутникового зв’язку Аурига 1.2В	3	1,1%
Мінні загороджувачі	ГМЗ-3	3	1,1%
РЛС поля бою	Станції ближньої розвідки СБР-3 “Фара-1”	2	0,7%
Засоби РЕР	“Торн-МДМ”	2	0,7%
Разом	За даними Орух	272	100%

**Міжнародні санкції, військова економічна і політична підтримка України
з боку країн-партнерів**

Заява лідерів Великої сімки G-7

11 березня 2022 року м. Берлін, Німеччина (подається з незначними скороченнями)

Ми, лідери Великої семи (G-7), як і раніше, сповнені рішучості підтримувати український народ і уряд, які героїчно протистоять військовій агресії та війні президента росії володимира путіна проти їхньої суверенної країни. Цей неспровокований і невинуватий напад спричиняє величезні страждання та трагічну втрату людей, у тому числі через невинуваті бомбардування та обстріли цивільних у школах, будинках і лікарнях.

Ми єдині у своїй рішучості притягнути президента путіна та його режим до відповідальності за цю невинуватану та неспровоковану війну.

Світ має об'єднатися, закликаючи президента путіна та його режим негайно зупинитися її триваючий напад на Україну та вивести свої військові сили. Ми солідарні з тими, хто сміливо протистоїть вторгненню в Україну.

Ми закликаємо росію забезпечити безпечний і безперешкодний гуманітарний доступ до жертв її нападу та дозволити безпечний проїзд цивільним особам, які бажають виїхати, ми закликаємо та зобов'язуємося надати гуманітарну, медичну та фінансову підтримку біженцям з України.

Ми колективно ізолювали ключові російські банки від світової фінансової системи; притупивши здатність Центрального банку росії використовувати свої іноземні резерви; наклали широкі заборони на експорт і контроль, які відрізали росію від наших передових технологій; направили обмеження на архітекторів цієї війни: президент путіна і його поплічників та режим лукашенка в білорусі.

Ми докладатимемо подальших зусиль, щоб зменшити нашу залежність від російських енергоресурсів.

Ми підтримуємо наші компанії, які прагнуть упорядкованого виходу з російського ринку.

Як і раніше ми сповнені рішучості ще більше ізолювати росію від наших економік і міжнародної фінансової системи.

Отже, ми зобов'язуємося вжити подальших заходів якнайшвидше:

По-перше, ми докладемо зусиль, відповідно до наших національних процесів, щоб вжити заходів, які позбавлять росію статусу найбільшого сприяння щодо ключових продуктів; скасує важливі переваги членства росії у Світовій організації торгівлі (СОТ), продукція російських компаній більше не буде користуватись режимом найбільшого сприяння в наших економіках.

По-друге, ми спільно працюємо над тим, щоб росія не отримала фінансування від провідних багатосторонніх фінансових установ, включаючи Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк (СБ) та Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР).

Ми вітаємо швидкі та постійні зусилля МВФ і Групи Світового банку для отримання фінансової допомоги Україні.

По-третє, ми зобов'язуємося продовжувати нашу кампанію тиску на російську еліту, ставлеників і олігархів, близьких до президента путіна та інших архітекторів війни, а також їхніх сімей і тих, хто їх підтримує.

Ми високо цінуємо роботу наших урядів щодо виявлення та заморожування активів, що належать фізичним і юридичним особам, які потрапили під санкції.

З цією метою, ми запустили оперативну групу, оголошену 26 лютого, яка буде займатися активами російських еліт, близьких до президента путіна та архітекторів його війни.

По-четверте, ми зобов'язуємося підтримувати ефективність наших обмежувальних заходів, боротися з ухиленням і закривати прогалини.

Ми обмежимо доступ росії та її елітам, довіреним особам та олігархам до цифрових активів, як засіб ухилення або компенсації впливу міжнародних санкцій.

Ми зобов'язуємося вживати заходів для кращого виявлення та запобігання будь-якій незаконній діяльності.

По-п'яте, ми сповнені рішучості боротися зі спробами російського режиму поширювати дезінформацію. Ми стверджуємо і підтримуємо право російського народу на вільну і неупереджену інформацію.

По-шосте, ми готові накласти подальші обмеження на експорт та імпорт ключових товарів і технологій для російської федерації, які мають на меті позбавити росію доходів і гарантувати, що наші громадяни не підтримують війну президента Путіна.

Ми подбаємо, щоб еліти, ставленики та олігархи, які підтримують війну президента путіна, були позбавлені доступу до предметів розкоші та активів.

По-сьоме, російські організації, які прямо чи опосередковано підтримують війну, не повинні мати доступу до нових боргових і акціонерних інвестицій та інших форм міжнародного капіталу.

Ми продовжуватимемо співпрацю над розробкою та впровадженням заходів, які ще більше обмежуватимуть доступ росії до фінансових коштів на міжнародному рівні.

Разом ми працюватимемо над збереженням стабільності енергетичних ринків, а також продовольчої безпеки в усьому світі, оскільки вторгнення росії загрожує спроможності України вирощувати врожай цього року.

Ми продовжуємо підтримувати український народ і Уряд України та продовжуватимемо оцінювати вплив наших заходів, у тому числі на треті країни, і готові вживати подальших заходів, щоб притягнути президента путіна та його режим до відповідальності за напад на Україну.

Підписи представників країн-учасників засідання.

Назва заходу, дата	Зміст воєнно-політичного заходу (рішення)	Очікуваний результат
Спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) введені проти країни-агресора		
Перший санкційний пакет (за визнання "ДНР" і "ЛНР")		
23.02.2022 р.	Сполучені Штати Америки запровадили заборону для громадян США на фінансування та інвестиції в ДНР і ЛНР, до санкційного списку включено банки "Внешекономбанк" та "Промсвязьбанк" з філіалами, що здійснюють фінансування збройних сил росії. Європейський Союз включив санкції на банки "Внешекономбанк" та "Промсвязьбанк" з філіалами, що здійснюють фінансування збройних сил росії та посилення обмеження на операції із суверенним державним боргом росії, а саме на торги облігаціями на вторинному ринку. Німеччина призупинила сертифікацію магістрального газопроводу "Північний потік-2", відкликавши чинний звіт Міністерства економіки з аналізу надійності постачання та зажадавши нову оцінку з урахуванням "змін за останні кілька днів". Велика Британія ввела санкції проти п'яти російських банків: "Промсвязьбанк", "Росія", "Індустріальний ощадний банк", "Чорноморський банк розвитку" та "Генбанк" і трьох російських мільярдерів Геннадія Тимченка, Бориса та Ігоря Ротенбергів. Канада, Австралія, Японія та Ісландія приєдналися до введених санкцій Європейського Союзу, включаючи санкції проти депутатів державної думи, що голосували за визнання ДНР і ЛНР (разом 382 росіян і 32 компаній).	
Другий санкційний пакет (через вторгнення в Україну)		
24.02.2022 р.	Велика Британія санкції накладені на понад 100 фізичних осіб (заморожування фінансових активів проти президента путіна та міністра зс лаврова) та компанії, у т.ч. "Ростех", "Аерофлот". Аерофлоту заборонили літати до Великої Британії.	

	Сполучені Штати Америки запровадили “нищівні санкції”, які включають обмеження можливостей для російських компаній вести розрахунки в доларах, євро, фунтах та єнах; блокування активів банків в американській юрисдикції; заборона на проведення будь-яких трансакцій з американськими контрагентами для банків: ВТБ, “Відкриття”, “Новокомбанк” та “Радкомбанк”; обмеження на кореспондентські рахунки у США для “Сбербанку Росії”; “секторальні обмеження” для російських компаній: “Газпромбанк”, “Россільгоспбанк”, “Альфа-Банк”, “Московський Кредитний Банк”, “Газпром”, “Ростелеком” та “РЖД”; обмеження на імпорт високотехнологічної продукції та обмеження на запозичення на ринках США та Європи для найбільших російських державних компаній. Європейський Союз передбачає персональні санкції проти президента путіна, міністра закордонних справ ларова, прем’єр-міністра Мішустіна, міністра оборони Шойгу, заступника голови Ради безпеки Дмитра Медведева, спецпредставника президента Сергія Іванова, голови МВС володимира Колокольцева, депутатів Держдуми та запровадження санкції проти 60 провідних промислових компаній росії, у т.ч.: авіаційної компанії “Сухий”; ракетно-космічний центр “Прогрес” та компанії “Калашников”. Забороні підлягає надання всім цим компаніям доступу до ринку капіталу та будь-яких видів фінансових послуг, надання технічної допомоги або торгівлі з ними продукцією та технологіями військового чи подвійного призначення. Канада, Японія, Швейцарія та Україна приєдналися до введених санкцій ЄС.
Третій санкційний пакет (через вторгнення в Україну)	
26.02.2022 р.	Голова Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн оголосила про запровадження нового пакету санкцій до яких приєдналися США, ЄС, Канади та Великої Британії, які полягали у заморожуванні резервів центрального банку рф, що перебувають у банках країн G-7, (половина резервів російського центробанку); скасування програми “золотих паспортів” для інвесторів із росії; відключення семи російських банків, а саме: банки ВТБ, “Росія”, “Открытие”, “Новикомбанк”, “Промсвязьбанк”, “Совкомбанк” і “ВЕБ.РФ” із системи платежів SWIFT. Португалія призупинила видачу “золотих віз” громадянам росії. Велика Британія підготувала “чорний список” російських олігархів, санкції накладені на сімох російських олігархів, серед яких Роман Абрамович, Олег Дерипаска, Ігор Сечін (Роснефть), Андрій Костін (ВТБ), Олексій Міллер (Газпром), Миколай Токарев (Транснефть) та Дмитро Лебедєв (Банк “Росія”).
Четвертий санкційний пакет (через вторгнення в Україну)	
14.03.2022 - 17.03.2022 р.	Комітет постійних представників Європейського Союзу: ухвалив четвертий пакет санкцій проти російських фізичних і юридичних осіб та секторів економіки рф, причетних до воєнної агресії проти України. Ухвалив заяву до СОТ, якою призупинив положення про найбільше сприяння стосовно росії та розгляд білорусі на вступ до СОТ. Санкції направлено на заборону експорту предметів розкоші та інвестицій в енергетичний сектор. Сполучені Штати Америки оголосили про блокування для рф можливості виплат за держборгом. Президент США підписав виконавчий указ, який забороняє імпорт російської нафти, зрідженого природного газу та вугілля з метою позбавити “президента путіна економічних ресурсів, які він використовує, аби продовжувати вести свою непотрібну війну вибору”. Австралія включила до нового санкційного пакету 60 високопосадовців та олігархів, наближених до путіна та причетних до військового вторгнення росії в Україну.
П’ятий санкційний пакет (через звірства під час окупації українських міст)	
06.04.2022 р.	П’ятий пакет санкцій від Європейського Союзу включає заборону на: купівлю, імпорт або передачу російського вугілля ЄС; доступу до портів ЄС кораблів, що зареєстровані під прапором росії; діяльності будь-яких операцій із залученням автомобільного транспорту з росії або білорусі; заборону експорту, орієнтовану на пальне для літаків та інші товари, такі як квантові комп’ютери або сучасні

	напівпровідники, сучасна електроніка, програмне забезпечення, чутлива продукція машинобудування та транспортне обладнання та імпорту на деревину, цемент, добрива, морські продукти та алкогольну продукцію з росії. Сполучені Штати Америки офіційно призупинили обмін інформацією з російськими податковими органами, щоб ускладнити збір податків у рф. Обидві палати Конгресу США ухвалили законопроект про заборону на законодавчому рівні імпорту нафти й газу з росії, що посилює економічний тиск на путінський режим.
Шостий санкційний пакет (через причетність до агресії проти України)	
03.06.2022 - 14.07.2022 р.	Європейський Союз офіційно затвердив обмежувальні заходи, які введено проти 18 компаній і 65 фізичних осіб причетних до російської агресії проти України та передбачають: заборону на купівлю, імпорту або передачу сирої нафти та деяких нафтопродуктів із росії; містить ембарго на золото, яке після енергоносіїв для росії є другим за обсягом експортним матеріалом; відключення від SWIFT “Сбербанку”, “Московського кредитного банку”, “Россельхозбанка” та “Білоруського банку розвитку та реконструкції”; припинення мовлення в ЄС трьох російських державних телеканалів- “Росія” РТР/РТР Планета, “Росія 24” та “ТВ Центр International”; заборону надання у осіб бухгалтерських послуг, послуг зі зв'язків із громадськістю та консультаційних послуг; розширення експортних обмежень на товари і технології, які можуть сприяти технологічному вдосконаленню сектора оборони та безпеки росії. Парламент Литви остаточно затвердив поправки до закону “Про енергетику”, яким повністю забороняються поставки російського газу до країни з 1 січня 2023 року.
Сьомий санкційний пакет (через причетність до агресії проти України)	
21.07.2022 р.	Рада Європейського Союзу в рамках сьомого пакета санкцій ЄС заборонені операції з російським золотом та введені індивідуальні обмеження проти 48 осіб і дев'яти організацій: заборону на купівлю, імпорту чи передачу, прямо чи опосередковано, російського золота ювелірних виробів; розширений перелік підсанкційних товарів, які “можуть сприяти військовому та технологічному вдосконаленню росії або розвитку її сектору оборони та безпеки”; нові обмеження на прийом депозитів; під санкційні обмеження потрапили мер Москви Сергій Собянін, голова промислової корпорації “Ростех” Сергій Чемезов, губернатор Кемеровської області Сергій Цивільов та уповноважена з прав дитини при президентові рф Марія Львова-Белова; нові обмежувальні заходи щодо “Сбербанка”, а також під санкції потрапили байкерський клуб “Нічні вовки”, військово-патріотичний рух “Юнармія”, фонд “Русский мир”, підприємство ракетно-космічної галузі АТ науково-виробниче об'єднання “Квант”. Нова Зеландія розширила санкційний список, до якого увійшли: види та окремі роди військ, у .т.ч. підрозділи матеріально-технічного забезпечення; оборонні підприємства відповідальні за постачання зброї та спорядження; страхова компанія СОГАЗ та транспортне підприємство “Російські залізниці”. Запроваджено додаткові санкції проти 48 російських фізичних та 1 юридичну особу. Канада запровадила додаткові санкції проти 105 фізичних та 17 юридичних осіб, серед яких: НВК “Алмаз” та “Салют”; АО “Обрій” та пермський завод “Машинобудівник”. Швеція запровадила додаткові санкції проти 54 фізичних та 9 юридичних осіб росії та ввела заборону на купівлю, імпорту або транспортування золота і виробів із золота та заморозила активи “Ощадбанку”.
Восьмий санкційний пакет (через спробу незаконної анексії Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей України)	
06.10.2022 р.	Європейський Союз в рамках запроваджує з 5 грудня правову основу для визначення “стелі” на закупівлю нафти, заборона на транспортування до третіх країн морем російської нафти за ціною, вищою за встановлену, відключення російського “Газпромбанку” від SWIFT та запровадження обмежень проти антивірусної програми Kaspersky.

	Пакет передбачає заборону на: продаж, постачання, передачу чи експорт цивільної вогнепальної зброї; повну заборону надання гарантів криптовалютних активів; заборону надавати росії архітектурні та інженерні послуги, послуги ІТ-консалтингу та юридичні консультації; розширення переліку заборонених для торгівлі товарів, що можуть сприяти військовому та технологічному зміцненню росії; заборону громадянам ЄС займати будь-які посади в органах управління певних російських державних або підконтрольних юридичних осіб, організацій або органів; додаткові обмеження на імпорт, що включає заборону на ввезення в росію готової продукції та напівфабрикатів зі сталі, машин та обладнання, пластмас, транспортних засобів, текстилю, взуття, шкіри, кераміки, деяких хімічних продуктів та ювелірних виробів не із золота. Додатково до санкційного списку осіб, причетних до окупації, незаконної анексії та псевдореферендумів на окупованих територіях Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької областей додано 30 фізичних та 7 юридичних осіб, у т.ч. голову ЦВК Еллу Памфілову.
Дев'ятий санкційний пакет (через вторгнення в Україну)	
16.12.2022 р.	Європейський Союз в рамках дев'ятого пакету санкцій передбачає низку заходів, спрямованих “на серйозний удар по російській економіці та можливості продовження її агресії”, а саме: призупинення дії ліцензій на мовлення чотирьох російських телеканалів: НТВ/НТВ “Мир”, “Росія 1”, “РЕН ТВ” і “Перший канал”; заборону на надання рф послуг з реклами ЄС, маркетингових досліджень і опитування громадської думки; заборону, спрямовану на нові інвестиції в російський енергетичний сектор; повну заборону на операції з “Російським банком розвитку регіонів і замороження активів” ще двох російських банків “Московський кредитний банк” і “Далекосхідний банк”. Щоб уникнути обходу санкцій, до списку також включено деякі підконтрольні росії організації, розташовані в незаконно окупованому Криму чи Севастополі. Європейський Союз додав до списку санкцій майже 200 фізичних та юридичних осіб. Швейцарський банк Credit Suisse заморозив активи підсанкційних росіян на майже \$20 млрд, Японія ввела санкції проти державних компаній, відомств і приватних осіб та заборонила експорт вакцин і медичного обладнання, а Бангладеш заборонив 69 російським судам заходити до своїх портів, відповідно до санкцій ЄС та США для дозаправки, та використовувати морські шляхи у цьому районі.
Додаткові санкції введені рішенням країн-партнерів	
Міністерство фінансів США додатково ввело санкції проти:	
26.02.2022 р. - більше десятка високопоставлених представників російської влади, у т.ч.: валентину матвієнко, голову рф; сергія наришкіна, директора сзр; в'ячеслава володіна, спікера державної думи; сергія іванова, спецпредставника президента; ніколая патрушева, секретаря радбезу; володимира колокольцева, міністра мвс; олександра бортнікова, директора фсб; ігора краснової, генпрокурора; уповноважених представників президента: центральний округ - ігора щеголева та південний округ - володимира устінова; віктора золотова, керівника нацгвардії рф.	
03.03.2022 р. - наближених до путіна олігархів та керівників ЗМІ пов'язаних зі спецслужбами росії, у т.ч.: мільярдера Алішера Усманова та президента “Роснафти” Ніколая Токарева; всього обмеження накладено на 26 фізичних осіб та 7 російських організацій.	
12.03.2022 р. - російських чиновників, членів їхніх родин та бізнесменів, у т.ч.: дружини та двох дорослих дітей дмитра пєскова; російського магната віктора вексельберга; членів ради керівників ВТБ Банку (загалом десятих осіб) та 12 депутатів держдуми росії.	
08.06.2022 р. - внесли заборону для розпорядників грошей у Сполучених Штатах купувати будь-які російські борги або акції на вторинних ринках.	
28.06.2022 р. - 29 фізичних осіб і 70 організацій російської федерації, а також ввело заборону на імпорт російського золота.	
15.09.2022 р. - 44 фізичних та 32 юридичних осіб рф, у т.ч.: голови Чечні рамзана кадірова, “голови” окупаційної російської адміністрації частини Запорізької області володимира рогова, помічника президента рф максима орешкіна, уповноваженої президента рф з прав дитини марія	

львової-белової. Серед організацій, санкції накладено на російські науково-дослідні центри у сфері фізики, напівпровідників та квантових технологій.
20.09.2022 р. - на основі матеріалів “Фонду боротьби з корупцією” Олексія Навального, поширили санкції на 200 посадовців та діячів, які є прихильниками режиму путіна, у т.ч.: московського патріарха кирила, керівниці телеканалу “Russia Today” маргарити симоньян, телеведучого володимира соловйова, співаків олега газманова та філіпа кіркова, режисера микиту михалкова, актора дмитра дюжева, мільярдера романа абрамовича, міністра охорони здоров'я рф михайла мурашко, прем'єр-міністр рф михайла мішустіна, голову центробанку рф ельвіру набіулліну та помічника президента рф дмитра миранова.
16.11.2022 р. - компаній-виробників мікросхем, у т.ч. “ПКС Міландр” та компанії пов'язані з виробництвом хімічної зброї в Сирії, а саме: ПВК “Вагнер” та аерокосмічні сили Корпусу вартових ісламської революції Ірану, персональні санкції проти Сулеймана Керімова, Олександра-Вальтера Студхальтера – ключового гравця у фінансовій мережі Керімова, російського бізнесмена Мурата Алієва, колишнього керівника інвестиційної фірми Керімова та Андрія Гур'єва, відомого прихильника путіна.
07.12.2022 р. - 24 компаній експортного контролю через підтримку військової або оборонно-промислової бази росії, ядерної діяльності Пакистану або постачання Ірану електроніки, а саме: латвійська Fiber Optic Solutions (виробник волоконно-оптичних гіроскопів), АТ “НДЦ ЕОМ”, ТОВ “Фіберсенс”, НВК “Оптолін”, АТ ПКС “Міландр”, АТ “Міландр МТП”, АТ “Руселектроніка” та швейцарська компанія Milur SA.
09.12.2022 р. - проти повітряно-космічних сил росії та 924 російського державного центру безпілотної авіації. Крім того, до санкційних списків потрапили співробітники адміністрації російського диктатора Олег Нестеров та Євген Кім, росіянка Марина Середа, яка співпрацювала з фейковим “МВС ДНР”, ЦВК РФ, її голова Елла Памфілова та ще 14 членів ЦВК.
15.12.2022 р. - проти 18 організацій, пов'язаних із сектором фінансових послуг рф, у т.ч. “Росбанк” та банк “ВТБ” разом із його дочірніми компаніями - “ВТБ Девелопмент”, “СГ-Девелопмент” та громадян особливих категорій, а саме: російського олігарха Володимира Потаніна та членів його сім'ї понад 40 громадян росії, пов'язаних з урядом росії, у т.ч.: перший віце-прем'єр-міністр росії Андрій Білоусов та віце-прем'єр-міністр Дмитро Чернишенко.
22.12.2022 р. - проти компаній рф, які пов'язані з судноплавством, а саме: НДІ суднового машинобудування, концерн Морінформсистема “Агат”, АТ “Морські навігаційні системи”, НДІ “Прометей” НДЦ “Курчатівський інститут”, концерн “Електроприлад”, Інститут океанології, АТ “Акумуляторна компанія “Рігель”.
23.12.2022 р. - проти російської приватної військової компанії, відомої як ПВК “Вагнер”.
26.01.2023 р. - проти низки російських юридичних і фізичних осіб, пов'язаних із військовим сектором і приватною військовою компанією “Вагнера”. Обмеження розповсюджені на трьох керівників Федеральної служби виконання покарань росії, віцепрем'єр-міністра рф Дениса Мантурова, одна фізична і чотири юридичні особи, пов'язані з російським олігархом Владіміром Потаніним, а саме: фінансист президента рф Сергій Адонєв, крім того санкції накладено на підприємства оборонної промисловості рф, АТ “Далекосхідний центр суднобудування і судноремонту” та вісім його дочірніх компаній, які обслуговують російську армію, Тихоокеанський флот та 530 російських військовослужбовців за дії, які загрожують або порушують суверенітет, територіальну цілісність України.
31.01.2023 р. - проти семи іранських юридичних осіб через виробництво ними безпілотників. Також до додаткового пакету обмежень включено компанії, пов'язані з Корпусом вартових Ісламської революції.
01.02.2023 р. - проти 12 юридичних та 10 фізичних осіб, які допомагають російській владі ухилятися від західних санкцій. Обмеження розповсюджуються на: торговця зброєю з Кіпру Ігоря Зіменкова, його сина Джонатана Зіменкова, а також низки компаній і фізичних, які на думку Міністерства фінансів є частиною мережі Зіменкова. Серед них – сінгапурська компанія Asia Trading & Construction PTE Limited (включно директора Серена Бі Лін Нг, за поставки електрооптичних та інфрачервоних пристроїв, компанія Texel F.C.G. Technology 2100 Limited, кіпрського торговця зброєю Александра Вольфовича та його синів.
23.02.2023 р. - проти 22 фізичних та 83 юридичних осіб: Московський кредитний банк; Комерційний банк Ланта Банк; Металінвестбанк; Новосибірський соціальний комерційний банк;

Банк Санкт-Петербург; Банк “Примор’я”; “СДМ-Банк”; “Уральський банк реконструкції та розвитку”; Банк Зеніт; Банк Уралсіб. Також санкції торкнулися підприємств металургійного сектора та гірничої промисловості рф, підприємств ВПК росії та ПВК “Редут”, збройне формування “ДНР” “Спарта”. Нові санкції запроваджені проти 10 російських міністрів, включаючи голову міненерго шульгінова та міністра культури любовову, міністра спорту матіцина, міністра праці котякова, віце-прем’єра рф голікова, голову мнс куренкова.
Урядом Великої Британії додатково введено санкції проти:
15.03.2022 р. - 370 громадян росії та білорусі, 51 з яких є олігархом та членів їх сімей. Додатково включає заборону на експорт до росії високоякісних товарів класу “люкс” та запровадив нові імпорتنі тарифи на сотні ключових товарів.
07.12.2022 р. - російських фізичних та юридичних осіб пов’язаних з корупцією та порушенням прав людини.
08.12.2022 р. - 200 російських фізичних та юридичних осіб, серед яких військові, представники оборонпрому, члени держдуми і ради федерації, міністри, губернатори й політики та будуть спрямовані на перешкоджання ухилення від існуючих санкцій.
09.12.2022 р. - 5 представників російських силових структур причетних до катувань та перешкоджанню запобігання насильству у т.ч.: співробітника ФСБ росії в Криму андрія тішеніна, старшого оперуповноваженого ФСБ росії в Криму артура шамбазова та інших.
08.02.2023 р. - Уряд Великої Британії запровадив санкції проти 6 організацій, 8 фізичних осіб та 1 юридичної особи росії до яких увійшли: об’єднана двигунобудівна корпорація, виробник російських безпілотників; “РТ-Комплект”, виробник деталей для гелікоптерів; “Оборонлогістика”, яка організовує доставку російської військової техніки; “Універсалмаш” і “Ліпецк”, які виробляють або модифікують гусеничні шасі для зенітно-ракетних комплексів; “Топаз”, компанія-розробник програмного забезпечення для військової авіації; компанія Moscoms LLC, що надає ІТ-послуги, до якої входить LLCinvest.ru, що пов’язана з 86 компаніями з путінської мережі загальною вартістю 3,7 мільярда фунтів стерлінгів; домен “LLCInvest”, а також Борис Тітов - уповноважений при президентові РФ з прав підприємців; Ніколай Єгоров - заступник голови правління найбільшого приватного нафтопереробного заводу в росії; Сергій Руднов - власник прокремлівського видання Regnum; Світлана Кривоногих - акціонер банку “Росія” та “Національної Медіа Групи”, які послідовно просувають російську агресію в Україні; Віктор Мячин - власник компанії з технічного обслуговування та ремонту літаків “Аеростарт”; Олексій Репік - голова правління “Р-Фарм”; Євгеній Школов - колишній помічник президента і заступник голови ради директорів ВАТ “Системний оператор Єдиної енергетичної системи” та Павел Тітов - президент асоціації “Ділова Росія”.
Європейським Союзом додатково введено санкції проти:
28.02.2022 р.- проти 26 фізичних осіб та одну установу, а саме: Ігора Сечіна, Алішера Усманова, Сергія Ролдугіна, Дмитра Пєскова, Тіграна Кеосаяна, Ольгу Скабєєву, Євгена Прилепіна, Генадія Тимченка, а 09.03.2022 р. - проти 160 росіян, серед яких 14 олігархів та бізнесменів, що мають бізнес у металургії, сільському господарстві, фармакології, сфері телекомунікацій і цифровій промисловості та передбачають відключення 3-х білоруських банків від системи SWIFT та обмежують використання криптовалют.
14.11.2022 р. - проти 25 фізичних та 3 юридичних осіб, пов’язаних з отруєнням Олексія Навального та виробництвом хімічної зброї в Сирії у т.ч. на компанію MHD Nazier Houranieh & Sons, постачальника хімічних матеріалів для виробництва систем доставки хімічної зброї Сирійському дослідницькому центру (SSRC).
05.12.2022 р. - проти 180 банків, у т. ч. “Всеросійського банку розвитку регіонів”, засобів масової інформації, технологічних фірм росії та 200 фізичних осіб.
13.12.2022 р. - проти Московського кредитного банку та Далекосхідного банку, клієнтом яких є компанія “Роснафта” та пов’язані з ними 169 інших компаній.
15.12.2022 р. - проти 24 фізичних та 5 юридичних осіб з Ірану за розробку та постачання безпілотників росії, у т.ч.: компанії Design and Manufacturing of Aircraft Engines (DAMA), Oje Parvaz Mado Nafar Company (Mado) та Paravar Pars та 20 фізичних та одна юридична особа Ірану за порушення прав людини в Ірані.
27.01.2023 р. - підприємств з експорту ключових технологій та енергетичного сектору білорусі, а саме: експорту товарів та технологій подвійного призначення.

Також, запроваджені санкції на продукцію підприємств білорусі: нафту, вугілля, сталеву продукцію та золото, торгові обмеження на предмети розкоші, інвестиції та надання певних послуг, а також заходи, направлені проти авіаційного та енергетичного секторів економіки.
15.02.2023 р. - введено додаткові обмеження проти трьох російських банків: “Альфа-банку”, “Росбанку” та “Тінькофф”.
Уряд Австралії наклав додаткові санкції проти:
28.02.2022 р. - президента путіна та решти постійних членів радбезу рф: глави МЗС сергія лаврова, міністра оборони сергія шойгу, прем’єр-міністра михайла мішустіна та міністра мвс володимира колокольцева та підтримала відключення російських банків від системи SWIFT.
14.03.2022 р. - 33 російських олігархів, бізнесменів та членів їхніх родин.
18.03.2022 р. - 11 російських банків і державних установ, які володіють більшістю банківських активів країни та обслуговують суверенний борг росії.
Уряд Нової Зеландії наклав додаткові санкції проти:
07.03.2022 р. - 102 фізичних осіб, у т.ч.: президент путін, голова уряду михайло мішустін, глава МЗС сергій лавров та міністр оборони сергій шойгу, а 05.07.2022 р. - заборонив імпорту російського золота в країну, на що міністр ЗС Наная Махута заявила, що Нова Зеландія не буде безпечним притулком для російських активів із золота.
10.10.2022 р. - 38 фізичних осіб, серед яких проросійські сепаратисти з ТОТ України та російський олігарх Олександр Абрамов і члени його сім’ї та 7 юридичних осіб, а саме: оборонні структури, російські дезінформаційні ЗМІ та члени “неонацистських воєнізованих груп, пов’язаних з групою “Вагнера”. Введено додаткові обмеження на імпортні операції з постачання нафти, газу, предметів розкоші, вина, морепродуктів, горілки та ікри.
21.11.2022 р. - запровадив санкції проти понад 1200 фізичних та юридичних осіб, включно дочок путіна марію воронцову та катерину тихонову, голову “центробанку” ельвіру набіулліну, а також дружину і сина олександра лукашенка. До списку увійшли чотири компанії стратегічного рівня нафтогазової, сталеливарної та транспортної галузей росії і виробники систем радіолокаційного та електронного обладнання.
13.12.2022 р. - 23 росіян, які підтримали вторгнення в Україну та проводять дезінформаційні заходи у т.ч.: глава міністерства цифрового розвитку, зв’язку та ЗМІ рф максут шадаєв, гендиректор першого каналу косянтин ернст і працівники “ІнфоРос” і “Фонду стратегічної культури”.
28.02.2023 р. - Урядом Нової Зеландії прийнято рішення щодо введення додаткових санкцій проти 87 осіб, до списку яких увійшли політичні діячі, які мають стратегічний вплив на прийняті росією рішення, члени центральної виборчої комісії рф, що намагалися узаконити напад на суверенітет України шляхом проведення фіктивних референдумів в окупованих регіонах України. Санкції автоматично поширюються і на родичів та партнерів фігурантів списку.
Уряд Канади наклав додаткові санкції проти:
03.03.2022 р. - “Роснефть”, “Газпром” та 10 їх керівників, які не підпадали під дію обмежувальних заходів. “Канада вживає таких кроків на знак солідарності з урядом та народом України”, - йдеться у заяві МЗбройних Сил Канади, а
08.07.2022 р. - запровадив повну заборону на імпорту із рф золота та більшості ювелірних виробів та з метою боротьби з російськими пропагандистськими ресурсами запустив інтернет-ресурс для спростування російської брехні.
16.11.2022 р. - 280 юридичних та 6 фізичних осіб Ірану, відповідальних за порушення прав людини в Ірані та дестабілізацію міжнародної безпеки, а саме: пов’язані із Корпусом вартових Ісламської революції компанії “Shahed Aviation Industries” та «Qods Aviation Industries», які залучено до виробництва дронів для росії.
22.11.2022 р. - запровадив додаткові санкції проти адміністрації президента олександра лукашенка та посадових осіб “співучасників розміщення та транспортування російського військового персоналу та обладнання, залучених до вторгнення в Україну”.
03.12.2022 р. - 4 фізичних та 5 юридичних осіб, а також іранська компанія “Бахарестан Кіш” (розробка дронів “Шахед”), іранська авіакомпанія “Сафіран” (авіакомпанія за доставку іранських дронів. Санкції передбачають замороження майна і коштів компаній на території Канади. Фізичним особам, щодо яких введені обмеження, заборонено в’їзд до країни.

09.12.2022 р. - 33 нинішніх та колишніх високопоставлених російських чиновників і 6 організацій, причетних до систематичних порушень прав людини проти російських громадян, які протестували проти вторгнення росії в Україну.
16.12.2022 р. - компанії-виробника іранських дронів “Шахед”.
01.02.2023 р. - Центральні банки Китаю, Туреччини та Об’єднаних Арабських Еміратів прийняли рішення про відмову в обслуговуванні російської карткової системи “МИР”. Найбільші державні банки Китаю: Bank of China, ICBC, China Construction Bank – відмовляються приймати платежі від банків з росії, які опинились під санкціями.
03.02.2023 р. - 38 фізичних та 16 юридичних осіб росії, які причетні до поширення дезінформації, до якого увійшли діячі культури: Михайло Боярський, Микола Басков, Діма Білан, Олег Газманов, Михайло Галустян, Ірина Аллегрова, Вікторія Дайнеко, Поліна Гагаріна, Микола Расторгуєв, Надія Бабкіна, Олександр Буйнов, Дана Борисова, Лариса Доліна, Дмитро Дюжев тощо. Також санкції ввели проти державних ЗМІ “РИА Новости”, “Россия сегодня”, “ПРАЙМ”, “ИноСМИ”, “ТОК”, “КОТ”, Baltnews, “Украина.ру”, “Социальный навигатор”, “Арктика.ру” та United World Interna.
04.02.2023 р. - 129 фізичних і 63 юридичних осіб, у т.ч. посадовців уряду та адміністрації президента росії, військових, причетних до виробництва артилерії та зброї, до якого увійшли дружина і син колишнього президента росії дмитрія медведева, віцепрем’єрки тетяни голікової, помічника путіна максима орешкіна, спікерки ради федерації рф валентини матвієнко. Санкції запроваджено проти обох палат російського парламенту, Головного управління Генштабу рф, ФСБ, компанії, яка оперує окупованою Запорізькою АЕС, партії “єдина росія”.
08.03.2022 р. - Національна рада з питань електронних засобів масової інформації (NEPLP) Латвії заборонила ретрансляцію 18 російських телеканалів, які прямо або побічно належать Газпромбанку, який з лютого 2022 року знаходиться під санкціями США.
14.03.2022 р. - Центральний банк Багамських островів заборонив проводити транзакції росіян та білорусів, на яких поширюється дія санкцій США, Канади, Великої Британії та ЄС запроваджені через військову агресію проти України.
31.03.2022 р. - Уряд Литви затвердив список ворожих держав і територій (до яких увійшли росія та білорусь), на підставі якого можна буде виключати зареєстровані там компанії з тендерів на держзакупівлі або розривати вже укладені договори.
Уряд Швейцарії наклав додаткові санкції проти:
16.03.2022 р. - 197 фізичних та 9 юридичних осіб росії, які підтримали війну в Україні.
12.10.2022 р. - 54 фізичних та 7 юридичних осіб росії та тимчасово окупованих територій України.
22.12.2022 р. - 141 фізичної та 49 юридичних осіб зі списку дев’ятого санкційного пакету Європейського Союзу, через агресію рф проти України.
Уряд Ліхтенштейну наклав додаткові санкції проти:
04.05.2022 р. - керівництва білорусі і росії за агресію проти України та приєднався до санкцій накладених ЄС.
Уряд Японії наклав додаткові санкції проти:
08.03.2022 р. - 20 фізичних осіб росії, які причетні до військового вторгнення росії в Україну. До списку увійшли: пресекретар путіна дмитро пєсков, перший заступник керівника адміністрації президента сергій кирієнко, заступник голови адміністрації президента рф дмитро козак та голова Чечні рамзан кадиров, а 16.03.2022 р. наклав заборону на експорт 266 товарів і 26 технологій.
25.03.2022 р. - 25 громадян росії та заборонив експорт для 81 російських компаній. До списку увійшли: родина дмитра пєскова, голова держкорпорації “Банк розвитку зовнішньоекономічної діяльності” ігор шувалов та його родина, мільярдер олексій мордашов, родичі олігархів бориса та аркадія ротенбергів, миколи патрушева та сергія кирієнка.
07.10.2022 р. - до санкційного списку включено 81 фізичну особу та 9 організацій, серед яких проросійські сепаратисти сходу і півдня України та високопоставлені урядовці та організації військової сфери, а 18.10.2022 р. - 1 юридичну та 34 фізичні особи, “за поширення дезінформації та пропаганди”, серед яких: телеканал МО росії “Звезда”, актори сергій безруков і володимир машков, телеведуча тіна кандєлак та ряд інших відомих діячів.
28.01.2023 р. - до санкційного списку включено 22 фізичних осіб рф та 49 російських компаній, серед яких – дитячий омбудсмен марія львова-бєлова, заступник міністра оборони рф михайло

мізінцев, віце-прем'єри Дмитро Чернішенко та Андрій Белоусов, родичі російського олігарха Сулеймана Керімова, генерали російської армії, гуляйтери, призначені загарбниками на посади на окупованих територіях. Підсанкційні списки поповнили корпорація "Іркут", АТ "Московський машинобудівний завод "Авангард", ПАТ "Камаз", конструкторські бюро, науково-технічні центри.	
Заходи, направлені на заморожування активів країни-агресора	
07.04.2022 р. - Уряд Кайманових островів ухвалив понад 800 рішень про замороження коштів й майна російських фізичних та юридичних осіб на загальну суму понад 7,3 млрд. доларів .	
13.04.2022 р. - Міністерство фінансів Франції оприлюднило список російських активів на суму 23,7 млрд. євро або 25,6 млрд. доларів , які були заморожені внаслідок вторгнення росії в Україну.	
13.04.2022 р. - Уряд Великої Британії оприлюднено список десятка підсанкційних олігархів, що володіють власністю майже 800 млн. фунтів (понад 1 млрд дол.) : Роман Абрамович (230 млн. фунтів); Алішер Усманов (150 млн. фунтів та яхта за 600 млн. фунтів) та Олег Дерипаска (11,8 млн. фунтів).	
13.05.2022 р. - Уряд Іспанії виявив майно, кошти та компанії п'ятнадцяти російських підсанкційних олігархів, які володіють частками у майже 10 іспанських і 13 іноземних компаній.	
14.05.2022 р. - Уряд Нідерландів заморозив понад 640 млн євро російських активів, а банки зупинили фінансові операції країн, що потрапили під санкції на 425 млн. євро .	
26.05.2022 р. - Європейський Союз заморозив близько 23 млрд. євро (24,5 млрд. доларів) активів російського центрального банку.	
29.06.2022 р. - робоча група "Російська еліта, проксі та олігархи" (REPO) Міністерства фінансів США заблокувала або заморозила понад 30 млрд. доларів активів підсанкційних росіян. За 100 днів повномасштабної війни в Україні, при підтримці міністерств фінансів, юстиції, внутрішніх справ, торгівлі США та членів Європейської комісії заморожено 300 млрд. доларів активів Центрального банку росії.	
02.08.2022 р. - Уряд Бельгії заморозив російські фінансові активи на суму понад 50 млрд. євро , що належать російським олігархам, а 07.04.2022 р. - додаткові активи на суму понад 196,4 млрд. євро та заморозив активи на 2,7 млрд. євро , що належать 887 особам та 62 установам, що значаться у списку Європейського Союзу.	
04.02.2023 р. - Генеральний прокурор США Меррик Гарланд оголосив про передачу заморожених Міністерством фінансів США 5,4 млн. доларів підсанкційного російського олігарха засновника телеканалу "Царгород" Костянтина Малофєєва за фінансування сепаратистів у Криму та передачу цих коштів Україні.	
Заходи політичної, військової та економічної підтримки України	
<i>Військова допомога від країн-учасниць Контактної групи у форматі "Рамштайн-1" (Брюссель, Бельгія, 26.04.2022 р.)</i>	
"Понад 30 країн наразі активізувалися, щоб задовольнити нагальні потреби України, та виділили обладнання на суму понад 5 мільярдів доларів, зокрема 3,7 мільярда доларів США для підтримки оборони України", — заявила речниця Білого дому Джейн Псакі . Участь в роботі Контактної групи з оборони України взяли участь представники 30 країн світу. Більшість представлена міністрами оборони або високопоставленими чиновниками з оборонної політики. В обговоренні взяв участь генсек НАТО Єнс Столтенберг . Серед країн, які не є членами НАТО, були запрошені ключові для США тихоокеанські партнери: Японія, Південна Корея, Австралія і Нова Зеландія, представники Близького Сходу – Ізраїль, Катар та Йорданія, квартет з Африки – Кенія, Ліберія, Марокко і Туніс, а також Фінляндія, Швеція і, звісно, сама Україна. Українську делегацію очолив міністр оборони Олексій Резніков , який за столом переговорів зайняв місце поруч із головуючим — міністром оборони США Джойдом Остін .	
Допомога в рамках прийнятих рішень	19.05.2022 р. Державний департамент США оголосив про надання Україні 100 млн. доларів військової допомоги, до якої увійшли 18 155-мм гаубиць, 18 транспортних засобів для буксирування гаубиць, 3 протиартилерійські радары та запчастини.
Закон від 10 травня 2022 р. "Про ленд-ліз для оборони Україною демократії від 2022 року" - Ukraine Democracy Defense Lend-Lease Act of 2022 або українською "Закон про надання Президентові розширених повноважень щодо укладання угод з Урядом України про позику або	

оренду оборонних виробів цьому Урядові для захисту цивільного населення в Україні від російського військового вторгнення та для інших цілей” підписаний Джо Байденом 10 травня 2022 року. Це акт Конгресу Сполучених Штатів Америки, за яким українському урядові постачатимуться матеріальні засоби в спосіб, подібний до ленд-лізу під час Другої світової війни. Закон про ленд-ліз усуває бюрократичні перешкоди та дозволяє уряду США швидко надавати озброєння та інші матеріально-технічні ресурси Україні чи урядам східноєвропейських країн, які зіткнулися з вторгненням росії в Україну, для ведення бойових дій. Зазначається, що військова допомога в рамках ленд-лізу почне надходити в Україну з початку нового фінансового року в Сполучених Штатах, тобто з жовтня 2022 року. До цього часу вся військова допомога Україні надходить поза ленд-лізом безкоштовно.	
Військова допомога від країн-учасниць Контактної групи у форматі “Рамштайн-2” (Брюссель, Бельгія, 23.05.2022 р.)	
21 травня офіційний представник <u>Департаменту оборони США</u>, Джон Кірбі анонсував проведення 23 травня, за ініціатики очільника Пентагону Ллойда Остіна, зустрічі представників понад 40 країн світу у другому засіданні Контактної групи з оборони України – так званій групі “Рамштайн-2”, яка проводилась в <u>онлайн-форматі</u>. Метою засідання визначалось: координація зусиль для подальшої військової підтримки України. До роботи Контактної групи приєдналися: міністри оборони <u>Австрії, Боснії й Герцеговини, Колумбії та невизнаної Республіки Косово</u>. Аналізуючи результати зустрічі Олексій Резніков назвав її “справжньою коаліцією вільного світу на підтримку України” і зауважив, що серед континентів не представлена тільки Антарктида та підкреслено прогрес у питаннях постачання артилерії 155-мм калібру, посилення берегової оборони тощо.	
Допомога в рамках прийнятих рішень	23.05.2022 р. Уряд Данії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги, яка включає передачу протикорабельних ракет “Нагрооп” та пускових установок до них.
	29.05.2022 р. Уряд Чехії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги, яка включає передачу 40 танків Т-72М1, 61 БМП-1, 20 самохідних гаубиць “Дана” та 20 РСЗВ “RM-70”.
	01.06.2022 р. Державний департамент США оголосив про надання Україні 700 млн. доларів військової допомоги, яка включає передачу M142 HIMARS та боєприпасів, 1000 ракет Javelin, 6000 од. бронебійного озброєння, 4 вертольоти Mi-17, 40 000 артснарядів.
	06.06.2022 р. Уряд Великої Британії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги, яка включає передачу ракетних систем M270 та боєприпаси M31A1.
	08.06.2022 р. Уряди Італії, Греції, Норвегії та Польщі заявили про надання Україні додаткової військової допомоги, яка включає передачу артилерійських систем, зенітно-ракетних установок та боєприпасів до них.
Військова допомога від країн-учасниць Контактної групи у форматі “Рамштайн-3” (Брюссель, Бельгія, 15.06.2022 р.)	
“Ми з міністром оборони Резніковим були у тісному контакті щодо змін на полі бою та напружено працювали, щоб відповісти на запит України на отримання нових спроможностей. Йдеться про вогневі засоби ураження далекої дії, броню та засоби берегової оборони. Щоб допомогти Україні оборонити себе, Сполучені Штати надали їй гаубиці, “джевеліни” та велику кількість боєприпасів, безпілотники, вертольоти М-17, протибатарейні радары, тактичні автомобілі та засоби радіоелектронної боротьби. Разом з нашими партнерами ми також проводимо тренування українських сил для опанування новими спроможностями і маємо намір робити це навіть у більших обсягах”, - заявив Міністр оборони США Ллойд Остін. До роботи в рамках третього засідання Контактної групи з оборони України долучились представники понад 45 країн світу, вперше на форумі представники Еквадору, Грузії та Молдови. Головними питаннями, винесеними до розгляду Контактної групи були питання з прискорення постачання Україні важкої військової техніки, озброєння та систем ППО.	
Допомога в	16.06.2022 р. Уряд Франції оголосив про надання військової допомоги, яка включає передачу 6 155-мм самохідні гаубиці Caesar.

в рамках прийнятих рішень	22.06.2022 р. Уряд Німеччини оголосив про надання військової допомоги, яка включає передачу 15000 протитанкових мін, 2700 ракет STINGER, 16 млн. набоїв до стрілецької зброї, 100 кулеметів MG-3, 23000 бойових шоломів, 178 автомобілів, 100 наметів та 12 генераторів.
	30.06.2022 р. Уряд Канади оголосив про надання військової допомоги, яка включає передачу 39 машин бойової підтримки LAV (ACSV) і шести камер для українських безпілотників.
<i>Військова допомога від країн-учасниць Контактної групи у форматі “Рамштайн-4” (Брюссель, Бельгія, 15.08.2022 р.)</i>	
“Сьогодні ми тут завдяки непохитній відданості Україні задля підвищення її можливостей у захисті своєї країни. Я вдячний усім тій допомозі, яка була вже надана в рамках цієї групи, але ми не маємо можливості зупинитися та не можемо втратити темп. Ставки занадто високі. Ми розуміємо нагальність і докладаємо всіх зусиль, щоби зберегти та посилити імпульс допомоги. І це включало багато нових заяв, зроблених сьогодні зранку. Ми бачимо, як країни з усього світу продовжують нарощувати поставки в Україну вкрай необхідних систем і боєприпасів. І це були справді надихаючі зусилля. Я впевнений, що ці зусилля зростатимуть”, - зауважив глава оборонного відомства США Ллойд Остін. Міністри оборони понад 50 країн взяли участь у дводенній зустрічі “Рамштайн-4”, в ході якої обговорили збільшення поставок зброї в Україну та заявки Швеції та Фінляндії на вступ до НАТО. “Досягнуто домовленостей з колегами щодо діючих та нових пакетів допомоги, які включають постачання озброєнь, амуніції, проведення тренування наших воїнів та багато іншого. Спочатку їх відчує ворог на полі бою.”, - зазначив Олексій Резніков.	
Допомога в рамках прийнятих рішень	18.07.2022 р. Державний департамент США оголосив про виділення військової допомоги у розмірі 400 млн. доларів , яка включає передачу 4 M142 HIMARS та високоточні боєприпаси до них, вантажівки, контрбатареїні системи.
	23.08.2022 р. Державний департамент США оголосив про виділення військової допомоги у розмірі 2,6 млрд. доларів , яка включає передачу 12 установок M142 HIMARS, високоточні боєприпаси до них та дві системи ППО Nasams.
<i>Військова допомога від країн-учасниць Контактної групи у форматі “Рамштайн-5” (Рамштайн, ФРН, 08.09.2022 р.)</i>	
В рамках зустрічі контактної групи у форматі “Рамштайн-5”, у якій прийняли участь представники понад 50 країн. “Ми сьогодні провели ефективні переговори щодо пріоритетів у самозвхисті України. Просто зараз вона терміново потребує великої кількості артилерійських систем та боєприпасів, а також протиповітряної та берегової охорони та інших критично важливих спроможностей” — заявив міністр оборони США Ллойд Остін. В рамках проведеного засідання адміністрацією США оголошено про надання Україні безпекової допомоги на суму 675 млн. доларів, яка передбачає передачу боєприпасів для HIMARS, 4 105-мм гаубиць та 36 000 артснарядів до них, протирадіолокаційні ракети (HARM), 100 броньованих високомобільних багатоцільових машин (HMMWV), 1,5 мільйона набоїв до стрілецької зброї, понад 5000 протитанкових систем, 1000 155-мм снарядів для систем протитанкових мін з дистанційним керуванням (RAAM), гранатомети та стрілецьку зброю, 50 броньованих медичних автомобілів, прилади нічного бачення та інше польове обладнання.	
В рамках прийнятих рішень	Конференція північноєвропейських союзників з підтримки України (міністри оборони 26 країн) 11.08.2022 р. погодила виділення 1,5 млрд. євро військової допомоги, яку спрямовано на підвищення рівня спроможності Збройних Сил України.
В рамках підтримки України	<u>В рамках засідання Ради асоціації Україна-ЄС 05.09.2022 р. підписано дві угоди про надання 600 млн. євро підтримки України в умовах війни: на розбудову держави та посилення стійкості України у питаннях обумовлених веденням бойових дій.</u>
Допомога в рамках бюджетної підтримки України	Макрофінансова допомога Європейського Союзу Україні, яка спрямована на фінансування першочергових потреб державного бюджету та збереження фінансової стійкості країни. 15.09.2022 р. - макрофінансова допомога у розмірі 5 млрд. євро ; 20.09.2022 р. - макрофінансова допомога у розмірі 9 млрд. євро ; 28.09.2022 р. - макрофінансова допомога у розмірі 500 млн. євро ;

Військова допомога від країн-учасниць Контактної групи у форматі “Рамштайн-6” (Рамштайн, ФРН, 12.10.2022 р.)	
В рамках зустрічі контактної групи у форматі “Рамштайн-6”, у якій взяли участь представники понад 50 країн членів і союзників НАТО. “Україні потрібні різні види протиповітряної оборони, малої дальності, системи протиповітряної оборони, щоб збивати балістичні ракети, крилаті ракети, беспілотники, системи для різних завдань. Україна є великою країною”, - міністр оборони США Ллойд Остін.	
Допомога в рамках прийнятих рішень, 12.10.2022 р.	США прийнято рішення про передачу Україні двох систем протиповітряної оборони NASAMS.
	Урядом Франції прийнято рішення про передачу Україні трьох РСЗО LRU (модернізовані M270), шести САУ Caesar, радары, системи ППО та протиповітряні ракети малої дальності Crotale.
	Урядом Німеччини прийнято рішення про передачу Україні самохідних артилерійських установок Panzerhaubitze 2000 та реактивних систем залпового вогню MARS II.
	Урядом Нідерландів прийнято рішення про надання Україні 15 млн. доларів військової допомоги, яка включає передачу систем ППО та ракети до них.
	Урядом Іспанії прийнято рішення про передачу Україні 4 зенітно-ракетних комплексів Hawk та ракет до них.
Урядом Канади прийнято рішення про передачу Україні 15 млн. доларів військової допомоги, яка включає передачу артснарядів, спеціальних камер для нейтралізації дронів, оплату послуг супутникового зв'язку та 500 000 комплектів зимового військового одягу.	
Військова допомога від країн-учасниць Контактної групи у форматі “Рамштайн-7” (Рамштайн, ФРН, 16.11.2022 р.)	
В рамках зустрічі контактної групи у форматі “Рамштайн-7”, у якій взяли участь представники понад 50 країн членів і союзників НАТО. “Ми збираємося зберегти нашу динаміку допомоги протягом зими, щоб Україна могла продовжувати консолідувати здобутки та перехопити ініціативу на полі бою. Українські війська воюють із ще більшою завзятістю та рішучістю,” - міністр оборони США Ллойд Остін. В ході засідання досягнуто домовленості щодо передачі систем ППО IRIS-T, ЗРК NASAMS, систем HAWK та Crotale, ЗРК SAMP-T, артсистем, розвідувальних та бойових БПЛА, систем захисту та боротьби з БПЛА, забезпечення стабільного постачання боєприпасів.	
В рамках досягнутих домовленостей щодо поставки військової техніки та озброєння:	
10.11.2022 р. - Урядом Іспанії двох зенітно-ракетних комплексів Hawk, батарею 105-мм гаубиць, генератори та 77 000 комплектів зимової форми одягу.	
14.11.2022 р. - Урядом Канади в рамках виділених 500 млн. канадських доларів закупівлю та передачу військової техніки, засобів зв'язку, палива та медикаментів.	
16.11.2022 р. - Урядом Швеції в рамках виділених 287 млн. євро передачу військового обладнання, системи ППО та боєприпасів.	
16.11.2022 р. - Урядом Німеччини передачу боєприпасів для РСЗВ MARS II, трьох тягачів Ohkosh M1070, 17 прикордонних автомобілів, запчастини для броньованих ремонтно-евакуаційних машин MG3, 116 мобільних систем опалення, 10 датчиків та глушників проти дронів.	
16.11.2022 р - Урядом Польщі передачу додаткового артилерійського і протитанкового озброєння та засоби ППО малої дальності.	
16.11.2022 р - Урядом Греції передачу 155-мм артилерійських снарядів.	
20.11.2022 р. - Урядом Швеції в рамках виділених 300 млн. євро закупівлю та передачу техніки, обладнання для спостереження, зв'язку, палива та медикаментів.	
Міжнародна конференція з питань відновлення України “Лугано”	
Допомога в рамках програми з відновлення України, 26.10.2022 р.	Учасниками конференції прийнято рішення про щомісячне виділення впродовж 2023 року Україні допомоги у розмірі 3 млрд. євро. Додатково, для вирішення поточних питань з підтримки Сил оборони України Європейський союз виділив 3,1 млрд. євро військової допомоги Україні та прийняв рішення про запуск військової навчальної місії Європейського Союзу для Збройних Сил України, а Урядом Канади надано 500 млн. євро військової допомоги.

	21.11.2022 р. - 35 млн. євро на реалізацію програми ПРООН щодо з відновлення регіонів України.
	12.12.2022 р. - Уряд Швеції виділив додаткові 55 млн. євро (600 млн шведських крон) на довгострокову відбудову України.
Допомога в рамках бюджетної підтримки України	
Європейський Союз виділив:	
Допомога в рамках бюджетної підтримки України	24.05.2022 р. - 500 млн. євро в рамках фінансової підтримки України, яка спрямована для фінансування видатків загального фонду державного бюджету.
	04.10.2022 р. - в рамках укладеного Меморандуму про взаєморозуміння з Україною щодо надання макрофінансової допомоги виділив 2 млрд. євро допомоги Україні, які будуть спрямовані на фінансування першочергових потреб державного бюджету України.
	24.10.2022 р. - 500 млн. євро бюджетної підтримки України.
	22.11.2022 р. - 2,5 млрд. євро макрофінансової допомоги, яка спрямована на фінансування видатків державного бюджету.
	01.12.2022 р. - 1 млрд. євро на підтримку ДСНС та Збройних СилУ у розмінуванні територій України в рамках програми допомоги між Україною та ЄС.
	03.12.2023 р. - ЄС виділив 215 млн. євро , які спрямують на транснаціональну співпрацю в Дунайському регіоні в галузі інновацій та відновлюваних джерел енергії, з яких 187 млн. євро на транскордонну співпрацю між Польщею та Україною у галузі охорони природи, охорони здоров'я та управління кордонами; 54 млн. євро – на прикордонну співпрацю між Румунією та Україною для покращення освіти, охорони здоров'я і охорони природи та 77 млн. євро - на прикордонну співпрацю між Румунією та Молдовою для покращення освіти, охорони здоров'я та природи.
	15.12.2023 р. - 50 млн. євро грантових коштів на ремонт систем постачання електрики, води, тепла на деокупованих територіях Київщини.
	27.12.2022 р. - Європейський союз перерахував 66 млн. євро до бюджету України на реконструкцію зруйнованих та пошкоджених російськими окупантами шкіл з передбачених Угодою між Європейською Комісією та Урядом України 100 млн. євро .
Сполучені Штати Америки виділили:	
Допомога в рамках підтримки України	26.09.2022 р. - 457,5 млн. доларів , як допомога у питаннях безпеки цивільних і зміцнення потенціалу правоохоронних органів та кримінального правосуддя.
	31.01.2023 р. - Американська корпорація з фінансування міжнародного розвитку (DFC) оголосила про надання Україні 250 млн. доларів США на підтримку малого бізнесу України.
Франція	
Допомога в рамках підтримки України, 13.12.2022 р.	Уряд Франції оголосив про надання Україні 100 млн. євро кредиту на пільгових умовах від Французького агентства розвитку .
Швейцарія	
Допомога в рамках підтримки України, 13.12.2022 р.	Уряд і парламент Швейцарії оголосив про надання Україні 100 млн. франків (97 млн. доларів) в якості бюджетної підтримки України.
Допомога в рамках підтримки України	05.10.2022 р. Президент Фінляндії оголосив про надання Україні 9-го пакету військової допомоги, яка спрямована на фінансування першочергових потреб Збройних Сил України.
	12.11.2022 р. - Урядом Нідерландів в рамках виділених кредитних на пільгових умовах 200 млн. євро через рахунки Міжнародного валютного фонду забезпечено фінансування видатків загального фонду державного бюджету.

	21.11.2022 р. - Уряд Норвегії здійснив передачу через Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) Україні 2 млрд. норвезьких крон (182 млн. доларів) в якості фінансової допомоги для закупівлі природного газу.
	16.01.2022 р. від Уряду Данії 22 млн. євро військової допомоги, яка буде спрямована на фінансування першочергових потреб Збройних Сил України.
	16.02.2023 р. - Уряд Швеції оголосив про поставки України засобів для відновлення транспортного сполучення на звільнених територіях, що включає передачу шести тимчасових переправ для відновлення транспортного сполучення.
	16.02.2023 р.- Уряд Норвегії оголосив про надання Україні 75 млрд норвезьких крон - (майже 7 млрд євро) багаторічної допомоги для вирішення поточних питань військового та цивільного напрямку.
Фонд енергетичної підтримки України та надання допомоги у забезпеченні функціонування енергетичної системи України	
Уряд Німеччини виділив:	
Допомога в галузі енергетичної безпеки	10.12.2022 р. - 1 млн. євро , що включає передачу гуманітарної допомоги (м. Одеса дев'яти потужних генераторів), яку буде направлено на вирішення питань енергопостачання в зимовий період.
	11.12.2022 р. - передачу гуманітарної допомоги 36,4 вонняних ковдр із запасів Бундесверу, яку буде направлено на вирішення питань енергопостачання в зимовий період.
	12.12.2022 р. - 19,5 млн. євро , що включає передачу 470 електрогенераторів різної потужності, які буде направлено на вирішення питань енергопостачання в зимовий період.
	14.12.2022 р. - 200 млн. євро гуманітарної допомоги Україні для покриття витрат загального фонду державного бюджету з виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщених осіб.
	16.12.2022 р. - 100 млн. євро для Фонду енергетичної підтримки України.
	17.12.2022 р. - 32,5 млн. євро кредитних коштів на ремонт і модернізацію підстанцій ушкоджених під час повітряних атак росії.
	27.12.2022 р. - Федеральне міністерство економічного співробітництва та розвитку Німеччини у співпраці з німецьким державним банком розвитку KfW виділило 35 млн. євро для представництва Дитячого фонду ООН (ЮНЕСКО) в Україні.
	30.12.2022 р. - в якості гуманітарної допомоги здійснено передачу 28 од. спеціальної техніки рятувальним підрозділам ДСНС України, що включає передачу підйомників, кранів-маніпуляторів, паливозаправників, самоскидів, автоцистерн, вантажівок з генераторами.
	27.01.2023 р. - 4,8 млн євро у рамках проєкту “Шлях стійкості”, який реалізовуватиметься протягом 18 місяців, що включає передачу обладнання до 25 центрів ветеранського розвитку та збільшення фахівців в області психічного здоров’я, які безпосередньо працюватимуть з ветеранами та членами їхніх сімей.
Допомога від інших країн:	
Допомога в галузі енергетичної безпеки	01.11.2022 р. - Європейський Союз виділив 25,5 млн. євро на підтримку енергосистеми України та забезпечення поставок енергетичного обладнання.
	09.11.2022 р. - 17 держав-членів Європейського Союзу здійснили передачу 500 електрогенераторів.
	10.11.2022 р. - Уряди Норвегії та Нідерландів передали до Міжнародного фонду допомоги Україні, утвореного Великою Британією, Данією, Нідерландами та Норвегією 150 млн. доларів від Уряду Норвегії та 100 млн. доларів від уряду Нідерландів, за які проведено закупівлю військової техніки для України.
	14.11.2022 р. - Уряд Великої Британії виділив 5 млн. фунтів стерлінгів невідкладної допомоги цивільному населенню України.
	16.11.2022 р. - Уряд Німеччини виділив 1 млн. євро невідкладної допомоги цивільному населенню України.

07.12.2022 р. - Грузинська громадянська ініціатива у рамках акції “Поділись світлом” забезпечила збір коштів для купівлі та передачі Україні 200 невеликих генераторів.
07.12.2022 р. - Уряд Франції оголосив про надання Україні додаткової допомоги, яка включає передачу 100 електрогенераторів.
07.12.2022 р. - Данська компанія ROCKWOOL надіслала до 47 територіальних громад Чернігівської області 60 генераторів.
08.12.2022 р. - Уряд Чехії оголосив про надання Україні 2 млн. євро додаткової допомоги, що включає 1,2 млн. євро - закупівлю санітарного автобуса, двох пересувних медичних блоків та намету, 0,8 млн. євро для облаштування житла для переселенців у м. Знам'янка, Кіровоградської області.
08.12.2022 р. - Уряд Японії оголосив про надання Україні 4,5 млн. доларів США на підтримку ДСНС та Збройних Сил України у розмінуванні територій України.
09.12.2022 р. - Уряд Нідерландів оголосив про надання Україні 10 млн. євро допомоги з відновлення пошкодженої системи енергопостачання України.
09.12.2022 р. - Уряд Словаччини оголосив про надання Україні допомоги, що включає передачу близько 300 електрогенераторів.
09.12.2022 р. - Уряди Франції та Естонії оголосили про надання Україні допомоги, що включає передачу 100 генераторів середньої потужності від Франції (в Україні з 7 грудня), у т.ч. генератори 5 кВ до 10кВ, 12кВ до 40кВ та 11 автобусів та партію генераторів від Естонії .
10.12.2022 р. - Уряд Азербайджану оголосив про надання 850 тис. доларів Україні допомоги, що включає передачу промислових трансформаторів і генераторів для стабілізації енергозабезпечення.
12.12.2022 р. - Благодійна організація “CORE Response” , яку заснував голлівудський актор та режисер Шон Пенн, передала Львівській області 1 млн. доларів для вирішення питань функціонування пунктів для проживання переселенців.
13.12.2022 р. - Державний департамент США виділив 13 млн. доларів , які включають передачу обладнання для забезпечення потреб енергетичної інфраструктури країни.
13.12.2022 р. - Уряд Іспанії оголосив про передачу понад 160 одиниць обладнання для відновлення ушкоджених електромереж України, що включає передачу 135 трансформаторів різного типу, 26 громовідводів та інше спецобладнання.
13.12.2022 р. - Уряд Нової Зеландії оголосив про надання 3 млн. новозеландських доларів (1,8 млн. євро) Україні додаткової допомоги, що включає передачу медичного приладдя та обладнання, трансформаторів, генераторів, продуктів харчування, води, засобів гігієни.
14.12.2022 р. - Уряд Хорватії оголосив про надання Україні додаткової допомоги, що включає передачу 232 трансформаторів різної потужності.
15.12.2022 р. - Уряд Канади оголосив про надання 115 млн. доларів Україні допомоги фінансування ремонтних робіт на об'єктах енергосистеми України.
15.12.2022 р. - Уряд Норвегії оголосив про надання 30 млн. норвезьких крон (2,8 млн. доларів) Україні допомоги, яка включає передачу 10 мостів.
15.12.2022 р. - Уряд Японії оголосив про виділення Україні енергетичного обладнання для забезпечення ремонтних робіт на ушкоджених об'єктах енергопостачання.
17.12.2022 р. - Європейська Комісія та Уряд України підписали угоду 100 млн. євро про підтримку у відновленні шкільних закладів, зруйнованих внаслідок повномасштабної агресії росії проти України.
21.12.2022 р. - Уряд Хорватії оголосив про надання Україні 3 млн. доларів США для потреб України у проведенні робіт з розмінування території.
22.12.2022 р. - Мерія м. Одесе, Данія передала гуманітарну допомогу м. Києву, яка включає 9 потужних генераторів, який буде встановлено у Київському геріатричному пансіонаті, а інші 8 генераторів у котельнях міста.

23.12.2022 р. - Управління Верховного комісара ООН у справах біженців передало Києву допомоги для вимушених переселенців та малозабезпечених осіб, яка передбачає передачу спальних мішків, ковдрів, подушок, матраців, постільної білизни, гігієнічних наборів, термосів та буржуйок.
23.12.2022 р. - Європейський союз оголосив про виділення Україні додаткової допомоги, що включає передачу 900 генераторів для забезпечення функціонування лікарень МОЗ України.
23.12.2022 р. - Офіс координації гуманітарних справ ООН оголосив про передачу 300 українським волонтерам та громадським організаціям України 20 млн. доларів допомоги.
25.12.2022 р. - Уряд Фінляндії виділив 5 млн. євро на програму Північної екологічної фінансової корпорації (NEFCO) “Зелене відновлення”, яка має сприяти відбудові України з урахуванням кліматичних змін.
25.12.2022 р. - Об’єднані Арабські Емірати (ОАЕ) оголосили про надання Україні 100 млн. доларів допомоги, що включає передачу 2500 побутових генераторів потужністю від 3,5 до 8 кВт для цивільного населення України.
26.12.2022 р. - Приватні компанії Казахстану передали 41 генератор загальною вартістю 500 тис. доларів для медичних закладів Миколаївської, Дніпропетровської, Харківської областей та інших регіонів України.
30.12.2022 р. - Уряд Великої Британії оголосив про надання допомоги в рамках виділених 2,3 мільярда фунтів стерлінгів на 2022 рік, що включає передачу 10 000 комплектів від екстремальних холодів, включаючи одяг для холодної погоди, важкі спальні мішки та утеплені намети.
03.01.2023 р. - Асоціація українців Люксембургу LUKRAINE в рамках громадянської ініціативи забезпечила збір коштів та передачу Україні 12 автівок швидкої медичної допомоги.
04.01.2023 р. - Мерія м. Тампере (Фінляндія) оголосила про надання гуманітарної допомоги м. Києву, що включає передачу 3 пасажирських автобусів та гуманітарної допомоги, зібраної для жителів столиці фінським урядом та громадянами.
10.01.2023 р. - Мерія м. Рига (Латвія) оголосила про надання м. Києву додаткової гуманітарної допомоги, що включає передачу 10 пасажирських автобусів, генераторів, ковдрів, продуктів харчування.
13.01.2023 р. - Уряд Азербайджану оголосив про надання Україні додаткової гуманітарної допомоги. Перша партія допомоги включала передачу 45 силових трансформаторів та 5 електростанцій резервного живлення.
19.01.2023 р. - Уряд Сербії оголосив про надання Україні додаткової гуманітарної допомоги, що включає передачу ремонтного комплекту для проведення ушкодженого обладнання.
20.01.2023 р. - Уряд Об’єднаних Арабських Еміратів оголосив про виділення Україні енергетичного обладнання для підтримки постраждалого населення України, що включає передачу: 2500 генераторів, які розподілені по областях України та м. Київ.
21.01.2023 р. - Урядом Франції прийнято рішення про надання Україні додаткової гуманітарної допомоги для регіонів Харківщини, у рамках проекту “Світло та тепло для України”, що включає передачу: 188 генераторів середньої потужності, у т.ч. генератори 5 кВт до 10кВ, 01кВ до 40кВ.
23.01.2023 р. - футбольний клуб “Бенфіка” благодійний фонд Fundacao Benfica передали Україні 30 генераторів у рамках проекту донецького Шахтаря та The European Football for Development Network – European Football Powers Up Ukraine.
23.01.2023 р. - Уряд Швеції дозволив Державній компанії Svenska kraftnät “Шведські електромережі” передати Україні обладнання, необхідне для відновлення енергосистеми після російських обстрілів.
26.01.2023 р. - Уряд Швеції з метою зміцнення ядерної безпеки та електропостачання в Україні виділив 2 млн доларів США для фінансування роботи Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ).

	27.01.2023 р. - Уряд Нідерландів оголосив про надання Україні 12 вантажів енергетичного обладнання, яке буде використано для відновлення об'єктів українського енергетичного сектору, які зазнавали пошкоджень внаслідок російських атак.
	28.01.2023 р. - Уряд Хорватії оголосив про надання Україні 1 млн. доларів США додаткової гуманітарної допомоги, в рамках програми ЮНІСЕФ із термінового забезпечення шкіл і лікарень України генераторами.
	30.01.2023 р. - Представники польського осередку Міжнародної поліційної асоціації з міста Новий Тарг передали додаткову допомогу підрозділам ДПСУ, що включає передачу: українським прикордонникам партії з 10 генераторів потужністю по 3300 Квт.
	01.02.2023 р. - Уряд Японії оголосив про виділення Україні 170 млн. доларів додаткової допомоги, яка буде спрямована на реалізацію проєктів екстреного відновлення та відбудови критичної інфраструктури.
	03.02.2023 р. - Державний департамент США в оголосив про надання Україні додаткової гуманітарної допомоги від міжнародної неурядової некомерційної гуманітарної організації євангельських християн Samaritan's Purse для комплектування трьох "Пунктів незламності" Херсонської області.
	08.02.2023 р. - Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) оголосила про надання Україні мобільної газотурбінної електростанції виготовленої компанією GE Gas Power.
	08.02.2023 р. - Уряд Польщі оголосив про надання Україні третього пакету енергетичної допомоги Україні, що включає передачу: енергетичного обладнання, для проведення ремонтних робіт на об'єктах енергетичного сектору.
	19.02.2023 р. - Уряд Аргентини оголосив про передачу Україні 12-го пакету гуманітарної допомоги, що включає передачу: медичних препаратів від медичних фармацевтичних компаній на фінансові кошти української діаспори Аргентини.
	23.02.2023 р. - Уряд Італії повідомив про передачу КМДА (м. Київ) обладнання для забезпечення функціонування пунктів обігріву міста.
	26.02.2023 р. - Уряд Саудівської Аравії оголосив про надання Україні 400 млн. доларів додаткової гуманітарної допомоги, що включає передачу: 100 млн. доларів гуманітарної допомоги для цивільного населення та 300 млн. доларів на закупівлю нафтопродуктів.
	27.02.2023 р. - Уряд Польщі оголосив про надання Україні додаткової гуманітарної допомоги, що включає передачу: Бучанській міській раді 100 робочих ком'ютерів.
	27.02.2023 р. - Американський мільярдер українського походження Білл Екман виділив 3,3 млн доларів на купівлю 15 спеціалізованих машин швидкої допомоги Toyota Land Cruiser для України та витрати на їхню експлуатацію на передовій.
Світовий банк	
Допомога в рамках підтримки України	25.10.2022 р. - Світовий банк через Міжнародний банк реконструкції та розвитку виділив 500 млн. євро додаткової бюджетної допомоги Україні.
	20.12.2022 р. - Світовий банк передав до державного бюджету України 2 млрд. доларів грантових коштів з Цільового фонду Світового банку.
	23.12.2022 р. - Світовий банк прийняв рішення про надання 610 млн. доларів Україні за проєктом світового банку PEACE "Державні витрати на зміцнення адміністративного персоналу".
	24.02.2023 р. - Державний департамент США оголосив про надання Україні 10 млрд. доларів додаткової фінансової допомоги, яке <i>виплачує Світовий банк</i> .
	25.02.2023 р. - Світовий банк оголосив про надання Україні 2.5 млрд. доларів додаткової фінансової допомоги. Фінансування буде здійснюватись за підтримки американського Агентства міжнародного розвитку (USAID).
Міжнародний валютний фонд	
	25.02.2023 р. - Міжнародний валютний фонд оголосив про <i>запровадження спеціальної кредитної програми для України на суму 15 млрд. доларів</i> .

Європейський інвестиційний банк	
Допомога в рамках підтримки України	12.10.2022 р. - Європейський інвестиційний банк перерахував 550 млн. євро. , які направлено на ремонт пошкоджених об'єктів енергетичної інфраструктури.
	26.10.2022 р. - У рамках 5-го німецько-українського економічного форуму у Берліні, Європейський інвестиційний банк та Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) підписали грантову угоду про виділення 2 млрд. доларів додаткової бюджетної допомоги Україні.
Європейський банк реконструкції та розвитку	
Допомога в рамках підтримки України	21.12.2022 р. - Європейський банк реконструкції та розвитку уклав угоду з українським "Кредобанком" на загальну суму 35 млн. доларів у рамках програми підтримки продовольчої безпеки та інших критично важливих галузей економіки України, згідно якої буде прокредитовано агросектор України.
Гуманітарна допомога Україні	
Допомога в галузі гуманітарної допомоги	18.10.2022 р. - Міністерство енергетики Японія здійснив передачу обладнання для відновлення критичної інфраструктури, яка постраждала в результаті російських обстрілів.
	22.10.2022 р. Уряд Франції оголосив про надання Україні 3 млн. євро гуманітарної допомоги, яка передбачає передачу 7 пожежних машин, 6 спеціалізованих автомобілів, мобільний медичний пункт, 7 причепів із човнами, 70 тонн рятувального обладнання.
	30.10.2022 р. Уряд Об'єднаних Арабських Еміратів оголосив про надання Україні 100 млн. доларів гуманітарної допомоги, яка направлена на покращення стану цивільного населення.
	03.11.2022 р. - Уряд Нідерландів здійснив передачу трьох сучасних мобільних шпиталів на потреби Національної гвардії України.
	04.11.2022 р. - Європейський Союз виділив Україні 66 млн. доларів в рамках першої програми європейської транскордонної співпраці Interreg NEXT партнерства Угорщини, Словаччини та Румунії з Україною в галузі охорони здоров'я, довкілля та ефективного державного управління.
	04.11.2022 р. - Державний департамент США направив 25 млн. доларів із фондів USAID на допомогу незахищеним групам населення в Україні.
	09.11.2022 р. - Уряд Фінляндії оголосив про виділення 14 млн. євро до започаткованої Президентом Зеленським " Зерно з України " (Grain from Ukraine).
	10.11.2022 р. - Уряд Австрії надав 10 млн. доларів додаткової допомоги, які направлено на покращення умов проживання цивільного населення.
	11.11.2022 р. - Уряд Німеччини направив виділений 1 млрд. євро на захист нашої держави від російських кібератак та збір доказів воєнних злочинів.
	11.11.2022 р. - Уряд Японії оголосив про виділення 14 млн. доларів до започаткованої Президентом Зеленським " Зерно з України " (Grain from Ukraine).
	12.11.2022 р. - Урядом Нідерландів в рамках виділених 100 млн. євро через Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку направлені на підтримання енергопостачання в зимовий період.
	18.11.2022 р. - Уряд Фінляндії в рамках виділених 55,6 млн. євро забезпечив фінансування першочергових потреб ЗС України.
	19.11.2022 р. - Уряд Естонії здійснив передачу 27 автобусів і 13 електрогенераторів.
	22.11.2022 р. - мерія Праги здійснила передачу до Києва та Миколаєва 626 обігрівачів - 400 для Києва, 226 для Миколаєва, 18 дизельагрегатів - 10 для Києва, 8 для Миколаєва та медичне обладнання на 22 млн. чеських крон для Міністерства охорони здоров'я України.
	23.11.2022 р. - Уряд Великої Британії забезпечив передачу трьох гелікоптерів Sea King, навчання з управління якими проходять українські пілоти.
	25.11.2022 р. - Європейський Союз забезпечив передачу 200 середніх трансформаторів, одного великого автотрансформатора та 40 середніх електрогенераторів.

	25.11.2022 р. - Уряд Великої Британії в рамках виділених 3 млн. фунтів стерлінгів здійснив передачу 24 автомобілів “швидкої допомоги”, 11 автомобілів “екстреної допомоги” та шість броньованих машин.
	25.11.2022 р. - Уряд Естонії здійснив передачу додаткових 9 автобусів.
	25.11.2022 р.- Уряд Канади в рамках виділених 10 млн. канадських доларів забезпечив закупівлю та передачу дизель генераторів.
	25.11.2022 р. - Уряд Франції здійснив передачу 100 потужних генераторів.
	26.11.2022 р. - Уряд Фінляндії здійснив фінансування першочергових ремонтних робіт на об'єктах енергетичного комплексу України.
	26.11.2022 р. - Уряд Литви в рамках виділених 2 млн. євро забезпечив проведення робіт з реконструкції пошкоджених об'єктів енергетичного комплексу України.
	28.11.2022 р. - Уряд Франції в рамках виділених 100 млн. євро забезпечив фінансування першочергових потреб України.
	28.11.2022 р. - Уряд Бельгії в рамках програми Управління ООН з координації гуманітарних справ забезпечив передачу 400 генераторів.
Військова допомога Україні	
Сполучені Штати Америки	
Військова допомога в рамках виділених 60 млн. доларів оборонного озброєння із запасів МО США	
Допомога в в галузі безпеки та оборони	10.10.2021 р. - перша партія допомоги; 17.10.2021 р. - друга партія допомоги; 23.10.2021 р. - третя партія допомоги; 14.11.2021 р. - четверта партія допомоги. Пакет включає оборонне озброєння та засоби індивідуального захисту, у т.ч. індивідуальні перев'язочні пакети, армійські аптечки, засоби радіолокаційного спостереження, високоточне озброєння, стрілецька зброя та боєприпаси.
Рішення Державного департамент США про надання Україні військової допомоги, що включає:	
Допомога в в галузі безпеки та оборони	23.11.2021 р. - передачу двох патрульних катерів типу Island, що отримали назви “Фастів” та “Суми”.
	09.12.2021 р. - 200 млн. доларів , які спрямовано на фінансування першочергових потреб Збройних Сил України.
	15.12.2021 р. - 300 млн. доларів , який спрямовано на фінансування першочергових потреб Збройних Сил України.
	22.01.2022 р. - включає передачу 90,7 тонн летальної зброї та боєприпасів.
	23.01.2022 р. - включає передачу 80 тонн летальної зброї та боєприпасів.
	25.01.2022 р. - включає передачу 300 ПТРК FGM-148 Javelin та ракети до них.
	19.05.2022 р. - 100 млн. доларів , яка включає передачу 18 155-мм гаубиць, 18 транспортних засобів для буксирування гаубиць, 3 протиартилерійські радарів, польову техніку та запчастини.
	15.06.2022 р. - 1 млрд. доларів , яка включає передачу 18 гаубиць M777 та машини для їх буксирування, 36 000 снарядів до них, евакуаційні машини, дві пускові установки берегової оборони “Гарпун”, військові радіостанції та прилади нічного бачення, запчастини та інші боєприпаси.
	23.06.2022 р. - 450 млн. доларів , яка включає передачу 4 систем M142 HIMARS, 40 000 артснарядів до них, 18 артилерійських тягачів, 1200 гранатометів, 2000 кулеметів, 10 катерів Sea Ark Dauntless, 6 бойових катерів та 2 малих річкових суден.
	01.07.2022 р. - 820 млн. доларів , яка включає передачу 2 систем NASAMS, боєприпасів до M142 HIMARS, 150 000 артснарядів, 4 протиартилерійських радарів.
	18.07.2022 р. - 400 млн. доларів , яка включає передачу 4 M142 HIMARS та боєприпасів до них, вантажівок, контрбатареєвих систем.
	22.07.2022 р. - 270 млн. доларів , яка включає передачу M142 HIMARS та боєприпасів до них, 36 000 артснарядів та 580 дронів Phoenix Ghost.

01.08.2022 р. - 550 млн. доларів , яка включає передачу боєприпасів до HIMARS і 155-мм артснаряди.
09.08.2022 р. - 1 млрд. доларів , який включає передачу 75 000 155-мм артснарядів, мінометів та 20 000 мін до них, ракет до ЗПК NASAMS, 1000 переносних ПТРК Javelin, одноразових гранатометів AT4, боєприпасів до РСЗВ HIMARS, 50 медичних автомобілів, вибухівки, медичних препаратів та обладнання.
19.08.2022 р. - 755 млн. доларів , яка включає передачу боєприпасів до HIMARS, 16 105-мм гаубиць та 36 000 снарядів до них, 15 БПЛА ScanEagle, ПЛР HARM, 1000 важких протитанкових ракет TOW та 1000 комплексів Javelin.
24.08.2022 р. - 3 млрд. доларів , яка включає передачу 6 ракетних комплексів NASAMS та боєприпасів до них, 245 000 артснарядів, 65 000 мінометних мін, 24 протиартилерійських радарів, БПЛА Puma та VAMPIRE Counter, ракетних систем.
07.09.2022 р. - передачу протикорабельних ракет HARPOON.
16.09.2022 р. - 600 млн. доларів , яка включає передачу ракет до HIMARS, 36 000 105-мм артснарядів, 1000 високоточних 155-мм артснарядів, 4 протиартилерійських радарів, 4 вантажівок та 8 причепів для перевезення важкої техніки, систем протидії БПЛА, обладнання для розмінування, протипіхотних боєприпасів Claymore, стрілецької зброї та патронів, приладів нічного бачення.
28.09.2022 р. - 1.1 млрд. доларів , яка включає передачу 18 РСЗВ HIMARS та боєприпасів до них, 150 броньованих машин (HMMWV), 150 машин для транспортування важкого озброєння, 40 вантажівок та 80 причепів для транспортування обладнання, 2 радарів до систем БПЛА.
05.10.2022 р. - 625 млн. доларів , яка включає передачу 4 ракетних систем HIMARS та боєприпасів до них, 16 гаубиць калібру 155-мм та 75 000 снарядів до них, 500 високоточних артилерійських снарядів, 1000 снарядів для дистанційного мінування, 6 гаубиць, 30 000 мін до 120-мм мінометів, 200 протимінних транспортних засобів MaxxPro, 200 000 патронів, протипіхотних боєприпасів Claymore та обладнання для встановлення перешкод.
19.10.2022 р. - 725 млн. доларів , яка включає передачу боєприпасів для HIMARS та 23 000 155-мм артснарядів, 5000 високоточних 155-мм артснарядів, 5000 155-мм пострілів протимінних систем, 5000 протитанкових засобів та 200 автомобілів Humvee.
28.10.2022 р. - 275 млн. доларів , яка включає передачу артснарядів до HIMARS.
01.11.2022 р. - включає передачу військової техніки та створення безпілотних літальних систем, які включають систему Vampire, 8 ПЗРК NASAMS та інших радіолокаційних систем.
02.11.2022 р. - 55 млн. доларів із фондів USAID на ремонт та підтримання роботи інфраструктури теплопостачання в Україні здійснив поставку понад 1600 генераторів та пристроїв з очищення води, а в рамках виділених 275 млн. доларів здійснив передачу протитанкових засобів SMAW та AT4, боєприпасів до HIMARS, 500 високоточних 155-міліметрових артилерійських снарядів, понад 1300 протитанкових систем, 125 армійських вантажівок Humvee та 4 антени супутникового зв'язку.
04.11.2022 р. - 400 млн. доларів здійснив передачу, разом з Нідерландами та Чехією, систем ППО Hawk, 90 відремонтованих танків T-72, 250 БТР M1117, 40 бронекатерів та 1100 безпілотників Phoenix Ghost.
10.11.2022 р. - 400 млн. доларів , яка включає передачу ракет для систем ППО HAWK, 4 системи ППО Avenger до складу якого входять: два контейнери по 4 ракети Stinger, зенітний кулемет Browning M2 12,7-мм та радіолокаційна станція; боєприпаси до HIMARS, 21 000 155-мм артснарядів, 500 високоточних 155-мм артснарядів, 10 000 120-мм мінометних снарядів, 100 багатоцільових автомобілів (HMMWV), 400 гранатометів, стрілецьку зброю, оптичні прилади та 20 000 000 патронів до стрілецької зброї та піротехнічне обладнання для розчищення перешкод.
11.11.2022 р. - закупівлю у Південної Кореї та передачу 100 000 артснарядів.
19.11.2022 р. - передачу зенітно-ракетного комплексу Hawk .

23.11.2022 р. - 400 млн. доларів , яка включає передачу до ЗПК NASAMS, 150 великокаліберних протидронних кулеметів з тепловізійними прицілами, боєприпасів до РСЗВ HIMARS, 200 155-мм високоточних артилерійських снарядів, 10 000 120-мм мінометних снарядів, ракет до <u>високошвидкісних протирадарних систем HARMs</u> , <u>150 автомобілів HMMWV</u> , понад 100 легких тактичних машин, <u>20 000 000 набоїв до стрілецької зброї</u> , 200 генераторів та запчастини до 105-мм гаубиць.
26.11.2022 р. - передачу 150 великокаліберних кулеметів з тепловізійними прицілами для опору БПЛА.
02.12.2022 р. - 47 млн. доларів США на підтримку ДСНС та Збройних Сил України у розмінуванні територій України.
07.12.2022 р. - 847,3 млрд. доларів , з них 800 млн. доларів направляється на воєнну допомогу Україні, з яких 6 млрд. доларів на стримування агресії росії у Європі “Європейську ініціативу стримування” та п’ятирічну заборону військової співпраці з росією.
09.12.2022 р. - 91,5 млн. доларів включає підтримку у проведенні заходів з розмінування території України.
09.12.2022 р. - 275 млн. доларів , включає передачу протитанкових засобів SMAW та AT4, боєприпасів до HIMARS , 80 000 снарядів для гаубиць, 500 високоточних 155-мм артилерійських снарядів , понад 1300 протитанкових систем, 125 армійських вантажівок Humvee та 4 антен супутникового зв’язку.
21.12.2022 р. - 1 млрд. доларів , який спрямовано на фінансування першочергових потреб Збройних Сил України.
06.01.2023 р. - 3,075 млрд. доларів включає передачу 50 броньованих машин піхоти Bradley, 500 протитанкових ракет та 250 000 25-мм боєприпасів до них, 100 бронетранспортерів M113, 55 захищених від мін машин (MRAP), 138 бронеавтомобілів HUMVEES, 18 155-мм САУ та 18 машин підтримки, 70 000 155-мм артилерійських снарядів, 500 високоточних 155-мм артилерійських снарядів, 1200 155-мм пострілів дистанційних протитанкових мінних систем (RAAM), 36 буксируваних 105-мм гаубиць та 95 000 105-мм артилерійських снарядів, 10 000 120-мм мінометних мін, боєприпасів для високомобільних артилерійських ракетних систем (HIMARS), ракет RIM-7 для протиповітряної оборони, 4 000 авіаційних ракет “Zuni”, 2000 протитанкових ракет, снайперських гвинтівки, кулеметів, боєприпасів до гранатометів та стрілецької зброї, протипіхотних мін Claymore, приладів нічного бачення та оптики, запасних частин та інше польове спорядження.
18.01.2023 р. - включає передачу 150 000 155-мм снарядів зі складів, розташованих на території Ізраїлю.
20.01.2023 р. - 2,5 млрд. доларів США , яка включає передачу боєприпасів до систем HIMARS і NASAMS, 90 БМП “Stryker”, 20 мінних тралів, 59 БМП Bradley та 590 протитанковими ракетами “TOW”, 295 000 боєприпасів калібру 25 мм, 8 систем ППО “Avenger”, 53 протимінних автомобілів (MRAP), 350 високомобільних колісних автомобілів (HMMWV), 20 000 155-мм артилерійських снарядів, понад 600 високоточних 155-мм артилерійських снарядів, 95 000 105-мм артилерійських снарядів, 11,8 000 120-мм мінометних мін, 12 машин постачання боєприпасів, 6 командно-штабних машин, 22 тактичних машин для буксирування зброї, протирадарних ракет (HARM), 2 000 протитанкових ракет, 3 млн. боєприпасів для стрілецької зброї, саперного обладнання для розчищення загороджень, протипіхотних боєприпасів “Claymore”, приладів нічного бачення, запасних частин та іншого польового обладнання.
25.01.2023 р. - включає передачу 31 танку “Abrams”, з урахуванням двосторонньої угоди між США та Німеччиною.
04.02.2023 р. - 2,175 млрд. доларів , що включає передачу боєприпасів для HIMARS, 155-мм артилерійських та 120-мм мінометних мін, 190 великокаліберних кулеметів для протидії БПЛА, 181 транспортний засіб із протимінним захистом (MRAP), 250 ПТС Javelin, 2000 протитанкових ракет, протипіхотних боєприпасів Claymore, двох установок ППО Hawk, зенітних гармат та боєприпасів до них, генераторів ППО,

	чотирьох радарів повітряного спостереження, 20 контрбатареїних радарів, БПЛС Puma, високоточних ракет, засобів зв'язку, каски та медикаменти.
	24.02.2023 р. - 2 млрд. доларів військової допомоги, що включає передачу боєприпасів для HIMARS, 155-мм артснарядів, боєприпасів для реактивних систем: CyberLux K8 UAS, Switchblade 600 UAS, Altius-600 UAS, Jump 20 UAS, засобів виявлення БПЛА, засобів розмінування та засобів зв'язку.
Військова допомога від Європейського Союзу та європейських країн-партнерів	
Рішення Уряду Німеччини щодо надання Україні військової допомоги, що включає:	
Допомога в в галузі безпеки та оборони	01.08.2022 р. - передачу РСЗВ та некеровані ракети MARS II.
	23.09.2022 р. - передачу 6 Gepard, 6000 боєприпасів до них, 3000 снарядів 155-мм калібру та 6000 патронів.
	28.09.2022 р. - передачу 6 кулеметів Maschinengewehr 3 для броньованих ремонтно-евакуаційних машин та 30 000 40-мм гранат до них.
	11.10.2022 р. - передачу системи ППО IRIS-T (SLM).
	12.10.2022 р. - закупівлю у Словаччини та передачу Україні 16 САУ Zuzana, 130 польових обігрівачів, 36 автомобілів швидкої допомоги, 100 000 аптечок першої допомоги та 405 000 сухпайків.
	15.10.2022 р. - передачу 16 броньованих буртоукладацьких машин "Biber" та 10 понтонно-мостових машин.
	19.10.2022 р. - передачу 5 ремонтно-евакуаційних машин Begepanzer 2 , 167 000 патронів стрілецької зброї, 100 палаток, 183 генераторів та зимовий одяг.
	26.10.2022 р. - передачу 4 САУ Panzerhaubitze 2000 , 2 РСЗВ MARS II та 2 надводних дронів , 6 100 155-мм артснарядів та 186 000 40-мм пострілів до гранатометів .
	02.11.2022 р. - передачу 500 патрульних автомобілів для спостереження за кордоном, 10 тяжких і середніх мостових систем та 2 навантажувачі.
	09.11.2022 р. - передачу 30 броньованих автомобілів Dingo, ракет до системи ППО Iris-T, 18 систем захисту від дронів, 18 розвідувальних дронів, 5 важких тягачів M1070 Oshkosh, 3 навантажувачів та засобів захисту від безпілотників.
	10.11.2022 р. - передачу 18 розвідувальних безпілотників.
	19.11.2022 р. - передачу 30 зенітних самохідних установок Gepard.
	21.11.2022 р. - передачу боєприпасів до РСЗВ MARS II, трьох великовантажних напівпричепів M1070 Oshkosh, 17 автівок для контролю за кордоном, 10 приладів захисту від дронів, 20 приладів для боротьби з безпілотниками та 116 польових обігрівачів.
	01.12.2022 р. - Керівництвом німецької компанії Zeppelin Mobile Systeme GmbH прийнято рішення про передачу мобільного шпиталю для потреб Збройних Сил України загальною вартістю 9 млн. євро .
	05.12.2022 р. - передачу 155-мм боєприпасів.
	09.12.2022 р. - передачу 18 155-мм САУ RCH155, 20 БТР Dingo, 2 танкових тягачів M1070 Oshkosh, 80 пікапів, 90 приладів захисту від дронів та 7 вантажівок 8x6 зі змінною системою завантаження.
	13.12.2022 р. - передачу 24 самохідних гаубиць та 7 САУ Gepard.
	15.12.2022 р. - передачу додаткових ракет для ЗРК IRIS-T , двох броньованих ремонтно-евакуаційних машин, 30 000 снарядів до 40-мм гранатометів, 5 000 артилерійських боєприпасів калібру 155-мм, чотири карети швидкої допомоги, 18 ваговозів 8x8 зі змінними кузовами.
	25.12.2022 р. - передачу однієї броньованої ремонтно-евакуаційної машини Bergepanzer 2 та 13 автомобілів для несення прикордонної служби , карету швидкої допомоги та 50 польових обігрівачів.
	05.01.2023 р. - передачу батареї ППО "Patriot".
	06.01.2023 р. - передачу 20 70-мм РСЗВ на шасі пікапа й ракети до них, 2 броньовані ремонтно-евакуаційні машини Bergepanzer 2 і 1 великовантажний сідловий тягач M1070 Oshkosh, 7 дистанційно керованих гусеничних машин,

	12 великовантажних зчленованих вантажівок, 8 розвідувальних безпілотників, 27 датчиків протидії безпілотникам, 30 датчиків виявлення безпілотників, 63 пікапи, 7 прикордонних патрульних автомобілів, 1 машина швидкої допомоги і 32 польові обігрівачі.
	07.01.2023 р. - передачу 40 бронетранспортерів Marder та забезпечить навчання військовослужбовців управлінню цими бронетранспортерами.
	19.01.2023 р. - Уряд Німеччини підтримав пропозицію компанії HENSOLDT про надання Україні 1 млн євро додаткової військової допомоги, що включає передачу: 2 радіолокаційні станції (РЛС) TRML-4D, в рамках контракту на поставку 4 радарів TRML-4D в межах виробництва і постачання німецької системи ППО IRIS-T SLM для України.
	25.01.2023 р. - передачу 14 танків Leopard 2A6 та дозволив реекспорт танків Leopard іншим країнам.
	27.01.2023 р. - передачу ракет для комплексів ППО IRIS-T, 13 вантажівок, 2 15-тонних вантажівок, 12 тягачів та 4 напівпричепів, 12 машин для охорони кордону та 2 пікапів.
	30.01.2023 р. - передачу бронемашин для розмінування Wisent 1 MC.
	03.02.2023 р. - передачу танків Leopard 1 з промислових запасів Німеччини та переговори з Катаром про передачу Україні 15 танків Gepard.
	11.02.2023 р. - передачу <i>59 тонн від німецького оператора мережі Stromnetz Berlin GmbH 40 трансформаторів.</i> До пакету також увійшли: <i>арматура, розподільне і освітлювальне обладнання та інструменти.</i>
	26.02.2023 р. - передачу <i>9 мостоукладальних танків Biber; 120 000 аптечок; 28 вантажівок Zetros та 10 зимових маскувальних сіток та 300 000 снарядів до зенітних установок GEPARD.</i>
	26.02.2023 р. - передачу <i>9 броньованих мостоукладачів BIBER, 120 тисяч аптечок та 28 комерційних автівок Zetros.</i>
Рішення Уряду Великої Британії щодо надання Україні військової допомоги, що включає:	
Допомога в галузі безпеки та оборони	07.01.2022 р. - передачу 1100 протитанкових ракет малої дальності MBT NLAW.
	21.01.2022 р. - передачу 900 ПТРК малої дальності MBT NLAW та навчання військовослужбовців Збройних Сил України.
	24.08.2022 р. - 54 млн. фунтів стерлінгів військової допомоги за рахунок коштів спільного Фонду Великої Британії та Норвегії, внесок якої складає 400 млн. норвезьких крон. Пакет включає 850 дронів Black Hornet Nano (вир. Норвегії), 200 дронів спостереження, 1000 баражуючих протитанкових боєприпасів та обладнання для пошуку мін.
	09.11.2022 р. - передачу 12 000 комплектів зимової форми одягу та 150 наметів з обігрівом.
	10.11.2022 р. - передачу 1000 ракет “земля-повітря”, які використовуються у комплексі з наявними в українській армії засобами.
	19.11.2022 р. - передачу <i>125 зенітних гармат та технології для протидії іранським безпілотникам радарів та станції радіоелектронної боротьби.</i>
	<u>21.11.2022 р. - передачу модернізованих високоточних ракет Brimstone 2.</u>
	18.12.2022 р. - передачу високоточних ракет Brimstone 2.
	30.12.2022 р. - передачу 1000 металошукачів VALLON та 100 комплектів для знешкодження бомб.
	18.01.2023 р. - передачу ескадрону із 14 танків Challenger 2, 30 САУ AS90, 100 бронетранспортерів Bulldog (“Бульдог”), десятки безпілотників, 100 тисяч артилерійських снарядів, 100 “вдосконалених ракет” та запасні частини для українських танків і бронемашин.
	18.01.2023 р. - передачу 20 артилерійських установок M109A4BE бельгійського виробництва.

	19.01.2023 р. - 50 млн. фунтів стерлінгів додаткової військової допомоги, , яка включає передачу 600 ракет Brimstone та 125 зенітних гармат і технологій з протидії іранським БПЛА, десятків радарів і засобів РЕБ з БПЛА.
	19.01.2023 р. - 15 млн. фунтів стерлінгів допомоги, яка включає передачу зимового обладнання для військових.
Рішення Уряду Канади щодо надання Україні військової допомоги, що включає:	
Допомога в в галузі безпеки та оборони	26.01.2022 р. - 6,1 млн. доларів військової допомоги, яка включає передачу автоматичної стрілецької зброї, карабінів, 1,5 млн. набоїв та снайперських гвинтівок.
	30.06.2022 р. - <u>передачу 39 машин бойової підтримки LAV (ACSV) і 6 камер високої роздільної здатності для українських безпілотників.</u>
	08.08.2022 р. - передачу 32 тон допомоги, до якої увійшли шоломи, бронежилети, медичні аптечки, спальні мішки та палатки.
	31.10.2022 р. - передачу 39 броньованих автомобілів.
	17.11.2022 р. - 34 млн. канадських доларів для закупівлі та передачі 39 броньованих машин бойової підтримки ACSV, забезпечення Збройних Сил України сучасними супутниковими зображеннями, камерами високого дозволу для дронів, зимовим спорядженням, портативними нагрівачами, ковдрами та спальними мішками, 55 млн доларів в рамках Червоного Хреста на допомогу українцям та 15 млн. доларів на організацію розмінування території України.
	30.12.2022 р. - <u>передачу броневих автомобілів Roshel для ДПСУ.</u>
	18.01.2023 р. - передачу 200 бронетранспортерів Senator.
	17.02.2023 р. - Уряд Канади оголосив про надання Україні 21 млн. доларів допомоги у реалізації програм, серед яких: 7,5 млн. доларів компанії Tetra Tech для проведення навчання та забезпечення обладнанням українських саперів, 5 млн. доларів для офісу спеціального представника Генерального секретаря ООН з питань сексуального насильства під час конфлікту та 4,8 млн. доларів для організації Alinea International, яка залучена до реформування Нацполіції у воєнному контексті та 3 млн. доларів для Німецького фонду Маршалла США з підтримки українських медіа на звільнених територіях.
Рішення Урядів Естонії, Латвії та Литви щодо надання Україні військової допомоги, що включає:	
Допомога в в галузі безпеки та оборони	11.11.2021 р. від Уряду Латвії включає передачу ПЗРК FIM-92 Stinger та обладнання до них.
	23.11.2021 р. від Уряду Литви передачу ПЗРК FIM-92 Stinger та обладнання до них.
	21.01.2022 р. від Уряду Естонії передачу ПТРК FGM-148 Javelin та ракети до них.
	25.05.2022 р.- Уряд Литви оголосив про надання військової допомоги, яка включає передачу <u>20 БТР M113, 10 вантажівок і 10 позашляховиків.</u>
	15.08.2022 р. - Уряд Латвії оголосив про надання військової допомоги, <u>яка включає передачу вертольотів MI-8 та MI-2, а також 6 гаубиць M109.</u>
	15.08.2022 р. - Уряд Естонії оголосив про надання військової допомоги, <u>яка включає передачу мінометів, протитанкових засобів та польового шпиталю.</u>
	26.09.2022 р. - Уряд Литви оголосив про надання військової допомоги, яка включає передачу <u>50 БТР M113.</u>
	04.10.2022 р. Уряд Естонії оголосив про надання військової допомоги, яка включає передачу повітряних дронів, вилучення при спробі перетину естонсько-російського кордону та передачі їх до підрозділів російської армії.
	09.10.2022 р. Уряд Литви оголосив про надання Україні 2 млн. євро військової допомоги, яка включає передачу передачу 25 000 комплектів зимового одягу.
	13.10.2022 р. Уряд Естонії оголосив про надання військової допомоги, яка включає передачу зимової форми одягу, спорядження та озброєння.
	13.10.2022 р. Уряд Литви оголосив про надання військової допомоги, яка включає передачу 120-мм мінометів на платформі БТР M113, бронемашини, тепловізори, дрони та інше озброєння.
	27.10.2022 р. Уряд Литви оголосив про надання військової допомоги, яка включає передачу 7 позашляховиків Toyota Land Cruiser 200 та іншу техніку.

04.11.2022 р. - Уряд Латвії здійснив передачу дронів DJI Mavic 2 Enterprise для ведення розвідки та корегування вогню по наземним цілям.	
11.11.2022 р. - Уряд Литви в рамках виділених 250 тисяч. євро забезпечив надання Україні додаткової військової допомоги.	
21.11.2022 р. - Уряд Литви здійснив передачу 155-мм боєприпасів, зимового спорядження та розширення програми з підготовки українських військових.	
12.12.2022 р. - Уряд Латвії оголосив про надання 300 млн. євро Україні додаткової військової допомоги, що включає передачу гаубиць, дронів, військової зимової форми одягу.	
18.01.2023 р. - Уряд Латвії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги, що включає передачу зенітних ракетних комплексів Stinger, гелікоптерів, кулеметів, боєприпасів та безпілотників.	
25.01.2023 р. - Уряд Латвії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги, що включає передачу 900 пікапів-позашляховиків.	
25.01.2023 р. - Уряд Латвії оголосив, що МО Латвії спільно з організацією “Підприємці за мир” збирає 7 млн. євро на військову техніку, бронезилети, броньовані машини швидкої допомоги, технологічні рішення, біноклі та прилади нічного бачення для Збройних Сил України.	
11.02.2023 р. - Уряд Литви оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги, що включає передачу: 36 автоматичних зенітних гармат Bofors L70 шведського виробництва.	
21.02.2023 р. - Уряд Латвії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги, що включає передачу: 70 повних комплектів військової форми у т.ч. зимових; спальних мішків; тактичних окулярів; наколінників і тактичних рукавиць; налобних ліхтарів та рюкзаків.	
25.02.2023 р. - Уряд Литви оголосив про надання Україні 1 млн. доларів додаткової військової допомоги, що включає передачу: 14 радарів ППО ізраїльського виробництва.	
26.02.2023 р. - Урядом Естонії прийнято рішення про надання Україні додаткової військової допомоги, що включає передачу: стрілецької зброї, БПЛА, тепловізорів, генераторів та зарядних пристроїв, військового одягу.	
Рішення Уряду Польщі щодо надання Україні військової допомоги, що включає:	
Допомога в в галузі безпеки та оборони	26.01.2022 р. - передачу реактивних гранатометів SMAW-D.
	29.05.2022 р. - передачу 230 танків Т-72М, 40 БМП-1, 20 122-мм САУ 2С1, 18 155-мм САУ АНС “Krab” та 20 РСЗВ “Град”.
	26.08.2022 р. - передачу 320 тон нелетальної допомоги до якої увійшли продукти харчування, матраци, ковдри та постільні принадлежности.
	07.12.2022 р. - передачу зенітно-ракетних комплексів С-125 “Neva SC”.
Рішення Уряду Чехії щодо надання Україні військової допомоги, що включає:	
Допомога в в галузі безпеки та оборони	26.01.2022 р. - передачу ПЗРК Piorun, боєприпаси та БПЛА.
	26.01.2022 р. - передачу 4 штурмовиків СУ-25 та 31 танк Т-72.
	05.10.2022 р. - 400 млн. чеських крон (588,9 млн. грн.), які спрямовано на підвищення рівня спроможності Збройних сил України.
	20.10.2022 р. - 22 млн. чеських крон (32,3 млн. грн.), які спрямовано на підвищення рівня спроможності Збройних сил України.
Рішення Уряду Франції щодо надання Україні військової допомоги, що включає:	
Допомога в в галузі безпеки та оборони	13.07.2022 р. - Уряд Франції оголосив про надання військової допомоги, яка включає передачу 36 збірних легкомоств довжиною від компанії Matiere.
	12.12.2022 р. - передачу 6 155-мм гаубиць TRF1, 18 САУ “Caesar”, 2 ракетних установок LRU і 2 ЗУ “Crotale”, протитанкового та зенітного обладнання, палива, шоломів, бронезилетів, приладів нічного бачення, боєприпасів різних калібрів.
	12.11.2022 р. - передачу 6 самохідних гаубиць Caesar та розглядається можливість передачі БТР VAB.

	20.11.2022 р. - передачу 2 батареї ППО Crotale для боротьби повітряних цілей та 2 батареї РСЗО для боротьби з наземними цілями.
	29.11.2022 р. - передачу батареї РСЗВ LRU для боротьби з наземними цілями.
	21.12.2022 р. - передачу мобільних артилерійських установок "Crotale".
	28.01.2023 р. - Уряди Італії та Франції затвердили додатковий пакет військової допомоги Україні на загальну суму 2 млрд. євро , що включає передачу 700 ракет Aster-30, якими оснащують комплекси SAMP-T.
	31.01.2023 р. - передачу 12 гаубиць Caesar та нове обладнання ППО для протидії російській агресії, а саме радар Ground Master 200, здатний виявляти літаки противника на відстані до 250 кілометрів, у тому числі низьколітаючі безпілотики.
	17.02.2023 р. - передачу <i>протитанкових ракетних комплексів 5-го покоління Akeron</i> .
	18.02.2023 р. - передачу 12 гаубиць Caesar та нове обладнання ППО для протидії російській агресії.
	26.02.2023 р. - передачу радарів GM 200 до системи ППО.
Рішення Уряду Італії щодо надання Україні військової допомоги, що включає:	
Допомога в галузі безпеки та оборони	30.10.2022 р. - передачу 2 РСЗВ M70, 6 155-мм САУ PZH 2000, 30 155-мм самохідних гаубиць M109L та 10 БТР M113.
	01.11.2022 р. - в рамках п'ятого пакету допомоги здійснив передачу 2 оновлених РСЗВ MLRS, 6 САУ Panzerhaubitze 2000, 30 САУ M109L, 10 БТР M113.
	09.11.2022 р. - передачу франко-італійських систем середньої дальності ППО SAMP-T, італійських Aspide та ПРК Stinger.
	08.12.2022 р. - передачу гаубиць FH-70 з артилерійськими тягачами Iveco Astra.
	13.01.2023 р. - передачу батареї зенітно-ракетного комплексу SAMP/T.
	26.01.2023 р. - передачу дронів-камікадзе Hero-30, з ізраїльськими комплектуючими.
	13.02.2023 р. - розглядає можливість передачі <i>п'яти винищувачів Tornado та AMX</i> .
Рішення Урядів Данії, Швеції, Фінляндії, Бельгії, Норвегії та Нідерландів щодо надання Україні військової допомоги, що включає:	
Допомога в галузі безпеки та оборони	28.10.2022 р. Уряд Швеції оголосив про надання військової допомоги, яка включає передачу 12 самохідних артилерійських установок Archer.
	16.11.2022 р. - Уряд Швеції і рамках виділених 60 млн. доларів забезпечив передачу автомобілів підвищеної прохідності, зимове спорядження та намети, а в рамках 287 млн. доларів передачу ПЗРК "КІІ-70 ТП" та ЗРК MIM-23 "HAWK".
	25.11.2022 р. - Уряд Норвегії в рамках виділених 250 млн. норвезьких крон здійснив передачу самохідної гаубиці M109 та 20 000 ремонтних комплектів для M109, близько 55 000 перев'язувальних комплектів та індивідуальних аптечок, 30 000 польових пайків та 55 000 комплектів зимового одягу.
	25.11.2022 р. - Уряд Норвегії оголосив про надання Україні 150 млн. норвезьких крон (15,1 млн. доларів) , що направлено на підтримку тренувальної місії ЄС з підготовки українських військовослужбовців.
	26.11.2022 р. - Уряд Бельгії здійснив передачу 10 підводних дронів та 2 сучасних мобільних медичних лабораторій.
	01.12.2022 р. - Урядами Нідерландів, Естонії та Норвегії прийнято рішення щодо передачі мобільного шпиталю для потреб Збройних Сил України.
	12.12.2022 р. - Уряд Швеції оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги, що включає передачу засобів ППО та комплектувальні засоби для обладнання ППО та зимову форму одягу.
	24.12.2022 р. - Уряд Фінляндії оголосив про надання Україні 29 млн. євро військової допомоги, що включає передачу воєнної техніки та обладнання, Сили оборони Фінляндії продовжуватимуть участь у навчальній підтримці Збройних Сил України у Великій Британії до кінця 2023 року.
	05.01.2023 р. - Уряд Норвегії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги, що включає передачу 10 тисяч артилерійських снарядів.
	19.01.2023 р. - Урядом Данії прийнято рішення про надання Україні військової допомоги, що включає передачу 19 САУ CAESAR.

	20.01.2023 р. - Уряд Фінляндії оголосив про надання Україні 400 млн. євро додаткової військової допомоги, що включає передачу важкого озброєння та боєприпасів.
	25.01.2023 р. - Уряд Бельгії оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги, що включає передачу систем ППО, протитанкового озброєння та боєприпасів до нього.
	13.02.2023 р. - Уряд Данії оголосив про завершення передачі Україні додаткової військової техніки відповідно до раніше укладених домовленостей, що включає передачу: 19 <i>CAU Caesar</i> .
Рішення Уряду Іспанії щодо надання Україні військової допомоги, що включає:	
Допомога в в галузі безпеки та оборони	25.08.2022 р. - передачу 20 броньованих машин, 75 контейнерів артснарядів, батарею ППО та 1000 тон дизельного пального на загальну вартість 2,5 млн. євро.
	09.10.2022 р. - передачу восьми легких броньованих автомобілів, двох автомобілів “швидкої допомоги” та п’яти тонн медикаментів.
	25.01.2023 р. - передачу 4 танків Leopard 2A6.
	06.02.2023 р. - передачу 20 бронетранспортерів M113.
Рішення Уряду Словаччини щодо надання Україні військової допомоги, що включає:	
Допомога в в галузі безпеки та оборони	09.10.2022 р. - передачу 2 155-мм самохідних артилерійських установок Zuzana-2.
	19.11.2022 р. - передачу семи САУ Zuzana-2, з 16 передбачених Урядом Словаччини.
	08.12.2022 р. - передачу боєприпасів, у т.ч. великого калібру, зимову форму одягу та військове спорядження.
	16.01.2023 р. - передачу семи САУ Zuzana-2, яка завершує поставку самохідних артилерійських установок Zuzana 2.
Рішення Урядів окремих країн, направлені на військову підтримку України, що включають:	
Допомога в в галузі безпеки та оборони	23.05.2022 р. - Уряд Нової Зеландії оголосив про надання військової допомоги, яка включає підготовку українських військових управлінню гаубицями L119.
	03.07.2022 р. - Уряд Австралії у розмірі 100 млн. австралійських доларів військової допомоги, яка включає 4 БТР M113, 20 бронетранспортних засобів Bushmaster.
	15.10.2022 р. - Уряд Румунії оголосив про надання Україні 400 тисяч. євро , які спрямовані на підвищення рівня спроможності Збройних сил України
	27.10.2022 р. Уряд Австралії оголосив про надання військової допомоги, яка включає передачу 30 БТР Bushmaster та участь 70 військових інструкторів до процесу підготовки українських військовослужбовців.
	30.10.2022 р. Уряд Словенії оголосив про надання військової допомоги, яка включає передачу 28 танків М-55С (модернізовані Т-55).
	01.11.2022 р. Уряд Болгарії забезпечив передачу боєприпасів в рамках 1 млрд. доларів додаткової військової допомоги, яка здійснюється через Польщу та Румунію і відноситься до “непрямої допомоги”.
	21.11.2022 р. - Уряд Люксембургу здійснив передачу високомобільних багатоцільових колісних транспортних засобів (HMMWV).
	22.11.2022 р. - Уряд Туреччини здійснив передачу високоточних ракет Sungur IIR, TLRG-230, які мають систему лазерного наведення та входять до складу озброєнь із системами РЕБ і обладнання для дронів Bayraktar TB2.
	24.11.2022 р. - Уряд Люксембургу здійснив передачу 100 протитанкових комплексів NLAW, 15 військових наметів та високомобільні багатоцільові колісні транспортні засоби (HMMWV).
	26.11.2022 р. - Уряд Люксембургу здійснив передачу шести розвідувальних безпілотників Primoco One 150.
	09.12.2022 р. - Уряд Болгарії оголосив пакет військової допомоги Україні, що включає передачу артилерійських снарядів.
	10.12.2022 р. - Уряд Марокко оголосив про надання Україні військової допомоги, що включає передачу запасних частин до танків Т-72.

	11.01.2023 р. - Уряд Туреччини оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги, що включає передачу розроблених США касетних боєприпасів.
	13.01.2023 р. - Уряд Ізраїлю оголосив про надання Україні військової допомоги, що включає передачу сучасної технології оповіщення про повітряну загрозу щодо ворожих ракет та дронів.
	26.01.2023 р. - Уряд Туреччини оголосив про надання Україні додаткової військової допомоги, що включає передачу компанією Baykar 2 ударних беспілотних апаратів “Bayraktar”.
	13.02.2023 р. - Уряд Пакистану оголосив про надання Україні військової допомоги, що включає передачу понад 10 000 боєприпасів до установок “Град”.
	25.02.2023 р. - Уряд Хорватії оголосив про надання Україні військової допомоги, що включає передачу: 14 транспортних гелікоптерів: 12 <i>MI-8MTB-1</i> і 2 <i>MI-8T</i> .
	25.02.2023 р. - Уряд Австралії оголосив про надання Україні 33 млн. доларів військової допомоги, що включає передачу військових БПЛА та 155-мм артилерійських снарядів для потреб Збройних Сил України.

Дії України: оцінка воєнної загрози, ключові рішення для посилення обороноздатності та підготовки країни до широкомасштабної війни

Назва документу	Зміст воєнно-політичного рішення
Рішення Президента України	
Указ Президента України від 3 березня 2020 року № 61/2020 “Про структуру плану оборони України”	Указом Президента затверджується структуру плану оборони України (додається, для службового користування).
Указ Президента України від 24 березня 2020 року № 106/2020 “Про рішення РНБО України від 24 березня 2020 року “Про звіт щодо результатів проведення оборонного огляду МО України”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 24 березня 2020 року “Про звіт щодо результатів проведення оборонного огляду Міністерством оборони України”
Указ Президента України від 17 червня 2020 року 230/2020 “Про Комітет з питань розвідки”	Указом Президента створено Комітет з питань розвідки при Президентові України.
Указ Президента України від 7 липня 2020 року № 269/2020 “Про вихід України з Угоди про створення Ради керівників підрозділів фінансової розвідки держав - учасниць СНД”	Указом Президента затверджено рішення про вихід України з Угоди про створення Ради керівників підрозділів фінансової розвідки держав - учасниць Співдружності Незалежних Держав.
Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 “Про рішення РНБО України від 14 вересня 2020 року “Про Стратегію національної безпеки України”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року “Про Стратегію національної безпеки України”.
Указ Президента України від 30 вересня 2020 року № 417/2020 “Про День територіальної оборони України”	Указом Президента встановлюється в Україні День територіальної оборони України.
Указ Президента України від 16 грудня 2020 року № 570/2020 “Про План проведення багатонаціональних навчань за участю підрозділів Збройних Сил України на території України та їх участі у багатонаціональних навчаннях поза межами України на 2021 рік і про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2021 році для участі у багатонаціональних навчаннях”	Указом Президента затверджено План проведення багатонаціональних навчань за участю підрозділів Збройних Сил України на території України та їх участі у багатонаціональних навчаннях поза межами України на 2021 рік, і визначено порядок допуску підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2021 році для участі у багатонаціональних навчаннях.
Указ Президента України від 29 грудня 2020 року № 597/2020 “Про рішення РНБО України від 29 грудня 2020 року “Про результати проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України про результати проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту.
Указ Президента України від 29 грудня 2020 року № 598/2020 “Про рішення РНБО України від 29 грудня 2020 року “Про результати проведення огляду загальнодержавної системи боротьби з тероризмом”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України про результати проведення огляду загальнодержавної системи боротьби з тероризмом.

Указ Президента України від 28 січня 2021 року № 29/2021 “Про рішення РНБО України від 28 січня 2021 року “Про внесення змін до рішення РНБО України від 14 грудня 2020 року, уведеного в дію Указом Президента України від 14 грудня 2020 року № 564-27т”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України про внесення змін до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 грудня 2020 року, уведеного в дію Указом Президента України від 14 грудня 2020 року № 564-27т.
Указ Президента України від 4 березня 2021 року № 85/2021 “Про рішення РНБО України від 26 лютого 2021 року “Про невідкладні заходи щодо протидії загрозам національній безпеці у сфері громадянства”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України про невідкладні заходи щодо протидії загрозам національній безпеці у сфері громадянства.
Указ Президента України від 19 березня 2021 року № 106/2021 “Про рішення РНБО України від 11 березня 2021 року “Про створення Центру протидії дезінформації”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України про створення Центру протидії дезінформації.
Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 117/2021 “Про рішення РНБО України від 11 березня 2021 року “Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України, що передбачає затвердження Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя.
Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021 “Про рішення РНБО України від 25 березня 2021 року “Про Стратегію воєнної безпеки України”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України, що передбачає затвердження Стратегії воєнної безпеки України.
Указ Президента України від 27 березня 2021 року № 124/2021 “Про деякі питання забезпечення національної безпеки України”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України, яким затверджено рішення щодо окремих питань із забезпечення національної безпеки України.
Указ Президента України від 2 червня 2021 року № 226/2021 “Про рішення РНБО України від 2 червня 2021 року “Про деякі питання активізації процесу мирного врегулювання ситуації в Донецькій та Луганській областях”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України, яким затверджено рішення з активізації процесу мирного врегулювання ситуації в Донецькій та Луганській областях.
Указ Президента України від 18 серпня 2021 року № 367/2021 “Про рішення РНБО України від 30 липня 2021 року “Про окремі питання реалізації державної політики у сфері захисту державного кордону”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України, яким затверджено рішення щодо розгляду окремих питань з реалізації державної політики у сфері захисту державного кордону.
Указ Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021 “Про рішення РНБО України від 14 травня 2021 року “Про Стратегію кібербезпеки України”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України, що передбачає затвердження Стратегії кібербезпеки України.
Указ Президента України від 17 вересня 2021 року № 473/2021 Про рішення РНБО України від 20 серпня 2021 року “Про Стратегічний оборонний бюлетень України”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України, що передбачає затвердження Стратегічного оборонного бюлетня України.

Указ Президента України від 20 вересня 2021 року № 477/2021 “Про рішення РНБО України від 17 вересня 2021 року “Про пропозиції до проєкту Закону України “Про Державний бюджет України на 2022 рік” по статтях, пов’язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони України”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України, що затверджує пропозиції до проєкту Закону України “Про Державний бюджет України на 2022 рік” по статтях, пов’язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони України.
Указ Президента України від 27 вересня 2021 року № 479/2021 “Про рішення РНБО України від 20 серпня 2021 року “Про запровадження національної системи стійкості”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України про запровадження національної системи стійкості.
Указ Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021 “Про рішення РНБО України від 15 жовтня 2021 року “Про Стратегію інформаційної безпеки”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України, що передбачає затвердження Стратегії інформаційної безпеки.
Указ Президента України від 01 лютого 2022 року № 36/2022 “Про першочергові заходи щодо зміцнення обороноздатності держави, підвищення привабливості військової служби у Збройних Силах України та поступового переходу до засад професійної армії”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України про вжиття першочергових заходів зі зміцнення обороноздатності держави, підвищення привабливості військової служби у Збройних Силах України та поступового переходу до засад професійної армії.
Указ Президента України від 01 лютого 2022 року № 37/2022 “Про рішення РНБО України від 30 грудня 2021 року “Про План реалізації Стратегії кібербезпеки України”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України, що передбачає затвердження Плану реалізації Стратегії кібербезпеки України.
Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 “Про введення воєнного стану в Україні”	Указом Президента в Україні введено воєнний стан.
Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 67/2022 “Про невідкладні заходи щодо фінансового забезпечення функціонування держави в умовах воєнного стану”	Указом Президента передбачено проведення невідкладних заходів з фінансового забезпечення функціонування держави в умовах воєнного стану.
Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 69/2022 “Про загальну мобілізацію”	Президент своїм Указом оголосив загальну мобілізацію в країні.
Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 70/2022 “Про рішення РНБО України від 24 лютого 2022 року “Про введення в дію плану оборони України та Зведеного плану територіальної оборони України”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України, яке передбачає введення в дію плану оборони України та Зведеного плану територіальної оборони України.
Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 71/2022 “Про використання Збройних Сил України та інших військових формувань”	Указом Президента затверджено рішення щодо порядку використання Збройних Сил України та інших військових формувань.
Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 72/2022 “Про утворення Ставки Верховного Головнокомандувача”	Указом Президента затверджено рішення про створення Ставки Верховного Головнокомандувача.

Указ Президента України від 04 березня 2022 року № 104/2022 “Про фінансове забезпечення заходів правового режиму воєнного стану”	Указом Президента затверджено порядок фінансового забезпечення заходів з правового режиму воєнного стану.
Указ Президента України від 14 березня 2021 року № 133/2022 “Про продовження строку дії воєнного стану в Україні”	Указом Президента продовжено строк дії воєнного стану в Україні.
Указ Президента України від 19 березня 2022 року № 151/2022 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року “Про нейтралізацію загроз інформаційній безпеці держави”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України, яке передбачає проведення заходів з нейтралізації загроз інформаційній безпеці держави.
Указ Президента України від 19 березня 2022 року № 152/2022 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року “Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України, яке передбачає реалізацію єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану.
Указ Президента України від 11 квітня 2022 року № 231/2022 “Про внесення змін до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України”	Указом Президента вносяться зміни до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України.
Указ Президента України від 18 квітня 2022 року № 259/2022 “Про продовження строку дії воєнного стану в Україні”	Указом Президента продовжено строк дії воєнного стану в Україні.
Указ Президента України від 11 травня 2022 року № 326/2022 “Про рішення РНБО України від 11 травня 2022 року “Про примусове вилучення в Україні об’єктів права власності РФ та її резидентів”	Указом Президента вводиться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України, яким передбачено порядок примусового вилучення в Україні об’єктів права власності російської федерації та її резидентів.
Указ Президента України від 01 серпня 2022 року № 545/2022 “Про внесення змін до Положення про проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства”	Указом Президента вносяться зміни до Положення про проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства.
Указ Президента України від 05 серпня 2022 року № 560/2022 “Про внесення змін до Положення про проходження військової служби військовослужбовцями Служби безпеки України”	Указом Президента вносяться зміни до Положення про проходження військової служби військовослужбовцями Служби безпеки України.
Указ Президента України від 15 серпня 2022 року № 579/2022 “Про Консультативну раду з питань деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території АР Крим та міста Севастополя”	Рішенням Президента України утворено Консультативну раду, як дорадчого органу при Президентові України.
Указ Президента України від 01 вересня 2022 року № 622/2022 “Про Консультативну раду з питань взаємодії України з арабськими та мусульманськими державами”	Указом Президента утворено Консультативну раду з питань взаємодії України з арабськими та мусульманськими державами як консультативно-дорадчий орган при Президентові України.

Указ Президента України від 12 вересня 2022 року № 641/2022 “Про внесення змін до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України “	Указом Президента вносять зміни до порядку проходження служби особами офіцерського складу юридичної, медичної та капеланської служб, які мають відповідну освіту та займають відповідну штатну посаду.
Указ Президента України від 22 вересня 2022 року № 661/2022 “Про робочу групу з опрацювання питання створення спеціального міжнародного трибуналу щодо злочину агресії проти України“	Указом Президента затверджено персональний склад робочої групи з питань створення міжнародного трибуналу щодо злочину агресії проти України.
Указ Президента України від 30 вересня 2022 року № 679/2022 Про рішення РНБО України від 30 вересня 2022 року “Щодо дій України у відповідь на спробу Російської Федерації анексувати території нашої держави, з метою гарантування безпеки євроатлантичного простору, України та відновлення її територіальної цілісності”	Рішенням Президента України введено в дію рішення РНБО, у якому заявляється про неможливість проведення переговорів з президентом російської федерації путіним та схвалено текст Спільного звернення Президента України, Голови Верховної Ради України та Прем’єр-міністра України до Організації Північноатлантичного договору.
Указ Президента України від 28 жовтня 2022 року № 742/2022 “Про присвоєння почесної відзнаки «Місто-рятівник» місту Прага (Чеська Республіка)”	За виявлені гуманізм, милосердя і солідарність з Українським народом, всебічну допомогу громадянам України, які вимушено залишили Батьківщину внаслідок збройної агресії росії проти України столиці Чехії м. Празі присвоєна почесна відзнака “Місто-рятівник”.
Указ Президента України від 1 грудня 2022 року № 820/2022 “Про рішення РНБО України від 1 грудня 2022 року “Про окремі аспекти діяльності релігійних організацій в Україні і застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”	Вносяться зміни до списку осіб, на яких пропонується застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) до фізичних осіб введених на термін до п’ять років.
Указ Президента України від 23 грудня 2022 року № 883/2022 “Про рішення РНБО України від 23 грудня 2022 року “Про проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту”	Вводяться в дію рішення щодо проведення МВС України огляду громадської безпеки та цивільного захисту, передбачивши внесення необхідних змін до постанови КМ України від 22 травня 2019 року № 507 “Про затвердження Порядку проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту Міністерством внутрішніх справ”.
Указ Президента України від 23 грудня 2022 року № 884/2022 “Про рішення РНБО України від 23 грудня 2022 року “Про заходи з розвитку та використання вітчизняних систем супутникової навігації в інтересах безпеки і оборони держави”	Вводяться в дію пропозиції Державного космічного агентства України щодо запровадження на період дії воєнного стану особливого режиму роботи операторів функціональних доповнень глобальних навігаційних супутникових систем (ГНСС), які надають послуги супутникової навігації, шляхом передавання управління ГНСС-станціями наземної корекції для узгодженого з ГШ ЗС України.
Указ Президента України від 13 січня 2023 року № 18/2023 “Про рішення РНБО України від 13 січня 2023 року “Щодо стану виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України з питань енергетичної безпеки та невідкладних	Указом Президента вводиться в дію Рішення РНБО від 3 січня 2023 року “Щодо стану виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України з питань енергетичної безпеки та невідкладних заходів із забезпечення роботи національної економіки під час осінньо-зимового

заходів із забезпечення роботи національної економіки під час осінньо-зимового періоду 2022/23 року в умовах особливого періоду”	періоду 2022/23 року в умовах особливого періоду”.
Указ Президента України від 23 січня 2023 року № 27/2023 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 січня 2023 року “Про деякі питання щодо перетину державного кордону України в умовах воєнного стану”	Затверджується зміни до встановлених Правил перетину державного кордону України в умовах воєнного стану, якими передбачається норма, якою виїзд за межі України для державних службовців передбачається виключно у службові відрядження.
Указ Президента України від 24 січня 2023 року № 30/2023 “Про присвоєння почесної відзнаки “Місто-рятівник” місту Вільнюс (Литовська Республіка)”	За виявлені гуманізм, милосердя і солідарність з Українським народом, всебічну допомогу громадянам України, які вимушено залишили Батьківщину внаслідок збройної агресії російської федерації проти України присвоєна почесна відзнака “Місто-рятівник” місту Вільнюс (Литовська Республіка).
Указ Президента України від 06 лютого 2023 року № 58/2023 “Про продовження строку дії воєнного стану в Україні”	Через продовження бойових дій на території України Президент своїм Указом продовжив строк дії воєнного стану в Україні з 19 лютого 2023 року строком на 90 діб.
Указ Президента України від 06 лютого 2023 року № 59/2023 “Про продовження строку проведення загальної мобілізації ”	Через продовження бойових дій на території України Президент своїм Указом продовжив строк дії загальної мобілізації в Україні з 19 лютого 2023 року строком на 90 діб.
Персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) введених в дію Указами Президента “Про рішення РНБО України “Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)”:	
- від 24 травня 2022 року № 362/2022 введених до 24 юридичних осіб на термін до десяти років та 161 фізичної особи на термін до п’ять років; - від 24 травня 2022 року № 363/2022 введених до 45 юридичних осіб на термін до десяти років та 132 фізичних осіб на термін до п’ять років; - від 24 травня 2022 року № 364/2022 введених до 78 юридичних осіб на термін до десяти років та 25 фізичних осіб на термін до п’ять років; - від 09 червня 2022 року № 400/2022 введених до 12 юридичних осіб на термін до десяти років та 51 фізичної особи на термін до п’ять років; - від 09 червня 2022 року № 401/2022 введених до 28 юридичних осіб на термін до десяти років та 21 фізичної особи на термін до п’ять років; - від 29 червня 2022 року № 459/2022 введених до 17 юридичних осіб на термін до десяти років та 47 фізичних осіб на термін до п’ять років; - від 7 вересня 2022 року № 637/2022 введених до 86 юридичних осіб на термін до десяти років та 45 фізичних осіб на термін до п’ять років; - від 19 жовтня 2022 року № 726/2022 введених до 35 юридичних осіб на термін до десяти років та 21 фізичної особи на термін до п’ять років; - від 19 жовтня 2022 року № 727/2022 введених до 68 юридичних осіб на термін до десяти років та 78 фізичних осіб на термін до п’ять років; - від 11 грудня 2022 року № 863/2022 введених до 54 фізичних осіб на термін до п’ять років; - від 7 січня 2023 року № 4/2023 введених до 215 фізичних осіб на термін до п’ять років; - від 12 січня 2023 року № 14/2023 введених до 312 фізичних осіб на термін до п’ять років; - від 15 січня 2023 року № 23/2023 введених до 32 фізичних осіб на термін до п’ять років; - від 23 січня 2023 року № 26/2023 введених до 124 фізичних осіб на термін до п’ять років; - від 24 січня 2023 року № 43/2023 введених до 18 фізичних осіб на термін до п’ять років; - від 28 січня 2023 року № 50/2023 введених до 136 фізичних осіб на термін до п’ять років; - від 05 лютого 2023 року № 57/2023 введених до 200 юридичних осіб (компаній) з реєстрацією у росії терміном на десять років; - від 12 лютого 2023 року № 75/2023 введених до 210 фізичних осіб на термін до п’ять років; - від 19 лютого 2023 року № 82/2023 введених на ПАТ “Московська біржа ММВБ-РТС” на термін	

до десяти років та проти 333 фізичних осіб росії терміном на десять років; - від 22 лютого 2023 року № 89/2023 введених до всіх банків, які зареєстровані/розміщуються в рф строком на п'ятьдесят років; - від 26 лютого 2023 року № 114/2023 введених до 4 фізичних осіб росії терміном на п'ять років; - від 26 лютого 2023 року № 115/2023 введених до 7 юридичних осіб (компаній) з реєстрацією у росії та 109 фізичних осіб росії терміном на п'ять років; - від 26 лютого 2023 року № 116/2023 введених до 85 юридичних осіб (компаній) з реєстрацією у росії терміном на п'ять років та 164 фізичних осіб російської федерації терміном на десять років.	
Законодавчі ініціативи Верховної Ради України	
Закон України від 13 липня 2021 року № 1630-IX “Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності”	Закон передбачає проведення заходів з реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності
Закон України від 16 липня 2021 року № 1702-IX “Про основи національного спротиву”	Закон визначає порядок організації та забезпечення функціонування системи національного спротиву.
Закон України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX “Про затвердження Указу Президента України “Про введення воєнного стану в Україні”	Законом України затверджено Указ Президента України “Про введення воєнного стану в Україні”.
Закон України від 03 березня 2022 року № 2105-IX “Про затвердження Указу Президента України “Про проведення загальної мобілізації”	Законом України затверджено Указ Президента України “Про проведення загальної мобілізації”.
Закон України від 03 березня 2022 року № 2106-IX “Про схвалення Указу Президента України “Про використання Збройних Сил України та інших військових формувань”	Законом України схвалено Указ Президента України “Про використання Збройних Сил України та інших військових формувань”.
Закон України від 03 березня 2022 року № 2114-IX “Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України”	Законом України визначає порядок участі цивільних осіб у захисті України.
Закон України від 03 березня 2022 року № 2116-IX “Про основні засади примусового вилучення в Україні об’єктів права власності Російської Федерації та її резидентів”	Закон передбачає проведення заходів з примусового вилучення в Україні об’єктів права власності російської федерації та її резидентів.
Закон України від 24 березня 2022 року № 2149-IX “Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану”	Законом України вносяться зміни до Кримінального кодексу України, які направлені на підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану.
Закон України від 24 березня 2022 року № 2158-IX “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування питань, пов’язаних із військовополоненими в особливий період”	Законом України вносяться зміни до деяких законодавчих актів України, які направлені на впорядкування питань, пов’язаних із військовополоненими в особливий період.
Закон України від 14 квітня 2022 року № 2194-IX “Про внесення зміни до Закону України “Про розвідку”	Законом України вносяться зміни до Закону України “Про розвідку”.

Закон України від 22 травня 2022 року № 2263-IX “Про продовження строку дії воєнного стану в Україні”	Законом України затверджено Указ Президента України “Про введення воєнного стану в Україні”.
Закон України від 22 травня 2022 року № 2264-IX “Про продовження строку проведення загальної мобілізації”	Законом України затверджено Указ Президента України “Про проведення загальної мобілізації”.
Закон України від 27 липня 2022 року № 2453-IX “Про внесення змін до Закону України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію”	Закон передбачає внесення змін до Закону України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію”.
Закон України від 15 серпня 2022 року № 2500-IX “Про продовження строку дії воєнного стану в Україні”	Законом України затверджено Указ Президента України “Про введення воєнного стану в Україні”.
Закон України від 15 серпня 2022 року № 2501-IX “Про продовження строку проведення загальної мобілізації”	Законом України затверджено Указ Президента України “Про проведення загальної мобілізації”.
Закон України від 15 серпня 2022 року № 2502-IX “Про Звернення Верховної Ради України до ООН, інституцій ЄС, ОБСЄ, Міжнародного агентства з атомної енергії та парламентів і урядів його держав-членів щодо засудження акту ядерного тероризму, який здійснює держава-агресор - Російська Федерація на Запорізькій атомній електростанції у м. Енергодар Запорізької області, Україна”	Законом України прийнято звернення Верховної Ради України до Організації Об’єднаних Націй, держав-членів Європейського Союзу, Європейської Ради, Організації з безпеки та співробітництва в Європі, Міжнародного агентства з атомної енергії та парламентів і урядів його держав-членів щодо засудження акту ядерного тероризму, який здійснює держава-агресор - російська федерація на ЗАЕС у м. Енергодар, Запорізької області, Україна.
Закон України від 30 серпня 2022 року № 2547-IX “Про Звернення Верховної Ради України до ООН, держав - членів ЄС, Європейської Ради, ОБСЄ, парламентів та урядів держав - членів НАТО, Міжнародного комітету Червоного Хреста, Незалежної міжнародної медичної гуманітарної організації “Лікарі без кордонів” щодо засудження факту масової страти українських військовополонених державою-агресором в Оленівці 29 липня 2022 року”	Законом України прийнято Звернення ВР України до ООН, держав - членів Європейського Союзу, Європейської Ради, Організації з безпеки та співробітництва в Європі, парламентів та урядів держав - членів НАТО, Міжнародного комітету Червоного Хреста, Незалежної міжнародної медичної гуманітарної організації “Лікарі без кордонів” щодо засудження факту масової страти українських військовополонених.
Закон України від 20 вересня 2022 року № 2589-IX “Про ратифікацію Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму”	ВР України ратифікувала Додаткового протоколу до Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму, підписаного від імені України 22 жовтня 2015 року у м. Рига.
Постанова Верховної Ради України від 20 вересня 2022 року № 2595-IX “Про Заяву Верховної Ради України “Про агресію російської федерації в районах Чорного та Азовського морів і Керченській протоці”	ВР України схвалила заяву та доручила Голові ВР України забезпечити невідкладне направлення тексту Заяви про агресію РФ в районах Чорного та Азовського морів і Керченській протоці до ООН, Європейського Парламенту, ПА ОБСЄ, ПА НАТО, урядів та парламентів іноземних держав.
Постанова Верховної Ради України від 06 жовтня 2022 року № 2632-IX “Про Заяву Верховної Ради України у зв’язку із злочинними рішеннями керівництва російської	ВР України засудила рішення президента Росії щодо спроби анексії українських територій та доручила Голові Верховної Ради України забезпечити невідкладне направлення тексту

федерації щодо спроби анексії тимчасово окупованих територій Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей України”	Заяви до ООН, урядів і парламентів іноземних держав.
Закон України від 07 жовтня 2022 року № 2664-IX “Про внесення зміни до статті 1 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” щодо взяття жінок на військовий облік військовозобов’язаних”	ВР України внесені зміни до статті 1 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, що передбачає порядок взяття жінок на військовий облік військовозобов’язаних.
Постанова Верховної Ради України від 07 жовтня 2022 року № 2663-IX “Про Звернення Верховної Ради України до ООН, Європейського Парламенту, ПАРЕ, ПА НАТО, ПА ОБСЄ, ПА ГУАМ, національних парламентів іноземних держав стосовно створення спеціального міжнародного трибуналу щодо злочину агресії проти України”	ВР України схвалила звернення та доручила Голові Верховної Ради України забезпечити невідкладне направлення тексту Заяви щодо створення спеціального міжнародного трибуналу щодо злочину агресії проти України до Організації Об’єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї НАТО, урядів та парламентів іноземних держав.
Закон України від 18 жовтня 2022 року № 2674-IX “Про приєднання України до Конвенції про екстрадицію”	Законом передбачено зобов’язання України видавати будь-якій запитуючій Державі осіб, які можуть перебувати на її території і які є обвинуваченими або засудженими.
Постанова Верховної Ради України від 20 жовтня 2022 року № 2692-IX “Про Заяву Верховної Ради України щодо засудження підтримки Ісламською Республікою Іран збройної агресії російської федерації проти України”	Постановою схвалено Заяву ВР України щодо засудження підтримки Ісламською Республікою Іран збройної агресії російської федерації проти України.
Закон України від 04 листопада 2022 року № 2732-IX “Про внесення змін до Закону України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” щодо бронювання військовозобов’язаних на період мобілізації та на воєнний час”	Законом передбачено внесення змін до Закону України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” в частині щодо порядку бронювання військовозобов’язаних на період мобілізації та під час воєнного стану.
Закон України від 16 листопада 2022 року № 2738-IX “Про затвердження Указу Президента України “Про продовження строку дії воєнного стану в Україні”	Законом України введено в дію Указ Президента України від 07 листопада 2022 року № 757/2022 “Про продовження строку дії воєнного стану в Україні”.
Закон України від 16 листопада 2022 року № 2739-IX “Про затвердження Указу Президента України “Про продовження строку проведення загальної мобілізації”	Законом України введено в дію Указ Президента України від 07 листопада 2022 року № 758/2022 “Про продовження строку проведення загальної мобілізації”
Постанова Верховної Ради України від 16 листопада 2022 року № 2742-IX “Про Звернення Верховної Ради України до держав Групи Дев’яти щодо виключення російської федерації зі складу цієї Групи”	Постановою схвалено Звернення Верховної Ради України до держав Групи Дев’яти (G-20) щодо виключення російської федерації зі складу цієї Групи.
Постанова Верховної Ради України від 1 грудня 2022 року № 2787-IX “Про Заяву Верховної Ради України щодо визнання російського режиму терористичним, нелегітимності перебування російської федерації в ООН і її реформування, відповідальності членів російських політичних партій, що підтримують	Постановою схвалено Заяву ВР України щодо визнання російського режиму терористичним, нелегітимності перебування російської федерації в ООН і її реформування, відповідальності членів російських політичних партій, що підтримують

федерації в ООН і її реформування, відповідальності членів російських політичних партій, що підтримують агресію”	агресію.
Закон України від 12 січня 2023 року № 2863-IX “Про внесення змін до деяких законів України щодо порядку проходження військової служби за контрактом іноземцями та особами без громадянства у ЗС України, Державній спеціальній службі транспорту та Національній гвардії”	Закон України передбачає внесення змін до деяких законів України щодо порядку проходження військової служби за контрактом іноземцями та особами без громадянства у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту та Національній гвардії України.
Постанова Верховної Ради України від 7 лютого 2023 року № 2920-IX “Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення зміни до ст. 20 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” щодо комплектування ЗС України посадовими особами офіцерського складу на особливий період”.	Постановою визначено доручення Комітету ВР України з питань національної безпеки, оборони та розвідки доопрацювати зазначений законопроект з урахуванням поправок і пропозицій суб’єктів права законодавчої ініціативи та внести його на розгляд Верховної Ради України у другому читанні.
Закон України від 07 лютого 2023 року № 2915-IX “Про затвердження Указу Президента України “Про продовження строку дії воєнного стану в Україні”	Законом України введено в дію Указ Президента від 06 лютого 2023 року № 58/2023 “Про продовження строку дії воєнного стану в Україні”.
Закон України від 07 лютого 2023 року № 2916-IX “Про затвердження Указу Президента України “Про продовження строку проведення загальної мобілізації”	Законом України введено в дію Указ Президента України від 06 лютого 2023 року № 59/2023 “Про продовження строку проведення загальної мобілізації”.
Постанова Верховної Ради України від 24 лютого 2023 року № 2942-IX “Про Звернення Верховної Ради України до парламентів і урядів держав світу та міжнародних організацій з нагоди річниці повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну”	Постановою схвалено Звернення ВР України до парламентів і урядів держав світу та міжнародних організацій з нагоди річниці повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну.
Постанова Верховної Ради України від 24 лютого 2023 року № 2947-IX “Про Звернення Верховної Ради України до Комітету ООН з прав людини, Комітету ООН з прав дитини, Міжнародного суду ООН, Верховного комісара ООН у справах біженців про порушення Російською Федерацією міжнародних договорів (конвенцій), що мають ознаки геноциду Українського народу, в частині здійснення примусової депортації до держави-агресора або в межах тимчасово окупованих територій України дітей - громадян України та дітей, які проживали на території України, з вимогою повернення таких дітей їхнім батькам або законним представникам”	Постановою схвалено Звернення ВР України до Комітету ООН з прав людини, Комітету ООН з прав дитини, Міжнародного суду ООН, Верховного комісара ООН у справах біженців про порушення російською федерацією міжнародних договорів (конвенцій), що мають ознаки геноциду Українського народу, в частині здійснення примусової депортації до держави-агресора або в межах ТОТ України дітей - громадян України та дітей, які проживали на території України, з вимогою повернення таких дітей їхнім батькам або законним представникам.
Акти Кабінету Міністрів України	
Постанова Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2021 р. № 1207 “Про утворення Національного органу з питань протимінної діяльності”	Постановою утворено Національний орган з питань протимінної діяльності.

Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1442 ”Про затвердження Типового положення про штаб зони (району) територіальної оборони”	Постановою затверджено Типове положення про штаб зони (району) територіальної оборони.
Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1455 ”Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в’їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан”	Постановою встановлюється порядок особливого режиму в’їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан
Постанова Кабінету Міністрів України від 26 січня 2022 р. № 61 ”Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань виконання військового обов’язку та ведення військового обліку”	Постановою вносяться зміни до деяких постанов Кабінету Міністрів України, які передбачають умови та порядок виконання військового обов’язку та ведення військового обліку.
Постанова Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 154 ”Про затвердження Положення про територіальні центри комплектування та соціальної підтримки”	Постановою затверджено Положення про територіальні центри комплектування та соціальної підтримки.
Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 р. № 181-р ”Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні”	Постанова визначає порядок запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні.
Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2022 р. № 194 ”Деякі питання бронювання військовозобов’язаних в умовах правового режиму воєнного стану”	Постанова визначає порядок бронювання військовозобов’язаних в умовах правового режиму воєнного стану.
Постанова Кабінету Міністрів України від 09 березня 2022 р. № 239 ”Деякі питання виконання мобілізаційних завдань (замовлень) на особливий період в умовах правового режиму воєнного стану”	Постанова визначає порядок виконання мобілізаційних завдань (замовлень) на особливий період в умовах правового режиму воєнного стану.
Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 р. № 257 ”Про утворення Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими”	Постановою утворюється Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими та визначає перелік завдань, які покладені до виконання на Координаційний штаб та посадові обов’язки посадових осіб штабу.
Постанова Кабінету Міністрів України від 05 квітня 2022 р. № 413 ”Про затвердження Порядку тримання військовополонених”	Постановою затверджено Порядок тримання військовополонених.
Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2022 р. № 228-р ”Про затвердження оперативного плану заходів з протимінної діяльності”	Постановою затверджено оперативний план заходів з протимінної діяльності.
Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. № 511 ”Деякі питання виконання Закону України “Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин”	Постановою визначено порядок застосування вимог Закону України про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин.

Постанова Кабінету Міністрів України від 03 червня 2022 р. № 651 ”Про внесення змін до Положення про Міністерство оборони України”	Постановою внесені зміни до Положення про МО України, в частині формування та реалізація державної політики з питань національного спротиву та координації, створення та розвитку ефективної системи стратегічних комунікацій у МО та ЗС України, як складової загальнодержавної системи стратегічних комунікацій, забезпечення її стійкості та адаптивності до реагування на виклики та загрози.
Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2022 р. № 721 ”Про затвердження Порядку здійснення заходів щодо поводження з військовополоненими в особливий період”	Постановою затверджено Порядок здійснення заходів щодо поводження з військовополоненими в особливий період.
Постанова Кабінету Міністрів України від 22 липня 2022 р. № 821 ”Про затвердження Порядку проведення моніторингу рівня безпеки об’єктів критичної інфраструктури”	Постановою затверджено Порядок проведення моніторингу рівня безпеки об’єктів критичної інфраструктури.
Постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2022 р. № 946 “Про припинення дії Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про заходи щодо забезпечення паралельної роботи Об’єднаної енергетичної системи України і Єдиної енергетичної системи Російської Федерації”	У зв’язку з докорінною зміною обставин, Кабінетом Міністрів України визначено провести заходи з Денонсування (припинення) дії Угоди про заходи щодо забезпечення паралельної роботи Об’єднаної енергетичної системи України і Єдиної енергетичної системи російської федерації.
Постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2022 р. № 948 “Про затвердження Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Швеція щодо співробітництва у сфері оборони”	Затвердити Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Швеція щодо співробітництва у сфері оборони.
Постанова Кабінету Міністрів України від 02 вересня 2022 р. № 792 “Про внесення змін до Правил перетинання державного кордону громадянами України”	Постановою вносяться зміни до Правил перетину державного кордону для осіб, які прямують для роботи на морських суднах, суднах внутрішнього плавання у складі екіпажів таких суден або для проходження практичної підготовки на суднах.
Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2022 р. № 1021 “Про утворення Координаційного штабу з питань деокупованих територій”	Постановою передбачається створення штабу та затверджується Положення про Координаційний штаб з питань деокупованих територій.
Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2022 р. № 1044 “Про внесення змін до Правил перетинання державного кордону громадянами України”	Постановою вносяться зміни до Правил перетину державного кордону для осіб з інвалідністю за наявності довідки до акта огляду медико-соціальною експертною комісією.
Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2022 р. № 810-р ”Про внесення змін до плану запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні”	Розпорядженням вносяться зміни до плану запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні.
Постанова Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2022 р. № 1025 “Деякі питання ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій”	Постановою вносяться зміни до Типового положення про регіональну та місцеву комісію з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій.
Постанова Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2022 р. № 1060 “Про внесення	Внесеними змінами передбачено порядок створення кадрового резерву Державного

змін до Положення про Державне агентство України з управління зоною відчуження”	агентства України з управління зоною відчуження.
Постанова Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 1072 “Про внесення зміни до Правил перетинання державного кордону громадянами України”	Постановою вносяться зміни до Правил перетину державного кордону спортсменами, які включені в установленому порядку до складу національних збірних команд України.
Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2022 р. № 1097 “Про внесення змін до Порядку постачання озброєння, військової і спецтехніки та боєприпасів під час особливого періоду, введення надзвичайного стану, проведення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії та у період проведення АТО”	Постановою вносяться зміни до Порядку постачання озброєння, військової і спеціальної техніки та боєприпасів під час особливого періоду, введення надзвичайного стану, проведення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії та у період проведення антитерористичної операції.
Постанова Кабінету Міністрів України від 08 жовтня 2022 р. № 1140 “Деякі питання спрямування коштів державного бюджету у 2022 році для здійснення заходів з мобілізаційної підготовки галузей національної економіки”	Постановою передбачається скоротити видатки, передбачені Господарсько-фінансовому департаменту Секретаріату Кабінету Міністрів на 2022 рік у загальному фонді державного бюджету.
Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2022 р. № 897-р “Про підписання Угоди між Урядом України та Урядом Французької Республіки щодо гранту Франції у сфері оборони та безпеки”	Розпорядженням передбачається схвалити проект Угоди між Урядом України та Урядом Французької Республіки щодо гранту Франції у сфері оборони та безпеки.
Постанова Кабінету Міністрів України від 14 жовтня 2022 р. № 1175 “Деякі питання подання інформації у сфері захисту критичної інфраструктури”	Постановою визначається форма річного звіту про виконання секторальним органом та оператором критичної інфраструктури повноважень, визначених Законом України “Про критичну інфраструктуру”.
Постанова Кабінету Міністрів України від 14 жовтня 2022 р. № 1176 ”Про утворення Координаційного центру забезпечення сил безпеки і оборони України”	Постановою визначено порядок утворення Координаційного центру забезпечення сил безпеки і оборони України та затверджено положення про координаційний центр.
Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 р. № 1212 “Про внесення зміни до Правил перетинання державного кордону громадянами України”	Постановою вносяться зміни до Правил перетину державного кордону в частині змін до переліку підтверджуючих документів, при перетині кордону, які носять дублюючий характер.
Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 р. № 954-р “Про схвалення проекту Меморандуму про порозуміння між Урядом України і Міжнародною фінансовою корпорацією”	Схвалити Меморандум про порозуміння між Урядом України і Міжнародною фінансовою корпорацією.
Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2022 р. № 79-р “Про подання на ратифікацію Верховною Радою України Меморандуму про домовленість між Урядом України та Організацією НАТО із зв’язку та інформації стосовно співробітництва з питань консультацій, управління, зв’язку, розвідки, спостереження та рекогносцировки в рамках програми НАТО “Партнерство заради миру”	Розпорядженням передбачається подання на ратифікацію Верховною Радою України Меморандуму про домовленість між Урядом України та Організацією НАТО.
Постанова Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2022 р. № 1333	Постановою затверджено Положення про проходження служби особами, які мають

”Про затвердження Положення про проходження служби особами, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України”	спеціальні звання Бюро економічної безпеки України.
Постанова Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2022 р. № 1370 ”Про затвердження Угоди між Урядом України та Урядом Французької Республіки щодо гранту Франції у сфері оборони та безпеки”	Постановою затверджено Угоду між Урядом України та Урядом Французької Республіки щодо гранту Франції у сфері оборони та безпеки.
Постанова Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2022 р. №1425 ”Про вихід з Угоди про порядок пенсійного забезпечення військовослужбовців та членів їхніх сімей і державне страхування військовослужбовців держав - учасниць Співдружності Незалежних Держав”	Постановою Кабінету Міністрів України визначено провести заходи з Денонсування (припинення) дії Угоди про порядок пенсійного забезпечення військовослужбовців та членів їхніх сімей і державне страхування військовослужбовців держав - учасниць Співдружності Незалежних Держав.
Постанова Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2022 р. №1435 ”Про припинення дії деяких міжнародних договорів України з питань оборони та співробітництва з Республікою Білорусь”	У зв’язку з докорінною зміною обставин КМ України визначено провести заходи з Денонсування (припинення) дії міжнародних договорів України з питань оборони та співробітництва з Республікою Білорусь: - про взаємні поставки у 1995 році озброєння, військової техніки, інших матеріальних засобів та надання послуг для потреб оборони та безпеки; - про проведення спільних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт в галузі озброєння і військової техніки.
Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. №1487 ”Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов’язаних та резервістів”	Постановою КМ України затверджено Порядок організації та ведення військового обліку призовників, військовозобо-в’язаних та резервістів.
Постанова Кабінету Міністрів України від 06 січня 2023 р. № 17 ”Про припинення дії Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про продовження строку експлуатації ракетного комплексу 15П118М”	У зв’язку з докорінною зміною обставин КМ України визначено провести заходи з Денонсування (припинення) дії Угоди між КМ України та Урядом Російської Федерації з питань про продовження строку експлуатації ракетного комплексу 15П118М, вчиненої 21 лютого 2006 р. у м. Москві.
Постанова Кабінету Міністрів України від 27 січня 2023 р. № 69 ”Про внесення змін до Правил перетинання державного кордону громадянами України”	Постановою вносяться зміни до Правил перетинання державного кордону громадянами України та надано доручення керівникам центральних органів виконавчої влади про надання відповідної інформації Адміністрації ДПС України.
Постанова Кабінету Міністрів України від 27 січня 2023 р. № 76 ”Деякі питання реалізації положень Закону України ”Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” щодо бронювання військовозобов’язаних на період мобілізації та на воєнний час ”	Постановою вносяться зміни до статті 25 Закону України ”Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” щодо порядку бронювання військовозобов’язаних на період мобілізації та на воєнний час.
Постанова Кабінету Міністрів України від 01 лютого 2023 р. № 92	Постановою вносяться зміни до Положення про підготовку і забезпечить проведення призову громадян України на строкову військову службу

“Про внесення змін до Положення про підготовку і проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом”	та прийняття призовників на військову службу за контрактом.
Постанова Кабінету Міністрів України від 07 лютого 2023 р. № 108 “Про припинення дії Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Білорусь про співробітництво в галузі авіаційного пошуку і рятування”	У зв'язку з докорінною зміною обставин КМ України визначено провести заходи з Денонсування (припинення) дії Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Білорусь про співробітництво в галузі авіаційного пошуку і рятування.
Постанова Кабінету Міністрів України від 10 лютого 2023 р. № 122 ”Питання розроблення мобілізаційного плану України на особливий період”	Постановою призупиняється здійснення заходів, передбачених планом-графіком розроблених ЦОВВ затвердженим постановою КМ України від 15 грудня 2021 р. № 1337 з питань розробки мобілізаційного плану України на особливий період.
Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2023 р. № 176 “Про припинення дії Угоди між Урядом України і Урядом Республіки Білорусь щодо організації спільного контролю в пунктах пропуску на українсько-білоруському державному кордоні”	У зв'язку з докорінною зміною обставин Кабінетом Міністрів України визначено провести заходи з Денонсування (припинення) дії Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Білорусь щодо організації спільного контролю в пунктах пропуску на українсько-білоруському державному кордоні.
Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2023 р. № 175 “Про припинення дії Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про співробітництво і взаємодію у сфері розбудови пунктів пропуску через українсько-російський державний кордон”	У зв'язку з докорінною зміною обставин Кабінетом Міністрів України визначено провести заходи з Денонсування (припинення) дії Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про співробітництво і взаємодію у сфері розбудови пунктів пропуску через українсько-російський державний кордон.
Накази Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України та Міністра оборони України	
Наказ Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України від 17 січня 2021 р. “Про доктрину застосування Сил Територіальної оборони”	Наказом Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України затверджено доктрину застосування Сил Територіальної оборони.
Наказ Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України від 22 лютого 2021 р. “Про призов резервістів на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період”	Наказом Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України встановлено порядок призову резервістів на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період.
Наказ Міністра оборони України від 23 листопада 2022 року № 394/пм “Про припинення дії міжнародних договорів України міжвідомчого характеру з Республікою Білорусь”	У зв'язку з докорінною зміною обставин припиняється дія таких міжнародних договорів України міжвідомчого характеру, як: “Угода між МО України та МО Республіки Білорусь про військове співробітництво, учиненої 17 грудня 1992 року”; “Протокол про домовленість між МО України та МО Республіки Білорусь про принципи взаємного технічного і тилового забезпечення їх Збройних Сил, учиненого 17 грудня 1992 року”; “Протокол про домовленість між МО України та МО Республіки Білорусь про порядок підготовки офіцерських кадрів у військово-навчальних закладах, учиненого 17 грудня 1992 року”;

	“Протокол про домовленість між МО України та МО Республіки Білорусь про принципи використання повітряного простору, взаємодії Військово-повітряних сил та засобів Протиповітряної оборони, учиненого 17 грудня 1992 року”; “Протокол між МО України та МО Республіки Білорусь про організацію військових міждержавних залізничних перевезень та розрахунків за них, учиненого 18 січня 1995 року”; “Протокол між МО України та МО Республіки Білорусь про порядок заправління військових повітряних суден і взаєморозрахунки за видані паливе, мастильні матеріали, спеціальні рідини при посадках на військові аеродроми України та Республіки Білорусь, учиненого 31 січня 1996 року”; “Протокол між МО України та МО Республіки Білорусь про навчально-методичне та і наукове співробітництво між військово-навчальними закладами і науково-дослідними установами Військово-Повітряних Сил України та Військовою академією Республіки Білорусь, учиненого 31 січня 1996 року”; “Протокол про домовленість між МО України та МО Республіки Білорусь про співробітництво в галузі протиповітряної оборони, учинений 31 січня 1996 року”; “Протокол про розширення співробітництва у військовій галузі між МО України і МО Республіки Білорусь, учиненого 31 січня 1996 року”; “Протокол про наміри в галузі військово-технічного співробітництва між МО України і МО Республіки Білорусь, учиненого 31 січня 1996 року”; “Угода між МО України та МО Республіки Білорусь про надання медичної допомоги військовослужбовцям та членам їхніх сімей, учиненої 22 квітня 2003 року”; “Угода між МО України і МО Республіки Білорусь про співробітництво в галузі санаторно-курортного лікування військовослужбовців та членів їхніх сімей, учиненої 25 травня 2006 року”; “Угода між МО України і МО Республіки Білорусь про створення системи інформаційного обміну, учиненої 23 листопада 2006 року”; “Угода між МО України та МО Республіки Білорусь щодо обміну інформацією про польоти повітряних суден, учиненої 18 травня 2009 року”;
Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 13 січня 2023 року № 13 “Про організацію та проведення базової підготовки громадян України до національного спротиву”	Наказом визначено порядок організації та проведення заходів з базової підготовки громадян України до національного спротиву.

**НАДАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ
ДОПОМОГИ УКРАЇНІ НАПЕРЕДОДНІ ТА ПІД ЧАС ШИРОКОМАСШТАБНОГО
ВТОРГНЕННЯ РФ В УКРАЇНУ
(ГРУДЕНЬ 2021 РОКУ – ЛЮТИЙ 2022 РОКУ)**

ВСТУП

Після восьми років російсько-української “гібридної” війни “низької інтенсивності” з 24 лютого 2022 року розпочалось широкомасштабне вторгнення російської федерації в Україну. Масштабність та інтенсивність ведення бойових дій в ході широкомасштабного вторгнення стали найбільшими із часів закінчення Другої світової війни.

Неспровокована агресія рф зумовила початок проведення стратегічного розгортання угруповань військ (сил) Сил оборони України, повну мобілізацію наявних людських і матеріальних ресурсів, перехід економіки на воєнний стан, пошук та виділення потрібних фінансових ресурсів з метою максимального посилення обороноздатності країни із залученням всіх складових сил безпеки і оборони української держави.

На жаль військовий, ресурсний та фінансовий потенціали України в порівнянні з рф на початку широкомасштабного вторгнення у лютому 2022 року значно поступалися можливостям держави-агресора.

Злочинне військове вторгнення рф визвало широке засудження міжнародної спільноти та призвело до об’єднання зусиль більшості демократичних країн світу в питаннях надання всебічної допомоги Україні щодо відсічі агресії. Основною формою допомоги Українській державі та її Силам оборони в період організації спротиву широкомасштабному вторгненню країни-агресора, стала потужна міжнародна матеріально-технічна допомога (далі – МТД).

Довідково: Слід нагадати, що західні країни-партнери, розуміючи складну ситуацію в якій опинилась Українська Держава після зухвалої анексії АР Крим та окупації частини територій Донецької та Луганської областей військовими формуваннями рф, при безпосередній підтримці проросійських місцевих сепаратистів, **ще з 2014 року** почали надавати Україні послідовну МТД, яка складалась із міжнародної **фінансової, гуманітарної та військової допомоги**.

В той час, основу міжнародної МТД становило **нелетальне озброєння та техніка**: “контрбатареїні” радары, катигорована комп’ютерна техніка в захищених корпусах, індивідуальні засоби захисту, автомобільна техніка, медичне обладнання, засоби зв’язку (в тому числі із захищеними каналами), військова амуніція, інженерна техніка та інше.

Уряди країн-партнерів самостійно приймали рішення, щодо можливості та доцільності надання МТД, переліку озброєнь і військової техніки (далі – ОВТ), обсягів всебічної допомоги, що планувалась до передачі.

Протягом **2014-2021-х** років об’єм макрофінансової та всебічної міжнародної МТД Україні від країн-партнерів у загальному фінансовому еквіваленті склав біля **40 млрд.євро**^[1, 2].

Згідно послідовних рішень своїх національних урядів з метою формування готовності України до можливої протидії агресії рф на тлі зростаючої загрози широкомасштабного військового вторгнення, ще під час підготовчого періоду у грудні 2021 – лютому 2022 років, країни-партнери почали надавати зростаючу міжнародну військову МТД, яка включала вже і **окремі зразки оборонного летального озброєння**.

На той час така допомога, ще не носила системного характеру і не була достатньою у порівнянні з необхідними потребами Сил оборони України.

Після початку широкомасштабної агресії РФ виникла нагальна необхідність у швидкому нарощуванні рівня обороноздатності Української держави для забезпечення відсічі вторгненню ворога, змусила Уряд України інтенсифікувати зростання свого воєнного потенціалу, як за рахунок повного використання власних оборонних ресурсів, так і за допомогою демократичних країн-партнерів в рамках міжнародної МТД.

Така масштабна допомога, за офіційними зверненнями української сторони в рамках міждержавних угод з країнами-партнерами і відповідних міжнародних програм (домовленостей), почала негайно надходити до України у формі безпосередньої **військової, гуманітарної та фінансової** допомоги, кредитів для погашення зовнішньої заборгованості на пільгових умовах^[3].

Довідково: Відповідно до визначень чинного Законодавства України:

Міжнародна технічна допомога (далі – МТД) – **це фінансові та інші ресурси і послуги**, що відповідно до міжнародних договорів України надаються партнерами з розвитку на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України. МТД може залучатись у вигляді: будь-якого майна, необхідного для забезпечення виконання завдань проектів (програм), яке ввозиться або набувається в Україні; робіт і послуг; прав інтелектуальної власності; фінансових ресурсів (грантів) у національній чи іноземній валюті; інших ресурсів, не заборонених Законодавством, у тому числі стипендій.

Законодавчо така допомога врегульована постановою Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 № 153 (зі змінами) та угодами щодо співробітництва України з країнами та міжнародними організаціями, які виступають партнерами з розвитку.

Військова допомога (далі – ВД) – форма військової співпраці, **пряме постачання зброї і техніки**, що використовується з метою зміцнення оборони дружніх держав, які не в змозі самотійно забезпечити власну безпеку або захистити певні геополітичні інтереси іншої держави. ВД здійснюється як правило державами, що відіграють значну роль у системі міжнародних і міжнародно-правових відносин у вигляді міждержавної допомоги для військових потреб на безоплатній або пільговій основі та здійснюється у формі фінансових потоків, військових консультацій, поставок зброї та військової техніки, участі у модернізації бойової та спеціальної техніки, направлення військових фахівців (радників та фахівців із експлуатації озброєння), будівництва об'єктів інфраструктури, навчання військовослужбовців у військових навчальних закладах або спеціальних центрах іноземних держав, допомоги у бойовій підготовці військ (сил), у розробці бойових статутів та інших документів. Новою формою ВД стала допомога в організації та проведенні випробувань нових зразків озброєння та техніки, або надання навчальних полігонів для таких випробувань^[4].

Гуманітарна допомога (далі – ГД) – цільова адресна **безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі**, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб. ГД – **це продукти харчування, медичні препарати для підтримки населення та біженців** у разі збройної агресії або збройного конфлікту^[5].

Фінансова допомога (далі – ФД) – **це кошти, що надходять на рахунки Українського Уряду**. Така допомога найбільш гнучка, дозволяє країні самотійно визначати, на які потреби

витрачати отримані ресурси. Фінансова допомога може надходити у трьох формах: кредити, гарантії за кредитами, гранти. Україна розглядає ФД не лише з точки зору термінового покриття потреб, а й крізь призму довгострокової фінансової стійкості.

Іноземна ФД стала критично важливою для Української держави, вона забезпечила стійкість бюджетної системи та спроможність Уряду України швидко реагувати на виклики в найбільш небезпечний початковий період широкомасштабної російсько-української війни.

Для координації напрямків та зусиль щодо надання Україні міжнародної МТД було створено постійно діючу Контактну групу під головуванням міністрів оборони країн-партнерів у так званому форматі “Рамштайн”, кількість країн-учасниць якої зросло від першого засідання у квітні 2022 року з 41 країни до 54 країн-учасниць на 9-му засіданні у лютому 2023 року.

За рік широкомасштабного вторгнення рф в Україну до 24.02.2023 року загальний об’єм всіх видів міжнародної МТД від країн-партнерів багаторазово зріс і в узагальненому фінансовому еквіваленті склав суму біля **156,5 млрд.євро**^[6,7], а саме:

- військової допомоги – 72,1 млрд.євро;
- гуманітарної допомоги – 12,7 млрд.євро;
- фінансової допомоги – 71,7 млрд.євро.

З метою розуміння послідовності висвітлення головних подій першого року російсько-української війни, узагальнення динаміки та обсягів наданої для України країнами-партнерами міжнародної матеріально-технічної допомоги зокрема, Центром досліджень воєнної історії Збройних Сил України було запропоновано визначення етапів та термінів узагальненої історичної періодизації широкомасштабного вторгнення рф в Україну, погоджену рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України генералом Валерієм ЗАЛУЖНИМ від 07 січня 2023 року (Таблиця 1).

Таблиця 1

**Узагальнена історична періодизація
широкомасштабного вторгнення рф в Україну від 07.01.2023 року**

№	Найменування часового періоду відсічі агресії рф проти України	Терміни
1.	Підготовчий період	грудень 2021 року – 23 лютого 2022 року
2.	1 етап Перша стратегічна оборонна операція	24 лютого – квітень 2022 року
3.	2 етап Друга стратегічна оборонна операція	травень – серпень 2022 року
4.	3 етап Стратегічна наступальна операція	вересень – грудень 2022 року
5.	4 етап Третя стратегічна оборонна операція	січень 2023 року по поточний час

Узагальнена історична періодизація відсічі широкомасштабного вторгнення рф в Україну в цілому визначила терміни, що за часом охоплювали: підготовчий період, етапи проведення першої та другої стратегічних оборонних операцій, стратегічної наступальної операції та третьої стратегічної оборонної операції, яка за задумом проводилась з метою виснаження сил та засобів ворога для подальшої підготовки умов здійснення контрнаступу Сил оборони України.

Відповідно до термінів узагальненої історичної періодизації російсько-української війни у визначених етапах широкомасштабного вторгнення рф, проведено систематизацію

переліку найменувань основних класів (видів, типів) і обсягів надходження зразків озброєння та військової техніки, отриманих Силами оборони України в рамках міжнародної військової МТД, основні тенденції щодо його застосування відповідно до завдань Сил оборони України.

1. Надходження міжнародної військової МТД у підготовчому періоді до широкомасштабного вторгнення рф в Україну

У листопаді-грудні 2021 року значно підвищилась ймовірність початку широкомасштабного військового вторгнення рф в Україну. Провідні демократичні країни світу були стурбовані загостренням військово-політичної ситуації навколо України та послідовно закликали керівництво рф до деескалації військової напруженості вздовж російсько-білоруських кордонів з Українською державою. Поряд з чисельними дипломатичними зусиллями щодо здійснення впливу на зменшення агресивності прийнятих російською стороною рішень, країни-партнери почали активно нарощувати надання міжнародної військової матеріально-технічної допомоги Силам оборони України (Таблиця 2).

Таблиця 2

Динаміка міжнародної військової МТД під час підготовчого періоду (грудень 2021 року – 23 лютого 2022 року)

Найменування ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Країна, що передала	грудень	січень	лютий	Загалом
ПРОТИТАНКОВІ ЗАСОБИ							
РПГ							
RGW 90 “Matador”	2000	 Велика Британія	 Німеччина			7944 ^[25]	7944
РПГ-18 “Муха”	1990	 СРСР	 Греція			815 ^[8]	815
Carl Gustaf 1948	1991	 Швеція	 Канада			100 ^[10]	100
Panzerfaust 3	1992	 Німеччина	 Німеччина, Канада			1000 ^[25]	1000
M141 BDM	1999	 США	 США		200 ^[8]		200
M72 LAW	1963	 США	 Данія, Норвегія			2700 ^[15]	2700
AT4	1987	 Швеція	 Швеція			5000 ^[15]	5000
NLAW	2009	 Велика Британія, Швеція	 Велика Британія		2000 ^[18]		2000
Всього					2200	17559	19759
ПТРК							
FGM-148 “Javelin”	1996	 США	 США, Польща, Велика Британія, Естонія		300 ^[10]	120 ^[17]	420
ЗАСОБИ ППО							
ПЗРК							
PPZR Piorun	2018	 Польща	 Польща		160 ^[21]		160
FIM-92 “Stinger”	1981	 США	 США, Данія, Нідерланди, Латвія	+ ^[22]		500+ ^[25]	500+

Найменування ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Країна, що передала	грудень	січень	лютий	Загалом
9К32 “Стрела-2”	1968	 СРСР	 Чехія	+ ^[26]			+
9К34 “Стрела-3”	1970	 СРСР	 США	+ ^[10]			+
Всього					160	500	660
ЗРК							
9К33 “Оса”	1971	 СРСР	 США	+ ^[10]			+
Радіолокаційні станції							
AN/MPQ-64	2001	 США	 США			+ ^[35]	+
БРОНЕТЕХНІКА							
ББМ							
Bushmaster PMV	2004	 Австралія	 Австралія			+ ^[35]	+
HMMWV “Humvee”	1984	 США	 США, Литва			+ ^[52]	+
РАКЕТНЕ І АРТИЛЕРІЙСЬКЕ ОЗБРОЄННЯ							
Контрбатарейні РЛС							
AN/TPQ-36 /37/49/	1981	 США	 США			+ ^[35]	+

Примітка до таблиці 2: у таблиці 2 знаком (+) позначається факт постачання відповідного найменування ОВТ, повна кількість отриманих зразків не надається за причини відсутності уточнених даних у джерелах засобів масової інформації.

Провідні у військовому відношенні європейські країни та США у передбаченні наростання неминучої загрози широкомасштабної військової агресії РФ проти України, почали збільшувати інтенсивність та об'єми надання міжнародної військової МТД. Країни-партнери перш за все передавали Силам оборони України стрілецьку зброю, боєприпаси, протитанкові засоби (типу “JAVELIN”, “NLAW”), переносні зенітно-ракетні комплекси (типу “STINGER”, “PIORUN”), реактивні гранатомети та інженерне обладнання, засоби індивідуального захисту, військове спорядження та інше майно.

Великобританія, Канада, країни Балтії (найбільше представництво) та інші країни-НАТО направили до України своїх військових інструкторів з метою надання необхідної фахової підготовки представникам складових Сил безпеки і оборони України.

Демократичні західні країни світу до початку бойових дій мали певні сумніви в тому, що Україна зможе організувати тривалий спротив широкомасштабній військовій агресії РФ, дати ефективну організовану відсіч переважаючим військовим силам та засобам агресора.

В той період західні країни-партнери прогнозували та оцінювали бойові спроможності військових формувань Сил оборони України у порівнянні з бойовими можливостями потенційного російського агресора такими, що були здатними вести тільки короточасну організовану боротьбу з ворогом. Разом з тим, у випадку початку бойових дій, у подальшому передбачалось надання широкої допомоги щодо розгортання тривалої партизанської боротьби з агресором силами патріотично налаштованих громадян та іррегулярних загонів спротиву на тимчасово окупованих територіях України.

Виходячи з цього, у підготовчому періоді головна увага та найбільша складова у міжнародній військовій МТД переважно приділялась наданню Силам оборони України переносних протитанкових та зенітно-ракетних комплексів з метою подальшої організації руху опору та можливості стримування темпів просування механізованих і танкових колон окупантів та початковому етапі ймовірної агресії.

Відбувалось випереджене насичення підрозділів Сил оборони України широким класом ефективних сучасних зразків переносних протитанкових та зенітно-ракетних

комплексів, формування оснащених такого типу озброєнням підготовлених мобільних загонів, розміщення їх у визначених бар'єрних ділянках місцевості на вірогідних головних напрямках просування військових формувань агресора.

Поєднання спланованого застосування штатного ракетно-артилерійського, бронетанкового, авіаційного та іншого озброєння українських регулярних військових частин і підрозділів, стійкого героїчного спротиву загонів територіальної оборони та місцевого самоврядування патріотично мотивованих громадян України дозволили зупинити ворога та зірвати плани блискавичного “бліц-кригу” захоплення території Держави та її столиці, Києва.

2. Надходження міжнародної військової МТД на першому етапі відсічі широкомасштабного вторгнення рф в Україну.

З початком широкомасштабного вторгнення рф в Україну, завдяки заздалегідь спланованим керівництвом Збройних Сил України заходам, вдалось зберегти боєздатність більшості регулярних військових частин і підрозділів.

Проте наявна залишкова кількість зразків ОВТ та боєприпасів на базах зберігання і складах Сил оборони України, основу яких складали колишні зразки радянського виробництва, була недостатньою для ведення масштабних та тривалих активних бойових дій.

Ситуацію також ускладнювала необхідність невідкладного проведення заходів повного мобілізаційного розгортання військ (сил), формування значної кількості нових військових частин і підрозділів, що додатково вимагало забезпечення відмобілізованого особового складу амуніцією, індивідуальними засобами захисту, необхідним озброєнням, в тому числі, великою кількістю колективної стрілецької зброї та зразками важкої військової техніки.

В обстановці, що складалася та умовах реальних часових обмежень, забезпечити повну потребу українських військ (сил) у всіх видах ОВТ без додаткової зовнішньої допомоги було ускладненим та практично неможливим.

Країни-партнери усвідомлюючи складну та порою катастрофічну ситуацію із забезпеченням Сил оборони України різного класу озброєнням та військовою технікою, боєприпасами, амуніцією та іншим майном, почали активно постачати та нарощувати об'єми зброї колишнього радянського зразка, яка залишилась у них на зберіганні після денонсації Варшавського договору.

Типи зразків колишнього радянського озброєння і військової техніки, масовану передачу яких стали здійснювати країни-партнери, раніше перебували на озброєнні Сил оборони України та не потребували додаткового часу для її опанування, тривалої підготовки і проведенні складного навчання особового складу. При цьому на складах, базах та арсеналах Сил оборони України зберігалась достатня кількість боєприпасів та запчастин до військової техніки яка експлуатувалась.

Міжнародна військова МТД надана країнами-партнерами виявилась для України рятівною та забезпечила Силам оборони України можливість організувати та забезпечити ефективну протидію агресору, в де-якій мірі “нівелювати” чисельну перевагу противника в силах і засобах, зупинити його просування вглиб території України, нанести ворогу відчутні втрати та перехопити ініціативу в Північній та Північно-Східній операційних зонах (Таблиця 3).

**Динаміка міжнародної військової МТД під час першого етапу
(перша стратегічна оборонна операція: 24 лютого – квітень 2022 року)**

Найменування ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Країна, що передала	лютий	березень	квітень	Загалом
ПРОТИТАНКОВІ ЗАСОБИ							
РПГ							
Instalaza C90	1990	 Іспанія	 Іспанія		1370 ^[12]		1370
Carl Gustaf 1948	1991	 Швеція	 Канада	100 ^[9]			100
Panzerfaust 3	1992	 Німеччина	 Німеччина, Канада	1000 ^[27]	2000 ^[13]		3000
M72 LAW	1963	 США	 Данія, Норвегія	2700 ^[86]		8500 ^[53]	11200
AT4	1987	 Швеція	 Швеція	5000 ^[15]	5000 ^[15]		10000
NLAW	2009	 Велика Британія, Швеція	 Велика Британія, Люксембург	104 ^[20]	3615 ^[10]		3619
Всього				8904	11985	8500	29389
ПТРК							
FGM-148 “Javelin”	1996	 США	 США, Польща, Велика Британія, Естонія		2000 ^[10]	500 ^[10]	2500
MILAN-2	1972	 Франція	 Франція, Німеччина		+ ^[10]		+
ЗАСОБИ ППО							
ПЗРК							
FIM-92 “Stinger”	1981	 США	 США, Данія, Нідерланди, Латвія	500 ^[24]	800 ^[10]		1300
Starstreak	1997	 Велика Британія	 Велика Британія		+ ^[54]		+
9K32 “Стрела-2”	1968	 СРСР	 Чехія		400 ^[31]		400
9K34 “Стрела-3”	1970	 СРСР	 США		+ ^[10]		+
Всього				500	1200		1700
ЗРК							
9K33 “Оса”	1971	 СРСР	 США		+ ^[55]		+
Stormer HVM	1997	 Велика Британія	 Велика Британія			40 ^[32]	40
Mistral 2s	2000	 Франція	 Норвегія			100 ^[33]	100
C-300 ПМУ	1982	 СРСР	 Словаччина		+ ^[35]	1 ^[34]	1
Всього						141	141
РАДІОЛОКАЦІЙНІ СТАНЦІЇ							
AN/MPQ-64	2001	 США	 США			4 ^[35]	4
SQUIRE Ground Surveillance Radar		 Франція	 Нідерланди			2 ^[35]	2
Всього						6	6
БПЛА							
БпЛА багатоцільові ударні							
Bayraktar TB2	2014	 Туреччина	 Туреччина, Польща, Литва		50 ^[35]		50

Найменування ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Країна, що передала	лютий	березень	квітень	Загалом
Warmate	2014	 Польща	 Литва			+ ^[56]	+
Switchblade 300	2011	 США	 США		100 ^[35]	300 ^[35]	400
Всього					150	300	450
БпЛА розвідувальні							
Bayraktar mini	2006	 Туреччина	 Туреччина		24 ^[35]		24
Fly Eye	2010	 Польща	 Польща		+ ^[35]		+
Skywatch Heidrun		 Данія	 Данія			25 ^[35]	25
Puma-LE	2007	 США	 США			+ ^[51]	+
RQ-20 Puma	2027	 США	 США			+ ^[35]	+
Всього					24	25	49
БРОНЕТЕХНІКА							
Танки							
T-72M1	1982	 СРСР	 Болгарія, Чехія, Німеччина			38 ^[35]	38
T-72M1R	2019	 СРСР	 Польща			260 ^[57]	260
Всього						298	298
БМП							
БМП-1	1966	 СРСР	 Польща, Чехія, Словенія			137 ^[58]	137
PBV-501AS	1990	 СРСР	 Чехія, Словенія			56 ^[35]	56
Всього						193	193
БТР							
FV-106 Samson	1978	 Велика Британія	 Велика Британія			5 ^[35]	5
FV-105 Sultan	1978	 Велика Британія	 Велика Британія			5 ^[35]	5
FV-107 Scimitar	1971	 Велика Британія	 Велика Британія			5 ^[35]	5
M-113	1960	 США	 Португалія, Австралія			200 ^[30]	200
Всього						215	215
ББМ							
Mastiff	2006	 Велика Британія	 Велика Британія			120 ^[60]	120
Bushmaster PMV	2004	 Австралія	 Австралія			20 ^[43]	20
Wolfhound TSV, Husky	2008	 Велика Британія	 Велика Британія			80 ^[35]	80
RG-31 Nyala Ambulance	1996	 ПАР	 Іспанія		+		+
FV103 Spartan	1978	 Велика Британія	 Велика Британія			35 ^[44]	35
FV104 Samaritan	1975	 Велика Британія	 Велика Британія			5 ^[35]	5
HMMWV	1984	 США	 США, Литва, Люксембург			100 ^[20]	100
Всього						360	360
РАКЕТНІ ВІЙСЬКА І АРТИЛЕРІЯ							
РСЗВ							
RM-70 Vampire	1972	 Чехія	 Чехія			20 ^[44]	20

Найменування ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Країна, що передала	лютий	березень	квітень	Загалом
БМ-21	1963	 СРСР	 Болгарія, Польща, Чехія			20 ^[58]	20
Всього						40	40
САУ							
2С1 "Гвоздика"	1971	 СРСР	 Польща, Чехія			20 ^[58]	20
CAESAR	2008	 Франція	 Франція, Данія		30 ^[35]	6 ^[44]	36
Vz. 77 DANA	1980	 Чехія	 Чехія			13 ^[35]	13
PzH 2000	1998	 Німеччина	 Німеччина, Нідерланди, Італія			5 ^[35]	5
M109	1963	 США	 США, Норвегія, Італія			22 ^[44]	22
M109A6 Paladin	1992	 США	 Велика Британія, Норвегія			20 ^[35]	20
Всього					30	86	116
Гаубиці							
M777	2005	 США Велика Британія	 США, Канада, Австралія			152 ^[35]	152
Д-20	1953	 СРСР	 Болгарія			+ ^[44]	+
Всього						152	152
Міномети							
60 мм LMP 2017	2019	 Польща	 Польща	100 ^[35]			100
Контрбатареїні РЛС							
AN/TPQ-36 /37/49/	1981	 США	 США			5 ^[35]	5
АВІАЦІЯ							
Літаки							
Су-25	1981	 СРСР	 НАТО			14 ^[44]	14
Вертольоти							
Ми-17	1989	 СРСР	 США, Словаччина, Латвія			20 ^[44]	20
Ми-8 МТБ-1	1965	 СРСР	 Латвія, Литва, Хорватія			11 ^[44]	11
Всього						31	31

Примітка: у таблиці 3 знаком (+) позначається факт постачання відповідного найменування ОВТ, повна кількість отриманих зразків не надається за причини відсутності уточнених даних у джерелах засобів масової інформації.

Важливу роль у веденні першої в світі масштабної сучасної високотехнологічної війни під час відсічі агресії рф проти України почали відігравати БпЛА (аеророзвідка, корегування вогню артилерії, ударні дрони для знищення особового складу і ОВТ противника, дрони-камікадзе, ретрансляція зв'язку, доставка вантажів та інші).

Довідково: Особливої уваги заслуговували ескадрильї БпЛА типу TB2 “Bayraktar”, які знаходились на озброєнні Сил оборони України, ще до початку широкомасштабного вторгнення. На початковому етапі агресії, враховуючи відсутність у бойових порядках ворога розгорнутої щільної системи військового ППО, авіаційні підрозділи Повітряних Сил Збройних Сил України використовуючи високі технічні та бойові можливості БпЛА типу TB2 “Bayraktar” проводили не лише розвідувальні заходи місць дислокації підрозділів противника, а перш за все, здійснювали результативне вогневе ураження бронетанкових та загальновійськових колон противника, що просувалися.

Країни-партнери оцінивши високу ефективність застосування БпЛА типу TB2 “Bayraktar” у високотехнологічній війні, включили в рамки міжнародної військової МТД масоване надання Україні інших моделей БпЛА різних типів та класів. Наявність різних типів БпЛА (ударних, розвідувальних та інших), дало можливість українській стороні урізноманітнити сфери застосування цього сучасного виду озброєння, суттєво покращити всебічне забезпечення та підвищити ефективність ведення бойових дій підрозділами всіх видів та родів військ (сил) Сил оборони України.

Країни-партнери переконались в тому, що в разі системного забезпечення потреб Сил оборони України в озброєнні та військовій техніці, вони виявили спроможність захистити державність та відновити територіальну цілісність України, успішно вести бойові дії з російським агресором і ефективно застосовувати військову МТД.

Для інтенсифікації військової допомоги Україні за ініціативи ряду європейських країн та США було створено контактну групу (далі – КГ) за представництвом міністрів оборони країн-учасниць щодо узгодження організації формування необхідної військової допомоги Силам оборони України в рамках ініціативи НАТО – формат “Рамштайн” (умовну назву надано відповідно до найменування авіабази – місця проведення першого засідання КГ).

Головною метою створення контактної групи (за участі в її роботі Міністра оборони України та українських представників) стало обговорення, синхронізація, прискорення надання необхідної військової МТД, а у подальшому розгляд питань післявоєнної підтримки України.

Довідково: Перша зустріч контактної групи з оборони України відбулась **22 квітня 2022 року** на базі НАТО “Рамштайн” в Німеччині. На засіданні контактної групи були представники 30 країн НАТО та 11 представників партнерів Альянсу (всього **41** країна). Станом на кінець лютого 2023 року проведено 9 зустрічей у форматі “Рамштайн”, а кількість країн які приймали участь у засіданні контактної групи – збільшилась до **54** країн (Таблиця 4). За результатами кожного з засідань приймалися узгоджені рішення щодо напрямків військової допомоги та постачання певного виду озброєння та техніки (Таблиця 5).

Таблиця 4

Країни учасниці контактної групи в форматі “Рамштайн”

№ з/п	Перше засідання КГ “Рамштайн” від 26.04.2022р.	Кіль- кість країн	Дев’яте засідання КГ “Рамштайн” від 14.02.2023р.	Кіль- кість країн
1. Країни-члени блоку НАТО:				
	Бельгія, Люксембург, Ісландія, Італія, Канада, Данія, Нідерланди, Норвегія, Велико Британія, Португалія, Сполучені Штати Америки, Франція (1949), Греція, Туреччина (1952), Німеччина (1955), Іспанія (1982), Польща, Угорщина, Чехія (1999), Словенія, Словаччина, Болгарія, Естонія, Литва, Латвія, Румунія (2004), Албанія, Хорватія (2009), Чорногорія (2017), Північна Македонія (2020)			30
2. Країни-партнери Тихоокеанського регіону				
	Австралія, Південна Корея, Нова Зеландія, Японія	4	Тайвань	5

3. Країни-партнери Близького Сходу				
	Ізраїль, Йорданія, Катар	3		3
4. Країни-партнери Африки				
	Кенія, Ліберія, Марокко, Туніс	4		4
5. Країни-партнери Європи				
		-	Австрія, Азербайджан, Ірландія, Боснія й Герцеговина, Грузія, Молдова, Кіпр, Республіка Косово, Фінляндія, Швеція	10
6. Країни-партнери Південної Америки				
		-	Колумбія, Еквадор	2
Всього країн-партнерів:		41		54

Примітка: участь Пакистану, Камбоджі та Судану у роботі контактної групи офіційно не підтверджено, проте ці країни надавали військову допомогу Силам оборони України летальним ОВТ та необхідним матеріальним обладнанням.

Таблиця 5

Результати зустрічей контактної групи в форматі “Рамштайн”

Рішення про надання Україні класів ОВТ та підготовку особового складу	Дати проведення								
	2022 рік						2023 рік		
	26.04	23.05	15.06	20.07	8.09	12.10	16.11	20.01	14.02
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Перехід на калібри НАТО (155-мм)					Посилення системи ППО			“Танкова коаліція”
ПТРК	+								
Озброєння РВіА	+	+	+	+	+	+	+	+	+
CAESAR									
HIMARS MARS-II M270 MLRS									
Ракети		+	+		+	+		+	
Harpoon									
HARM									
Hellfire									
AMRAAM									
GLSDB (кер. бомби)									
Бронетехніка	+	+		+	+			+	+
Marder Bradley Stryker HMMWV									
БпЛА		+	+	+	+	+	+	+	+
Системи ППО	+		+		+	+	+	+	+
Gepard Starstreak									
боєприпаси									
NASAMS Iris-T Crotale									
HAWK									
Patriot Avenger									
SAMP-T									
Літаки				+					
Вертольоти		+	+						
Танки		+						+	+
AMX-10RC Challenger 2									
Leopard 1/2 M1 Abrams Twardy									
Боєприпаси	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Excalibur									

Амуніція	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Навчання фахівців СОУ	+	+		+	+				+

Примітка: Знак (+) означає прийняття рішення про надання відповідного класу ОВТ.

3. Надходження міжнародної військової МТД під час другого етапу відсічі широкомасштабного вторгнення рф в Україну

Після нанесення Силами оборони України нищівної поразки та втрат військовим формуванням рф під Києвом і в Північно-Західній операційній зоні, воєнно-політичне керівництво країни-агресора було змушено корегувати завдання військового вторгнення в Україну. Метою проведення так званої спеціальної воєнної операції (далі – СВО) було визначено та уточнено завдання повного оволодіння військами рф територіями Донецької та Луганської областей.

Довідково: Наприкінці березня – у першій половині квітня 2022 року військові формування рф були змушені відступити з Сіверського, Поліського та Слобожанського операційних напрямків за Державний кордон України на територію Білорусі і Росії для відновлення боєздатності та перегрупування з метою зосередження основних зусиль на сході України до ведення наступальних бойових дій.

Країни-партнери продовжили насичення підрозділів та військових частин Сил оборони України в першу чергу сучасними високоточними та далекобійними артилерійськими системами, високоточними реактивними системами залпового вогню, високоточними ракетними комплексами (в тому числі і протикорабельними) та іншими зразками ОВТ (Таблиця 6).

Таблиця 6

Динаміка міжнародної військової МТД під час другого етапу (друга стратегічна оборонна операція: травень – серпень 2022 року)

Найменування ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Країна, що передала	травень	червень	липень	серпень	Загалом
ПРОТИТАНКОВІ ЗАСОБИ								
РПГ								
RGW 90 Matador	2000	 Німеччина	 Німеччина		2900 ^[61]			2900
СПГ-9 “Копє”	1963	 СРСР	 Болгарія		+ ^[62]			+
РПГ-18 “Муха”	1990	 СРСР	 Греція		1100 ^[16]			1100
RPG-32	2008	 СРСР	 Йорданія				+ ^[63]	+
BULSPIKE-AT	1985	 Болгарія	 Болгарія				+ ^[62]	+
M72 LAW	1963	 США	 Данія, Норвегія				+ ^[63]	+
AT4	1987	 Швеція	 Швеція		5000 ^[15]			5000
NLAW	2009	 Велика Британія	 Велика Британія, Швеція	4500 ^[54]				4500
Всього				4500	9000			13500
ПТРК								
FGM-148 “Javelin”	1996	 США	 США, Польща, Велика Британія,		1000 ^[54]			1000

Найменування ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Країна, що передала	травень	червень	липень	серпень	Загалом
			 Естонія					
MILAN 2	1972	 Франція	 Франція, Німеччина				+ ^[35]	+
9M111MFB1 Faktoria	1970	 Болгарія	 Болгарія				+ ^[44]	+
ЗАСОБИ ППО								
ПЗРК								
FIM-92 "Stinger"	1981	 США	 США, Данія, Нідерланди, Латвія		60 ^[16]			60
RBS-70	1977	 Швеція	 Швеція				+ ^[64]	+
ЗРК								
NASAMS	1994	 США, Норвегія	 США, Велика Британія			2 ^[65]		2
Aspide	1977	 Франція	 Іспанія, Італія		6 ^[35]			6
Всього					6	2		8
Зенітні установки								
Gepard	1976	 Німеччина	 Німеччина		37 ^[35]			37
23ltk 61, 65	1970	 Фінляндія	 Фінляндія				23 ^[67]	23
Всього					37		23	60
БПЛА								
БпЛА багатоцільові ударні								
Bayraktar TB2	2014	 Туреччина	 Туреччина, Польща, Литва		1 ^[39]	1 ^[35]		2
Warmate	2014	 Польща	 Литва				37 ^[44]	37
Revolver 860		 Тайвань	 Тайвань				+ ^[76]	+
Malloy Aeronautics T150		 Велика Британія	 Велика Британія	+ ^[68]			1160 ^[68]	1160
Phenix Ghost	2021	 США	 США			580 ^[50]		580
Defend Tex D40	2019	 Австралія	 Австралія				300 ^[35]	300
Switchblade 600	2011	 США	 США			700 ^[50]		700
Всього					1	1281	1497	2779
БпЛА розвідувальні								
Bivoj	2021	 Чехія	 Чехія		2 ^[44]			2
Quantix Recon UAS		 США	 США		100 ^[35]			100
Black Hornet	2012	 Велика Британія	 Велика Британія, Норвегія				850 ^[44]	850
Aeryon Sky Ranger R60s	2013	 Канада	 Норвегія				3 ^[77]	3
Quantum-Systems Vector		 Німеччина	 Німеччина				33 ^[35]	33
Primoco One 150		 Чехія	 Люксембург				6 ^[35]	6
Всього					102		892	994
БРОНЕТЕХНІКА								

Найменування ОВТ	Початок експлуа- тації	Країна виробник	Країна, що передала	травень	червень	липень	серпень	Загалом
Танки								
T-72M1	1982	 СРСР	 Болгарія, Чехія, Німеччина		51 ^[44]			51
T-72A	1979	 СРСР	 Північна Македонія			31 ^[44]	8 ^[69]	39
Всього					51	31	8	90
БМП								
BVP M-80	1984	 Словенія	 Словенія		35 ^[44]			35
1A1-Ost	1991	 Чехія	 Греція		40 ^[15]			40
Всього					75			75
БТР								
Pinzgauer Vector 718	1990	 Велика Британія	 Велика Британія		11 ^[70]			11
BMC Kirpi	2014	 Туреччина	 Туреччина				200 ^[44]	200
M-577 КШМ	1963	 США	 США			2 ^[59]		2
FV-103 Spartan	1970	 Велика Британія	 Велика Британія		35 ^[59]			35
VAB	1976	 Франція	 Франція, Австралія		+ ^[59]	34 ^[59]		34
M-113 YPR-765	1975	 Нідерланди	 Нідерланди	196 ^[44]				196
M-113 G3DK	1960	 США	 Данія		54 ^[44]			54
M-113	1960	 США	 Португалія, Австралія, США	29 ^[59]	14 ^[59]	14 ^[59]	20 ^[59]	77
Всього				225	114	50	220	609
ББМ								
Iveco LMV	2001	 Італія	 Італія, Норвегія	+ ^[35]				+
Mamba	1995	 Велика Британія	 Естонія	7 ^[35]				7
RG-31 Nyala Ambulance	1996	 ПАР	 Іспанія	1 ^[35]				1
BaTT UMG	1999	 США	 США		100 ^[35]			100
M1224 Maxx Pro	2007	 США	 США			440 ^[35]		440
Ferret Mk1	1952	 Велика Британія	 Велика Британія				+ ^[44]	+
FV103 Spartan	1978	 Велика Британія	 Велика Британія		35 ^[44]			35
Bushmaster PMV	2004	 Австралія	 Австралія	20 ^[35]		20 ^[35]		40
AMZ Dzik	2004	 Польща	 Польща	+ ^[44]				+
LCG	1972	 Польща	 Польща		+ ^[44]			+
Всього				28	135	460		623
РАКЕТНІ ВІЙСЬКА І АРТИЛЕРІЯ								
РСЗВ								
RM-70 Vampire	1972	 Чехія	 Чехія			+ ^[44]		+
M142 HIMARS	2005	 США	 США		+ ^[44]	8 ^[35]		8
MLRS M270	1983	 США	 Велика Британія, Норвегія		6 ^[35]	3 ^[44]		9

Найменування ОВТ	Початок експлуа- тації	Країна виробник	Країна, що передала	травень	червень	липень	серпень	Загалом
MLRS MARS	1983	 Німеччина	 Німеччина			3 ^[35]	5 ^[35]	8
TRGL-230	2001	 Туреччина	 Туреччина		+ ^[44]			+
БМ-21	1963	 СРСР	 Болгарія, Польща, Чехія		+ ^[44]			+
Всього					6	14	5	25
САУ								
AHS Krab	2010	 Польща	 Польща		72 ^[35]			72
Zuzana-2	1998	 Словаччина	 Словаччина, Норвегія	7 ^[46]				7
CAESAR	2008	 Франція	 Франція, Данія		12 ^[35]			12
Vz. 77 DANA	1980	 Чехія	 Чехія			30 ^[35]		30
PzH 2000	1998	 Німеччина	 Німеччина, Нідерланди, Італія		22 ^[44]	7 ^[35]		29
M109A3GN	1983	 США	 США, Норвегія, Італія	22 ^[46]				22
M109A50E	1988	 США	 Латвія				6 ^[35]	6
Всього				29	106	37	6	178
Гаубиці								
Д-30	1960	 СРСР	 Естонія	20 ^[35]				20
M777	2005	 США, Велика Британія	 США, Канада, Австралія		18 ^[35]	126 ^[44]		144
FN-70	1978	 Німеччина	 Естонія, Італія	+ ^[35]				+
M114A1	1953	 США	 Португалія	5 ^[35]				5
M101	1945	 США	 Литва				+ ^[35]	+
L118 / L119	1968	 США	 Нова Зеландія, Велика Британія	40 ^[44]	54 ^[44]	36 ^[44]		130
M-46	1948	 СРСР	 Хорватія				15 ^[35]	15
Всього				65	72	162	15	314
Міномети								
120 мм		 США	 США, Литва		20 ^[35]			20
120 мм 120 KRH92	1992	 Фінляндія	 Фінляндія				+ ^[70]	+
120 мм HM-16		 Іран	 США	+ ^[35]		+ ^[35]		+
82 мм HM-19		 Іран	 США				+ ^[49]	+
Всього					20			20
Контрбатарейні РЛС								
AN/TRQ-36 /37/49/	1981	 США	 США, Нідерланди	6 ^[66]		4 ^[66]		10
АВІАЦІЯ								
Літаки								

Найменування ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Країна, що передала	травень	червень	липень	серпень	Загалом
Су-25	1981	 СРСР	 Північна Македонія				4 ^[44]	4
Вертольоти								
Ми-17	1989	 СРСР	 США, Словаччина, Латвія		4 ^[35]		2 ^[35]	6
Ми-8 МТБ-1	1965	 СРСР	 Латвія, Литва, Хорватія				2 ^[35]	2
Ми-2	1961	 СРСР	 Словаччина, Латвія		1 ^[35]		2 ^[44]	3
Ми-24	1969	 СРСР	 Північна Македонія, Чехія	4 ^[35]		7 ^[35]		11
Всього				4	5	7	6	22
ІНЖЕНЕРНА ТЕХНІКА								
Броньовані ремонтно-евакуаційні машини								
Bergepanzer 2, 3	1992	 Німеччина	 Німеччина, Норвегія				17 ^[44]	17

Примітка: у таблиці 6 знаком (+) позначається факт постачання відповідного найменування ОВТ, повна кількість отриманих зразків не надається за причини відсутності уточнених даних у джерелах засобів масової інформації.

У відповідь на початок другого етапу так званої російської “спеціальної воєнної операції”, який розпочався у другій половині квітня 2022 року одночасним наступом по всій лінії зіткнення на території Донецької, Луганської та Харківської областей – країни-партнери активізували надання військової МТД та розпочали масовану передачу на застосування Сил оборони України широкого спектру **летального озброєння**, приділяючи особливу увагу поставкам зразкам сучасного артилерійського озброєння.

Надходження реактивних систем залпового вогню M142 HIMARS та M270 MLRS дало змогу суттєво наростити вогневі спроможності та збільшити дальність нанесення вогневого ураження противника до 70-80 км. В той же час надходження сучасних систем РСЗО дозволило з високою точністю здійснювати ураження цілей на всій оперативно-тактичній глибині побудови бойових порядків противника, використовуючи меншу кількість ракет, порушувати систему управління військами та дезорганізовувати логістичне забезпечення військ агресора.

Найбільш відомими самохідними артилерійськими установками, що кардинально вплинули на хід та результативність вогневого ураження ведення бойових дій, стали отримані Україною в рамках військової матеріально-технічної допомоги зразки артилерійського озброєння: AHS “Krab”, “Panzerhaubitze 2000”, “CAESAR”, “ZUZANA-2”, “M109”, “DANA” та інші.

На озброєння артилерійських військових частин та підрозділів, в якості міжнародної військової МТД, почали масово надходити зразки 155-мм причіпних гаубиць, а саме: “M777”, “L119”, “FH70” та інші.

Надходження сучасних високоточних далекобійних 155-мм самохідних та причіпних артилерійських установок на озброєння Сил оборони України, дало змогу досягти відносного вогневого паритету з агресором, змінити результативність вогневого ураження на свою користь та перехопити ініціативу.

Західні зразки артилерійських систем, отримані в рамках міжнародної військової МТД, застосовувались поза межами зон вогневої досяжності зразків російської артилерії. Використання переваги у збільшенні дальності ракетно-артилерійської стрільби до 1,5-2-х разів та більш високої точності вогневого ураження дозволило Силам оборони України вести більш ефективну “контрбатарейну” боротьбу. Відбувся якісний перехід від витрачання великих обсягів артилерійських боєприпасів для досягнення гарантованого знищення цілей противника до руйнації ворожих бойових порядків шляхом точкового високоточного ураження його ключових об’єктів, змусити агресора збільшити плече логістичного забезпечення своїх підрозділів.

Активна підтримка урядів країн-партнерів, консолідовані рішення щодо поставок озброєння та військової техніки в рамках МТД за результатами зустрічей контактної групи “Рамштайн”, дозволили Силам оборони України практично у всіх операційних зонах поступово нівелювати перевагу ворога у кількості артилерійських систем. В результаті ефективних ударів по логістичних центрах та місцях розміщення сил і засобів окупаційних військ у всій оперативно-тактичній глибині побудові угруповань військ противника, значні втрати в особовому складі, озброєнні та військовій техніці змушували агресора значно знижувати інтенсивність ведення артилерійського вогню по українським підрозділам.

Надання Силам оборони України сучасних західних зразків ракетно-артилерійського озброєння 155-мм калібру, які почали надходити у війська з квітня 2022 року в доповнення до значного обсягу зразків радянського виробництва, успішне ведення ефективної оборони на ключових напрямках бойових дій, дозволили Силами оборони України перехопити стратегічну ініціативу та створити передумови для проведення рішучих наступальних дій.

4. Надходження міжнародної військової МТД під час третього етапу відсічі широкомасштабного вторгнення рф в Україну

В ході третього етапу відсічі агресії проти України країни-партнери продовжили надання системної міжнародної військової матеріально-технічної допомоги, яка характеризувалась постачанням широкого спектру необхідного озброєння та військової техніки, необхідного майна для поповнення втрат, які були понесені в ході ведення попередніх бойових дій, комплектування зразками ОВТ новосформованих військових частин і підрозділів, продовження мобілізаційних заходів для формування тактичних і оперативно-стратегічних резервів, всебічного посилення бойових спроможностей Сил оборони України (Таблиця 7).

**Динаміка міжнародної військової МТД під час третього етапу
(стратегічна наступальна операція: вересень – грудень 2022р)**

Найменування ОВТ	Початок експлуа- тації	Країна виробник	Країна, що передала	вересень	жовтень	листопад	грудень	Загалом
ПРОТИТАНКОВІ ЗАСОБИ								
РПГ								
ПГ-7BT	1988	 Болгарія	 Болгарія				+ ^[71]	+
ATGL-H	1985	 Франція	 Болгарія				+ ^[71]	+
66 KES	1963	 Фінляндія	 Фінляндія	1500 ^[78]				1500
NLAW	2009	 Велика Британія,	 Велика Британія, Швеція				+ ^[71]	+
ПТРК								
FGM-148 “Javelin”	1996	 США	 США, Польща, Велика Британія, Естонія				+ ^[71]	+
MILAN 2	1972	 Франція	 Франція, Німеччина				+ ^[71]	+
BGM-71 TOW	1970	 США	 США				+ ^[71]	+
ЗАСОБИ ППО								
ПЗРК								
Martlet LMM	2021	 Велика Британія,	 Велика Британія,		2 ^[44]			2
ЗРК								
NASAMS	2007	 Норвегія	 США			2 ^[35]		2
IRIS-T SLM	2014	 Німеччина	 Німеччина		4 ^[44]			4
Mistral 2s	2000	 Франція	 Норвегія				+ ^[35]	+
S-125 Newa-SC	1992	 СРСР	 Польща			+ ^[35]		+
9K33M2 “Оса-АК”, Оса-АКМ-Р1 “Żądło”	1980	 СРСР	 США, Польща				+ ^[35]	+
Crotale	1971	 Франція	 Франція		+ ^[79]	2 ^[44]		2
Aspide	1977	 Франція	 Іспанія, Італія			1 ^[34]		1
MIM-23 Hawk	1960	 США	 США				1 ^[35]	1
Avengers	1989	 США	 США				12 ^[44]	12
Всього					4	5	13	22
Зенітні установки								
Viktor /3У/	1995	 Чехія	 Чехія			15 ^[72]		15
Gepard	1976	 Німеччина	 Німеччина				+ ^[35]	+
Yogo Zastava M55 /20мм 3У/	1955	 Югославія	Країни колишньої Югославії		+ ^[35]			+
Yogo Zastava M75 /20мм 3У/	1955	 Югославія	Країни колишньої Югославії		+ ^[35]			+
Радіолокаційні засоби								
РЛС 36Д6М		 СРСР	—				+ ^[44]	+
TRML-4D	2014	 Німеччина	 Німеччина		1 ^[35]			1

Найменування ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Країна, що передала	вересень	жовтень	листопад	грудень	Загалом
AN/MPQ-64	2001	 США	 США				+ ^[44]	+
БПЛА								
Бп.ІА багатопільові ударні								
Bayraktar TB2	2014	 Туреччина	 Туреччина, Польща, Литва	3 ^[35]			+ ^[35]	3
Switchblade 300	2011	 США	 США				+ ^[35]	+
Switchblade 600	2011	 США	 США				+ ^[35]	+
Delta Quad PRO		 Нідерланди	 Нідерланди				+ ^[35]	+
Бп.ІА розвідувальні								
Sky Dio		 США	 США				+ ^[44]	+
Magyla-3		 Литва	 Литва		+ ^[44]			+
RQ-20 Puma	2007	 США	 США	850 ^[50]				850
Puma LE	2007	 США	 США		11 ^[50]			11
Quantum-systems Vector	2018	 Німеччина	 Німеччина				+ ^[44]	+
DJI Mavic		 КНР	 США				+ ^[44]	+
Fly Eye	2010	 Польща	 Польща				+ ^[44]	+
Parrot Anafi	2018	 Франція	 Японія	30 ^[35]				30
Pholos-2		 Велика Британія	 США				+ ^[44]	+
Banshee		 Велика Британія	 Велика Британія				+ ^[44]	+
Warmate	2014	 Польща	 Литва	30 ^[35]				30
Bramor		—	 Латвія				+ ^[44]	+
Всього				910	11		+	921
БРОНЕТЕХНІКА								
Танки								
T-72A	1979	 СРСР	 Північна Македонія	+ ^[44]				+
M-55s	1999	 СРСР	 Словенія	28 ^[80]				28
БТР								
Panthera T6	2013	 ОАЕ	 ОАЕ				12 ^[35]	12
ACMAT Bastion IMV	2012	 Франція	 Франція		20 ^[59]			20
LAV II ACSV	1990	 Канада	 Канада				39 ^[35]	39
TAB-71M	2008	 Румунія	 Польща			+ ^[59]		+
LAV-TCV	1983	 Канада	 Канада				+ ^[59]	+
XA-185SISU	1980	 Фінляндія	 Фінляндія	5 ^[44]				5
M-577	1963	 Литва	 Литва				+ ^[59]	+
M-113	1960	 США	 Австралія, Португалія	50 ^[74]				50
M-113 G3DK	1960	 США	 Данія				+ ^[35]	+
M-113/YPR-765/	1975	 Нідерланди	 Нідерланди				+ ^[35]	+
Sisu XA-180/185	1980	 Фінляндія	 Фінляндія	5 ^[44]				5
VAB	1976	 Франція	 Франція, Австралія				+ ^[35]	+
FV-106 Samson	1978	 Велика Британія	 Велика Британія				+ ^[35]	+

Найменування ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Країна, що передала	вересень	жовтень	листопад	грудень	Загалом
FV-103	1970	 Велика Британія	 Велика Британія				+ ^[35]	+
Всього				88	20		51	159
БМП								
PBV-501	1990	 Швеція	 Словенія			30 ^[59]		30
БМП-1	1966	 СРСР	 Польща			30 ^[44]		30
Всього						60		60
ББМ								
Iveco LMV	2001	 Італія	 Франція		14 ^[81]			14
Gaia Amir	1989	 Ізраїль	 Ізраїль			+ ^[35]		+
Gurkha /броньована автомобіль/	2011	 Канада	 Канада				13 ^[44]	13
BaTT UMG	2015	 США	 США				100 ^[35]	100
Dingo ATF	2003	 Німеччина	 Німеччина			30 ^[81]		30
Bushmaster PMV	2004	 Австралія	 Австралія		30 ^[35]			30
Iveco VM90	2000	 Італія	 Італія		14 ^[44]			14
Inkas Titan-s	2001	 ОАЕ	 ОАЕ				+ ^[35]	+
M984A4 HEMTT	1982	 США	 США				22 ^[44]	22
HMMWV	1984	 США	 Литва			28 ^[44]	20 ^[81]	48
Всього					58	58	155	271
РАКЕТНЕ І АРТИЛЕРІЙСЬКЕ ОЗБРОЄННЯ								
РСЗВ								
M142 HIMARS	2005	 США	 США				+ ^[35]	+
MLRS M270	1983	 США	 Велика Британія, Норвегія		2 ^[81]			2
MLRS "Improved" M270A2	2022	 Італія	 Італія		2 ^[35]			2
PC3B FZ-440		 Польща	 Польща				+ ^[35]	+
LRU	2010	 Франція	 Франція		3 ^[81]	2 ^[44]		5
TRGL-230	1998	 Туреччина	 Туреччина		+ ^[35]			+
Всього					7	2		9
САУ								
PzH 2000	1998	 Німеччина	 Німеччина, Нідерланди, Італія		6 ^[44]			6
M109	1983	 США	 США, Норвегія, Італія		40+ ^[35]	1 ^[35]		41
Всього					46	1		47
Гаубиці								
M777	2005	 США	 США, Канада, Австралія				+ ^[35]	+
FH-70	1978	 Німеччина	 Естонія, Італія				+ ^[35]	+
TRF-1	1984	 Франція	 Франція	15 ^[81]			5 ^[81]	20
M101	1945	 США	 Литва	18 ^[44]				18

Найменування ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Країна, що передала	вересень	жовтень	листопад	грудень	Загалом
L118 / L119	1972	 США	 Велика Британія				+ ^[35]	+
M119	1989	 США	 США				72 ^[44]	+
OTO Melara Mod 56	1957	 Італія	 Іспанія				+ ^[35]	+
Всього				33			77	110
Міномети								
M120A1 "Mortar"	1990	 США	 США				+ ^[35]	+
міномети калібру 120, 82, 60 мм	1960	 СРСР	—			20 ^[81]	+ ^[35]	20
120 мм Mod.63	1963	 Італія	 Італія		+ ^[35]			+
120 мм MO-120-HB	1971	 Франція	 Франція			6 ^[81]		6
120 мм MO-120-RT	1973	 Франція	 Бельгія			4 ^[81]		4
120 мм MO-120-RT61	1973	 Франція	 Італія				+ ^[35]	+
120 мм M113	1976	 Німеччина	 Литва		10 ^[85]			10
82 мм M69A	1968	 Боснія та Герцеговина	 Боснія та Герцеговина			+ ^[82]		+
82 мм HM-15	—	 Іран	 США	+ ^[83]				+
60 мм LMP 2017	2019	 Польща	 Польща	+ ^[84]				+
Всього					10	30		40
Контрбатареїні РЛС								
РЛС "Arthur"	1996	 Швеція	 Швеція	+ ^[44]			+ ^[44]	+
РЛС "Cobra"	2001	 Німеччина	 Німеччина	1 ^[35]			+ ^[44]	1
AN/TPQ-36 /37/49/	1981	 США	 США, Нідерланди				+ ^[44]	+
АВІАЦІЯ								
Вертольоти								
Ми-35	2010	 Росія	 Чехія				+ ^[81]	+
Ми-17	1989	 СРСР	 США, Словаччина, Латвія				+ ^[81]	+
KA-2A11BC	1986	 СРСР	 Португалія		6 ^[35]			6
Sikorsky SH-3 Sea King	1969	 Велика Британія	 Велика Британія				+ ^[44]	+
Всього					6			6

Примітка: у таблиці 7 знаком (+) позначається факт постачання відповідного найменування ОВТ, повна кількість отриманих зразків не надається за причини відсутності уточнених даних у джерелах засобів масової інформації.

Після успішного проведення Силами оборони України стратегічної наступальної операції, за результатами якої було звільнено більшу частину Харківської області, правобережну частину Херсонської області (включно з обласним центром містом Херсон) стабілізувалась лінія зіткнення протиборчих сторін.

У відповідь агресор, намагаючись повернути втрачену військову ініціативу та зламати волю українського населення до організованого спротиву ворогу у складні за погодними умовами осінній та зимовий періоди, почав наносити масовані ракетно-авіаційні удари по

об'єктам енергетичної та критичної цивільної інфраструктури України, місцям дислокації угруповань Сил оборони України.

З метою захисту повітряного простору від пкс зс рф та ракетних засобів ураження країни-партнери почали надання інтенсивної допомоги Силам оборони України сучасними зразками систем ППО ближньої, малої та середньої дії, які стали головним пріоритетом в наданні військової МТД на третьому етапі відсічі широкомасштабного вторгнення рф в Україну. Сучасні західні системи ППО підтвердили високу ступінь ефективності своєї роботи (80-90% ураження засобів повітряного нападу агресора) та закрили повітряний простір Української держави від нищівних ракетно-авіаційних ударів противника, дозволили зберегти від повної руйнації промисловий та енергетичний потенціали України, захистити від ударів з повітря основні місця дислокації угруповань сил та засобів Сил оборони України.

5. Надходження міжнародної військової МТД під час четвертого етапу відсічі широкомасштабного вторгнення рф в Україну

В ході четвертого етапу широкомасштабного вторгнення рф в Україну для вирішення головного завдання щодо стримування наступальних дій противника в Східній операційній зоні та виснаження ударних угруповань ворога, країни-партнери продовжили системну програму надання Силам оборони України всього спектру озброєнь та військової техніки, яке передавалось Україні в попередніх періодах, і навіть інтенсифікували та збільшили обсяги ОВТ в рамках міжнародної військової матеріально-технічної допомоги (Таблиця 8).

Таблиця 8

Динаміка міжнародної військової МТД під час четвертого етапу (третя стратегічна оборона операція: січень – лютий 2023 р)

Найменування ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Країна, що передала	січень	лютий	березень	квітень	Загалом
ПРОТИТАНКОВІ ЗАСОБИ								
РПГ								
RGW 90 Matador	2000	 Німеччина	 Німеччина			7944 ^[59]		7944
Panzerfaust 3	1992	 Німеччина	 Німеччина, Нідерланди			900 ^[59]		900
M72 LAW	1963	 США	 Данія, Норвегія			10500 ^[59]		10500
Mk 153 SMAW	1984	 США	 США			12000 ^[59]		12000
PSRL-1	2017	 США	 США			9500 ^[59]		9500
AT4	1987	 Швеція	 Швеція			7400 ^[59]		7400
M141 BDM	1999	 США	 США			12000 ^[59]		12000
Всього						60244		60244
ПТРК								
FGM-148 "Javelin"	1996	 США	 США, Польща, Велика Британія, Естонія	8500 ^[50]		8500 ^[50]		17000
BGM-71 TOW	1970	 США	 США			7000 ^[59]		7000
Spike	2009	 Ізраїль	 Італія		+ ^[50]			+
Всього				8500		15500		24000

Найменування ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Країна, що передала	січень	лютий	березень	квітень	Загалом
ЗАСОБИ ППО								
ПЗРК								
FIM-92 "Stinger"	1981	 США	 США, Данія, Нідерланди, Латвія			2100 ^[36]		2100
9K32 "Стрела-2"	1968	 СРСР	 Чехія		2700 ^[59]			2700
9K34 "Стрела-3"	1970	 СРСР	 США			+ ^[59]		+
9K32М "Стрела-2М"	1970	 СРСР	 Чорногорія		226 ^[27]			226
Всього					2926	2100		5026
ЗРК								
Osa-AKM-P1 "Żądło"	1980	 СРСР	 Польща	+ ^[35]				+
NASAMS	1994	 США, Норвегія	 США, Велика Британія			2 ^[28]		2
Aspide	1977	 Франція	 Іспанія, Італія		+ ^[35]			+
MIM-23 HAWK	1960	 США	 США, Іспанія			2 ^[28]		2
IRIS-T SLM	2017	 Німеччина	 Швеція			1 ^[37]		1
Spada-2000	1983	 Італія	 Італія		+ ^[35]			+
Всього						5		5
Зенітні установки								
ЗСУ-23-4 "Шилка"	1965	 СРСР	 Польща			+ ^[44]		+
Gepard	1976	 Німеччина	 Німеччина			34 ^[29]		34
Viktor		 Чехія	 Нідерланди		100 ^[35]			100
C-60	1950	 СРСР	 Польща	+ ^[44]				+
Bofors 40L70	1952	 Швеція	 Швеція, Литва, Нідерланди	+ ^[29]	36 ^[35]	17 ^[35]		53
Всього					136	51		187
Радіолокаційні станції								
AN/MPQ-64	2001	 США	 США			+ ^[44]		+
TRML-4D	2018	 Німеччина	 Німеччина	2 ^[29]				2
БПЛА								
БПЛА багаточільові ударні								
Bayraktar TB2	2014	 Туреччина	 Туреччина, Польща, Литва	3 ^[40]				3
Phenix Ghost	2021	 США	 США			1800 ^[35]		1800
Switchblade 600	2011	 США	 США			700 ^[29]		700
Switchblade 300	2011	 США	 США			700 ^[29]		700
Всього				3		3200		3203
БПЛА розвідувальні								
Quantum-systems Vector		 Німеччина	 Німеччина	3 ^[44]				3
Scan Eagle	2002	 США	 США			60 ^[29]		60
Всього				3		60		63

Найменування ОВТ	Початок експлуа- тації	Країна виробник	Країна, що передала	січень	лютий	березень	квітень	Загалом
БРОНЕТЕХНІКА								
Танки								
T-72	1974	 СРСР	 Польща, Чехія	90 ^[35]				90
T-72M1R	2019	 СРСР	 Польща				60 ^[35]	60
Challenger 2	1995	 Велика Британія	 Велика Британія			14 ^[35]		14
Leopard 2	1966	 Німеччина	 Німеччина, Польща		14 ^[35]	21 ^[50]		35
Всього				90	14	35	60	199
БМП								
Marder	1970	 Німеччина	 Німеччина				40 ^[73]	40
M2A2 ODS Bradley	1981	 США	 США			109 ^[59]		109
M7 Bradley	1990	 США	 США		4 ^[44]			4
AMX-10 RC	1981	 Франція	 Франція			40 ^[35]		40
AMX-10 P	1973	 Франція	 Франція		25 ^[35]			25
PBV-501AS	1990	 СРСР	 Словенія, Чехія		226 ^[50]			226
Всього					255	152	40	447
БТР								
БРДМ-2	1989	 СРСР	 Німеччина				2 ^[59]	2
Stryker	2002	 США	 США			90 ^[44]		90
M-113 YPR-765	1975	 Нідерланди	 Нідерланди				196 ^[59]	196
M-113	1960	 США	 Португалія, Австралія, США	14 ^[74]		300 ^[50]		314
M-113 A1-B	1964	 США	 США	46 ^[73]				46
M-1117	1999	 США	 США			250 ^[50]		250
M-113A4	1964	 США	 США			100 ^[50]		100
M-577 КШМ	1963	 США	 США			10 ^[50]		10
ACMAT Bastion IMV	2012	 Франція	 Франція	+ ^[44]				+
FV430 Bulldog	1971	 Велика Британія	 Велика Британія	200 ^[75]				200
Всього				260		750	198	1208
ББМ								
L2014-UD Oncilla	2014	 Польща	 Польща			1 ^[44]		1
Iveco VM90	2000	 Італія	 Італія	+ ^[44]				+
Senator APC	2019	 Канада	 Канада	200 ^[44]				200
M1224 Maxx Pro	2007	 США	 США			+		+
Dingo ATF	2003	 Німеччина	 Німеччина				50 ^[35]	50
WW Amaroc	2004	 Німеччина	 Німеччина				30 ^[35]	30
Grenzschutzfahr- zeuge	2002	 Німеччина	 Німеччина				120 ^[35]	120
M-ATV Oshkosh	2009	 США	 США			181 ^[50]		181
M1089A1P2	2009	 США	 США			36 ^[50]		36
M984A4 HEMTT	1982	 США	 США			36 ^[50]		36
MOWAG Eagle	2003	 Швейцарія	 Швейцарія		+ ^[35]			+

Найменування ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Країна, що передала	січень	лютий	березень	квітень	Загалом
Cougar	2002	 США	 США			140 ^[50]		140
HMMWV	1984	 США	 США			2000 ^[50]		2000
Всього				200		2394	200	2794
РАКЕТНІ ВІЙСЬКА І АРТИЛЕРІЯ								
РСЗВ								
M142 HIMARS	2005	 США	 США		20 ^[50]			20
MARS II	1983	 Німеччина	 Німеччина			5 ^[59]		5
Всього					20	5		25
САУ								
CAESAR	2008	 Франція	 Франція, Данія	19 ^[35]				19
Vz. 77 DANA	1980	 Чехія	 Чехія		20 ^[35]			20
Zuzana-2	1998	 Словаччина	 Словаччина, Норвегія	24 ^[35]				24
PzH 2000	1998	 Німеччина	 Німеччина, Нідерланди, Італія	6 ^[44]		14 ^[44]		20
AS-90	1992	 Велика Британія	 Велика Британія	30 ^[75]				30
M109A4BE	1985	 США	 Велика Британія	20 ^[35]				20
Всього				99	20	14		133
Гаубиці								
Д-30	1960	 СРСР	 Естонія	36 ^[44]	160 ^[44]			196
FN-70	1978	 Німеччина	 Естонія, Італія	24 ^[44]				24
M119	1989	 США	 США		72 ^[50]			72
OTO Melara Mod 56	1957	 Італія	 Іспанія	6 ^[35]				6
Всього				66	232			298
Міномети								
120 мм		 США	 США, Литва		30 ^[50]			30
Контрбатарейні РЛС								
AN/TPQ-36 /37/49/	1981	 США	 США, Нідерланди			70 ^[35]		70
РЛС "Cobra"	2005	 Німеччина	 Німеччина			1 ^[59]		1
Всього						71		71
АВІАЦІЯ								
Літаки								
Миг-29	1981	 СРСР	 Словаччина, Польща			13 ^[44]	4 ^[44]	17
Вертольоти								
Ми-35	2010	 рф	 Чехія		4 ^[50]			4
Ми-17	1989	 СРСР	 США, Словаччина, Латвія	2 ^[44]				2
Airbus H125	1983	 Франція	 Франція			2 ^[44]		2

Найменування ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Країна, що передала	січень	лютий	березень	квітень	Загалом
UH-60 Black Hawk	1979	 США	 США		1 ^[50]			1
Sikorsky SH-3 Sea King	1969	 Велика Британія	 Велика Британія	3 ^[44]				3
Всього				5	5	2		12
ІНЖЕНЕРНА ТЕХНІКА								
Броньовані ремонтно-евакуаційні машини								
Bergepanzer 2, 3	1992	 Німеччина	 Німеччина, Норвегія			3 ^[59]	17 ^[59]	20
M88A2 Hercules	1961	 Велика Британія	 Велика Британія		+ ^[35]			+
Leopard 2R	1976	 Німеччина	 Фінляндія		3 ^[59]	3 ^[59]		6
Всього					3	6	17	26
Броньовані інженерні машини								
Pionerpanzer 2A1 Dachs AEV	1984	 Німеччина	 Німеччина				4 ^[59]	4
NM189 Ingeniörpanservagn	1980	 Норвегія	 Норвегія			2 ^[50]		2
Всього						2	4	6
Дистанційно керовані машини розмінування								
Bozena 5	1992	 Словаччина	 Словаччина	2 ^[35]				2
Всього				2	3	5	4	14

Примітка: у таблиці 8 знаком (+) позначається факт постачання відповідного найменування ОВТ, повна кількість отриманих зразків не надається за причини відсутності уточнених даних у джерелах засобів масової інформації.

На четвертому етапі відсічі широкомасштабного вторгнення рф в Україну керівництвом ЗС України здійснювались заходи з накопичення резервів військ (сил), важкої бойової техніки, боєприпасів та іншого майна з метою підготовки та створення умов для проведення контрнаступу Сил оборони України.

Для реалізації цих завдань країнами-партнерами в рамках координаційної групи у форматі “Рамштайн” 14 лютого 2023 року, було винесено узгоджене рішення про надання Україні сучасних танків (“Leopard 1” та “Leopard 2”, “Challenger 2”, M1 “Abrams”, AMX 10-RC, PT-91 “Twardy”) та іншої броньованої техніки в рамках створеної так званої “танкової коаліції”. Крім того було визначено порядок навчання та підготовки українських військових спеціалістів роботі на зразках бронетанкового озброєння та вагомий пакет допомоги, який включав всі види логістичного забезпечення, боєприпаси та засоби технічного обслуговування систем, обсягів та термінів отримання необхідних типів озброєння та боєприпасів в рамках створеної “танкової коаліції” з метою забезпечення наступального потенціалу Сил оборони України.

6. Підсумкові результати надходження міжнародної військової МТД Силам оборони України з грудня 2021 року по 23 лютого 2023 року

Необхідність зміцнення Української держави з урахуванням складних політичних, економічних та безпекових обставин, які склалися внаслідок організації відсічі зухвалій неспровокованої агресії російської федерації, поставило Уряд України на шлях запозичення широкої міжнародної матеріально-технічної допомоги з метою підтримання у боездатному стані Сил оборони України, а також нарощування оборонного потенціалу держави.

Суттєвий об'єм отриманої Україною міжнародної військової матеріально-технічної допомоги за час підготовчого періоду та першого року відсічі широкомасштабного вторгнення рф в Україну для нарощування бойових спроможностей Сил оборони України став одним із головних визначальних чинників успішної протидії російській агресії.

Стале безперервне надходження до Сил оборони України широкого класу видів та типів зразків ОВТ, інших матеріально-технічних ресурсів в рамках міжнародної військової МТД від країн-партнерів, відіграло визначальну роль у відсічі збройної агресії рф проти Української держави.

Впродовж зазначеного періоду країни-партнери не сповільнювали та постійно нарощували темпи і обсяги надання допомоги необхідної для ведення бойових дій, а саме: широкої номенклатури озброєння та військової техніки, боєприпасів, особистої та колективної стрілецької зброї різних типів та калібрів, засобів зв'язку, навігації, приладів нічного бачення.

В період мобілізаційного розгортання саме отримання від країн-партнерів міжнародної військової МТД дало можливість для відновлення та нарощування спроможностей вітчизняного оборонно-промислового комплексу (далі – ОПК) щодо виробництва необхідних матеріально-технічних засобів та зразків ОВТ.

Надання **фінансової** допомоги дозволило зміцнити курс української національної валюти, забезпечило стійкість фінансової системи України та ефективну діяльність органів державного управління.

Гуманітарна допомога дозволила постійно отримувати потрібні матеріальні ресурси: медичне обладнання і медикаменти, продовольчі товари та військові харчові набори, амуніцію, обмундирування, мобільні джерела енергії (генератори електричного струму, зарядні пристрої), засоби автоматизації та персональну обчислювальну техніку, пристрої стільникового зв'язку та інше.

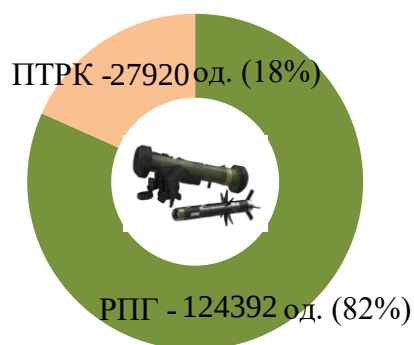
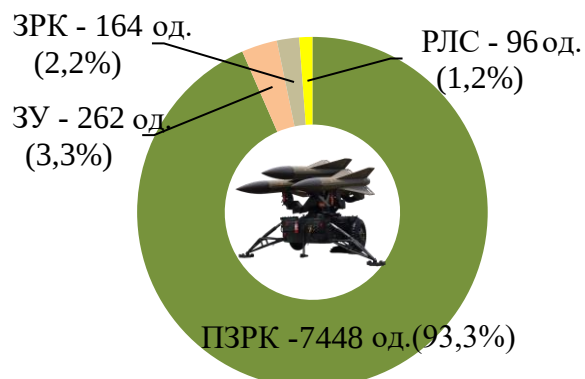
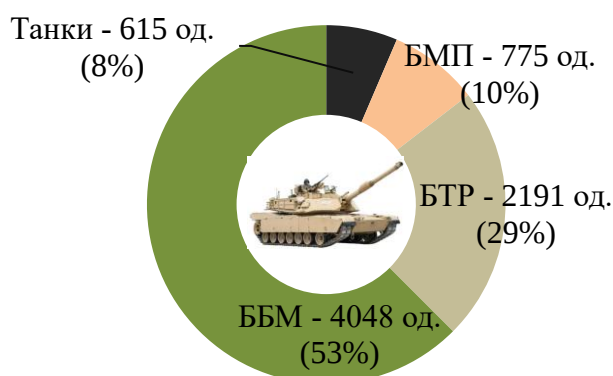
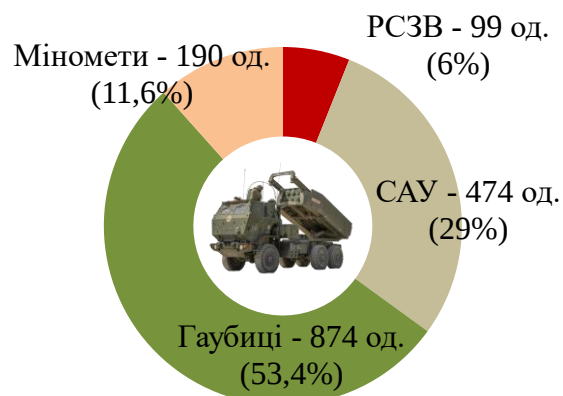
Отримання Силами оборони України **військової** допомоги від країн-партнерів в рамках міжнародної військової МТД, забезпечило поступове звільнення від агресора тимчасово окупованих територій, відновлення територіальної цілісності та суверенітету України.

Загальна кількість отриманих Силами оборони України в рамках міжнародної військової МТД за підготовчий період та перший рік відсічі повномасштабного вторгнення рф в Україну (24.02.22 р. – 23.02.2023 р.), склала біля **178,2 тисяч одиниць зразків ОВТ різних найменувань**. (Інфографік 1).

Для застосування в ході бойових дій Силами оборони України отриманих різноманітних зразків ОВТ країни-партнери надавали значні обсяги необхідних типів боєприпасів, основними з яких були: артилерійські постріли – **біля 2,73 млн. од.**, набої для стрілецької зброї – **біля 201,5 млн. од.** (Таблиця 9).

В рамках міжнародної військової МТД країнами-партнерами, Силам оборони було надано широку номенклатуру різноманітних класів (7 класів), типів (22 типи) та найменувань (211 найменувань) озброєння та військової техніки більшість яких була західного виробництва (Таблиця 10).

З метою опанування західних зразків озброєння, було забезпечено та організовано підготовку особового складу Сил оборони України на території військових баз (полігонів) країни-партнерів. За підсумками 2022 року підготовлено понад 38 000 осіб та у 2023 році продовжено навчання понад 30 000 осіб.

Протитанкові засоби**Всього - 152 312 од.****Системи ППО****Всього - 7 970 од.****Зразки броньованої техніки****Всього - 7 629 од.****Системи РВіА****Всього - 1 637 од.****Безпілотні літальні апарати – 8 462 од.:**

Багатоцільові ударні – 6 385 од.

Розвідувальні – 2 077 од.

Пілотовані літальні апарати – 35 од.

(MiG-29, Су-25)

Вертольоти – 71 од.

(Mi-8, Mi-17, Mi-24)

Зразки інженерної техніки – 63 од.

Таблиця 9

**Загальна кількість боєприпасів переданих
в рамках міжнародної військової МТД (грудень 2021 р. - 23 лютого 2023 р.)**

№ п/п	Типи боєприпасів	Кількість боєприпасів (од.)
1	155-мм артилерійський постріл ^{[1][2][3][4][5][6][7]}	1 708 500+
2	155-мм артилерійський постріл оснащений мінами ^[1]	12 000+
3	155-мм високоточний артилерійський постріл ^{[1][8]}	6 225+
4	152-мм артилерійський постріл ^{[1][9]}	49 000+
5	105-мм артилерійський постріл ^[1]	400 000+
6	122-мм постріли до РСЗВ ^{[1][10][11][9][12]}	124 100+
7	122-мм артилерійський постріл ^[1]	20 000+
8	120-мм артилерійський постріл ^{[1][13]}	12 000+
9	артилерійський постріл не встановленого калібру ^{[14][15]}	101 700+
10	мінометний постріл (в тому числі 120-мм) ^{[16][1][13]}	300 000+
Загальна кількість артилерійських пострілів		2 733 525
11	гранатометний постріл ^{[17][18][10][6][19]}	400 500+
12	125-мм снарядів до танків ^[1]	100 000+
13	120-мм снарядів до танків ^{[1][20]}	120 000+
14	25-мм набої до M2 Bradley ^[1]	1 500 000
15	набої до зенітної зброї ^{[1][21][22][23][6][24]}	257 220+
Загальна кількість пострілів до		2 195 720
16	набої для стрілецької зброї ^{[1][25][26][10][23][6][27][28]}	201 470 000+
Сумарна кількість всіх типів боєприпасів		206 399 245

Примітки: 1. У таблиці 9 знаком (+) позначається факт постачання відповідного найменування ОВТ, повна кількість отриманих зразків не надається за причини відсутності уточнених даних у джерелах засобів масової інформації;

2. Список посилань (^[1]) до Таблиці 9 наведений у доповненні списку використаних джерел Додатку 2.

Таблиця 10

**Загальний перелік класів, типів, найменувань та кількості зразків ОВТ отриманих
Силами оборони України в рамках МТД
(грудень 2021 р. - 23 лютого 2023 р.)**

№ п/п	Найменування типу ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Кількість отриманих зразків ОВТ					Загалом получено (одиниць)
				Підготовчий етап (12.21-23.02.22)	1 етап (24.02.22-04.22)	2 етап (05.22-08.22)	3 етап (10.22-12.22)	4 етап (01.02.23 по т.ч.)	
Клас: 1. ПРОТИТАНКОВІ ЗАСОБИ									
Тип: РПГ – 17 найменувань									
1	M72 LAW	1963	 США	2700	11200	+	+	10500	24400
2	Mk 153 SMAW	1984	 США	-	-	-		12000	12000
3	PSRL-1	2017	 США	-	-			9500	9500
4	M141 BDM	1999	 США	200	-			12000	12200
5	Carl Gustaf 1948	1991	 Швеція	100	100	-	-		200
6	AT4	1987	Швеція	5000	10000	5000		7400	27400

№ п/п	Найменування типу ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Кількість отриманих зразків ОВТ					Загалом получено (одиниць)
				Підготовчий етап (12.21-23.02.22)	1 етап (24.02.22-04.22)	2 етап (05.22-08.22)	3 етап (10.22-12.22)	4 етап (01.02.23 по т.ч.)	
7	RGW 90 Matador	2000	 Німеччина	7944	-	2900		7944	18788
8	Panzerfaust 3	1992	 Німеччина	1000	3000	-		900	4900
9	NLAW	2009	 Велика Британія	2000	3619	4500	+	+	10119
10	Instalaza C90	1990	 Іспанія	-	1370	-			1370
11	РПГ-18 "Муха"	1990	 СРСР	815	-	1100			1915
12	СПГ-9 "Коп'є"	1963	 СРСР			+		+	
13	RPG-32	1989	 СРСР			+			
14	BULSPIKE-AT	1985	 Болгарія		+	+			
15	ПГ-7ВТ	1988	 Болгарія				+		
16	ATGL-H	1985	 Франція				+		
17	66KES	1963	 Фінляндія				1500		1500
Загальна кількість отриманих зразків РПГ:				19759	29389	13500	1500	60244	124392
Тип: ПТРК – 5 найменувань									
1	FGM-148 "Javelin"	1996	 США	420	2500	1000	+	17000	20920
2	BGM-71 TOW	1970	 США				+	7000	7000
3	MILAN 2	1972	 Франція		+	+	+		
4	9M111MFB1	1970	 Болгарія			+			
5	Spike	2009	 Ізраїль					+	
Загальна кількість отриманих зразків ПТРК:				420	2500	1000		24000	27920
Клас: 2. Засоби ППО									
Тип: ПЗРК – 8 найменувань									
1	Starstreak	1997	 Велика Британія		+				
2	Martlet LMM	2021	 Велика Британія				2		2
3	FIM-92 "Stinger"	1981	 США	500+	1300	60		2100	3960
4	RBS-70	1977	 Швеція			+			
5	PPZR Piorun	2018	 Польща	160					160
6	9K32 "Стрела-2"	1968	 СРСР	+	400			2700	3100
7	9K34 "Стрела-3"	1970	 СРСР	+	+			+	
8	9K32М "Стрела-2М"	1970	 СРСР					226	226
Загальна кількість отриманих зразків ПЗРК:				660	1700	60	2	5026	7448
Тип: ЗРК – 13 найменувань									
1	NASAMS	1994	 США, Норвегія			2	2	2	6
2	Avenger	1989	 США				12		12
3	MIM-23 HAWK	1960	 США				1	2	3
4	Osa-AKM-P1 "Żądło"	1980	 СРСР				+	+	
5	9K33 "Оса"	1971	 СРСР	+	+				
6	Mistral 2s	2000	 Франція		100		+		100
7	Crotale	1971	 Франція				2+		2
8	Aspide	1977	 Франція			6	1	+	7
9	Stormer HVM	1997	 Велика Британія		40				40

№ п/п	Найменування типу ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Кількість отриманих зразків ОВТ					Загалом получено (одиниць)
				Підготовчий етап (12.21-23.02.22)	1 етап (24.02.22-04.22)	2 етап (05.22-08.22)	3 етап (10.22-12.22)	4 етап (01.02.23 по т.ч.)	
10	IRIS-T SLM	2017	 Німеччина				4	1	5
11	Spada-2000	1983	 Італія				+	+	
12	C-300 ПМУ	1982	 СРСР		1				1
13	S-125 Neva-SC	1992	 СРСР				+		
Загальна кількість отриманих зразків ЗРК:					141	8	22	5	176
Тип: Зенітні установки – 8 найменувань									
1	Gepard	1976	 Німеччина			37	+	34	71
2	Viktor		 Чехія				15	100	115
3	ЗСУ-23-4 “Шилка”	1965	 СРСР					+	
4	C-60	1950	 СРСР					+	
5	231Itk 61, 65	1970	 Фінляндія			23			23
6	Bofors 40L70	1952	 Швеція					53	53
7	Yogo Zastava M55 /20мм/	1955	 Югославія				+		
8	Yogo Zastava M75 /20мм/	1955	 Югославія				+		
Загальна кількість отриманих зразків ЗУ:						60	15	187	262
Тип: Радіолокаційні станції – 4 найменування:									
1	AN/MPQ-64	2001	 США	+	4		+	+	4
2	TRML-4D	2018	 Німеччина				1	2	3
3	SQUIPQ Ground Surveillance Radar	2010	 Франція		2				2
4	36Д6М	1986	 СРСР				+		
Загальна кількість отриманих зразків РЛС:					6		1	2	9
Клас : 3. БпЛА									
Тип: БпЛА / багатоцільові ударні / – 9 найменувань									
1	Phenix Ghost	2021	 США			580		1800	2380
2	Switchblade 600	2011	 США			700	+	700	1400
3	Switchblade 300	2011	 США		400		+	700	1100
4	Defend Tex D40	2019	 Австралія			300			300
5	Bayraktar TB2	2014	 Туреччина		50	2	3	3	58
6	Malloy Aeronautics N150		 Велика Британія			1160			1160
7	Warmate	2014	 Польща		+	37			37
8	Revolver 860		 Тайвань			+			
9	Delta Quard PRO		 Нідерланди				+		
Загальна кількість отриманих зразків БпЛА:					450	2779	3	3203	6435
Тип: БпЛА / розвідувальні / – 19 найменувань									
1	Quantix Recon UAS		 США			100	+		100
2	RQ-20 Puma	2017	 США		+		850		850
3	Puma-LE	2007	 США		+		11		11
4	Scan Eagle	2002	 США					60	60
5	Bivoj	2021	 Чехія			2			2
6	Primoco One 150		 Чехія			6			6
7	Bayraktar mini	2006	 Туреччина		24				24

№ п/п	Найменування типу ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Кількість отриманих зразків ОВТ					Загалом получено (одиниць)
				Підготовчий етап (12.21-23.02.22)	1 етап (24.02.22-04.22)	2 етап (05.22-08.22)	3 етап (10.22-12.22)	4 етап (01.02.23 по т.ч.)	
8	Quantum-systems Vector	2018	 Німеччина			33	+	3	36
9	Fly Eye	2010	 Польща		+		+	+	
10	Black Hornet	2012	 Велика Британія			850			850
11	Aeryon Sky Ranger R60s	2013	 Канада			3			3
12	Skywatch Heidrun		 Данія		25				25
13	Parrot Anafi	2018	 Франція				30		30
14	Pholos- 2		 Велика Британія				+		
15	Banshee		 Велика Британія				+		
16	Warmate	2014	 Польща				30		30
17	DJI Mavic		 КНР				+		
18	Sky Dio		 США				+		
19	Magyla - 3		 Литва				+		
Загальна кількість отриманих зразків Бп.ІА:					49	994	921	63	2027
Клас: 4. БРОНЕТЕХНІКА									
Тип: Танки – 7 найменувань									
1	T-72	1974	 СРСР					90	90
2	T-72 M1	1982	 СРСР		38	51			89
3	T-72A	1979	 СРСР			39	+		39
4	T-72M1R	2019	 Польща		260			60	86
5	M-55	1999	 СРСР				28		28
6	Challenger 2	1995	 Велика Британія					14	14
7	Leopard 2	1966	 Німеччина					35	35
Загальна кількість отриманих зразків танків:					298	90	28	199	615
Тип: БМП – 10 найменувань:									
1	M2A2 ODS Bradley	1981	 США					109	109
2	M7 Bradley	1990	 США					4	4
3	AMX-10 RC	1981	 Франція					40	40
4	AMX-10 P	1973	 Франція					25	25
5	Marder	1970	 Німеччина					40	40
6	БМП-1	1966	 СРСР		137		30		167
7	PBV-501AS	1990	 СРСР				30	227	256
8	BVP M-80	1984	 Словенія			35			35
9	1A1 - Ost	1991	 Чехія			40			40
10	PBV-501 AS	1990	 Швеція					226	226
Загальна кількість отриманих зразків БМП:					193	75	60	447	775
Тип: БТР – 20 найменувань									
1	M-113	1960	 США		200	77	50	314	641
2	M-113 A1-B	1964	 США					46	46
3	M-1117	1999	 США					250	250
4	M-113A4	1964	 США					100	100

№ п/п	Найменування типу ОБТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Кількість отриманих зразків ОБТ					Загалом получено (одиниць)
				Підготовчий етап (12.21-23.02.22)	1 етап (24.02.22-04.22)	2 етап (05.22-08.22)	3 етап (10.22-12.22)	4 етап (01.02.23 по т.ч.)	
5	M-577 KШМ	1963	 США			2	+	10	12
6	M-113 G3DK	1960	 США			54	+		54
7	Stryker	2002	 США					90	90
10	BMC Kirpi	2014	 Туреччина			200			200
8	FV-106 Samson	1978	 Велика Британія		5		+		5
9	Pinzgauer Vector 718	1990	 Велика Британія			11			11
11	FV-107 Scimitar	1971	 Велика Британія		5				5
12	FV-105 Sultan	1978	 Велика Британія		5				5
13	FV430 Bulldog	1971	 Велика Британія					200	200
14	ACMAT Bastion IMV	2012	 Франція				20	+	20
15	VAB	1976	 Франція			34	+		34
16	LAV-TCV	1983	 Канада				+		
17	TAB-71M	2008	 Румунія				+		
18	БРДМ-2	1989	 СРСР					2	2
19	Pantera T6	2013	 ОАЕ				12		12
20	M-113 YPR-765	1975	 Нідерланди			+	+	196	196
21	LAV II ACSV	1990	 Канада				39		39
Загальна кількість отриманих зразків БТР:					215	609	159	1208	2191
Тип: ББМ – 26 найменувань									
1	M-ATV Oshkosh	2009	 США					181	181
2	M1089A1P2	2009	 США				+	36	36
3	M984A4 HEMTT	1982	 США				22	36	58
4	M1224 Maxx Pro	2007	 США			440		+	440
5	BaTT UMG	1999	 США			100	100	+	200
6	HMMWV	1984	 США	+	100		48	2000	2148
7	Cougar	2002	 США					140	140
8	Mastiff	2006	 Велика Британія		120				120
9	FV 103 Spartan	1978	 Велика Британія		35	35			70
10	FV 104 Samaritan	1975	 Велика Британія		5				5
11	Mamba	1995	 Велика Британія			7			7
12	Ferret Mk1	1952	 Велика Британія			+			
13	Wolfhound TSV	2008	 Велика Британія		80				80
14	Senator APC	2019	 Канада					200	200
15	Bushmaster PMV	2004	 Австралія	+	20	40	30		90
16	Dingo ATF	2003	 Німеччина				30	50	80

№ п/п	Найменування типу ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Кількість отриманих зразків ОВТ					Загалом получено (одиниць)
				Підготовчий етап (12.21-23.02.22)	1 етап (24.02.22-04.22)	2 етап (05.22-08.22)	3 етап (10.22-12.22)	4 етап (01.02.23 по т.ч.)	
17	WW Amaroc	2004	 Німеччина					30	30
18	Grenzschutzfahrzeuge	2002	 Німеччина					120	120
19	L2014-UD Oncilla	2014	 Польща					1	1
20	AMZ Dzik	2004	 Польща			+			
21	LCG	1972	 Польща			+			
22	MOWAG Eagle	2003	 Швейцарія					+	
23	Iveco VM90	2000	 Італія				14	+	14
24	Iveco LMV	2001	 Італія			+	14		14
25	RG-31 Nyala Ambulance	1996	ПАР			1			1
26	Gurkha	2011	 Канада				13		13
Загальна кількість отриманих зразків ББМ:					360	623	271	2794	4048
Клас: 5. РАКЕТНІ ВІЙСЬКА І АРТИЛЕРІЯ									
Тип: РСЗВ – 10 найменувань									
1	M142 HIMARS	2005	 США			8	+	20	28
2	MLRS M270	1983	 США			9	2		11
3	MARS II	1983	 Німеччина					5	5
4	MLRS MARS	1983	 Німеччина			8			8
5	TRGL-230	2001	 Туреччина				+		
6	LRU	2010	 Франція				5		5
7	RM-70 Vampire	1972	 Чехія		20	+			20
8	MLRS “Improved” M270A2	2022	 Італія				2		2
9	FZ-440		 Польща				+		
10	БМ-21	1963	 СРСР		20	+			20
Загальна кількість отриманих зразків РСЗВ:					40	25	9	25	99
Тип: САУ – 12 найменувань									
1	M109A4BE	1985	 США					20	20
2	M109	1983	 США		22		41		63
3	M109A3GN	1983	 США			22			22
4	M109A50E	1988	 США			6			6
5	M109A6 Paladin	1992	 США		20				20
6	AS-90	1992	 Велика Британія					30	30
7	PzH 2000	1998	 Німеччина		5	29	6	20	60
8	CAESAR	2008	 Франція		36	12		19	67
9	AHS Krab	2010	 Польща			72			72
10	Vz. 77 DANA	1980	 Чехія		13	30		20	53
11	Zuzana-2	1998	 Словаччина			7		24	31
12	2C1 “Гвоздика”	1971	 СРСР		20				20
Загальна кількість отриманих зразків САУ:					116	178	47	133	474
Тип: Гаубиці/гармати – 11 найменувань									
1	M777	2005	 США,		152	144	+		296

№ п/п	Найменування типу ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Кількість отриманих зразків ОВТ					Загалом получено (одиниць)
				Підготовчий етап (12.21-23.02.22)	1 етап (24.02.22-04.22)	2 етап (05.22-08.22)	3 етап (10.22-12.22)	4 етап (01.02.23 по т.ч.)	
			 Велика Британія						
2	L118 / L119	1968	 США			130	+		130
3	M119	1989	 США				72	72	144
4	M114A1	1953	 США			5			5
5	M101	1945	 США			+	18		18
6	FH-70	1978	 Німеччина			+	+	24	24
7	TRF-1	1984	 Франція				20		20
8	OTO Melara Mod 56	1957	 Італія				+	6	6
9	Д-30	1960	 СРСР			20		196	216
10	Д-20	1953	 СРСР		+				
11	М-46	1948	 СРСР			15			15
Загальна кількість отриманих зразків гаубиць/гармат:					152	314	110	298	874
Тип: Міномети – 14 найменувань									
1	120 мм		 США			20	20	30	50
2	M120A1 “Mortar”	1990	 США				+		
3	120 мм НМ-16		 Іран			+			
4	82 мм НМ-19		 Іран			+			
5	82 мм НМ-15		 Іран			+	+		
6	120 мм МО-120-НВ	1971	 Франція				6		6
7	120 мм МО-120-RT	1973	 Франція				4		4
8	120 мм МО-120-RT61	1973	 Франція				+		
9	120 мм M113	1976	 Німеччина				10		10
10	60 мм LMP 2017	2019	 Польща		100		+		100
11	120 мм120 KRN92	1992	 Фінляндія			+			
12	міномети калібру 120, 82, 60 мм	1960	 СРСР				20		20
13	120 мм Mod.63	1963	 Італія				+		
14	82 мм M69A	1968	 Боснія та Герцеговина				+		
Загальна кількість отриманих зразків мінометів:					100	20	40	30	190
Тип: Контрбатареїні РЛС – 4 найменування									
1	AN/TPQ 36/49 37/49/	1981	 США		5	10		70	85
2	РЛС “Cobra”	2005	 Німеччина				1	1	2
3	РЛС “Arthur”	1996	 Швеція		11		+		11
4	TRML-4D	2018	 Німеччина				1	2	2
Загальна кількість отриманих зразків РЛС:					16	10	2	73	96
Клас: 6. АВІАЦІЯ									
Тип: Літаки – 2 найменування									
1	Миг-29	1981	 СРСР					17	17
2	Су-25	1981	 СРСР		14	4			18
Загальна кількість зразків ОВТ:					14	4		17	35

№ п/п	Найменування типу ОВТ	Початок експлуатації	Країна виробник	Кількість отриманих зразків ОВТ					Загалом получено (одиниць)
				Підготовчий етап (12.21-23.02.22)	1 етап (24.02.22-04.22)	2 етап (05.22-08.22)	3 етап (10.22-12.22)	4 етап (01.02.23 по т.ч.)	
Тип: Вертольоти – 9 найменувань									
1	Ми-35	2010	 рф				+	4	4
2	Ми-24	1969	 СРСР			11			11
3	Ми-17	1989	 СРСР		20	6	+	2	28
4	Ми-8 МТБ-1	1965	 СРСР		11	2			13
5	Ми-2	1961	 СРСР			3			3
6	Ка-2 А11ВС	1986	 СРСР				6		6
7	Airbus H125	1983	 Франція					2	2
8	UH-60 Black Hawk	1979	 США					1	1
9	Sikorsky SH-3 Sea King	1969	 Велика Британія				+	3	3
Загальна кількість отриманих зразків ОВТ:					31	22	6	12	71
Клас: 7. ІНЖЕНЕРНА ТЕХНІКА									
Тип: Броньовані ремонтно-евакуаційні машини – 3 найменування									
1	Bergepanzer 2, 3	1992	 Німеччина			17	+	20	37
2	Leopard 2R	1976	 Німеччина					6	6
3	M88A2 Hercules	1961	 Велика Британія				+	+	
Загальна кількість отриманих зразків Інженерної техніки:						17		26	43
Тип: Броньовані інженерні машини /БІМ/ – 2 найменування									
1	Pionerpanzer 2A1 Dachs AEV	1984	 Німеччина					4	4
2	NM189 Ingeniorpanservogn	1980	 Норвегія					2	2
Загальна кількість отриманих зразків БІМ:								6	6
Тип: Дистанційно керовані машини розмінування – 1 найменування									
1	Bozena 5	1992	 Словаччина					2	2
Загальна кількість зразків ОВТ								2	14
Підсумкова чисельність класів, типів, найменувань, зразків ОВТ отриманих Силами оборони України в рамках МТД (грудень 2021 р. - 23 лютого 2023 р.)									
1. Загальна кількість отриманих класів ОВТ: 7 класів									
2. Загальна кількість отриманих типів ОВТ: 22 типи									
3. Загальна кількість отриманих найменувань ОВТ: 211 найменувань									
4. Загальна кількість зразків ОВТ: 178 200 одиниць									

Наявність на озброєнні Сил оборони України великої номенклатури типів та найменувань ОВТ, отриманого від країн-партнерів в рамках міжнародної військової МТД, суттєво ускладнило питання експлуатації, технічного обслуговування, ремонту і підготовки фахівців відповідних спеціальностей.

Об'єми та динаміку надання країнами-партнерами Силам оборони України ОВТ в рамках міжнародної військової МТД відповідно до класів та типів зразків озброєння в підготовчому періоді та протягом першого року відсічі широкомасштабного вторгнення рф в Україну представлено у таблицях 11-17 та інфографіках 2-8.

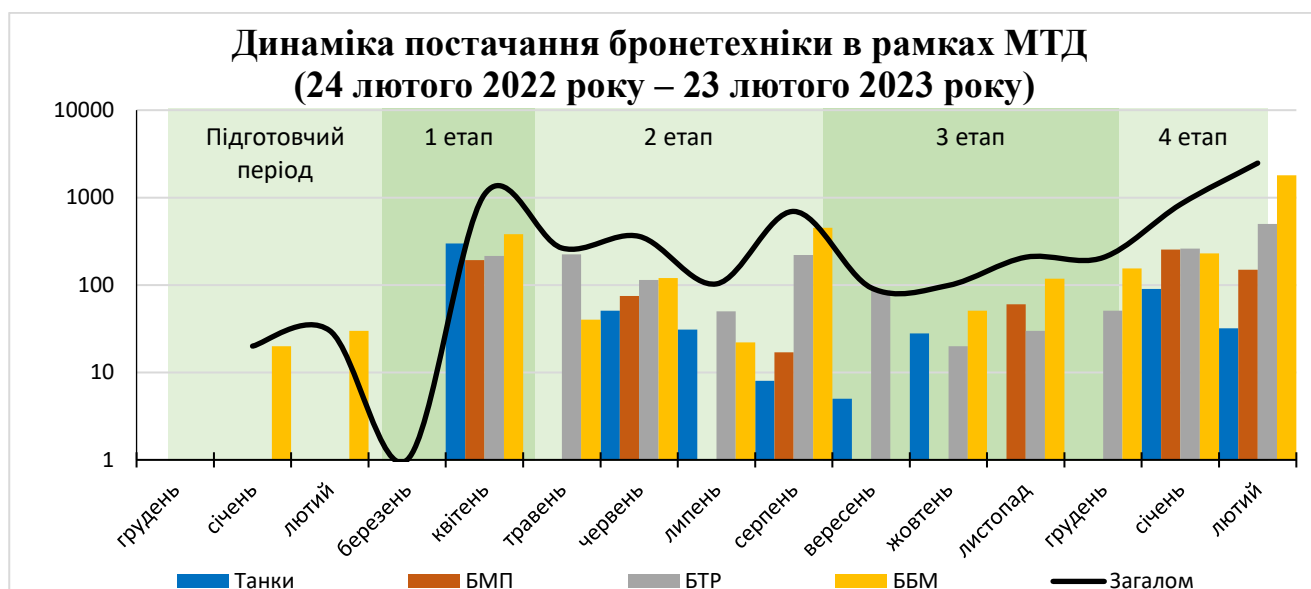
Таблиця 11

**Надходження бронетехніки від країн-партнерів
(24 лютого 2022 року – 23 лютого 2023 року)**

Найменування	Підготовчий період	1 етап	2 етап	3 етап	4 етап	Загалом
Бронетехніка						
Танки		298	90	28+	199	615
БМП		193	75	60	447	775
БТР		215	609	159+	1208	2191
ББМ	+	360	623+	271+	2794+	4048
Всього	+	1066	1397	518	4648	7629

Примітка: знак (+) у таблиці 9 позначає підтверджений у засобах масової інформації факт передачі ОБТ зазначеного типу без уточнення остаточних даних чисельності.

Інфографік 2

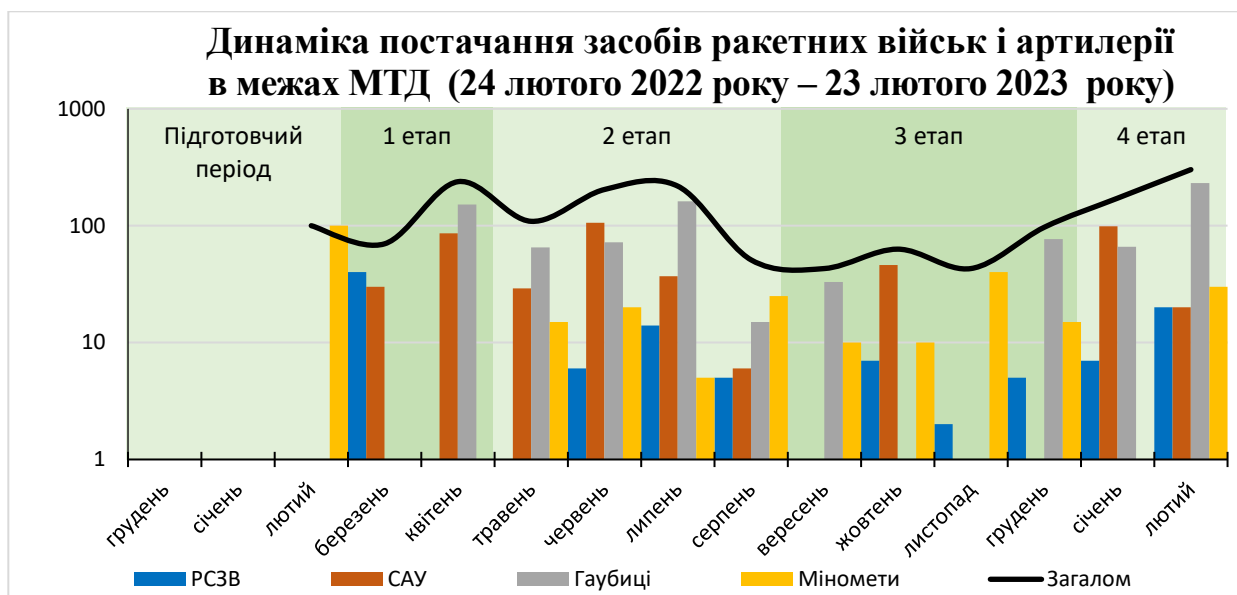
Таблиця 12

**Надходження засобів ракетних військ і артилерії від країн-партнерів
(24 лютого 2022 року – 23 лютого 2023 року)**

Найменування	Підготовчий період	1 етап	2 етап	3 етап	4 етап	Загалом
Ракетне і артилерійське озброєння						
РСЗВ		40	25+	9+	25	99
САУ		116	178	47+	133	474
Гаубиці/ Гармати		152+	314+	110+	298	874
Міномети		100	20+	40+	30	190
Всього		408	537	206	486	1637

Примітка: знак (+) у таблиці 10 позначає підтверджений у засобах масової інформації факт передачі ОВТ зазначеного типу без уточнення остаточної кількості.

Інфографік 3

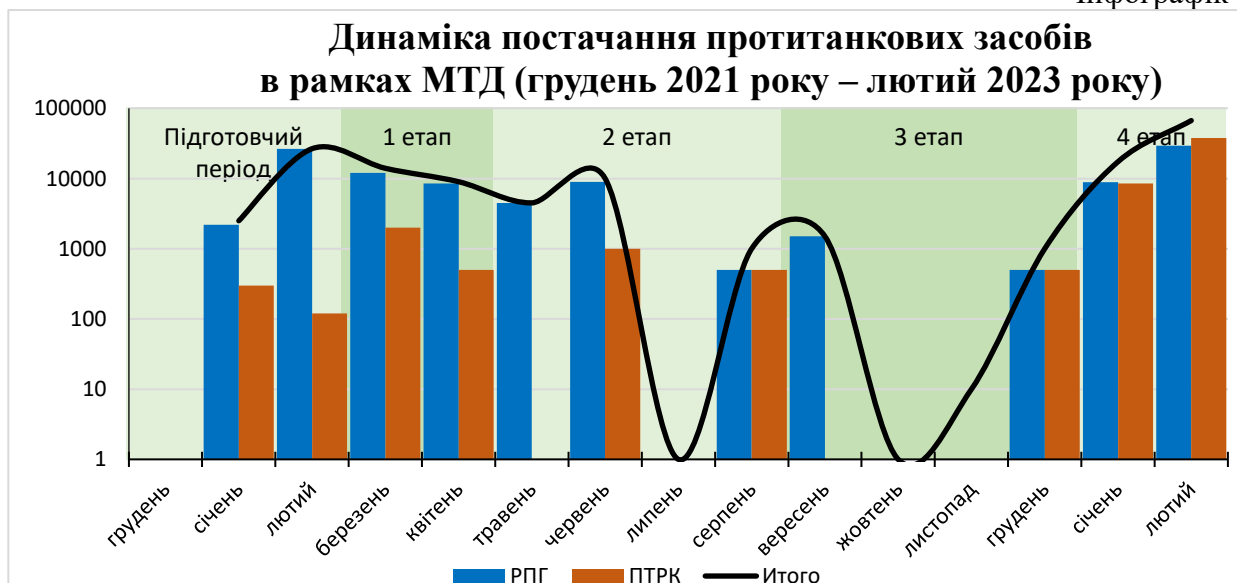
Таблиця 13

Надходження протитанкових засобів від країн-партнерів в (грудень 2021 року – 23 лютого 2023 року)

Найменування	Підготовчий період	1 етап	2 етап	3 етап	4 етап	Загалом
Протитанкові засоби						
РПГ	19759	29389	13500+	1500+	60244	124392
ПТРК	420	2500+	1000+	+	24000+	27920
Всього	20179	31889	14500	1500	84244	152312

Примітка: знак (+) у таблиці 11 позначає підтверджений у засобах масової інформації факт передачі ОВТ зазначеного типу без уточнення остаточної кількості.

Інфографік 4

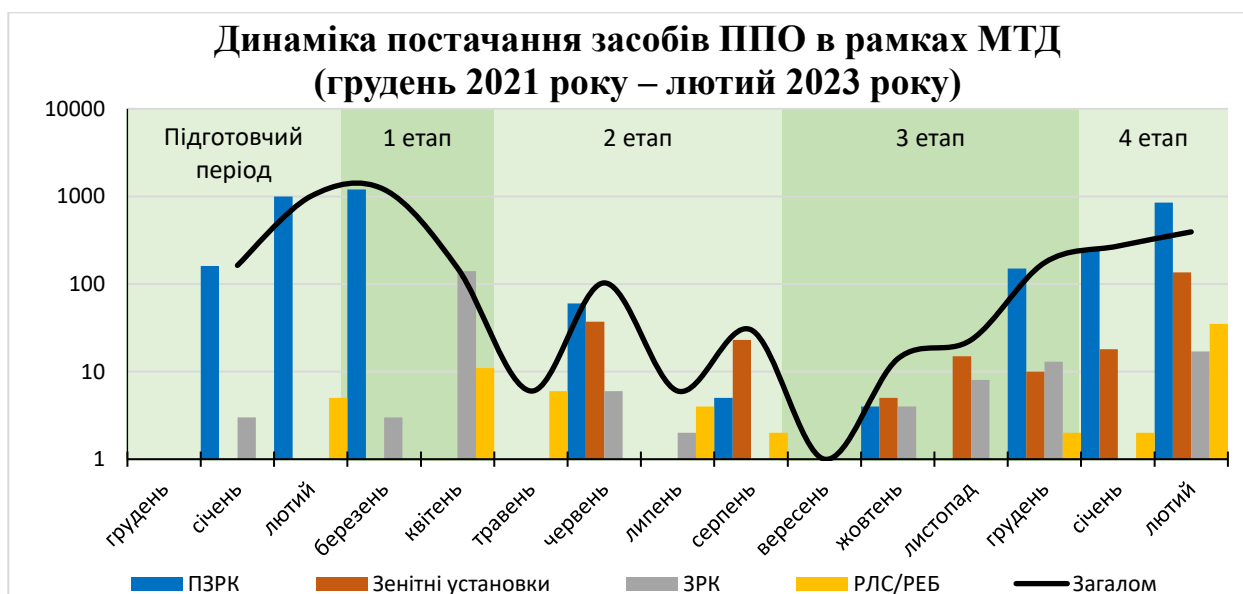
**Надходження засобів протиповітряної оборони від країн-партнерів
(грудень 2021 року – 23 лютого 2023 року)**

Таблиця 14

Найменування	Підготовчий період	1 етап	2 етап	3 етап	4 етап	Загалом
Засоби протиповітряної оборони						
ПЗРК	660+	1700+	60+	2	5026+	7448
Зенітні установки			60	15+	187+	262
ЗРК	+	141+	8	22+	5+	176
РЛС/ контрбатарейні РЛС	+	11	10	2+	73+	96
Всього	660	1852	138	29	5291	7978

Примітка: знак (+) у таблиці 12 позначає підтверджений у засобах масової інформації факт передачі ОБТ зазначеного типу без уточнення остаточних даних чисельності.

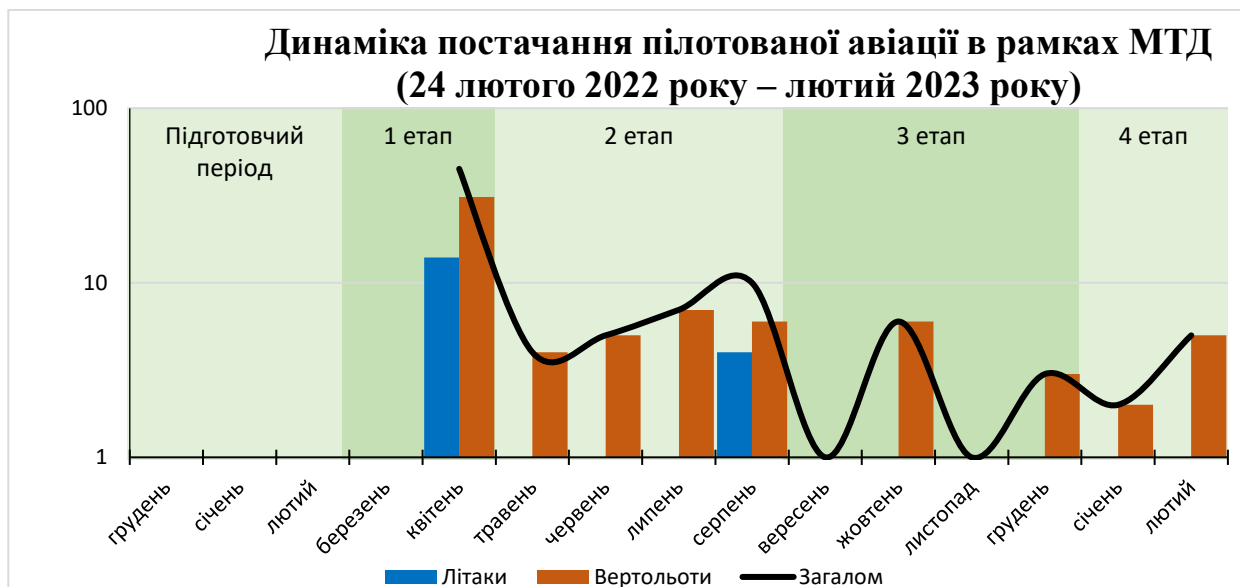
Інфографік 5

**Надходження пілотованої авіації від країн-партнерів
(24 лютого 2022 року – 24 лютого 2023 року)**

Таблиця 15

Найменування	Підготовчий період	1 етап	2 етап	3 етап	4 етап	Загалом
Літаки						
Літаки		14	4		17	35
Вертольоти						
Вертольоти		31	22	6	12	71

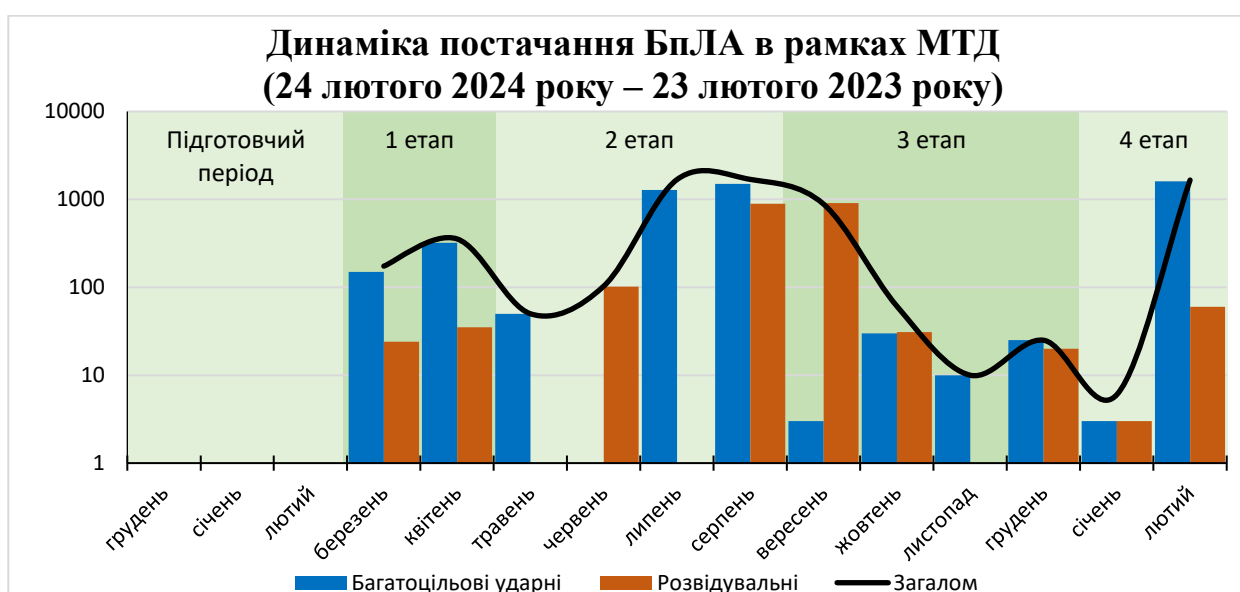
Таблиця 16

**Надходження безпілотних літальних апаратів від країн-партнерів в
(24 лютого 2022 року – 23 лютого 2023 року)**

Найменування	Підготовчий період	1 етап	2 етап	3 етап	4 етап	Загалом
Безпілотні літальні апарати						
БпЛА		499+	3773+	924+	3266	8462

Примітка: знак (+) у таблиці 14 позначає підтверджений у засобах масової інформації факт передачі ОБТ зазначеного типу без уточнення остаточних даних чисельності.

Інфографік 7

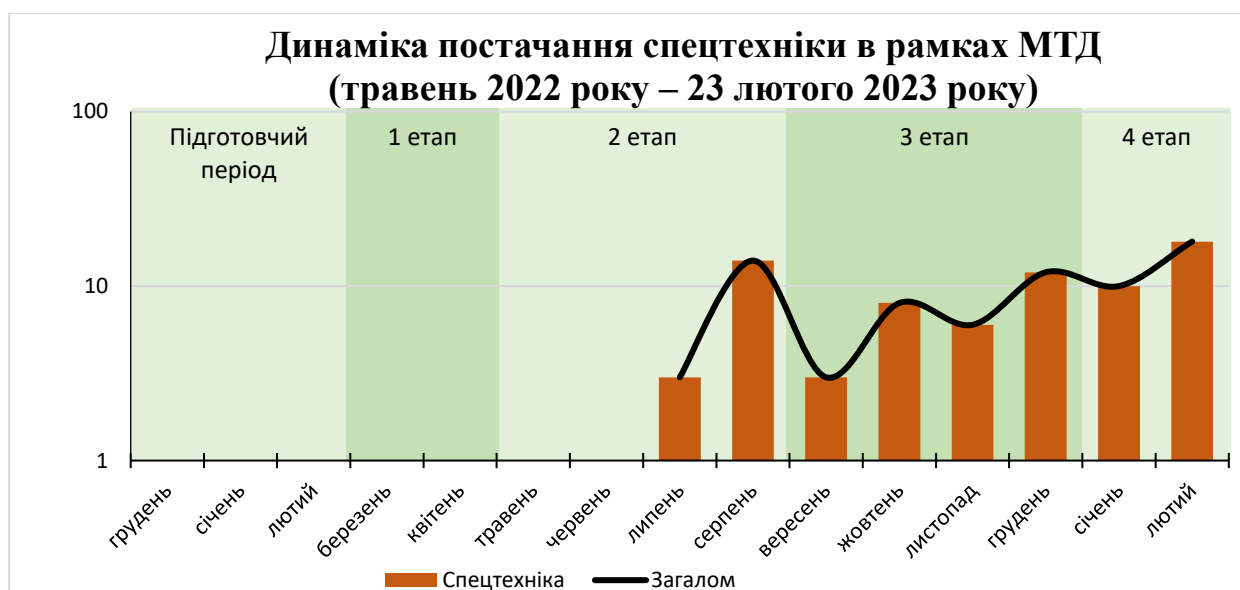

**Надходження спецтехніки від країн-партнерів
(травень 2022 року – 23 лютого 2023 року)**

Найменування	Підготовчий період	1 етап	2 етап	3 етап	4 етап	Загалом
Спецтехніка						
Інженерна техніка			17	+	46+	63

Примітка: знак (+) у таблиці 14 позначає підтверджений у засобах масової інформації факт передачі ОБТ зазначеного типу без уточнення остаточних даних чисельності.

Інфографік 8

ВИСНОВКИ:

Отримання Україною міжнародної матеріально-технічної допомоги від країн-партнерів, в тому числі і військової, як у підготовчий період, так і після початку широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну дало змогу Силам оборони України не втратити свій бойовий потенціал та суттєво наростити додаткові бойові спроможності щодо ведення ефективних бойових дій спрямованих на стримування російських наступальних угруповань, виснаження їх військового потенціалу.

Сили оборони України за рахунок широкого надходження міжнародної військової МТД отримали можливість проводити результативні контрнаступальні (наступальні) дії для звільнення тимчасово окупованих територій України.

Розрахунок агресора на дезорганізацію Європейських країн і нездатність їх консолідовано приймати рішення і спільно діяти, зазнав провалу – країни Європи та інші країни-партнери (США, Канада, Австралія, Японія) консолідувались в прагненні допомоги Україні у відсічі російської агресії шляхом надання міжнародної військової матеріально-технічної допомоги.

Країни-партнери змогли подолати низку політичних, психологічних та логістичних бар'єрів і перейти до системного постачання Силам оборони Україні нелетального та

летального озброєння, в тому числі високотехнологічного, боєприпасів, різноманітних матеріально-технічних засобів.

Україна та країни-партнери за перший рік широкомасштабного вторгнення пройшли шлях – від отримання стрілецької зброї, протитанкових засобів і ПЗРК на початку 2022 року, до постачання сучасних зразків артилерійського озброєння і ракетних систем, дальність застосування і точність яких переважала відповідні зразки озброєння військових формувань рф, значних обсягів сучасних високорезультативних систем ППО (з осені 2022 року), різноманітних зразків (БМП, БТР, ББМ) бронетанкової техніки (протягом 2022 року) в тому числі, сучасних важких танків (Challenger, Leopard 2) на початку 2023 року.

Отримання Україною міжнародної військової МТД надало можливість Силам оборони Україні зірвати плани рф щодо проведення “бліц-кригу” та здійснення швидкої окупації всієї території України.

Завдяки плановій роботі та результатів зустрічей Координаційних груп з допомоги Україні у форматі “Рамштайн”, прийняттю узгоджених рішень про надання всебічної допомоги, планування обсягів та термінів отримання типів озброєння і боєприпасів, Сили оборони України здобули можливість реалізації здійснення рішучої та ефективної відсічі російській агресії.

Збільшення обсягів і зразків ОВТ, які отримувались в рамках міжнародної військової МТД, надавало Силам оборони України можливість накопичення сил та засобів з метою ефективного проведення, як оборонних так і наступальних операцій.

Насищення Сил оборони України різними видами зразків ОВТ, в тому числі іноземного виробництва, визначило невідкладність заходів з метою підготовки українських військових фахівців. Країни-партнери за результатами спільних рішень у форматі “Рамштайн” розпочали підготовку особового складу Сил оборони України на території та військових базах (полігонах) країни-партнерів, з метою опанування західних зразків озброєння. За підсумками 2022 року було підготовлено понад **38 000 осіб** та продовжили навчання у 2023 році понад **30 000 осіб**. Найбільшу частку у підготовці українських військових фахівців взяли на себе Великобританія, Німеччина, Польща, США.

Наявність та результативне застосування Силами оборони України сучасних західних зразків ОВТ, проходження підготовки українськими військовослужбовцями за стандартами НАТО порядку використання, експлуатації та ремонту отриманих зразків ОВТ, позитивно вплинуло на ефективність їх бойового застосування.

Значні обсяги наданого ОВТ, отриманий досвід його ефективного застосовування в ході відсічі російської агресії, дали змогу пришвидшити процес переозброєння українських військових формувань на сучасні зразки ОВТ країн-НАТО. Було пришвидшено перехід та подальший розвиток процесів планування, організації ведення бойових дій за стандартами НАТО. Цьому сприяла вся система підготовки особового складу Сил оборони України у навчальних центрах країн-НАТО, де українські військовослужбовці отримували не тільки знання стосовно технічної експлуатації, обслуговування і ремонту закордонного ОВТ, а і тактичні навички ведення бойових дій в умовах сучасної збройної боротьби.

Список використаних джерел до Додатку 4

1. Список міжнародної допомоги Україні (з 2014) // Вікіпедія – 2023, 19 травня. – URL: <https://tinyurl.com/yub2k6es>
2. ЄС надав Україні 15 мільярдів євро за п'ять років // ТОВ “МінфінМедіа” – 2019, 20 листопада. – URL: <https://tinyurl.com/3m2udzf5>
3. Грантрайтинг: методичні рекомендації для органів публічної влади. URL: <https://tinyurl.com/mrbneh7m>
4. Сучасна політична лексика : енциклопед. словник-довідник // [І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]; за наук. ред. Хоми Н. М. – Львів: “Новий Світ-2000”, 2015. – 396 с.
5. Закон України про гуманітарну допомогу. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 51, ст.451) / Законодавство України // Верховна Рада України. – 2022, 13 грудня. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>
6. Загальний обсяг двосторонніх зобов'язань щодо допомоги Україні в період з 24 січня 2022 року по 24 лютого 2023 року за типом і країною або організацією // statista – 2023, 3 травня. – URL: <https://tinyurl.com/msmvmprj3>
7. Макро фінансова допомога // Міністерство фінансів України – 2023. – URL: <https://tinyurl.com/myr4xxsw>
8. Greek role within NATO is upgraded // ekathimerini.com – 2022, 14 березня. – URL: <https://tinyurl.com/yc6bft8v>
9. Ukraine reservists credit Canadian weapon for taking out a \$4.5-million Russian tank // theglobeandmail.com – 2022, may 15. – URL: <https://www.theglobeandmail.com/world/article-ukraine-reservists-credit-canadian-weapon-for-taking-out-a-45-million/>
10. Западная военная помощь Украине // bmpd.livejournal.com – 2022, 2 травня. – URL: <https://tinyurl.com/46zvwmw9w>
11. Denmark has given Ukraine all of its CAESAR self-propelled howitzers // @DefenceU – 2023, 13 лютого. – URL: <https://twitter.com/DefenceU/status/1625011888625942529>
12. Іспанія надішле Україні гранатомети та кулемети // Reuters – 2022, 3 березня. – URL: <https://tinyurl.com/bdhwtba9>
13. Німеччина до межі скоротила військову допомогу Україні – Welt am Sonntag // Слово і Діло – 2022, 29 травня. – URL: <https://tinyurl.com/2jy9z8dw>
14. Швеция отправит оружие Украине в нарушение традиции // thedefensepost.com – 2022, 28 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/yzdsc6ts>
15. БМП, снаряды, Stinger: Греция передает Украине рекордное количество оружия // Фокус – 2022, 5 червня. – URL: <https://tinyurl.com/yc7n4952>
16. До України прибув британський військово-транспортний літак // Ukrainian Military Pages – 2022, 26 січня. – URL: <https://tinyurl.com/jh3fk55a>
17. Британія відправила в Україну 30 військових і 2000 одиниць протитанкової зброї // eurointegration.com.ua – 2022, 21 січня. – URL: <https://tinyurl.com/2p8mufw9>
18. Протитанкові ракети вже відвантажені з літака й отримані представниками Збройних сил України // defence-ua.com – 2022, 18 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/ys69xch5>
19. Люксембург розкрив список допомоги Україні // Мілітарний – 2022, 2 грудня. – URL: <https://tinyurl.com/p4926htn>
20. Польща передає Україні новітні ПЗПК “Перун” // Мілітарний – 2022, 2 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/3nzftktn>
21. Латвія поставила в Україну зенітно-ракетний комплекс “Стінгер” // mod.gov.lv – 2022, 23 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/2uv7d5s2>
22. Україна отримує зенітні ракети від Литви // Reuters – 2022, 13 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/8wbctfuu>

23. Нидерланды отправляют Украине 200 ракет “Стингер” // nltimes.nl – 2022, 26 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/4tsk2264>
24. Danmark sender våben til Ukraine // dr.dk – 2022, 27 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/yt4rrhu6>
25. Правительство отправило в Украину более сотни зенитных ракет // zpravdy.aktualne.cz – 2022, 2 березня. – URL: <https://tinyurl.com/4z2bf76u>
26. Ukraine to receive Panzerfaust 3 anti-tank weapons // defence-blog.com – 2022, may 15. – URL: <https://tinyurl.com/3bjky2xb>
27. Чорногорія розсекретила інформацію про надання Україні зброї // zaxid.net – 2023, 27 квітня. – URL: <https://tinyurl.com/4cfw43hr>
28. Сотрудничество США в сфере безопасности с Украиной // state.gov – 2023, 19 квітня. – URL: <https://tinyurl.com/mwsxabcjx>
29. Military support for Ukraine // bundesregierung.de – 2023, 26 квітня. – URL: <https://tinyurl.com/yb4c28by>
30. Правительство отправило в Украину более сотни зенитных ракет // zpravdy.aktualne.cz – 2022, 2 березня. – URL: <https://tinyurl.com/4z2bf76u>
31. Британські “невидимі” ЗПК Stormer HVM для ЗСУ вже прибули на фронт // defence.ua.com – 2022, 24 липня. – URL: <https://tinyurl.com/ypk8shyk>
32. Російсько-українська війна: 20 квітня 2022 року // The Wall Street Journal – 2022, 20 квітня. – URL: <https://tinyurl.com/4azvdrej>
33. Підтверджено: Словаччина передала Україні зенітну систему С-300 // Мілітарний – 2022, 8 квітня. – URL: <https://tinyurl.com/zp3the6c>
34. Іспанія передає Україні батарею ЗПК Aspide, системи ППО Hawk, протитанкові комплекси, гармати та снаряди // Мілітарний – 2022, 3 листопада. – URL: <https://tinyurl.com/22ujdehf>
35. Отвечая на вызов: в Украину поставлено тяжелое вооружение // oryxspioenkor.com – 2023. – URL: <https://tinyurl.com/ydajacmz>
36. Сотрудничество США в сфере безопасности с Украиной // state.gov – 2022, 19 квітня. – URL: <https://tinyurl.com/mwsxabcjx>
37. Швеція надасть Україні системи ППО IRIS-T і Hawk // espreso.tv – 2023, 23 лютого. – URL: <https://tinyurl.com/e6whu8kc>
38. Тероборону озброїли фінськими зенітними установками “23 ItK 61” // Мілітарний – 2022, 26 серпня. – URL: <https://tinyurl.com/3tsma3zm>
39. Литва купує для України “Байрактар”. Гроші на нього литовці зібрали за три дні // BBC – 2022, 2 червня. – URL: <https://tinyurl.com/yc5petv9>
40. Халук Байрактар рассказал CNN, что гордится тем, что Bayraktar TB2 стал символом украинского сопротивления России // aljazeera.com
41. Polish heavy weapons deliveries to #Ukraine // @oryxspioenkor – 2022, 29 квітня – URL: <https://tinyurl.com/y2t7xpvt>
42. Австралія передає Україні бронеавтомобілі Bushmaster на \$38 мільйонів // Укрінформ – 2022, 4 квітня – URL: <https://tinyurl.com/2s3cda9f>
43. Прем’єр-міністр Австралії відвідав місця російських звірств в Україні // The Guardian – 2022, 3 липня – URL: <https://tinyurl.com/9hs5j38d>
44. Отвечая на вызов: в Украину поставлено тяжелое вооружение // oryxspioenkor.com – 2023 – URL: <https://tinyurl.com/ydajacmz>
45. ЗСУ отримали від Словаччини ще одну САУ Zuzana 2 // Слово і Діло – 2023, 17 січня – URL: <https://tinyurl.com/yfu857hh>
46. Норвегія передала Україні 22 САУ M109 // Мілітарний – 2022, 8 серпня – URL: <https://tinyurl.com/3a35tbjt>
47. Британія оголосила про “найбільший” пакет військової допомоги Україні // zaxid.net – 2022, 16 січня – URL: <https://tinyurl.com/bdexsdjx>

48. Військові України дали оцінку іранським мінометам HM-15 // Мілітарний – 2022, 29 вересня – URL: <https://tinyurl.com/mr3a87tu>
49. Combatants released a new video from the frontline // @war_noir – 2022, 29 серпня – URL: <https://tinyurl.com/yd7f2fj2>
50. Biden Administration Announces Additional Security Assistance for Ukraine. U.S. // Department of Defense – 2023, 5 квітня – URL: <https://tinyurl.com/4s8ex5rs>
51. Литва передала Україні не лише «Стінгери», а й Humvee // Ukrainian Military Pages – 2022, 13 лютого – URL: <https://tinyurl.com/4dpddfja>
52. Trudeau says Canada is sending artillery to Ukraine. Here's what that could mean // cbc.ca – 2022, 21 квітня – URL: <https://tinyurl.com/t77h4wx6>
53. Trudeau says Canada is sending artillery to Ukraine. Here's what that could mean // cbc.ca – 2022, 21 квітня – URL: <https://tinyurl.com/t77h4wx6>
54. Ukraine war: Ben Wallace announces UK govt will send more weapons to Ukraine for country to defend itself against Russia // news.sky.com – 2022, may 9 – URL: <https://tinyurl.com/2tjx67j2>
55. US sent Soviet-made air defense missile systems to Ukraine secretly acquired in the past // armyrecognition.com – 2022, 21 березня – URL: <https://tinyurl.com/4hp32awr>
56. Українським воїнам на передову відправили ще 20 дронів Warmate // pravda.com.ua – 2022, 27 жовтня – URL: <https://tinyurl.com/5fvr6zad>
57. Отвечая на вызов: в Украину поставлено тяжелое вооружение // oryxspioenkor.com – 2023 – URL: <https://tinyurl.com/ydajacmz>
58. Polish heavy weapons deliveries to #Ukraine // @oryxspioenkor – 2022, 29 квітня – URL: <https://tinyurl.com/y2t7xprr>
59. Military support for Ukraine // bundesregierung.de – 2022, may 23 – URL: <https://tinyurl.com/yb4c28by> U.S. Security Cooperation with Ukraine // state.gov – 2022, may 9 – URL: <https://tinyurl.com/mwsxabcjx>
60. Западная военная помощь Украине // bmpd.livejournal.com – 2022, 2 травня – URL: <https://tinyurl.com/46zvmw9w>
61. Україна отримала болгарські СПГ-9 “Warrior” // mil.in.ua – 2022, 16 червня – URL: <https://tinyurl.com/2ytsckmj>
62. Ukraine Weapons Tracker // /twitter.com – 2022, 16 серпня – URL: <https://tinyurl.com/2cve4znh>
63. Швеция может предоставить Украине гаубицы Archer и системы ПВО RBS70 // Голос Америки – 2022, 31 серпня – URL: <https://tinyurl.com/2p8vdfr2>
64. Норвегия передаст Украине две установки NASAMS // dw.com – 2022, липень 10 – URL: <https://tinyurl.com/5n8a6mww>
65. U.S. Security Cooperation with Ukraine // state.gov – 2022, may 9 – URL: <https://tinyurl.com/mwsxabcjx>
66. Тероборону озброїли фінськими зенітними установками “23 ItK 61” // Мілітарний – 2022, 26 серпня – URL: <https://tinyurl.com/3tsma3zm>
67. Великобритания нашла Украине беспилотники Malloy T150 // focus.ua – 2022, 3 травня – URL: <https://tinyurl.com/mrpx2wr5>
68. Северная Македония отправляет на Украину российские танки T-72 // thedefensepost.com – 2022, 1 серпня – URL: <https://tinyurl.com/3p8tb5jf>
69. UK to send 120 armoured vehicles to Ukraine after PM meets Zelensky // independent.co.uk – 2022, 9 квітня – URL: <https://tinyurl.com/ynrmwazt>
70. Troops of the Ukrainian Navy using a Finnish 120 Krh 85 92 120mm // @UAWeapons – 2022, 15 серпня – URL: <https://tinyurl.com/4pr898a2>
71. Ukraine Weapons Tracker // twitter.com – 2022, 14 грудня – URL: <https://tinyurl.com/44d7mp2v>

72. Нідерланди розкрили список військової допомоги Україні // mil.in.ua – 2022, квітня 14 – URL: <https://tinyurl.com/4eake6h3>
73. Немецкие танки Leopard 2 переданы Украине – Spiegel // devdiscourse.com – 2022, 27 березня – URL: <https://tinyurl.com/yc7ks296>
74. IMMEDIATE RELEASE Fact Sheet on U.S. Security Assistance to Ukraine // media.defense.gov – 2022, may 15 – URL: <https://tinyurl.com/38h8wrj2>
75. Британія оголосила про “найбільший” пакет військової допомоги Україні // zaxid.net – 2022, 16 січня – URL: <https://tinyurl.com/bdexsdjx>
76. Тайвань поставил ВСУ 800 ударных беспилотников Revolver 860 // gazeta.ru – 2022, серпень 22 – URL: <https://tinyurl.com/5n826549>
77. Натовские дроны несут в Россию натовские секреты // 19rusinfo.ru – 2022, 29 березня – URL: <https://tinyurl.com/2thc3x4h>
78. Joining NATO, Joining The Cause: Finnish Aid To Ukraine // oryxspioenkor.com – 2022, 5 вересня – URL: <https://tinyurl.com/4cdaxdmk>
79. ЗРК Crotale та РСЗВ LRU – міністр оборони Франції розповів про допомогу Україні // Мілітарний – 2022, 20 листопада – URL: <https://tinyurl.com/yzfeerwc>
80. Словенія передасть Україні 28 модернізованих танків М-55S // Громадське Телебачення – 2022, 19 вересня – URL: <https://tinyurl.com/4yhvvhvf>
81. Отвечая на вызов: в Украину поставлено тяжелое вооружение // oryxspioenkor.com – 2023 – URL: <https://tinyurl.com/ydajacmz>
82. Військові сил оборони України отримали міномети М69А калібру 82 мм // Мілітарний – 2022, 20 листопада – URL: <https://tinyurl.com/4e4wfmwx>
83. Військові України дали оцінку іранським мінометам НМ-15 // Мілітарний – 2022, 29 вересня – URL: <https://tinyurl.com/mr3a87tu>
84. Combatants released a new video from the frontline // @war_noir – 2022, 29 серпня – URL: <https://tinyurl.com/yd7f2fj2>
85. Литва передала Україні 10 самохідних 120-мм мінометів Panzer-mörser // Мілітарний – 2022, 14 листопада – URL: <https://tinyurl.com/3bjv5v9d>
86. Norway Delivers Mistral Air-Defense Missiles to Ukraine // wsj.com – 2022, квітня 22 – URL: <https://tinyurl.com/yfuvevku>

Список використаних джерел до Таблиці 9 Додатку 4

1. Fact Sheet on U.S. Security Assistance to Ukraine March 20, 2023.
2. Перейти до: Greece Announced Large-Scale Supply Of Weapons To Ukraine.
3. Перейти до: ANI (25 травня 2022). Canada donates 20,000 artillery rounds of 155 mm ammunition to Ukraine. *Business Standard India*. Процитовано 24 червня 2022.
4. Перейти до:^{a b} США придбають у Південної Кореї боєприпаси для України - ЗМІ. *Мілітарний* (укр.). Процитовано 11 листопада 2022.
5. ↑ Перейти до:^{a b} Велика Британія передає Україні три вертольоти Sea King – Бен Воллес. *Мілітарний* (укр.). Процитовано 23 листопада 2022.
6. ↑ Перейти до:^{a b c d e ж} Military support for Ukraine | Federal Government. *Website of the Federal Government | Bundesregierung* (англ.). Процитовано 28 листопада 2022.
7. ↑ https://twitter.com/The_Lookout_N/status/1642871357279985666. *Twitter* (укр.). Процитовано 4 квітня 2023.
8. ↑ Перейти до:^{a b} Editorial, Defense Brief (19 серпня 2022). Germany's latest Ukraine aid list includes new rocket launchers, Vulcano munition. *Defense Brief* (амер.). Процитовано 22 серпня 2022.

9. ↑ Перейти до:^a ^b ^c Fiala: Česká vláda poslala Ukrajině vojenskou pomoc za deset miliard korun | ČeskéNoviny.cz. www.ceskenoviny.cz (чес.). Процитовано 23 лютого 2023.
10. ↑ Перейти до:^a ^b ^c Люксембург розкрив список допомоги Україні. *Мілітарний* (укр.). Процитовано 3 грудня 2022.
11. ↑ Перейти до:^a ^b Пакистан відправив Україні 10 000 ракет для РСЗВ "Град" – The Economic Times.
12. ↑ Перейти до:^a ^b <https://twitter.com/UAWeapons/status/1630679031078084611>. *Twitter* (укр.). Процитовано 1 березня 2023.
13. ↑ Перейти до:^a ^b ^c Slovakia to send artillery ammunition, fuel worth 11 mln euros to Ukraine. *The Economic Times*. Процитовано 24 червня 2022.
14. ↑ Перейти до:^a ^b ^c Zaxid.net. Британія оголосила про «найбільший» пакет військової допомоги Україні. *ZAXID.NET* (укр.). Процитовано 18 січня 2023.
15. ↑ Перейти до:^a ^b Орух. A European Powerhouse: Polish Military Aid To Ukraine. *Орух*. Процитовано 22 серпня 2022.
16. ↑ Перейти до:^a ^b "Українська бронетехніка" відновила виробництво 60-мм мінометних пострілів для ЗСУ (фото). *ФОКУС* (укр.). 5 квітня 2023. Процитовано 5 квітня 2023.
17. ↑ Перейти до:^a ^b США передають Україні новий пакет військової допомоги. Процитовано 22 серпня 2022.
18. ↑ Перейти до:^a ^b Німеччина передала Україні ще дві РСЗВ MARS II та 4 САУ PzH 2000. *Мілітарний* (укр.). Процитовано 27 жовтня 2022.
19. ↑ Перейти до:^a ^b Biden Administration Announces Additional Security Assistance for Ukraine. *U.S. Department of Defense* (амер.). Процитовано 5 квітня 2023.
20. ↑ Перейти до:^a ^b ^c Орух. Going Dutch Revisited: Dutch Military Aid To Ukraine. *Орух*. Процитовано 15 лютого 2023.
21. ↑ Перейти до:^a ^b Німеччина надасть Україні 300 тисяч боєприпасів до ЗСУ Gerard. *Мілітарний* (укр.). Процитовано 19 січня 2023.
22. ↑ Перейти до:^a ^b Польща передасть Україні зенітні установки С-60 і боєприпаси до них. *Інтерфакс-Україна* (укр.). Процитовано 20 січня 2023.
23. ↑ Перейти до:^a ^b ^c Zaxid.net. Чорногорія розсекретила інформацію про надання Україні зброї. *ZAXID.NET* (укр.). Процитовано 17 лютого 2023.
24. ↑ <https://twitter.com/oryxspioenkop/status/1643914773506015232?s=20>. *Twitter* (укр.). Процитовано 6 квітня 2023.
25. ↑ Перейти до:^a ^b Watch. www.facebook.com. Процитовано 9 вересня 2022.
26. ↑ Перейти до:^a ^b Орух. Joining NATO, Joining The Cause: Finnish Aid To Ukraine. *Орух*. Процитовано 9 вересня 2022.
27. ↑ Biden Administration Announces Additional Security Assistance for Ukraine. *U.S. Department of Defense* (амер.). Процитовано 5 квітня 2023.
28. ↑ Перейти до:^a ^b Канада передасть Україні тисячі гвинтівок та боєприпаси. *Мілітарний* (укр.). Процитовано 12 квітня 2023.

Наукове видання

РІК ВІЙНИ ЗА СВОБОДУ

Воєнно-історичний нарис російсько-української війни

(24.02.2012-24.02.2023)

Книга IV

Голова робочої групи:

генерал Валерій ЗАЛУЖНИЙ

Робоча група:

генерал-лейтенант Михайло ЗАБРОДСЬКИЙ, генерал-лейтенант Євген МОЙСЮК, генерал-лейтенант Сергій ШАПТАЛА, полковник Віталій БІДНИЙ, полковник Роман ГУЗЬ, полковник Данило КОМАРОВ, полковник Сергій КОСАЧ, полковник Ігор КОСЯК, полковник Віталій КУРАВСЬКИЙ, полковник Андрій МИРОНЧУК, полковник Олександр ПАЛАМАРЧУК, полковник Леся СКУРІНЕВСЬКА, полковник Сергій ТАРАНЕЦЬ, полковник Олександр ТКАЧУК, полковник Сергій УШАКОВ, полковник Сергій ХЛОНЬ, підполковник Тимур БАРОТОВ, підполковник Олександр БОКОВ, майор Микола КРЕТ, капітан Олександр ГАПОНЕНКО, капітан Іван ПАТРИЛЯК, старший лейтенант Сергій СІВКОВ, лейтенант Дмитро ВЕДУЛА, старший лейтенант Андрій КОВАЛЬ, старший лейтенант Олександр ПАГІРЯ, лейтенант Андрій ЗМРОЧКО, лейтенант Михайло КОВАЛЬЧУК, лейтенант Максим ЛЮБАШЕНКО, лейтенант Олексій ПОЛТОРАКОВ, молодший лейтенант Макар ТАРАН.

Редактор: Віктор Назаров

Коректор: Артем Папакін

Дизайн, верстка: Володимир Колибенко

Підписано до друку 24.06.2023. Формат 60х84 1/8.

Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.

Умовн. друк. аркушів – 31,15. Обл.-вид. аркушів – 20,66

Тираж 120

Видавець і виготовлювач: ТОВ «Видавництво Ліра-К»

Свідоцтво № 3981, серія ДК.

03142, м. Київ, вул. В. Стуса, 22/1

тел.: (050) 462-95-48; (067) 820-84-77

Сайт: lira-k.com.ua, редакція: zv_lira@ukr.net